

TEORİK-SİYASİ DERGİ

SAYI: 94

FİYATI: 15 TL

ŞUBAT / 2021

ISSN: 2630-5801

Faşizme, Emperyalizme, Feodalizme ve Her Türden Gericiğe Karşı

PARTIZAN

- Ancak Devrim Bilinciyle Yoğrulmuş Yürüyüş Engellenemez
- İki Çizgi Mücadelesi Üzerine Bir Tartışma
- Maoizm İçin Mao'nun Katkıları Olmazsa Olmazdır
- Revizyonizmin İbrahim'le Bitmeyen Sınavı

PARTİZAN

TEORİK-SİYASİ DERGİ

SAYI: 94
ŞUBAT 2021

İÇİNDEKİLER

■ Sunu.....	5
■ Ancak Devrim Bilinciyle Yoğrulmuş Yürüyüş Engellenemez!.....	7
■ İki Çizgi Mücadelesi Üzerine Bir Tartışma.....	19
■ Maoizm İçin Mao'nun Felsefi Katkıları Olmazsa Olmazdır.....	67
■ Revizyonizmin İbrahim'le Bitmeyen Sınavı.....	119

UMUT BASIM YAYIMCILIK

Yönetim Yeri:
Kamer Hatun Mah. Al Hatun Sok.
No: 6 D: 3 Beyoğlu/İST.
Tel: 0(212) 534 54 76
e-mail:
umutyayimcilik1@gmail.com
umutyayimcilik.com

MLM ışığında Faşizme, Emperyalizme, Feodalizme ve Her Türden Gericiliğe Karşı Partizan

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Tuba Apaydın,

Yayın Türü: Yaygın Süreli,
ISSN: 2630-5801

Baskı: Alesta Ajans
Maltepe Mah. Davutpaşa Cad.
Güven İş Merkezi B Blok, 1. Kat.
No: 349 Zeytinburnu/İST.
Tel: 0(212) 501 21 20

■ SUNU

Tüm dünyada pandeminin daha da hızlandığı ekonomik ve siyasi bunalım derinleşmeye devam ediyor. Bu bunalımı dünya çapında hegemonya mücadelesi ve her bir ülkenin kendi iç hâkimiyet süreci bakımından gözlemek mümkün. Bugün ağırlıklı egemen sınıflar cephesinden tartışılan gelişmelerin halkın içerisinde bulunduğu koşullar ve onlarca ülkede sokakları dolduran milyonlarla ilişkisi ise genelde göz ardı edilen asıl ögeyi oluşturuyor. Gelişmelerin hâkim sınıflar penceresinden tartışılması, siyasi çözümlere dair çizgi ve önerilerin de yine hâkim sınıflarda yani sistem içerisinde aranması gibi bir yanılsa kapı aralıyor. Bu yanlış, dünya çapındaki faşizm tartışmalarında, ABD seçimleri özelinde ise Biden destekçiliğinde rahatlıkla görülebiliyor. Ülkemizde de benzer bir biçimde, dümenin başındaki gerici kliklere karşı muhalefetteki gerici kliklerin desteklenmesi için birçok kanaldan işçi sınıfına, halka, demokratlara, devrimcilere ve ezilen Kürt ulusuna “öğüt” veriliyor.

Sistemin çelişkileri, ona asıl niteliğini kazandıran sınıfsal çelişkiler üzerine dayandırılmadığı içindir ki ortaya atılan birçok öneri sistem sınırlarını aşmıyor. Toplumsal çelişkilerde -açık ya da gizli bir biçimde- egemen sınıfların belli kesimlerine “özne” misyonu biçiliyor ve bununla bağlantılı olarak devrim ve iktidar sorununu içermeyen ideolojilerin gelişimi için özel bir çaba harcıyor. Krizlerine paralel her geçen gün baskı mekanizmalarını yoğunlaştıran egemenlerin halka dönük ideolojik saldırılarının yoğunlaşması, kendi sınıf çıkarları bakımından anlaşılır bir durumdur. ‘Anlaşılır olmayan’ ise devrimci-demokratik birçok hareketin bu ideolojik saldırılarla uyumlu bir yönelime girmesidir. Doğaldır ki bu tablo, komünistlere, örgütsel yetersizliklere rağmen devrimci iddia ve savaşı geliştirme; ideolojik mücadeleyi derinleştirme görevi yüklemektedir. Ve yine doğaldır ki komünistler, halk savaşındaki ısrarlarıyla faşist devletin yoğun saldırılarına maruz kalmakta ve ağır bedeller ödeyerek yol almaktadır.

Dergimizin yeni sayısını bu koşullar içerisinde hazırladık ve ideolojik tartışmaları daha da derinleştireceğine inandığımız felsefi konulara yer verdik. “*Ancak Devrim Bilinciyle Yoğrulmuş Yürüyüş Engellenemez!*” isimli başyazımızda en az konu edilen devrim olgusunu, savaşma bilincindeki gerilikleri ve sağa kayan “sol”u tartışarak var olan koşulları tersine çevirme olanaklarını irdelemeye çalıştık.

“*İki Çizgi Mücadelesi Üzerine Bir Tartışma*” başlıklı yazımızda, Ferhat Ali’nin “Tarihsel Teorik Temelleriyle İki Çizgi Mücadelesi” adlı kitabına getirdiğimiz eleştiriler vesilesiyle komünist partilerin gelişim yasası olan iki çizgi mücadelesini teorik ve felsefi temelleriyle birlikte ortaya koymaya çalıştık. Bunu yaparken Marksizm-Leninizmin ve özellikle Maoizmin konuya dair teorisine paralel; “birin ikiye bölünmesi” ve “komünist çizgi” üzerinde durarak yüzeysel kavranan teoriyi kendi diyalektiği içerisinde açıklamaya gayret ettik.

Bu sayımızdaki felsefi tartışmalarımızın bir diğer ayağını ise “*Maoizm İçin Mao'nun Felsefi Katkıları Olmazsa Olmazdır*” başlıklı yazımız oluşturdu. Yazımızda M. Ali Eser'in “Tarihsel Çıkışına Tersleşmede Örgüt Öyküsü TKP/ML” adlı kitabında “Felsefi Temel” olarak adlandırdığı bölümden yola çıksak da diyalektiğin temel yasası olan “çelişki yasası”nı başka bir ifadeyle “karşıtların birliği ve mücadelesi”ni daha derinlikli kavramaya yoğunlaştık. Bunu yaparken diyalektiğin kategorileri bağlamında Mao'nun yanlışlığını ortaya koyduğu “yadsımanın yadsınması”na dayalı felsefi teorilerin; Maoizmin, Marksist-Leninist felsefeye katkılarını nasıl silikleştirdiğini ve onu “ikinin birleşip bir olması” tezine indirgediğini ortaya koyduk. Felsefi içerikli bu yazılarımızın ideolojik bir mücadelenin parçası olduğunu ve esasta komünist çizgiye; onun gerçekleştirilmesine odaklandığını vurgulamalıyız. Bu bakımdan hem teorik düzlemde hem de siyasi düzlemde önemli tartışmalara kapı aralayacağımızı umuyoruz.

Son olarak “*Revizyonizmin İbrahim'le Bitmeyen Sınırı*” başlıklı yazımızda, birçok politik hareket ve kişi nezdinde özellikle Mayıs 2020'de yoğunlaştırılan “Kaypakkaya tartışmaları”na yer verdik. İbrahim Kaypakkaya, temsil ettiği çizgi ve kurucusu olduğu komünist hareket özgülünde birçok yazı ve görüş ortaya konmuş olmakla birlikte, biz Ş. Atakan'ın 6 Mayıs 2020'de yayımlanan “Hayaller ve Gerçekler” başlıklı yazısına cevap vermeyi yeterli gördük. İbrahim savunusu adı altında tam da İbrahim'i, MLM'yi ve komünist hareketi hedef alan argümanları çürütürken İbrahim kavrayışımızı geliştirmeye, onu bütünlüklü bir biçimde kavramaya ise özel önem gösterdik.

Dergimizin bu sayısı polemik ağırlıklı yazılardan oluşmaktadır. Bunun Marksizm-Leninizm-Maoizmin ruhuna ve dönemin sorunlarına uygun olduğunu düşünüyoruz. Ele alınan konuların araştırma-inceleme çabasına ve verimli tartışmalara vesile olmasını umuyor, bir sonraki sayımızda buluşmak umuduyla iyi okumalar diliyoruz.

■ Ancak Devrim Bilinciyle Yoğrulmuş Yürüyüş Engellenemez!

Yürüyüşümüzü Bu Bilinçle Hızlandıralım, Bu Hedefi Yerine Getirmek İçin Ayağa Kalkalım!

Son 30-40 yıl devrimci, özellikle de komünist fikirlerin her bakımdan sorgulandığı ve amaç bakımından kitlesel düzlemde gözden düşürüldüğü bir dönem oldu. Hiç şüphesiz bunun böyle olmasında Komünist Partilerin yetmezlikleri ve başarısızlıkları belirleyici olmuştur. Bununla beraber egemen sınıfların neoliberalizm olarak anılan ekonomi politikalarının genel sonuçları ve kitleler üzerinde yarattığı büyük yıkım, dolayısıyla kendine güvensizlik bu dönemdeki etkenlerden biri olarak önemlidir. Devrimci fikirlerin her bakımdan baskılandığı bu süreçte iletişimin güçlü araçlarıyla yapılan propagandanın ürettiği ve neden olduğu sonuçlar Komünist Partilerin başarısızlıklarıyla beraber bulunduğumuz noktanın temel nedenini oluşturmaktadır.

Egemenlerin fikirleri, çürümeye yüz tutmuş devasa bir sisteme ve tüm ölü geçmişin diriltilmesi çabasına dayanmakla karakterizedir. Buna rağmen egemen ilişkilerden besleniyor ve sürekli üretiliyor olmalarından ötürü alabildiğine güçlüdür. Tutarlılığı ve düşünlüğü (spekülatif) olmasına karşın kitlelerde karşılık bulması şaşırtıcı değildir, olmamalıdır. Ne var ki sistemin çürümüşlüğüne açığa vuran ekonomik krizlerin vardığı boyut her şey gibi egemen fikirlerin de albenisini yok etmeye başladı. Son yıllardaki gelişmeler bize genel durumun değişmeye yüz tuttuğunu gösteriyor.

Emperyalist kapitalist sistemin ürettiği büyük değişimlere karşın bugün yaşananların 100, 150 yıl öncesiyle temel özellikler bakımından benzeşiyor olması egemen fikirlerin tutarlılığını, doğruluğunu sorgulatmaktadır. Karşı karşıya olunan propagandaların, yaşananlar hakkında söylenenlerin ve en nihayetinde düşüncelerin ya da akıllara kazınmış bilgilerin dünyaya, gerçeklere, topluma,

kendilerine yönelik önemli yanılsamalar içerdiğini kitleler algılıyorlar. Biz de bu sürecin içinde olduğumuzu bilmeli ve komünist olmanın sorumluluklarına yabancılığımız, dolayısıyla başarısızlıklarımız üzerinden bu aynı algı üzerine kafa yormalıyız. Egemen fikirlerden ve düşünme tarzından ne derecede etkilendiğimizi iç tartışmalardan hareketle görebilir ve komünist yönelimin sürekli hale getirilmesinin, somutlaştırılmasının önemini kavrayabiliriz. Bizim kitlelerde rastlanan algıdan farklı olarak bu algıyı kavrayabilme yeteneğimiz vardır. MLM biliminin tartışılmaz katkısı buradan açığa çıkar.

Sorgulamalıyız. Sorgulamaya fikirlerden başlamak gerektiği bilinir. Çünkü biz devrimci fikirlerin zaferinden yanayız ve devrimci fikirler ancak sorgulamayla, zor yoluyla, olağanın ötesine geçmekle yaratılabilir.

Toplumun üzerindeki ölü toprağın aynı zamanda ve hatta daha çok devrimci fikirleri üretememekle, onları geniş kitlelere mâl edememek ile ilgili olduğu kesindir. Zülmün, sömürünün ve genel olarak kültürel yozlaşmanın, değersizleşmenin hat safhada olduğu bugünlerde devrimci eylemin güçsüzlüğünün temel açıklaması devrimci fikirlerin olmaması veya en azından yetersizliğidir. Devrimciler olarak bu noktaya dikkat kesilmemiz bir zorunluluk, bir ilk görevdir.

Devrimci fikirlerin devrimin kendisiyle ilişkili olduğu tartışılmaz. Bugünlerde en az konu edilen, tartışılan şeyin devrim olduğu da aynı derecede tartışılmazdır. Devrim yerine darbenin, darbeciliğin, terörizmin, reformların konuşulduğu yerde silkinmek, hızlı hareket etmek, sağlam basmayı ihmal etmeden ileriye sıçramak üzere gerilmek bir zorunluluk, bir görevdir. **Bunu yapmak üzere ayağa kalkmalıyız.**

Bir şekilde ama mutlaka gündemimize giren, kafa karıştırıcı, yeterince açıklanamayan, kendimizi, fikirlerimizi çoğunlukla sekte biçimlerde sorgulamamıza yol açan gelişmelerin olduğu hiç şüphesiz gerçektir. MLM yöntem ve teori ile donanmamış her kafa kaçınılmaz olarak bu gelişmelerin şaşırtıcı etkisine maruz kalmaktadır. Sıklıkla karşılaştığımız ve devrimci tavır, düşünüş bakımından nahoş durumlar da dâhil birçok gerilik bu gelişmeler karşısındaki yetmezliğimizin sonucudur. Nihayet Trump`ta somutlaşan ve birçok ülkede de benzerlerini gördüğümüz akılları zorlayan liderlikler de bu gelişmelerin ürünüdür. Dünya belirgin biçimde egemen ekonomik sistemin zorunlu kıldığı politik yapılarla yönetiliyor. Trump`a alternatif ve özellikle demokrasi isteğinin, hatta çığılığının karşılığı olarak ABD başkanlığına getirilen Biden aynı ekonomik sistemin ürünüdür. Açık biçimde böyle olduğu halde halklar çıkarına bir demokrasi beklentisinin oluşması devrimci fikirler üretme, geliştirme ve yaymadaki yetmezliklerimizin sonucudur. Benzerini ulusal hareketin **özerklik anlayışına** boyun eğerek ya da **feminizmin kadın sorunundaki devrimci olmayan fikirlerine** bir biçimde onay vererek de yaşadık. **Dünya üzerindeki gelişmelerin, bu gelişmelerden kaynaklanan burjuva fikirlerin hegemonyasının karşısındaki yetmezliğimizi önce görmeli ve ardından bu yetmezliği aşmak üzere harekete geçmeliyiz.**

Emperyalist sistemin tepesindeki ABD'nin başkanlık seçiminde yaşananlar çürümüşlüğü en ileri derecede sistemin bütünü sardığını açıkça gösterdi. Trump adlı kişilikte vücut bulan olağandışı tahammülsüzlük ve alışılmadık saldırgan dil Biden`da temsil edilen "sağduyu ve yumuşaklıkla" sözde alt edildi. Böylece burjuva demokrasisinin "meşruluğu" da sağlanmış oldu. Oysa herkes bilmektedir ki ABD Biden yönetiminde de emperyalist niteliğini korumaktadır. Kuşkusuz ABD egemenlerinin kendi içinde de çelişkiler vardır ve seçim sürecindeki tartışmalar bu çelişkinin bir dışavurumudur. Ne var ki halk kitleleri nezdinde bu çelişkinin kendiliğinden gelişimi içinde hiçbir lehte sonucu yoktur veya olmayacaktır. **Halk kitleleri kendi siyasetlerini oluşturup mücadelede ön saflarda konumlanmadıkça egemenlerin kayıkcı dövüşünden ibaret çatışması onların tekeli ve zorba egemenliğinde hiçbir değişim olmayacaktır, bugüne dek olmadığı gibi.**

Ekonomik krizin aşılamadığı veya sürekli üretildiği koşullarda ABD siyasetinde yaşananların somut karşılığı şudur: **Ezilenler proletarya önderliğinde gelişebilecek sosyalizm mücadelesinde bugün muazzam olanaklara sahiptir; ama aynı zamanda bu olanakları kullanma yeteneğinden büsbütün uzaktır. Savaşmak için her türlü koşul varken savaşma bilincindeki belirleyici gerilik günümüzün temel özelliğidir.** ABD`de büyük bir sol çoğunluk Trump`a karşı Biden`ı destekledi. Trump`ta somutlaşan faşizm yönelimine Demokrat Parti`nin önderliğinde ket vurma yolunu benimsediler. Böylece dizginlerin egemen sınıflarda olduğunu kabullenerek faşizme zorunlu sürecin bir parçası oldular. Gelecekte ekonomideki kriz çıkmazının süreceği ve egemen sınıfların zorbalığa daha fazla başvuracağı aşikâr. **Baş çelişkinin egemen sınıflar arasındaki çelişki olduğu yanılığısından kaynaklanan ve kitlelerin özneliğini inkâr eden sol çoğunluğun Biden`ın bu faşist yönelime yapacağı katkıyı öngörememesi tarihsel bir suçtur.** Benzerini ülkemizde ve benzerlerinde çokça gördüğümüz proletarya perspektifinden yoksun cephe politikalarının hezimetini her seferinde büyük olmuştur. Biden`a verilen destek Trump`ta somutlaşan esas yönelime karşı mücadelede hiçbir şansımız olmadığı görüşüne dayanmaktadır. **Arayışı olmayanın kurtuluşa cüret etmesi olanaksızdır, Biden destekçisi sol çoğunluk boyun eğmiş, sol yanını sağa çevirmiş bir durumdadır.**

Öğrenmeliyiz. Tarihten ve günümüzdeki gelişmelerden öğrenmeliyiz. Savaşmaya cüret etmemiz muazzam bir farktır ve hiç şüphesiz olmazsa olmazdır. Buna rağmen arayışımızın çarptığı duvarları yıkmaktaki başarısızlığımız bizi rahatsız etmelidir. Kayıplar vermemizin sebebi savaşa cüret etmemizdir elbette. Kitlelerin devrimci eyleminde somutlaşmayan kayıpların öğreticiliği sınırlıdır. **Büyük devrimci cüretlerin başlangıcı olmak bakımından kayıplarımızın her biri eşsizdir.** Başlangıçları anlamlı kılan, devam edecek olanların sorgulama, öğrenme ve başarıma düzeyleridir. **Bugün sadece övünmekle yetinmeyiz. Övündüğümüz cüretin kalıcılığı, büyümesi için devrimci arayışın ortaya konması gerekir.** Kriz koşullarının büyüttüğü öfkenin karşılığı olan devrimci eylemin kayıplarımızda somutlaşması arayışımızın temeli

olmalıdır. Aynı öfke olarak simgeleşmedikçe kayıplar kitlelerin mücadelesinde bayraklaşamazlar. İddia sahibi olmakla kitlelerin önderliği olmak arasındaki fark bu durumun tartışılmasını içerir.

Bu duruma çokça işaret ettik. Ne var ki işaret etmek sorunu kavramak ve aşmak değildir, aksine yaşamaya devam ediyor olmaktır. Bunun enine boyuna tartışılması gerekmektedir. Kayıplarımızın eylemi kendi başına bu tartışmanın zeminidir. **Cüret ettiğimiz şey devrimdir. Aradığımız şey de devrimin somut karşılığı olmalıdır.** ABD’deki gelişmelerde devrim egemen sınıfların gerici eyleminde aranıyorken bizde egemen sınıfların tam karşısında gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Trump’ın gericilik ve tam anlamıyla yozlukla biçimlenmiş hareketi için “devrim” dendiğini okuduk; kitlelerin öfkesi ile bütünleşen bir eylem söz konusuydu çünkü. **Bu eylem bir memnuniyetsizlikten temel olarak daha büyük bir gericiliği üretmiştir.** Ancak bu gericiliğin eylemle ortaya çıkan “cüreti” gözden kaçırılmamalıdır. Gericiliğin çelişiklere yaslanarak memnuniyetsizliği ne düzeyde bir eylemsellikte tımandırdığını göstermiştir. **Oysa bizim eylemimiz tam olarak kitlelerin öfkesinden ilham alan ama daha da önemlisi egemen sisteme karşı gelişen bir eylemdir.** Bu büyük bir farktır. Bu farkın geliştirilmesi, bu anlamda kendimizi soldan eleştirmek, karşıtlığın gösterilen tepkide ki yetersizliğini anlamak, kitlelerin devrimci eyleminde özeleştiril davranmak gerekmektedir.

ABD Kendini De Kurtaramaz Artık

Emperyalizm ABD somutunda birlik bozucu karakterini kurtarmak çabasıdır. Trump ile fark edildi ki eskisi gibi olmak artık olanaksızdır. Trump yaşadığı hezimetle almış olduğu büyük desteğe rağmen ‘yeniden büyük ABD’ yönünde bir gelecek örülemediğini ispatladı. Buna karşın ABD emperyalizminin bu yöndeki eğilimi varlığını korumaktadır. Gericiliğin ve doğal olarak emperyalistlerin de, özellikle kriz koşullarındaki zorunlu uğrağı eskisi gibi olmaktır. **Kurtuluşu her zaman daha fazla talan ve işgal olan bir oluşum kendini tüketmekten başka bir sonuç alamaz.** Talan ve işgal yönelimi esastır. Biden Trump’a karşı kazanırken yönelime veya gereksinime değil üsluba, üslubun kaybettiren sonuçlarına dayandı. Trump kaybettiğinde biliyordu ki amacına ulaşamadığı için; örneğin koronavirüsün sonuçlarını öngörememesi nedeniyle kaybetti. **Olağandışı saldırganlığına ve egemenler arası işleyişi hiçe sayan tavrına rağmen aldığı büyük destek gelecekteki emperyalist politikaların niteliğini göstermiştir.** Biliyorduk bunu; ama egemenlerin bunu açıkça göstermiş olması ayırt edicidir, önemlidir.

Salgından çok önce var olan, salgınla beraber ise derinleşen kriz koşullarında yoksulluk özellikle yaygınlaşan işsizlikte somutlaşarak arttı. Dünyanın tüm yoksul ülkeleriyle beraber gelişmiş kapitalist ülkelerdeki halklar da yoksullaşmayla karşı karşıyadır. Aynı süreçte dünyanın en zenginleri servetlerini rekor düzeyde arttırdılar. Bu, talana dayanan ekonominin kaçınılmaz sonucudur.

Servet sahiplerinin değil kapitalist sistemin, dolayısıyla devletlerin ürettiği bir gerçeklik söz konusudur. Biden veya Trump ya da başka birilerinin başkan olması bu sonucu değiştirmiyor. **Bu farklı karakterlere sahip kişiliklerde somutlaşan tek şey sistemin temsili ve sürdürülebilir olmasıdır.**

Sonuç olarak ABD’de başkanın Biden olması emperyalizmin saldırganlığında, dünya ekonomisine talan ve işgalle yön verme eğiliminde değişmeye yol açmayacaktır. ABD’nin görece uyumlu politikalarla özellikle Avrupa devletleriyle ve diğer Batı kampında yer alan güçlerle yürüteceği politika en zenginlerin servetlerini gerçekleştirme olanakları için olmaya devam edecek.

Trump’ın ABD ekonomisinin içeride güçlenmesi, bu yolla dünya pazarında gerileyen konumunun yeniden ileriye yönelmesi için adımları başarısızlıkla sonuçlandı. Bunda salgının etkili olduğu iddiası dar anlamda doğrudur; fakat salgın olmasaydı da ABD aynı hezimetini yaşayacaktı. Çünkü ABD uzun zamandır hegemonyasını kaybetmektedir. Çin ve Rusya’nın hem ekonomik hem de siyasi bakımdan sağladıkları başarılar ABD aleyhinedir. Bu güçler arasındaki mücadele sonuç olarak bir paylaşım mücadelesidir. Birilerinin ilerlemesi demek diğerlerinin gerilemesidir. Trump bu sürecin kitleler katındaki etkilerine doğru temaslarda bulunduğu, buna uygun politikaları dillendirdiği için kitlesel bir desteğe kavuşabildi. Benzerini ülkemizde ve başka ülkelerde de gördük. Egeyen yapıya sözde itiraz temelinde gerçekleşen siyasi hareket kitlelerde karşılık buldu. ABD’nin kriz koşullarını yenememesi, salgının da bu başarısızlığı teskilleyen etkisi Trump’ın hayal sattığını somutlaştırdı. Aynı zamanda ABD’den çıkış bekleyen ortakların da itirazlarını doğurdu. **ABD’nin dünya çapındaki egemenliği gerilemeye devam edecek. Biden bu sürecin hızına etki edecek politikaları öne sürecektir ama süreci durduramayacaktır.**

Yaşamakta olduğumuz süreç temel özellikleri bakımından 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı öncesine benzemektedir. **En büyük emperyalist güçler dünya pazarındaki paylarını genişletmek veya korumak için mücadeleyi yoğunlaştırmakta; buna göre ittifaklar ve düşmanlıklar üretmektedir.** Trump öncülüğünde ABD özellikle Çin’i hedeflemekle beraber Rusya ve Çin’in genişleyen nüfuzuna karşı koymayı amaçladı ve bunun gereklerine göre hareket etti. Başarısızlık bu alan için de geçerliydi. Henüz Çin ve Rusya’nın genişlemeleri devam ediyor. Çin’in ekonomik gelişimi salgın dönemindeki başarısı ile biraz daha göze batar oldu. Kuşkusuz bu Çin’in yeni hegemon devlet olacağı anlamına gelmiyor. **Hegemonyanın değişimi için güçlü olayların gerçekleşmesi gerekir.** Çünkü yerinden edilecek devlet ve aynı zamanda bu devletle ilişkili diğer devletler değişime karşı koyacaklardır. Çin’in ise bu bakımdan daha ketum davrandığı bilinmekte; zira o da ABD ile ciddi derecede bağımlılık ilişkileri içindedir. Sistemin sarsılmasına neden olacak değişimlerin zor yoluyla gerçekleşebileceği unutulmamalıdır. 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı koşullarının öğrettiği gerçeklik de budur.

Biden başkanlığında ABD emperyalist politikaların devamını Trump’tan farklı, ittifaklara dayanarak yapacağı iddiasındadır. Bunun pratik karşılığı bazı ham-

lelerin zamana yayılması ve bazı hamlelerin de geri çekilmesidir. Buna karşın Trump'ın deli dolu hareket tarzıyla açıklanan birçok şoke edici ama kazanım olarak kayda geçen adımları da sürdürülecektir. Bu adımların teşhiri ABD emperyalizminde esasen değişen bir şey olmadığını göstermek bakımından önemlidir.

Obama ile zirveleşen burjuva demokrasısından, üstelik bu emperyalizm aşamasına ulaşmış bir burjuva demokrasisi olduğu halde, halklar lehine beklentiler oluşturma anlayışı elbette büyük bir yara aldı. Ancak Trump karşıtlığında anlamlandırılan aynı anlayışın bugün de var olduğu bilinmelidir. Kitlelerin gücüne yabancılığın ve proleter perspektiften yoksunluğun kaçınılmaz bir sonucu olan kendi gücüne inanmama hali egemenler arasındaki kavgadan çıkacak paya her zaman ilgi duymuştur. Bu bugün de geçerlidir. Bizim yaklaşımımız bunun sıkı bir eleştirisini yapıp proleter perspektifin somutlaşmasını sağlamak olmalıdır. Bugüne kadar doğruladığı gibi gerçekler bu yaklaşımı doğrulayacaktır.

Halihazırda Çin ve Rusya karşısında ABD liderliğindeki Batı ittifakı yenilenmek, zaafı giderilmek, hasarları onarılmak istenmektedir. Bunun bizimki gibi ülkelerde de yansımaları olacaktır. Zaten bütün ülkelerde kriz koşulları ciddi sorunlara yol açmaktadır. Hemen her ülkede kitlelerin yönetilmeye karşı birikmiş bir öfkesi var ve yönetmek hiçbirinde eskisi kadar kolay olmuyor. Devletlerin saldırgan politikalara başvurdukları görülüyor. Şiddetin şiddet doğuracağı bilindiği halde egemenler buna zorunlular.

Rusya'daki son gelişmeler aynı sorunun orada da ciddi seviyede olduğunu gösteriyor. Navalni, Putin yönetiminin yolsuzluklarına karşı muhalefetiyle bilinen bir siyasetçi. Neredeyse sadece yolsuzlukları açık edip kitlelere çağrılar yaparak, ama aynı zamanda Putin yönetiminin saldırılarının bir sonucu olarak Rusya'daki, son yılların en büyük protestoların kaynağı oldu. Çin, geliştirdiği dijital denetim ve baskılamayla görünürde sessiz olsa da kitlelerin orada da öfke ile dolduğu tahmin edilebilir. Hindistan'da yaşananlar da başka bir örnek. Farklı biçimlerde olsa da ABD'de, AB devletlerinde de kitlesel öfkeye devletlerin azgın bir saldırganlıkla cevap vermeye çalıştığını görüyoruz. Sürecin gelişiminde bu kitlesel öfke, bu öfkenin yer yer patlaması etkili olacaktır. Bu öfkeyi ve bundan kaynaklanacak olayları yakından izlemek, incelemek ve kitlelere sonuçlarıyla beraber derli toplu sunmak önemli görevlerden biridir. Bu bilgi ve iletişim çağında kitlelerin ortak sorunlarını ve tepkilerini, dolayısıyla geleceğe dair kaygı ve umutlarını devrimci politikalar temelinde birleştirememek bizim için kabul edilemez bir yetmezlik olmalıdır.

İsrail ve Filistin ilişkisinde somutlaşan emperyalist politikaların Ortadoğu'da yol açtığı hasarın boyutları bugün öngörülemediği bir seviyededir. **Filistin direnişi reformizmin ve ona eşlik eden büyük bir teslimiyetin girdabında yok edilirken bundan bütün Ortadoğu etkilendi. Bugün devrimci niteliğin bütün bölgede zayıfladığı gerçeğiyle karşı karşıyayız.** Kürt ulusal hareketlerinde vücut bulan ezilen ulus bilincinin devrimci eğilimi dışında elle tutulur, güvenilir bir hareket yok. Arap ayaklanmaları, Afrika ülkelerindeki devrimci

kalkışmalar alt edildi. En son Suriye`de bütün emperyalistlerin, bölge devletlerinin el birliğiyle gerçekleşen karşı devrim kısmen Kürt Ulusal Hareketi`nin devrimci eğilim içeren kazanımlarından başka geriye hiçbir şey bırakmadı. Bütün Ortadoğu için bu geçerli. Son İsrail hamleleriyle bu gerçekliğin altı çizilmiş oldu. Kuşkusuz emperyalistlerin bu zaferi, kendinde yenilgi barındırıyor. Onların kazanımları, zaferleri sonuçta kaybetmeye mahkûmdur. **Sonsuz bir talan, sömürü eşyanın tabiatına aykırıdır. Emperyalizm sonsuz bir sömürü için elinden geleni yapacaktır. Bunun bir sonucu halklara saldırı ise diğeri emperyalistlerin kendi aralarındaki dalaşın artmasıdır.** Önümüzdeki yıllarda bu iki olayın gelişimine tanıklık edeceğiz.

Almanya ve Fransa`nın bu süreçte ABD`nin saldırgan politikalarına katılıp ona biçim vermek amacıyla olacakken Rusya ABD merkezli kuşatmalara karşı etkin biçimde karşı koymayı sürdürecektir. ABD ve diğerleri arasındaki çelişmenin ABD aleyhine sonuçlar üreteceği açıktır. Bunun Rusya üzerindeki baskının artması anlamına geleceği öngörülebilir. Rusya bu baskıya tahammül edecek donanımına sahip değil. Bununla beraber gerek Rusya gerekse Çin bu süreçte savaşı değil rekabeti temel alacaklarından Rusya`nın kuşatma hamlelerine bölgesel düzlemde hamlelerle cevap vermeyi deneyecektir. Almanya ve Fransa için de aynı yaklaşım geçerli olacaktır. ABD savaş seçeneğini temel almasa da, Biden bu seçeneğin alternatifi politikaları temsil edecek görünse de ABD`nin karşı karşıya olduğu zorunluluklar onu savaşa yönlendirecektir. Bu eğilim ABD`de Trump çizgisinin yeniden ama daha güçlü bir biçimde gündeme geleceğine işaret etmektedir. Dünya halkları bu eğilime karşı bilinçlenmeli ve harekete geçmeye hazırlanmalıdır. Bir dünya savaşı olasılığı düne göre artmaktadır. Bunun Ortadoğu`da patlamaya hazır gerilimler anlamına geldiği açıktır. Uzun bir süredir İran ile yaşanan gerilimin Biden başkanlığında yeniden üretileceği anlaşılıyor. İran`da egemen ilişkilerin de dayandığı bu gerilim çevre ülkeleri doğrudan etkilemektedir. ABD`nin Suriye politikasında örneğin İran önemli bir rol oynadı. Hakeza ABD`nin Kürt Ulusal Mücadelesi`ne yaklaşımında da İran önemli bir faktör oldu her zaman. Önümüzdeki yıllarda da bunun örneklerini yaşamaya devam edeceğiz. Kitlelerin artan zulme karşı öfkesi nihayet kendi egemenlerine yönelecektir. Ancak emperyalizmin politikaları kitlelerin bu yönelimini olumsuz yönde etkileyecektir. İran`ın ABD politikalarına sarılması bu nedenle anlaşılır olmalıdır. **Hiçbir zaman tutarlı bir antiemperyalist olmasa da İran bölgedeki antiemperyalist eğilimin sömürücüsüdür.** İran`ın gerici rejimi ABD karşıtlığında somutlaştırdığı politikaları ile Ortadoğu halklarının ama özellikle de İran halkının antiemperyalist devrimci eğilimini baskılamakta, hatta bu eğilimi ezmektedir. Dolayısıyla devrimci hareketin antiemperyalizm konusunda aktif bir teorik mücadele sürdürmesi zorunludur. Ancak proleter karakterde tutarlı bir antiemperyalist mücadele yürütülebileceği gerçeğine bağlı olarak devrimci hareket İran rejiminin ABD karşıtlığının antiemperyalizme değil kendi gerici rejimini kitlelere dayamanın, daha doğrusu dayatmanın bir yolu olmakla beraber emperyalistler arasındaki çelişkilerden faydalanmaya dayandığını göstermekle yükümlüdür.

Benzer kafa karıştırıcı durumları faşizm tartışmalarında sıkça görmekteyiz. Faşizmi belli partilerin politikalarında ya da liderlerinde tanımlayarak sınıf mücadelesinin kaynaklandığı toplumsal ilişkileri göz ardı eden yaklaşımlar faşizme karşı faşist partilerle dayanışmaya varan anlayışlara sürüklenebilmekteler. **Faşizme karşı en geniş birliği yakalama politikasını içeriksizleştirip faşizme karşı mücadeleyi olanaksız hale getiren bu yaklaşımlara karşı durmak günümüzün önemli görevlerinden biridir.** ABD özelinde faşizmin Trump yönetiminin bir özelliği olarak açıklanması Biden yönetiminin benimsenmesini getirdi. Bizde de benzer bir ele alış Erdoğan üzerinden gerçekleşmektedir. Elbette mızrağın sivri ucu iktidarlara yönelir. **Ne var ki mızrağın kimin elinde olduğu ve kimin için kullanıldığı belirleyici önemdedir.** AKP'de somutlaşan siyasetin dini içeriği onu bugüne kadarki TC hükümetlerinden temel özellikleri bakımından ayırmamıştır. Dinin daha etkin ve özellikle de kitlesel duyarlılıklara hitap eder nitelikte, egemen söyleme karşı kullanılması faşizmin temel bir karakteri değildir. **Onun bizimki gibi ülkelerdeki temel karakteri zayıf bir burjuvazinin en gerici sınıf ittifaklarına dayanarak emperyalizmle tam işbirliği içinde zorbalığa zorunlu olmasıdır; burjuva demokrasininin koşullarının olmamasıdır.** TC kurulduğu andan itibaren devletin temel karakteri bu olmuştur. Dolayısıyla AKP'de somutlaşan faşizm ile ilk defa karşılaşıldığını iddia etmek faşizmi kavrayamamak kadar tarih bilgisinin zayıflığının da bir sonucudur. **Mücadeleyi esas olarak iktidar odaklarına yöneltmek ne kadar doğru ise onu tüm faşizme karşı geliştirmek de aynı derecede doğrudur. Kimlerle yürüdüğümüz kadar kimin öncülüğünde yürüdüğümüz de önemlidir. Öncü atılan adımların yönünü belirler çünkü...**

Öncü Yön Belirler

Son yıllardaki önemli kayıplar, gerilemeler, bölünmeler güç konusunu önemli bir sorun olarak gündeme taşımıştır. **Güçsüzlük en bariz özelliğimizdir. Güçsüzlük konu edilerek mücadelemiz küçümsenmekte, yenilgiye mahkûm bir yolda olduğumuz savunulmaktadır. Daha dikkat çekici bir yaklaşım da bizim bunun farkında olmadığımızın düşünülüyor olmasıdır. Bir hayal âleminde yaşadığımız sanılmaktadır. Oysa aynı gerçeklik içindeyiz. Nerede olursak olalım karşımızda aynı saldırganlık var ve olduğumuz yerin niteliği devrimci fikirlere karşı sergilenen tahammülsüzlüğü değiştirmiyor. O halde farkımızın kaynağı nedir. Farkımızın kaynağı mücadeleye verdiğimiz değerdir. Her türden başarının kaynağı mücadele azmidir. Bu insana özgü bir niteliktir, ancak ve sadece insan tarafından sergilenebilir.**

Mücadele bilinçli eylemin ürünü olmalıdır.

Bugün özellikle üretim, iletişim ve savaş araçlarında çok ciddi bir gelişme söz konusudur. Bu gelişmeler emperyalist-kapitalist sistemin gerek sömürüyü arttırmada gerek kitleleri manipüle etme ve yönlendirmede ve gerekse de

düşmanlarına ve özellikle devrimci mücadeleye karşı denetim ve baskı kurmada önemli bir işleve sahiptir. Teknolojideki bu gelişim toplumsal sürecin gelişmesine paralel ilerlemektedir. Teknolojinin geometrik gelişimi egemenler açısından büyük bir silah olduğu kadar ezilenler açısından da mücadeleye elverişli koşullar yaratmaktadır. Üretkenliğin ve buna paralel sermayenin ve yine gelir adaletsizliğinin katlanarak büyümesi toplumsal çelişkilerin ve sermayenin sorunlarının da baş edilmez boyuta gelmesine neden olmaktadır. **İşçi sınıfının, genel olarak emekçilerin örgütsüz ve dağınık mücadelelerinde teknolojinin üretime yansıyan katkısı egemenler için bir üstünlük oluştururken sınıfın bütün emekçileri de kapsayacak bilinçli, örgütlü ve eylemli hareketinde ise daha güçlü bir mücadelenin, dolayısıyla ilerleşimin nedenlerinden biri olacaktır. Devrimci hareketin de zemini bu gelişmeyle güçlenecektir.** İletişim araçlarında yaşanan gelişme ise yine egemen sınıflar için bir güç iken, özellikle bilginin, hareketin ve etkileşimin yaygınlığı içinde ezilenler içinde bir güç konumuna gelmektedir. Bu durum teknolojinin üstün özelliklerinin insanın üzerinde kurulan bir egemenliğe değil, teknolojinin üstün özelliklerinin sınıf mücadelesinin güçlü bir aracı halini geldiğini göstermektedir. Bu bağlamda teknoloji her sınıfın konumlandığı noktada çok güçlü bir bilinçle kullanımını içermektedir. Bu durum üretim ilişkilerinde belirleyici olan ve üretim araçlarının mülkiyetini elinde bulunduran egemenlerin tüm her şeyi olduğu gibi bu olanağı da kendi egemenliğinde etkin kullanmasını getirmektedir. Bu tarihte her zaman böyle olmuştur bugünde böyle olmaktadır. Savaşta da aynı durum geçerlidir. Egemenler halk yığınlarına ve devrimcilere karşı daha donanımlı ve güçlü konumdadır. **Burada teknolojinin savaştaki ve denetimdeki konumunun egemenler lehine oluşunu onların güçlü örgütlü yapısıyla, bütün tarihsel birikimi halihazırda egemenlerin taşıyor olmasıyla ve halk yığınlarının ise tarihsel birikim ve mücadele düzeyinin geriliğiyle ilgilidir.** Teknolojik üstünlüğü elinde bulunduran gücün inisiyatifini ve etkinliğini değişmez bir gerçeklik olarak kavramak insanın her açıdan dinamik olan rolünü, bilinç ögesi taşıyan özelliğini ve sınıf mücadelesinin yasalarını kavramamak anlamına gelir.

Bu durumun kavranması önemlidir. Zira sorun gelişmeleri her açıdan tam anlamak, tanımlamak, hakim olmak ve ona bilinçli eylemin yönlendiriciliği ile müdahale etmektir. Mao yoldaş “... eylemlerin etkili olması için, insanın düşüncelerini, ilkelerini ya da görüşlerini nesnel gerçeklerden alması ve planlarını, direktiflerini, politikasını, strateji ve taktiklerini yürürlüğe koyması gerekir. Düşünceler öznedir, oysa yapılan işler, eylemler, öznel düşüncenin nesnel hale getirilmesidir; ve her ikisi de, insanoğluna özgü, dinamik rolü temsil eder. Bu çeşit dinamik role, biz, “insanın bilinçli dinamik rolü” (diyoruz ve bu, insanları bütün öbür varlıklardan ayırdeden özelliktir. Nesnel gerçeklere dayanan ya da onlara uygun düşen bütün düşünceler doğru düşüncelerdir ve doğru düşüncelere dayanan bütün işler ve eylemler doğru eylemlerdir. Bu düşüncelerin ve eylemlerin tam olarak gelişmesine, bu dinamik role, büyük; önem vermemeliyiz.” diyerek nesnel olan ile öznel olanın uyumuna dikkat çekmektedir. Bu

temel yaklaşıma yaslanmak gerekir. Sorunlarımızın kaynağı, nesnel ve öznel olanın uyumunda aramak gerekmektedir. Egemenlerin üstünlüğünü ortadan kaldıracak, zayıf olan ezilen yığınları güç haline getirecek bilinç ve o bilincin yönlendirdiği örgütlü eylem ve mücadele gücü olacaktır. Bu devrimci teorisinin önemine bizi götürür. Devrimci teori tam anlamıyla güçlü bir tarihsel bilinçten ve toplumların gelişme yasalarının kavranışında temel bulur. Bu temel sadece soyut bir teori değildir. Bu aynı zamanda içinde bulunan koşulların, çelişkilerin, ilişkilerin ve eğilimlerin incelenerek kavranmasına yardımcı olan, devrimci teoriyi bu ekseninde güncelleyerek güç haline getirmeyi sağlamalıdır. Tartışılması gereken ise bunun ne kadar güçlü olup olmadığı meselesidir. **Hâkim olmak, nesnel olanı tam tanımlamak, öznel olan düşüncelerle bu nesnelliğin uyumsuzluğunu gidermek ise hiç kuşkusuz devrimci teorisinin işidir.** Devrimci eylemin örgütlü ve yönlendirici, iddialı ve etkin olması, düşmanı zayıflatıp devrimci güçlerin inisiyatifini geliştirici yapısı bu bilinçlenme ile olanaklıdır. Egemenleri incelemek, aralarındaki çelişkiyi incelemek, ezilenlere yönelik saldırılarını incelemek, halk kitlelerini ve işçi sınıfı ile diğer devrimci sınıflar arasındaki çelişkiyi incelemek, devrimci pratikleri incelemek, teknoloji ve bilimin etkinliğini incelemek, halk içindeki siyasi öznelerin çizgilerini incelemek, işçi sınıfı ve emekçilerin eylemlerini ve aldığı konumlanışı incelemek ve devrimci teoriyle bunları sistemleştirmek. Devrimci teorisinin gücünü Lenin yoldaş “*devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz*” şeklinde formüle etmiştir. Komünistler devrimci teori meselesini tarihsel olarak, MLM’nin temel ilkelerine dayanarak sürece ve gelişmelere çözüm bulmanın aracı olarak kavramalıdır. Bu genel siyasi çizginin eksenine oturmuş bir devrimci pratiğin devrimci teoriyle donatılması, güçlendirilmesi ve yön verilmesi olarak kavranmalıdır.

Komünistler cephesinde devrimci teori, proletaryanın bağımsız kimliğini eylemde ve mücadele içinde korumanın en önemli yolu olarak anlaşılmalıdır. Devrimci teorisinin, küçümsenmesine ya da böylesi dönemlerde devrimci teyiden sapmaya karşı mücadele çok önemlidir. Bu dönemlerde “*hem de bilinçli bir şekilde Ortodoks Marksizm zemini üzerinde duran*” (Lenin) bir konumlanış, örgütlenme ve tüm sürece ve gelişmelere hakim olarak eyleme ve mücadeleye yön vermek gerekir.

Proletaryanın tarihsel sorumluluğu ve “Proleter devrimcilik” vurgusuyla ideolojik temelini alan ve devrimci teoriye önemli rol biçerek **bilinçli eylem çizgisi** oluşturan **1. Kongre** tasfiyecilik, reformizm, sınıf uzlaşmacılığıyla arasına kesin çizgiler çekerek yürüme iradesini beyan etmiştir. **Böylesi ağır saldırıların, keskin dönemeçlerin, büyük sapmaların, gerileme ve umutsuzluk dönemlerinin en başta ideolojik temelde ve güçlü bir siyasi çizgiyle karşılanması gerekmektedir.** Parti tarih sahnesine çıktığı koşulların ruhunu kuşanarak süreci karşılama iradesini beyan etmiştir. “*RSDİP’in, devrimci dönemde olduğu gibi sağlamlaştırılması; onun gerek otokrasiye ve gerici sınıflara, gerekse de burjuva liberalizme karşı uzlaşmaz mücadele geleneklerinin korunması; devrimci Marksizmden uzaklaşmaya, RSDİP’in şiarlarının budanmasına ve çö-*

ktışın etkisine yenik düşmüş, Parti içindeki bazı unsurlar arasında ortaya çıkan, onun illegal örgütlerini tasfiye etme çabalarına karşı mücadele” (Lenin) yaklaşımı sorunların çözüme kavuşacağı zeminin devrimci teoriyi kuşanarak aşılacağına işaretir.

Proletarya partisinin eylem çizgisi ve mücadele hattı, henüz işçi sınıfı ve ezilen halk yığınlarının çelişkisiyle güçlü şekilde buluşmuş değildir. Ancak sorunlar teorik temelde tanımlanırken, devrimci sürecin yarattığı tüm sapmalara ve ortaya çıkan sorunlara devrimci teoriyle yanıt olma yanı çok güçlü değildir. Bu güçsüzlüğün **tersine çevrilme** eğilimi, arayışı ve buna yönelik iradesi **aslandır**. Bu arayış ve irade kuşkusuz sürecin daha donanımlı ve çelişkiyi güçlü bir bilinçle kavranmasını getirecektir. Bu kendiliğinden olmayacaktır. Burada Mao yoldaşın tüm mücadele ve süreci tersine çevirecek olan bir dizi nesnel koşul yanında “öznel çabaya” dair güçlü vurgu yapmaktadır. Devrimci teoriyle donanmak ve devrimci pratiğe bu bilinçle etkinlik katmakta tüm nesnel etkilerin yanında öznel çabayı da gerektirir. Bu ise önder ve öncünün sistematik ve güçlü kavrayışının sonucu olabilir ancak. Düşmanın baskısının ve yaratacağı sonuçların, işçi sınıfı ve halkın hareketi ve yaşadığı sorunların, devrimci mücadelenin ve açmazların, Halk Savaşı çizgisinde yürüyüşün ve yaşanan kayıpların ve toplamda mücadelenin gelişmesine zemin sunacak olanakların ve hattının güçlü kavranışı ve teorik düzeyde ele alınışında ki berraklık elbette birikmiş sorunlarla birlikte yeni sorunların de güçlü bir devrimci eylem ve çizgiyle aşılmasını sağlayabilecektir.

TEORİK-SİYASİ DERGİ | ÖZEL SAYI | FİYATI: 10 TL | KASIM/2019 | ISSN: 2630-5801

Faşizme, Emperyalizme, Feodalizme ve Her Türden Gericiğe Karşı

PARTIZAN

Enternasyonal Proletaryanın
Kızıl Bayrağı
Proletarya Partisi'nin
1. Kongresi ile
Türkiye Topraklarında
Dalgalanmaya Devam Ediyor

■ İki Çizgi Mücadelesi Üzerine Bir Tartışma

*“Bir kez komünist oldunuz mu sonsuza kadar öylesiniz demek değildir ve hiçbir geçmiş liyakat bir aksamayı veya mevcut dalgınlığı ortadan kaldırmaz; çünkü bir komünist olma mücadelesi ölene kadar vermemiz gereken sürekli bir mücadeledir.” (Otto VARGAS)**

I. BÖLÜM

Ferhat Ali`nin 2018 yılının kasım ayında yayımlanan “Tarihsel Teorik Temelleriyle İki Çizgi Mücadelesi” adlı kitabı, söz konusu teorinin komünist hareketteki yerinin ve Mao Zedung`un bilime kazandırdıklarının tartışılması bakımından dikkate değerdir. Bu teoriyi incelemek ve tartışmak özellikle komünist çizgiyi kavramak bakımından zorunludur. Çalışmasıyla bize böyle bir fırsat verdiği için F. Ali`ye teşekkür ediyoruz. Ayrıca kitap devrim mücadelesinde ihtiyaç duyulan deneyimleri, büyük ustalardan seçilmiş güçlü perspektifleri ve amansız ideolojik mücadele örneklerini barındırdığı için de eksiklikleri, yanlışları ortaya konduğunu yardımcı olacak türden bir kitaptır.

Tartışmaya girişmeden önce şu bilgiyi paylaşalım: Teori Mao`ya ait olmakla birlikte elimizde onun tarafından yazılmış bir makale bulunmamaktadır. Buna karşın onun felsefe alanındaki çalışmaları ve genel yaklaşımları, komünist partisi anlayışını ortaya koyan söylem, eylem ve makaleleri teori hakkında önemli veriler içermektedir. F. Ali`nin kitabından hareketle teoriyi tartışırken savunacağımız görüşün bunlara dayanacağını şimdiden belirtelim. Dolayısıyla teoriyi etraflıca tartışabilecek ve en ileri seviyede bilince çıkaracak yeterli ko-

* **Otto Vargas**, Arjantin Devrimci Komünist Partisi`nde 51 yıl süreyle Genel Sekreterlik yapmış komünist lider. PCR 1918`de kuruldu. 1956`dan sonra Sovyet revizyonizmine bağlı kaldı. Otto Vargas 1968`de Arjantin Devrimci Komünist Partisi`ni kurdu. Parti 3. Kongre`de Maoizmi benimsedi. Otto Vargas 14 Şubat 2019`da öldü.

şula sahibiz. Unutmamalıyız ki kavramak için hepimizin düşünme yeteneği ve MLM'nin büyük birikimi var; kendimiz yürüeyebiliriz ve yürümeliyiz.

Parti Bir Çelişkidir

F. Ali'nin kitabında dikkatimizi çeken ilk özellik; kitabın sunu bölümünde özellikle vurgulanmış olmasına karşın teorinin, çelişki kavramına dayandırılmaması oldu. F. Ali'nin hareket noktası “yabancı fikirlerin komünist partisine dışarıdan girmesi”dir. Oysa çelişki yasasına göre parti bir çelişki olarak kendisi olmayı kendinde barındırır! Sunudaki vurgu, içerik bakımından her ne kadar yetersiz olsa da teoriyi çelişki yasasına dayandırması bakımından önemlidir. F. Ali ise baştan sona, kitabın hiçbir yerinde çelişki yasasından söz etmiyor. Bu eksiklik iki çizgi mücadelesinin onun tarafından anlaşılmasındaki temel noktadır. F. Ali iki çizgi mücadelesinin sürekliliğini kabul etmiyor; bunun kaçınılmaz ama geçici olduğunu savunuyor.

“Apaçık bir gerçektir ki parti içinde iki çizgi mücadelesi kaçınılmazdır. Meşru değildir ama kaçınılmazdır; sürekli değildir ama kaçınılmazdır.”¹

Parti içindeki görüş ayrılıklarının ve aykırı çizgilerin de kaçınılmazlığını etraflica ortaya koyan F. Ali çizgi kavramının özel bir durumu ifade ettiğini ispata girerek iki çizgi mücadelesinin sürekli olamayacağını açıklıyor. Bu açıklamayla aslında “herkese ait” veya “herkesin savunabileceği” bir “teori” kurmakta olduğunu farkında değil. Bu açıklama Mao'yu, “parti içinde burjuvaziyi meşrulaştırmak”la suçlayan düşmanlarına karşı savunmamak demektir. Çünkü Mao Zedung'un bu kesimlerce iftiralara uğramasının nedeni bunların diyalektiği, her alanda olduğu gibi parti anlayışında da uygulamaları ve iki çizgi mücadelesini tam da sürekliliği nedeniyle reddetmeleridir. F. Ali sorunun tam da diyalektik konusunda yani iki çizgi mücadelesinin sadece kaçınılmazlığında değil kaçınılmaz olanın da sürekliliğinde olduğunu anlayamamış.

Konuya sağlıklı bir giriş yapabilmek bakımından Han Su Yin'in Sabah Tufanı kitabından yapacağımız alıntılar yararlı olacaktır. Han Su Yin Çin Devrimini yakından izlemiş, ÇKP'nin önder kadrolarıyla bizzat görüşmüş, ÇKP'ye ait kaynaklara doğrudan ulaşmış onlardan yararlanmış ve Çin Devriminin tanınmasına ve gelişmesine çalışmalarıyla katkı vermeyi amaç edinmiş bir yazardır. Han Su Yin konu hakkında şunları yazmış:

“Mao'nun bütün siyasi yaşamı boyunca vurgu yaptığı ‘demokratik merkeziyetçilik’ ilkesi ancak parti yaşamında tartışma ve mücadele süreci yeterince yaşanırsa yansyacaktı ve iki farklı siyasi düşünme biçimi arasında ideolojik cepheleşme olarak ortaya çıkacaktı.

“Bu nedenle parti içinde açık ya da gizli, sessiz ya da kriz biçiminde yaşanan ‘iki çizgi mücadelesi’ sürekli olarak yaşanacaktı. Bu istenmeyen bir durum olarak görülemezdi, tam aksine evrendeki bütün varlıklar, olayları ve olguları

1 Ferhat Ali, Tarihsel-Teorik Temelleriyle İki Çizgi Mücadelesi, Nisan Yay., İstanbul 2018, s. 108

yöneten temel yasaya yani diyalektik yasasına, zıtların birliği ilkesine uygun ve yaşanması gereken bir durumdu. Toplumda yaygın olan inançlar kişilerde, belirli bir fikrin savunucularında cisimleşir, bu kişiler bir araya gelerek grupları ya da klikleri oluştururlar. Parti de bu evrensel yasanın dışında kalmazdı. ‘Bütün varlıkların gelişme sürecinde çelişki bulunur.’ Çelişkiler fikir ayrılığı düzeyinde kaldığı sürece ve devrimin ya da partinin gelişmesine zarar vermedikçe varlıklarına izin verilebilir. Çelişkiler partinin varlığını tehlikeye sokuyor, bölünmeye neden oluyor ya da partiyi temel hedefinden saptırıyorsa büyük mücadelenin yaşanması kaçınılmaz olur.”

“Mao’nun devrim sanatına yaptığı en büyük katkı, bu çalışmalarını gerekli ve kaçınılmaz olarak değerlendirmesi ile bu olumsuz unsurları gelişmenin itici gücü durumuna getiren yöntemler geliştirmesidir. Parti birliğinin korunması ilkesi, çelişkili gibi görüne de sürekliliği kabul edilen parti içi mücadeleler temelinde yaşatılmıştır. İdeolojik mücadelelerin olmamasının partinin kemikleşmesine ve çürümesine yol açacağı biliniyordu. Çizgi mücadeleleri partinin dinamiğinin güvencesiydi; ancak çelişkileri çözüme mücadelesi gelişmeyi sağlayabilirdi.”²

Bu uzunca alıntı bize temel bakış açımızın ve dayanacağımız argümanların neler olduğu hakkında birçok veri sunuyor. Öncelikle dikkat çekeceğimiz veriler iki çizgi mücadelesinin evrensel çelişki yasasıyla ilişkilendirilerek partinin temel, dolayısıyla sürekli bir özelliği olarak ele alınmış olmasıdır. Doğruluğundan, bilime uygunluğundan şüphe etmediğimiz bu veriler F. Ali’nin çalışmasının da temel eksiklikleridir.

Çalışmanın sunu bölümünde “komünist parti içindeki son gelişmeler”in bu konunun önemine işaret ettiği belirtilerek bize teorinin soyut değil somut bir gereksinime karşılık geldiği belirtilmiş. Bunun hakkını vermek üzere ama bundan çok, konunun temelini bu çalışmada eksik dolayısıyla yanlış kurulduğuna işaret edip teorinin önemini ve derinliğini ele alacağız.

Teorinin Dayanakları ve Kuruluş Süreci Hakkında

Sunu bölümünde Nisan Yayıncılık iki çizgi mücadelesinden söz ederken partiyi bir çelişki olarak kavradığını düşündüren, bu kanıyı uyandıran cümleler kurmuş:

“Parti bir çelişkiyse eğer -ki öyledir- komünist partilerin içinde farklı çizgilerin, akımların, sapmaların, görüşlerin ortaya çıkması kaçınılmazdır.”³

“Bizatihi kendisi bir çelişki olan partinin içinde, hayatın olağan akışına ve sınıf mücadelesine paralel ortaya çıkan farklı çizgi, sapma ve görüşlerin nasıl ele alınması ve aşılması gerektiği önemlidir.”⁴

Sunudaki bu cümleler iki çizgi mücadelesinin partinin bir çelişki (zıtların bir-

2 Han Suyin, Sabah Tufanı II, Berfin Yay., İstanbul 1999, s. 25-26

3 F. Ali, a.g.e., s. 17

4 A.g.e., s. 17

liği) olduğu gerçekliği üzerinden açıklanacağı fikri uyandırır da kitapta bunu göremiyoruz. Doğruya yakın ama tam olarak doğru olmayan bu cümlelerin kitabın içeriğini de yanlış tanıttığını belirtmeliyiz.

İki çizgi mücadelesi teorisi sunuda belirtildiği gibi komünist partisinin, başka her şey gibi bir çelişki olarak kavranmasının ürünüdür. F. Ali bu temel tezi hiç konu etmeden, bu tezin önemini, belirleyiciliğini kavramadan iki çizgi mücadelesi üzerine “tarihsel ve teorik” bir çalışma yapmış! Bu çalışmanın iki çizgi mücadelesi hakkında olduğu doğrudur. Çünkü bütün çalışma komünist hareketin deneyimlerini içermektedir. Komünist harekete ve özel olarak parti içindeki mücadelelere ilişkin her şey iki çizgi mücadelesinin konusudur. Ne var ki amaç iki çizgi mücadelesini teorik temelleriyle açıklamaksa bu çalışma teorisinin özü hakkında hiçbir şey içermemektedir!

Bilindiği gibi iki çizgi mücadelesi teori olarak bilimin Maoizm aşamasına aittir. Ve Mao Zedung tarafından kurulmuştur. Kuşkusuz Marks’tan itibaren Engels’in, Lenin ve Stalin gibi komünist ustaların parti çalışmaları, genel olarak komünistlerin proleter iktidar için verdikleri mücadeleler iki çizgi mücadelesinin teori düzeyine gelmesinin koşullarını ve pratik sürecini oluşturur. Kendisi de bu sürecin önderlerinden biri olan Mao bu mücadelelerin sentezi olan teoriyi ancak bu sürece dayanarak ve bu sürecin analizi sonucunda kurmayı başarmıştır. Bu nedenle iki çizgi mücadelesi teorisi komünist hareketin diğer büyük dört ustasının temel görüş ve yaklaşımlarıyla, komünist hareketin gelişim çizgisiyle ve tüm gerçekliğiyle uyumludur. Bununla beraber bilimin üçüncü aşamasında kurulmuş olan bu teori Mao sayesinde komünistlerin en güçlü silahlarından biri haline gelmiştir.

Teoride Diyalektiğin Belirleyici Rolü

Lenin, diyalektiğin “gerçek anlamda nesnelerin özündeki çelişmenin incelenmesi” olduğunu söyler. Mao da “Her şeyin bir çelişmesi vardır ve her şeyin hareketi ve gelişmesi bu çelişmeden kaynaklanır.” der. Tüm olay ve olguları incelemenin yönteminin diyalektik olması gerektiğine işaret eden diyalektik materyalizmin bu iki ustası en sade anlatımla bize iç çelişmesini saptamadan hiçbir şeyi tam olarak kavrayamayacağımızı öğretirler. “Her şeyi ancak iç çelişkisiyle kavrayabiliriz.” dediğimizde dış etmenlerin varlığını inkâr etmiyoruz ama bunları ikincil etmenler olarak değerlendiriyoruz. Lenin ve Mao yoldaşlarının işaretine uygun olarak ve kuşkusuz doğru olduğu için her şey gibi partinin varlığını ve gelişimini kavramanın da yolu, onu iç çelişmesini açığa çıkartarak incelemektir. F. Ali’nin çalışmasında komünist partisinin nitelikleri, gelişimi; iç savaşımında dayanılacak esaslar, deneyimlenmiş yöntemler, komünist önderlerin birbirleri ile uyumlu bakış açıları gibi konularda çok değerli ve üzerinde çalışmamız gereken bilgiler var. Ancak Maoculuk adına komünist partisini liberalizm çukuruna çekenlere (F. Ali onlardan böyle söz ediyor) veya Enver Hoca gibi dogmato-revizyonist bir akımı temsil edenlere karşı bu çalışmanın

esasen yetersiz olduğunu söylemeliyiz. F. Ali liberallerin ve Hocacıların yorumlarını, genel yaklaşımlarını, akıl yürütmelerini derinliğine ele alıp, genelleştirip bütün olarak ele almak yerine sadece belirgin, yüzeyden de görülebilen pürüzleri, özellikle çarpıtmaları göstererek onları mahkûm ediyor. Böyle yaparak o, diyalektik materyalizmi değil mekanik materyalizmi uygulamış, bakış açısını bununla sınırlamış oluyor.

Oysa iki çizgi mücadelesi ya da komünist partisi hakkındaki bir çalışma daha baştan ve özellikle komünist hareketin eksenini olarak “komünist çizgi” üzerinde durmalıydı. Komünist çizgiyi üreten çelişki tanımlanmadığında iki çizgi mücadelesi teorik düzlemde incelenemez. Yoğunlaşmamız gereken çelişki nedir? Diyalektik inceleme buna verilecek yanıt vermekle başlayabilir.

Çelişki Hareketin Kendisindedir

Mao Zedung “Çelişme Üzerine” başlıklı ünlü makalesinde materyalist diyalektik yöntem için şunları yazıyor:

“... Diyalektik materyalist dünya görüşü, bir şeyin gelişmesini anlayabilmek için onu içsel olarak ve başka şeylerle ilişkileri içinde incelememiz gerektiğini savunur. Başka bir deyişle, şeylerin gelişmesi onların içsel ve zorunlu kendi kendine hareketi olarak görülmelidir. Buna karşılık, her şey kendi hareketi içinde çevresindeki şeylerle karşılıklı ilişki içindedir ve hem onlardan etkilenir hem de onları etkiler. Bir şeyin gelişmesinin temel nedeni dışsal değil içseldir; o şeyin bağrında taşıdığı çelişmededir. Her şeyin bir iç çelişmesi vardır ve her şeyin hareketi ve gelişmesi bu iç çelişmeden kaynaklanır. Bir şeyin içindeki çelişirlik o şeyin gelişmesinin temel nedenidir; o şeyin başka şeylerle olan karşılıklı ilişkileri ve karşılıklı etkilenmeleri ise ikincil nedenlerdir.”⁵

F. Ali, komünist hareketin “kendi kendine hareketi” olarak hiçbir neden göstermiyor ama dışarıdan gelen, kaynağı dışarıda olan “başka şeyler”i neredeyse iç çelişki düzeyinde ele alıyor. Bunları çelişkinin nedeni olarak, iki çizgi mücadelesinin kaynağı olarak gösteriyor. Kitabın ileriki bölümlerinde iki çizgi mücadelesini neredeyse sadece hiziplerle mücadele olarak tanımladığını görüyoruz. Böylece daha baştan diyalektik olmayan bir inceleme yönteminin kaçınılmaz sonuçlarından biri gerçekleşiyor; görüntü veya görünen şey sorunun esası haline geliyor. Çünkü çelişkinin evrenselliği dolayısıyla baştan sona varlığı iki çizgi mücadelesi bakımından, genel bir söylemi tercih edersek komünist partisi bakımından, üstelik sunu bölümündeki “partinin de bir çelişki olduğu” tespiti- ne rağmen ihmal ediliyor hatta bu tez üstü kapalı reddediliyor.

Yansıma Tezi

Komünist partisinin, toplumdaki sınıf savaşımını bağrında taşıdığını F. Ali açık

5 Mao Zedung, Seçme Eserler C. I, Kaynak Yay., İstanbul 2000, s. 416

bir biçimde dile getirmekte, bu gerçekliği önemle vurgulamaktadır:

“Proletaryayı ve onu temsil eden proletaryanın Komünist Partisini, antagonizmalarla parçalanmış ve dereceli kutuplaşmalara bölünmüş bu toplumsal tablonun dışında düşünemeyiz...”⁶

Komünist partisinin toplumun bir yansıması olduğu gerçeği bizim görüşümüzün de temel dayanağıdır ama bize göre bu gerçeklik iki çizgi mücadelesinin sadece kaçınılmazlığının değil sürekliliğinin de nedenidir. Çünkü proletarya ile burjuvazinin iki kutbunu oluşturdukları çelişki ne geçicidir ne de sürecin belli bir aşamasında ortaya çıkar; bu çelişki kapitalist toplumda başından itibaren vardır ve bu, toplumun tüm kalıntılarıyla, izleriyle birlikte proletaryanın kendisiyle birlikte burjuvaziye de yok edeceği sona kadar sürer. F. Ali toplumun bir yansıması olarak parti içindeki farklı görüşleri dolayısıyla mücadeleyi “Özel mülkiyete dayalı düzenler, kapitalizm var olduğu sürece, sınıflar arası çelişme ve çatışmalar var olduğu sürece, proletarya kendi anti-teziyle eyerli olduğu sürece komünist partisinde burjuva etki ve bu etkinin maddi üreticileri her daim var olmaya ve sürekli olarak sürgün vermeye devam edecektir.”⁷ diyerek açıklıyor. Burada, cümledeki tanımların sınırlı ve belirsiz biçimleri kafa karışıklığı yaratırsa da F. Ali parti içindeki mücadelenin sürekliliğini kabule yakın duruyor; “her daim var olmaya ve sürekli sürgün vermeye” diyerek bundan açıkça söz ediyor. Ne var ki onun iki çizgi mücadelesini hiziplerle mücadele olarak tanımlaması, parti içindeki tüm mücadeleleri iki çizgi mücadelesine dahil etmemesi “sürekli sürgün vermeye devam edecek” ifadesinin içeriğini ortaya çıkarıyor. O aslında sürekliliği inkâr ediyor. Bu da komünist partisinin toplumun bir yansıması olduğu konusunda F. Ali’den farklı düşündüğümüzü, yansıma tezi hakkında ayrıştığımızı gösterir.

Mao partinin bir yansıma olarak kavranmasını şöyle anlatıyor:

“Parti içinde durmadan farklı türden düşünceler arasında karşıtlık ve mücadele ortaya çıkar. Bu, toplumdaki sınıflar arasındaki ve eski ile yeni arasındaki çelişmelerin parti içindeki bir yansımasıdır. Parti içindeki gelişmeler ve çelişmeleri çözmek için verilen ideolojik mücadele olmasaydı partinin hayatı sona ererdi.”⁸ Burada yansıma ve yansıma dolayısıyla çelişkiler partinin varlık koşulu olarak kavranıyor.

Bu anlatımdan hemen önce Mao “kavramlarımızdaki her farklılığın nesnel bir çelişmeyi yansıttığı kabul edilmelidir. Nesnel çelişmeler öznel düşüncede yansırırlar ve bu süreç kavramların çelişmeli hareketini oluşturur, düşüncenin gelişmesini sağlar ve insan düşüncesindeki sorunları durmadan çözer.”⁹ diyerek “yansıma tezi”nin içeriğini ortaya koyuyor.

İçinde bulunduğu toplumun sınıfları arasındaki çelişkilerin partideki yansıma-

6 F. Ali, a.g.e., s. 24

7 A.g.e., s. 150

8 Mao Zedung, a.g.e., s. 421

9 A.g.e., s. 421

sını “burjuvazinin partiye sızması” veya gene bu sınıfın partiye etki etmesi gibi “dışa ait” tanımlarla açıklamak Mao’daki tanımlara esasen uygun değildir; bu tanımlar önemli derecede eksik kalmaktadır. Elbette yansımanın bu biçimlerdeki gelişmelere, çelişmelere ve mücadelelere dönüşme olanağı vardır ancak bunlar belirli biçimlerdir sadece; ne esas olandır ne de içeriği oluştururlar. Oysa tanımlamamız esasa yönelik olmalıdır. Yansıma bütün olarak partinin varlığında, onun kendi hareketinde, ona içkin bir çelişmeli süreç olarak tanımlanmalıdır. Parti toplumdaki sınıf savaşımıyla ilişkili olduğu derecede; bu savaşımı incelemek, teorik, politik ve pratik düzeylerde kararlar, tavırlar geliştirmek, kavramlar üretip bilinç oluşturmak ile uğraştığı, işi bu olduğu derecede toplumun yansımasıdır. Kuşkusuz parti toplumun kendisi olamaz ama “belli bir bakış açısı”yla ve “belli bir erek”le onun gerçekliğine yaklaşık bir yansımadır. Başka bir deyişle toplum partinin tüm düşünme ve eylem alanını kaplar. Tıpkı insan beyninin nesnel dünyayla ilişkisindeki durum gibi; burada özgün olan partinin bakış açısı ve ereğidir.

“Bilgi ile uğraşan öğretiler mantık. Bilgi teorisi. Bilgi, insan aracılığıyla (ya da insan tarafından) yansıdır doğanın. Ama bu yansı basit değildir, dolayimsız değildir; bir dizi soyutlamadan, kavramların, yasaların vs. oluşmasından, formlandırılmasından meydana gelen bir süreçtir bu, -ve bu kavramlar, yasalar vs. (düşünce, bilim=mantıksal ide) sürekli hareket ve gelişim halindeki doğanın evrensel yasalarını, göreceli olarak, yaklaşık olarak *kucaklamaktadırlar*...”¹⁰

“Yansı doğanın bilgisidir.” diyor Lenin. Toplumun partiye yansımasından anlamamız gerekeni bu tez tüm açıklığıyla ortaya koyuyor. Bu tezi “partide toplumun yansıması nedir” veya “nasıldır” sorusuna yanıt vermekte kullanmalıyız. Bu durumda toplumdaki sınıf savaşımının izini sürmek, bu savaşımın partideki görünümünü anlamaya çalışmak temel yaklaşımımız olmalıdır. F. Ali ile ayrışmamız da burada başlıyor zaten. O yansımayı “burjuvazinin sızması” biçiminde kavlıyor ve “komünist partisinin toplumsal tablonun dışında düşünülmeceği”ni söyleyerek yansıma tezini tamamlamış oluyor. Oysa asıl olan toplumdaki sınıf savaşımının izini parti içinde sürmek, sınıf savaşımını bu yapı içindeki özgün biçimiyle keşfedip kavramaktır. Bu özgün yapıda yani komünist partisinde burjuvazi ideolojik düzlemde yer bulur, “yansıma”nın özgün biçimi ideolojide açığa çıkar ve ideolojik olan da mutlaka politik, teorik, örgütsel biçimlerde gerçekleşme olanağı bulur.

Mao “çelişki üzerine” makalesinde düşünce alanındaki çelişmeyi şöyle tarif ediyor: “... sözgelimi, insanın önünde var olan sınırsız bilgi edinme yeteneği ile bu yeteneğin ancak, dış koşullar tarafından sınırlanan ve sınırlı bir bilgiye sahip olan insanlarda bulunması arasındaki çelişme -bize göre hiç değilse pratik bakımdan- sonsuz bir kuşaklar dizisi ve sonsuz bir ilerleme içinde çözüme kavuşur.”¹¹

Komünist partisinin toplumdaki sınıf çelişkileriyle ilişkisi “bilgi edinme yete-

10 V. İ. Lenin, Felsefe Defterleri, Minör Yay., İstanbul 2013, s. 147-148

11 Mao Zedung, a.g.e., s. 420

neği” ile “sınırlı bilgiye sahip olma” arasındaki çelişkinin sonsuz bir ilerleme içindeki çözülmesine benzer. Elbette birincisinde süreç, sınıflı toplumlar dönemiyle sınırlı olacaktır.

Mao`da çelişki tezi bilgilenme süreciyle beraber pratiği dönüştürme eylemini de içeriyor. Bilgi edinme yeteneğimiz ve sınırlı bilgi kapasitemiz bir çelişkidir ve bilgi edinme sürecimiz bu çelişkinin sonsuz çözümleriyle ilerler. Çözümler pratikle gerçekleşir. Komünist partisinin “sınıflar arasındaki savaşımın yansıması” olarak kavranması partinin bu savaşımı oluşturan çelişkileri görmesi, incelemesi, kavramlara dönüştürmesi, ussal bilgi sürecinde çözümlenmesi ve çözmesi sınıfların ilk görüldüklerinden, ilk kavranışlarından ve belli kavramlarla düşünceye dönüşmelerinden çok daha fazlasıdır: Onları kendileri olmayan bir sürece doğru yönlendirmesi, onlarda içerili olan kendisi olmayana doğru biçimlendirmesidir. Bu nedenle komünist partisinde yansıyan sınıflar arasındaki savaşım partinin kendi hareketinde basit bir yansıma veya ileri sürüldüğü biçimiyle “dışarıdan sızma”dan ibaret değildir hatta böyle bir olay da değildir. Bunların ötesinde bu iki çizgi mücadelesinin teorik açılımıdır; yansıma iki çizgi mücadelesinin ta kendisidir. Şöyle de diyebiliriz: parti sınıflar arasındaki savaşımın komünizme doğru biçimlendirildiği (bu onu komünist hareket yapan özelliğidir) yeridir; bu anlamda sınıflar arasındaki savaşımın en yüksek biçimi-formudur.

Bilginin nesnel hareketle ilişkisi nasıl ki sürekli ve diyalektikse partinin de sınıf savaşımı ile ilişkisi sürekli ve diyalektiktir. Partinin hiçbir politikası, kararı, eğilimi, organı, üyesi, eylemi bundan ayrı veya bağımsız değildir, olamaz. Böyle bir şeyin olması, olduğu yer itibarıyla “partinin hayatının sona ermesi”dir. Dolayısıyla partinin belli bir dönemde veya belli bir sorun özgülünde iki çizgi mücadelesine tanık olabileceği ama bunun sürekli olamayacağı görüşü son derecede eksik bir kavrayışın ürünüdür, yanlıştır. Partinin kendisi iki çizgi mücadelesidir. Genel bir söylemle komünist çizgi komünizme doğru bir süreklilik halinde komünist olmayana karşı mücadele ile var olur ve gelişir. Komünist çizginin kendisi olmayana karşı mücadelesinden ibaret partideki bu hareket onun toplumdaki sınıf savaşımının ve doğru ile yanlış arasındaki çelişkilerin yansıması olmasından ileri gelir.

F. Ali, Mao`dan bir alıntı yaparak şunu iddia ediyor: “Dikkat edilsin ‘yansıma’ diyor; sınıf mücadelesi demiyor. Çünkü parti içinde sağ ve sol sapmaya karşı verilen ideolojik etkileme, dönüştürme, yola getirme mücadelesidir, sınıf mücadelesi değildir.”

Mao alıntıda yansımayı şöyle açıklanmış: “... partimiz tarihinde doğru siyasetlerle yanlış siyasetler arasındaki mücadelelerin özünde dışarıdaki sınıf mücadelesinin parti içinde yansıması yatar.”

F. Ali, “sınıf mücadelesi demiyor” yorumuyla sınıf mücadelesinden ayrı bir niteliğin konu edildiğini anlatmaya çalışıyor. Bu yorumla parti içindeki mücadelenin sınıfların çıkarlarına dayanan çelişmelerden farklı olacağını, bununla

beraber sürekliliğin de iddia edilemeyeceğini kanıtlamış oluyor! Oysa Mao, açıkça parti içi mücadelenin dışarıdaki sınıf mücadelesinin yansıması olduğunu savunuyor. Buna yönelik önceki sayfalarda Mao'dan başka bir alıntı daha vermiştik. Başka alıntılar da bulunabilir ama yapmamız gereken iş bu değil. Yapmamız gereken şey yansıma tezini incelemek ve kavramaktır. Elbette Mao "komünist partisi içindeki sınıf mücadelesi"nden söz etmeyecekti; biz de kavramları böyle kullanmıyoruz; çünkü komünist partisi safını belirlemiş ve proletarya diktatörlüğü yoluyla sınıfsız topluma doğru yönelmiş hareketin kendisidir; sınıf savaşımındaki konumu bellidir. Sınıf mücadelesi onun nesnesidir. Tıpkı beyin ile doğanın ilişkisindeki gibi. Doğa beyinde madde olarak değil düşünce olarak yansır. Örneğin düşünce olarak ağaç kavramı doğadaki ağaç kavramıyla aynı değildir; beyindeki düşünce sürecinin bir ürünü olarak, kavram olarak ağaçtır. Bununla beraber kavram olarak ağaç doğadaki ağacın her türlü bilgisi ile yüküldür. Kavram olarak ağacın varlığını doğadaki ağaçla açıklarız. "Bir bilginin gelişiminin izi onun kaynağı olan nesnenin varlığında yatar." dendiğinde bilgi ile nesne arasındaki diyalektik ilişki konu ediliyor demektir. Kavram olarak ağaç doğadaki ağaç değildir; bununla birlikte kavram olarak ağaç doğadaki ağacın tüm özelliklerini, onu kavrayabildiği derecede kendinde taşır; özne nesnenin bilgisine "yaklaşık" olarak sahip olur. Diyalektik materyalizmin tezlerinden birisidir bu. F. Ali, "sınıf mücadelesi demiyor, yansıma diyor" tespitiyle olmadık çıkarımlar yapsa da aslında Mao'nun ifadesi sınıf mücadelesinin düşünce alanındaki gelişimini anlatıyor: sınıf mücadelesi parti içerisindeki her türden karar, fikir, tavır, eğilim, kavram, eylem vs.dir. Sınıf mücadelesinin gelişimi partide bu biçimlerde, bu formlarda yansır. Dolayısıyla sınıf mücadelesinin tüm özelliklerini biz bu biçimler içinde görebiliriz, çözümleyip kavrayabiliriz. İki çizgi mücadelesi bunun teorisidir.

Yansıma kavramını "sınıf mücadelesi demiyor" diyerek yanlış yorumlayan F. Ali, buradan hareketle şu basit sonuca ulaştırıyor akıl yürütmelerini: "Parti içindeki bir yoldaşıyla önemsiz bir konudaki, güncel bir sorundaki ya da pratik bir sorundaki küçücük bir ayırım noktasının parti içindeki burjuva çizgi olamayacağı, düşünmeyi becerenler için apaçık olsa gerektir."¹² Tabii ki "küçücük bir ayırım noktası"nın bir çizgi olamayacağı açıktır; bununla beraber "küçücük bir ayırım noktası"nda da doğru ve yanlış siyasetlerin mücadelesinin var olduğu şüphe götürmezdir. F. Ali özdeki hareketi inceleme konusu yapmaya taraftar değil; o görünenle meşgul olmayı, düşünme yeteneğini onunla sınırlamayı tercih ediyor.

F. Ali kimi zaman parti içindeki diyalektik harekete yakınlaşsa da esas olarak ama ısrarlı bir biçimde bundan uzak duruyor. Örneğin Enver Hoca'yı eleştirirken kavrayışı bundan "tamamen" uzaktır. Dolayısıyla Hoca'nın kimi duraklamalarını, çarpıtmalarını ya es geçiyor ya da derinliğine inerek mahkûm edemiyor. Mesela Mao Zedung'un iki çizginin gerekliliğini öğütlediği iddiasını esaslı bir şekilde yanıtlayamıyor ve "iki çizgi"nin zıtların birliği olarak kavranmasını kabullenmeyen Hoca'nın kaba materyalizmde duraklamasını es

12 F. Ali, a.g.e., s. 44

geçiyor. F. Ali ya kendisi de kaba materyalizme başvurup Hoca'nın iddiasını reddediyor ya da iddiayı tartışmıyor.

Evet en genel söylemle Mao'nun "iki çizgi"yi öğütlediği doğrudur ama zaten böyle bir öğüt iddiası öğüdün kendisi gibi saçmadır! Mao'nun iki çizgi mücadelesini komünist partisinin varlığında doğal yani zıtların birliği olarak kavradığını kabul eden Hoca, doğal olanın, zıtların birliği olarak kaçınılmaz olan bir olayın "öğütlenmesi"nin abes olacağını farkında değil. Çok açık ki bu iddia iki çizgi mücadelesini hiç anlamamış, bunun ne demek olduğunu hiç bilmeyen, diyalektikten bihaber birisinin ya da salt düşmanlık yapan birisinin uydurmasından ibarettir. Doğal ve zıtların birliği olarak var olan iki çizgi mücadelesinin farklı siyasi düşünce yöntemlerini veya farklı bakış açılarını içereceği nesnel, tartışılmazdır!.. Mao'nun öğüdü farklı fikirlerin yasaklanmaması olabilir, eleştirinin bastırılmaması olabilir, sorgulamanın önüne geçilmemesi olabilir ki bunlara iki çizgiyi öğütlemek denemez. Bunlar iki çizgi mücadelesinde yöntem sorunlarına yönelik öğütler olabilir. Zıtların birliği yasasının partideki gerçekleşmesi olan iki çizgi mücadelesinin ve tabii ki "iki çizgi"nin öğütlenmesi abestir. İki çizgi mücadelesi komünist çizginin varlığı ve gelişimi düzleminde kavranır, olumlanır fakat ikinci çizgilerin olanaklı hale getirilmesi, teşvik edilmesi olarak kavranamaz. Mao parti içinde iki çizgi mücadelesinin canlılık göstergesi, hareketlilik belirtisi ve ilerleme nedeni olduğu için "istenmeyen bir durum" olarak değerlendirilemeyeceğini aksine bu mücadelenin gerekli olduğunu komünist çizginin gelişimi düzleminde savunmuştur. Tıpkı proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelenin maddi üretim süreci bakımından kaçınılmazlığı gibi; bununla beraber bu kaçınılmazlığın burjuvaziyi örgütlemekle veya burjuvazinin varlığını öğütlemekle ilgili olmadığı açıktır. Ya da yaşam ve ölümü birlikte ele almamız gibi: Yaşamı ölümlerle birlikte, ölümün varlığında gerçekleşen bir olay olarak tanımladığımızda ölümü öğütlemiş olmayız; bununla birlikte yaşamın gerçekleşmesi, sürmesi, hatta var olabilmesi ölümü gerektirir. Öğütleme uydurmasını F. Ali anlamlı veya olanaklı bir yaklaşım gibi ele alıyor ve yanıtlıyor. Bunun abes, anlamsız bir uydurma olduğunu göremiyor. F. Ali, Mao'nun çizgi mücadelelerinde, ilke konularında ne derecede sağlam, güçlü ve ödünsüz olduğunu yeterli kanıtlarla ortaya koyuyor, Enver Hoca'nın çarpıtma, gerçeği ters yüz etme çalışmalarını teşhir ediyor; ama bu uydurmanın tutarsızlığını, iddianın kendi içindeki açmazını tartışmıyor, teorik düzlemde bunu safsatalar çukuruna gönderemiyor. Buradaki yetersizliğinin nedeni iki çizgiyi tanım düzeyinde olsa da Enver Hoca gibi kavramasıdır...

F. Ali de Hoca gibi iki çizgi mücadelesini hiziplerin, burjuva platformların varlığında veya bu niteliğe yakın oluşumların çatışmalarında olanaklı görüyor. Böyle kavrandığında ve bu teori düzeyinde savunulduğunda konu kaçınılmaz olarak hiziplerin meşruluğu sorununa gelir. İki çizgi mücadelesinden böyle söz etmek ikinci çizgileri -geçici veya kaçınılmaz denmesi de fark etmez- her ikisi (F. Ali ve Hoca) için de kabul etmek, meşru görmek eleştirisini hak eder. İşte F. Ali'yi, Hoca karşısındaki tartışmada başarısız, daha doğrusu yetersiz kılan nokta esas olarak burasıdır ama F. Ali'nin yetersizliği Hoca'yı bu tartışmada

üstün kılmıyor, onun konumu değişmiyor. Hoca her koşulda haksızdır. Çünkü o gerçekliği ters yüz ederek, çarpıtmalara başvurarak sadece propaganda yapıyor, dogmato-revizyonizmin propagandasını Mao karşıtlığı içinde sergiliyor. F. Ali ise yetersizliği nedeniyle tartışmayı sonuçlandıramıyor. İki çizgi mücadelesini ikinci çizgilerin meşruluğu zemininde tartışmak meselenin özünden tamamen uzaklaşmak anlamına gelir. Komünist çizginin varlığında tanımlanabilir olan iki çizgi mücadelesi komünist olmayana -tabii ki gene çizgi temelinde- karşı mücadeledir. Diyalektik materyalizmin temel öğretisi (karşıtların birliği) “doğanın (ve zihin ve toplumun da) bütün görüngülerinde ve olaylarında çelişkilerle dolu, BİRBİRİNİ DIŞLAYAN, karşıt eğilimlerin kabul edilmesi (açığa çıkarılması) demektir. KENDİ HAREKETİ içinde, kendiliğinden gelişmesi içinde, canlı varlığı içinde dünyadaki bütün olayları bilmenin koşulu, onun karşıtların birliği olduğunu bilmektir. Gelişme KARŞITLARIN ‘mücadelesi’dir.”¹³ tezine dayanır.

Enver Hoca'nın bu tezdin “bihaber” olduğu, bu tezi kavramadığı ya da benimsemediği açıktır. F. Ali de bu tezi iki çizgi mücadelesi konulu çalışmasında ihmal ediyor. Mao Zedung'un parti kavrayışı konusunda iki ayrı cephede duran Hoca ve F. Ali iki çizgi mücadelesini hiziplerle veya ona yakın oluşumlarla mücadele içinde kavramak anlayışında buluşuyorlar. Böylece tartışma Mao'nun “iki çizgi”yi meşru görüp görmediği sorunsalına mahkûm ediliyor! Her ikisi de partinin diyalektik olarak kavranmasından uzak bir yaklaşımla çizgi kavramını kaba, onun sadece bir şekli olabilecek hizip (genel söylersek “aykırı oluşum”) olarak açıklıyor. Oysa Mao'nun parti içerisinde burjuva platformlara/hiziplere demokratik merkezîyetçilik ve sağlam, tam disiplinli parti birliği temelinde net biçimde karşı olduğu, her oluştuklarında bunlara karşı en amansız mücadele örneklerini sergilediği ve bunu sürekli salık verdiği ne derecede doğruysa iki çizgi mücadelesini parti içi mücadele, partinin yaşama belirtisi, gelişiminin dinamiği olarak kavradığı da aynı derecede doğrudur. Komünist partisi içindeki mücadeleler iki çizgi mücadelesi olarak teorileştirildiğinde hiç tartışmasız süreklilik de kaçınılmazlık da meşruluk da olağan ve gerekli görme de kabul edilmiş olur ve teorinin alt başlıkları olarak incelenir. Mesele bunun bir öğüt olarak değil gerçeklik olarak, varlığını sürdürmenin zorunlu koşulu olarak kavranmasıdır. Komünist partisinde komünist çizginin varlığı iki çizgi mücadelesini koşullayan temel nedendir...

Çalışmadaki Ayırt Edici Özellik

Komünist partisini kavramak veya iki çizgi mücadelesinin teorik temellerini açıklamak diyalektiği uygulamakla olanaklıdır. F. Ali ise diyalektiği daha baştan incelemenin/çalışmanın dışında bırakıyor; parti içindeki görüş ayrılıklarının, sapmaların, aykırı çizgilerin nihayetinde bir toplum içi organizma olan partiye belli koşullar altında burjuva saflardan gerçekleşen savrulmalarla ve burjuvaziden etkilenmelerle girdiğini, kaçınılmazlığın da bundan ötürü oldu-

13 V. İ. Lenin, Marks-Engels Marksizm, Sol Yay., Ankara 1997, s. 96-97

ğunu anlatıyor.

Elbette içinde yer aldığı toplumdan bağımsız olamaz komünist partisi. Toplumdaki çeşitli fikirlerden de farklı sınıfların farklı tavırlarından da farklı sınıfların çatışmalı çıkarlarından da olası savrulmalardan da taktik politikalardan da etkilenecektir. Bu etkilenmelere karşı mücadelede komünistler hem bilinçli hem de uyanık olmak zorundadır. Bunun yolu da sözü edilen etkilenmeleri inceleme görevini yürütecek donanımı edinmektir. Bu göreve, bu donanıma kendine komünist diyen hiç kimse -dogmato-revizyonist veya liberal işçi siyasetinden biri de olsa- ne sözde ne pratikte karşı çıkabilir. İki çizginin teorik temeli kabaca buysa eğer F. Ali'nin tam karşıt cephede konumlandığı Hoca'nın teori düzeyinde kavramadığı veya inkâr ettiği nedir? Tüm bunları iki çizgi mücadelesi henüz teori olarak oluşturulmamışken Stalin yoldaş da üstelik çok iyi bir düzeyde ortaya koymuştur. Lenin yoldaş da bunlarla ilgili tüm önemli açılımları yapmıştır. Teori bunlardan ibaretse Mao iki çizgi mücadelesi ile bilindik parti anlayışını sadece tekrarlamış; bu konuda yeni hiçbir şey söylememiştir.

Bu kitabın ayırt edici özelliği tam da bu noktada ortaya çıkmakta: İki çizgi mücadelesini, Mao'ya rağmen savunuyor görünüyor, aslında Mao'nun düşüncesini teorinin dışına itiyor, onun katkısını silikleştiriyor ve esasen de siliyor!.. Mao'nun parti içi mücadele konusundaki özgünlüğünü teorik düzeyde reddeden F. Ali'ye göre iki çizgi mücadelesini Lenin ve Stalin hatta genel çerçevesini de Engels her yönüyle ortaya koymuşlardır. Mao Zedung ise onlardan farklı bir tez, görüş ortaya koymamıştır; ona göre Mao, bir ölçüde yöntem zenginliği katmış oluyor aslında.

Oysa gerçek bundan farklıdır. Mao'nun felsefe yazılarını, çelişki yasasına getirdiği üstün yorumu iki çizgi mücadelesine uyguladığımızda ve komünist partisinin niteliklerine yönelik değerlendirmelerini bunların ışığında okuduğumuzda gerçeği görürüz.

Komünist Çizginin Özgünlüğü

Komünist çizginin somutlaştığı yegâne yerler komünist partileri ve tabii ki komünist partilerinden oluşan uluslararası komünist platformlardır. Komünist çizgi parti ile somutlaşır ama bu bize onun kaynağını göstermiş olmaz. O ne proletaryanın kendiliğinden mücadelesinde ne de salt akademik çalışmalarda keşfedilmiştir, onun kaynağı en genel anlamda tüm sınıf mücadelesidir ama her türden sınıf mücadelesi de değil kapitalizmin ileri derecede gelişmesiyle ayırt edici özellikler kazanmış olan sınıf mücadelesidir. Marks, Joseph Weydemeyer'e kendi buluşunun ne olduğunu açıklarken bu sınıf mücadelesini şöyle tanımlamıştır:

“Bana gelince, modern toplumda ne sınıfların ne onlar arasındaki savaşımın varlığını bulmuş olmanın onuru bana ait. Benden çok zaman önce burjuva iktisatçılar da sınıfların ekonomik anatomisini ortaya koydular. Benim yeni ola-

rak yaptığım şey: 1) sınıfların varlığının, üretimin gelişmesindeki belli tarihsel aşamalarla ilgili olduğunu, 2) sınıf savaşımının zorunlu olarak proletaryaya diktatörlüğüne varacağını, 3) bu diktatörlüğün, yalnızca bütün sınıfların ortadan kaldırılmasına ve sınıfsız topluma bir geçiş olduğunu göstermekten ibarettir.”¹⁴

Komünist fikrin gerçekleşebilir bir çizgi, dolayısıyla gerçek bir hareket haline dönüşebilmesi Marks'ın “yeni olarak yaptığı şey”in koşullarının oluşumuna bağlıydı. Hiç kuşkusuz bu koşullar “kendisiyle beraber tüm sınıfları ortadan kaldıracak” bir sınıfla doğrudan ilgilidir. Marks komünist hareketin ilkelerini, bu anlamda çizgisini ileri derecede gelişmiş kapitalizm koşullarında, proletaryanın yetkinleşen sınıf mücadelesine paralellik içinde ortaya koyabildi.

“Birçok Avrupa ülkesinin toplumsal ekonomisinin çok gelişmiş kapitalizm aşamasına ulaşmasıyla, üretici güçlerin, sınıf mücadelesinin ve bilimlerin tarihte eşi görülmemiş bir düzeye erişmesiyle ve sanayi proletaryasının tarihi gelişmenin en büyük itici gücü durumuna gelmesiyle birlikte diyalektik Marksist dünya görüşü doğdu.”¹⁵

Marksist dünya görüşünün doğuş koşulları onun maddî gücü olan partinin gelişmeli hareketini kavramak bakımından belirleyici önemdedir. Hem Mao'nun hem de ondan önceki ustaların sıklıkla dikkat çektikleri nesnel gelişmeler parti içi savaşımın nedenlerini anlamamız için olmazsa olmaz, göz ardı edilemez verilerdir. Çok gelişmiş kapitalizm aşamasında üretici güçlerin, sınıf mücadelesinin ve bilimin eriştiği düzey ve tarihin itici gücü durumuna gelen sanayi proletaryasının varlığı komünist partisinin dayandığı temelleri veya kaynaklarını ifade ediyor. Bir tanesinin eksikliği komünist bilincin/hareketin doğum koşullarının eksik olması, tamamlanmaması anlamına gelirdi. Şunu da belirtelim: her bir neden bir diğeriyle ilişkilidir, bu nedenlerin tarihin belli bir dönemindeki yan yanahığı kesinlikle rastlantı değildir.

Parti içi savaşımı proletarya safalarında ve komünist partisine savrulan küçük burjuvaların ya da “safkan” proletaryanın dışındaki unsurların aykırılıklarıyla açıklamak sözü edilen koşulları oluşturan nedenlerin komünist bilince yol açan birlikteliğini önemsizleştirmektedir. Komünist bilincin temel unsurlarından olan diyalektiği örneğin safkan proletarya geliştirmemiştir ya da genel olarak sosyalist bilinç proletarya içinde değil aydınlar içinde doğmuştur. O halde “çok gelişmiş kapitalizm koşulları” sadece proletaryanın kendi hareketi olmamalıdır; o da içinde olmak üzere Mao'nun alıntısındaki nedenlerin toplamı/bütünüdür bu koşullar. Komünist bilinç, dolayısıyla komünist çizgi ve hareket tüm toplumun hareketi içinde gelişebilir ve kavranabilir. Bu hareketin incelenmesi konumuzun temeli, daha doğrusu girişi olmaktadır.

Marks kapitalist toplumu incelemeye giriştiğinde “burjuva (meta) toplumunun en basit, en olağan, en kitlesel, en gündelik, milyarlarca kez gözlemlenen ilişkisini, meta mücadelesini tahlil eder. Tahlil bu en basit görünürde (burjuva

14 Karl Marks- Friedrich Engels, Seçme Yazışmalar, Sol Yay., Ankara 1995, s. 75

15 Mao Zedung, a.g.e., s. 414-415

toplumunun bu 'hücre'sinde) modern toplumun **tüm** çelişkilerini (ya da tüm çelişkilerin tohumunu) açığa çıkarır. Daha sonraki anlatım bize tek tek parçalarının toplamı (Σ'sı) içinde, başından sonuna kadar bu çelişkilerin ve bu toplumun gelişimi (**gerek büyümesini gerekse de hareketini**) gösterir."¹⁶

Meta mübadelesinde açığa çıkan değer diyalektik (bir çelişme/zıtların birliği olarak) analiziyle başlayan burjuva toplumu incelemesi, Marks'ın kendisinin "benim yeni yaptığım şey" diye sözünü ettiği "bütün sınıfların ortadan kalkması için proletarya diktatörlüğü" bilincinin tüm nesnel dayanaklarıyla sunulmasıdır aslında. Bu bilinci proletarya kendi hareketinde üretmez ama proletaryanın kendi hareketi olmadan da bu bilinç üretilemezdi. Bilincin kaynağı bütün olarak toplumun hareketidir. Kullanım değeri ile değişim değeri çelişkisinden doğan modern toplumun tüm hareketinin komünizmle sonlanacağı bilgisi komünist çizginin özü hakkındaki en temel bilgidir. Proleter hareketin de içinde yer aldığı modern toplumun hücresi yani değer görüngüsü kendini en gelişmiş sosyalist toplum biçiminde de ama elbette emek gücünün meta olmaktan çıkması ve kolektif mülkiyete dönüşen üretim araçları nedeniyle farklı nitelikte gösterir. Lenin'den yaptığımız alıntı bu hareketin basit olan içinden çıkarılıp analiz edildiğini ve tüm toplumu kavramaya kadar bu analizin geliştirildiğini öğretir. Mao da bu gelişmeye, ilerlemeye dikkat çekmiştir; onun sosyalist ekonomiye yönelik tartışmaları bu bakımdan zengin bir birikim içerir. Gene burjuva toplumunun yansıması olan komünist partisinde "değerin büyüyen, gelişen, karmaşıklaşan" hareketine rastlamamız kaçınılmazdır ve nesnel bir sürecin, maddi bir hareketin yansıması olarak süreklidir; bu, eşyanın tabiatı gereğidir!

Modern toplumun hücresinden doğup gelişen bütün bir sürecin içinde ve ona karşıt oluşan komünist bilincin komünist partisiyle maddi bir güce yöneldiğini dolayısıyla bu bilincin karşıtıyla aynı zeminde ve sonuna kadar mücadele içinde olduğunu; çağımızda "tarihi gelişmenin itici gücü" durumuna gelmiş olan sanayi proletaryasının da bu mücadele ile "kendi bilinci"ne, "kendi kendini yitirmenin teorik bilinci"ne¹⁷ kavuşacağını kavramak demektir. Mao iki çizgi mücadelesinin gerekli olduğunu savunduğunda egemenliğinden, yaygınlığından, sürekli üretiliyor oluşundan kuşku duymadığı burjuva ideolojisine karşı uyanık olup komünist bilincin zorunlu mücadelesine, daha da önemlisi sürekli geliştirilmesi gereğine dikkat çekmiş oluyordu. Elimizde hiçbir zaman hazır reçeteler olmayacağından (çünkü hiçbir toplum süreci bir başkasıyla tamamen aynı değildir ve aynı olamaz) ilerlemek için sürekli mücadele içinde öğrenmek zorundayız. İki çizgi mücadelesinin gerekliliği tezinden çıkaracağımız ders budur.

"Toplum içindeki sınıf savaşımının yansıması" olan parti içi savaşımı burjuvazinin alt tabaka unsurlarının partiye sızmasıyla açıklamak Lenin'in Kapital'de anlatılana dair yaptığı açıklamayı komünist partisi özelinde ihmal etmek olur. Oysa komünist partisi de sözü edilen "büyüme" sürecinin ve karmaşıklaşarak

16 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 97

17 Karl Marks-Friedrich Engels, Kutsal Aile, Sol Yay., Ankara 2009, s. 62

ilerleyen hareketin içinde bulunmaktadır; o, toplumun yıkıcı, olumsuz tarafı/kutbu olsa da gene de kapitalizmin bir ürünü ve parçasıdır; var oluşu kapitalizmi koşullayan bir nedendir. Marksist dünya görüşü, tek tek ülkelerdeki komünist partilerinin özgün MLM çizgileri de nihayet bu büyümenin ve hareketin en ilerideki ama kesinlikle devrimci bilgisi olarak anlaşılmalıdır. Materyalist diyalektik felsefenin öğrettiği budur. Bunun ihmal edilmesi durumunda komünist partisi ile proletarya arasındaki ilişki kavranamaz, sınıf savaşımı ile sendikal savaşım ayırt edilemez; komünist çizginin gelişmesindeki çelişki çözümlenemez ve bütün bu süreç sıçramalarla değil de “küçülme ve büyüme olarak, tekrar olarak gelişme”¹⁸ anlayışıyla kavranır! “(Bu) hareket anlayışında KENDİ KENDİNE hareket, onun itici gücü, kaynağı, nedeni karanlıkta kalır.”¹⁹

Lenin’in sosyalist bilinçle proletaryanın kendiliğinden bilinci arasındaki ayırımı dair değerlendirmeleri de bu görüşün desteklenmesi bakımından dikkate değerdir ve anımsanmalıdır.

“Başkaldırmalar ezilenlerin yalnızca direnmeleriydi oysa sistemli grevle tohum halindeki sınıf savaşımını temsil ediyordu; ama yalnızca tohum halindeki. Kendi başlarına alındıklarında, bu grevler salt sendika savaşımıydı, henüz sosyal demokrat savaşımın değil. Bunlar işverenlerle işçilerin arasında uyanmaya başlayan düşmanlıkları gösteriyordu; ama işçiler, kendi çıkarlarının, modern siyasal ve toplumsal sistemin tümüyle uzlaşmaz bir biçimde çatıştığının bilincinde değillerdi ve olamazlardı da, yani onların bilinci henüz sosyal demokrat bir bilinç değildi.”²⁰

Hemen bir sonraki paragrafta Lenin şöyle sürdürüyor açıklamayı:

“İşçilerin arasında sosyal demokrat bilincin olamayacağını söyledik. Bu bilinç onlara dışarıdan getirilmeliydi. Bütün ülkelerin tarihi göstermektedir ki işçi sınıfı kendi çabasıyla yalnızca sendika bilinci yani sendikalar içerisinde birleşmenin, işverenlere karşı savaşım vermenin ve hükümeti gerekli iş yasalarını çıkarmaya zorlamanın vb. gerekli olduğu inancı geliştirebilir. Oysa sosyalizm teorisi, mülk sahibi sınıfların eğitim görmüş temsilcileri tarafından, aydınlar tarafından geliştirilen felsefi, tarihsel ve iktisadi teorilerden doğup gelişmiştir...”

Proletaryanın tarihteki yıkıcı rolünü kavraması, burjuva toplumunun tüm gerçekliği içinde vücut bulan kendi hareketinin çatışmalı/çelişmeli ilerleyişinde olanaklıdır; ne var ki bu kavrayış komünist bilinç değildir. Özel mülkiyetin proletaryayı yaratmakla kendi yok oluşunu gerçekleştirmekte olduğunu kavraması gibi proletarya da kendinde cisimleşen/somutlaşan “insanın yitimine” başkaldırı bilincini yaşayacaktır. Komünist bilinç ise tarihi bütün olarak kavramanın, proletaryanın “kendini yok ederek sınıfları ortadan kaldırma” bilincini “tarihin kumandası”na oturtmanın teorisidir.

Lenin’in vurguladığı gibi komünist bilinç işçi sınıfının dolayısıyla işçi hareke-

18 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 97

19 A.g.e., s. 97

20 A.g.e., s. 144

tinin varlığında ama onun dışında doğup gelişmiştir. Bu özellik komünist çizginin özel konumuna işaret eder. Proletaryanın varlığında “yalnızca tohum halindeki” sınıf savaşımı komünist çizginin somutlaşmasıyla “sosyal demokrat” (komünist) savaşıma dönüşür. Bu nedenle komünist çizgi burjuva toplumun tüm örgütlenmesinde hatta proletaryada veya onun birliği olarak sendikalarda değil komünist partisi gibi özel bir yapıda gerçekliğe kavuşur.

“Kuşkusuz bir öğreti olarak sosyalizmin kökleri tıpkı proletaryanın sınıf savaşımı gibi, modern ekonomik ilişkilerde bulunmaktadır. Ve sosyalizm, ikincisi gibi kapitalizmin yığınlarda yarattığı yoksulluk ve sefaletle karşı savaşımından ortaya çıkar. Ama sosyalizm ve sınıf savaşımı yan yana doğar, birbirinden değil; her biri farklı koşullarda ortaya çıkar. Modern sosyalist bilinç, yalnızca derin bilimsel bilgi temeli üzerinden yükselebilir. Gerçekten de, modern ekonomi bilimi, diyelim modern teknoloji kadar, sosyalist üretim için bir koşuldur ve proletarya, ne denli isterse istesin, ne birini ne de ötekini yaratabilir; her ikisi de modern toplumsal süreçten ortaya çıkar. Bilimin taşıyıcısı proletarya değil, burjuva aydın tabakasıdır, modern sosyalizm bu tabakanın tek tek üyelerinin zihinlerinden kaynaklanmıştır, entelektüel olarak daha gelişmiş olan ve koşulların elverdiği yerlerde, proletaryanın sınıf savaşımının içine sokanlar, proleterlere iletenler de bunlar olmuştur. Demek oluyor ki sosyalist bilinç, proleter sınıf savaşımına dışarıdan verilen bir şeydir, onun içinden kendiliğinden çıkan bir şey değildir.”²¹

Konumuz bakımından bu anlayışın önemi şundandır: Komünist bilinç proletaryada içkin olsaydı biz onu komünist partisine özgüleyemezdik ve onu özellikle safkan proletarya için tanımlardık. Bu durumda “burjuvaziden proletaryaya doğru savrulmalarla beliren aykırı çizgi”leri de tanımlardık. Dolayısıyla bizim iki çizgi mücadelesini komünist partisi ile somutlaştırmamız da gerçekliğini kaybederdi: toplumdaki tüm örgütlenmelerde iki çizgi mücadelesi bir olasılık olurdu. Oysa Lenin bunun tam aksini kesin bir açıklıkla gösteriyor; komünist çizginin özel konumu, ortaya konduğu gibi onun proletarya ile ilişkisi de (yan yana ama birbirinden ayrı olmakla tanımlanan ilişki) görüşümüzün temeline uygun biçimde tanımlanıyor... Burjuva çizgi için de şunu belirtmeliyiz: o komünist çizginin tersine her yerededir ve sonuna kadar vardır!

Gelişmiş ve Gelişimini Sürdürecektir Komünist Çizgi MLM'dir

İki çizgi mücadelesini, komünist çizginin varlığında değil de burjuva sınıfın komünist partisine sızmasından ibaret hiziplere veya neredeyse hizip düzeyindeki oluşumlara karşı mücadelede tanımlamak/kavramak Marksizm'in, Leninizm'e ve Maoizm'e doğru gelişimini de eksik anlamaya neden olur.

Leninizm sadece hiziplere veya genel olarak burjuvazinin komünist harekete yönelik saldırılarına karşı oluşmadı. O bundan çok daha fazlasıdır; Marksizm gibi felsefede, ekonomi politikte ve bilimlerde durmaksızın süren ilerlemenin

21 A.g.e., s. 153-54

de bir sonucudur Leninizm. Burjuvazinin saldırıları veya hizipler onun oluşumuna etki eden, onu hızlandıran, kamçılayan, harekete geçiren, yoğunlaştıran vs. etkiler yaratmıştır ve bu, bilimin gelişmesinde çok önemli bir ögedir. Leninizm gibi Maoizm de burjuvazinin komünist partisindeki oluşumlarına karşı mücadele içinde gelişmekle beraber sadece bununla anlaşılmaz veya açıklanamaz. Marksizm-Leninizm-Maoizm nesnel gelişmelerin tutarlı, devrimci komünist yorumuna dayanır öncelikle; sadece ideolojik bir akım olarak, proletaryanın çıkarlarının korunması ve gerçekleştirilmesi temelinde gelişen bir akım olarak değil -bunu zorunlu olarak içermekle beraber- o felsefenin, ekonomi politiğin, toplumdaki mücadelenin özünün, tüm sonuçların ve bilginin bilince çıkarılması, özellikle de kavranması temelinde gelişmiş bir akımdır. Bu nedenle bilim kategorisi içinde yer alır. Proletaryanın bakış açısında bulunması, bu sınıfın çıkarlarını ve kurtuluşunu temel alması onu ideolojik kılmakla birlikte “son sınıf savaşı” dolayısıyla kendisiyle beraber tüm insanlığı kurtarmaya koşullu proletaryanın son sınıf olma özelliği nedeniyle bu ideolojik konumlanma ideolojilerin (elbette sınıflara dayalı ideolojilerin) sonunu da içerir! İdeolojik bakış açısı ile bilimin nesnel bakış açısı tarihte ilk kez, bu son sınıf savaşı düzleminde uyum halindedir. Uyumun seyri sınıf bilinçli proletaryanın tarih sahnesinde belirmesiyle başlamıştır. Tüm bunlar bize MLM'nin sadece burjuvazinin saldırıları karşısında değil kesinlikle daha önemli ve belirleyici olarak nesnel gelişmelerin bilime uygun, bilimin nesnel bakış açısıyla da yorumlanmasıyla vücut bulduğunu gösterir. Proletaryanın dünya görüşü aynı zamanda nesnel gelişmelerin sonuçlarıyla uyumlu olmak zorundadır hatta uyumludur. Bu da onun aynı zamanda bilim olduğuna işaret eder. Bilimin “kendini savunmak”tan çok maddenin sonsuz hareketinden kaynaklanan sonsuz bilgiye sürekli erişme mücadelesi ile gelişmekte olduğunu kim inkâr edebilir? Komünist hareket dolayısıyla komünist çizgi de sadece kendini savunmak değil bundan çok kendi kendine hareketin bir sonucu olarak, kendi bilgisini sürekli aşarak, kendini olumsuzlayarak; “Diyalektikte -o diyalektik ki olumsuzlama ögesini, tartışma götürmez biçimde ve hem de hatta en önemli ögesi olarak içinde barındırmaktadır.- özel ve belirgin olan, saf ve yalın olumsuzlama değildir, yok yere olumsuzlama değildir, şüpheli olumsuzlama değildir, duraklama, işkillenme değildir, hayır; bağın durağı olarak, olumluyu da koruyup sürdürmek şartıyla, yani hiç duraksamaz ve hiç katıksız biçimde gelişimin durağı olarak...” (Lenin) gelişir. Burjuvazinin saldırıları komünist hareketin temel nedeni, itici gücü olarak değerlendirilemez ama kuşkusuz bu saldırılar da sonuçlarda etkendir.

Lenin, Marksizm'in “felsefenin, ekonomi politiğin ve sosyalizmin en büyük temsilcilerinin öğretilerinin doğrudan bir devamı olarak” doğduğunu söylemiştir. Bu üç kaynağın, aynı zamanda Marksizmin üç ögesinin kapitalizmin gelişmiş olmasıyla, çok gelişmiş kapitalist toplum düzeniyle, Marks'ın Kapital'ine de temel teşkil eden çelişkinin ileri derecedeki niteliğiyle ilgili olduğu; ancak bu derecede gelişmiş bir toplum düzeyinde Marksizm'in doğabileceği, onun varlık koşulunun bu olduğu özellikle kavranmalıdır. Felsefede diyalektik, ekonomi politikte emeğe dayanan sermayenin dünya çapındaki örgütlenişi

ve “özgür” kapitalist toplumun işçi sınıfı üzerindeki baskısının sonucu olarak gelişen sosyalist öğretiler Marksizm`in kaynaklarıdır ve aynı zamanda öğeleridir. MLM bunların bütün halinde kavranması ve proleter hareketin komünizme doğru geliştirilmesinin teorisidir. Komünist çizginin bu üç kaynaktan beslenen hareketinin sürekliliği felsefeden, ekonomi politikten ve toplumsal mücadeleden dolaydır. Proletarya ancak bu mücadele içinde gelişebilir, bilinçlenebilir, zaferler kazanabilir; bu mücadele bittiğinde ise kendisi de yok olur.

Özetle; proletarya kapitalizmin var ettiği bir sınıftır, kapitalizmin dünya çapında tamamen sona ereceği gün proletarya da yok olacaktır. Bu özelliği onun iç gelişmesini de oluşturur. “Proletaryada insan, gerçekte kendi kendini yitirmiş; ama aynı zamanda bu yitirmenin teorik bilincini de kazanmıştır.”²² Marks burada proletarya somutunda insanın “kendi kendini yitirmesi” ile “kurtuluş bilinci”ni aynı zamanda yaşamakta olduğunu çarpıcı bir ifade ile dile getiriyor. Proletaryanın bu gelişmesi burjuvaziyle özdeşliğinden (birliğinden) kaynaklanır. Proletarya sermayenin yaratıcısı, artı-değerin kaynağıdır ve kendini zorunlu bir biçimde kabul ettiren bir sefaletin içindedir. Kapitalizmin gelişimi “insanın yitiminin” proletarya somutunda artmasıdır, proletaryanın başkaldırısı bu yitime, insan dışılığa karşı gerçekleşmek durumundadır. Bunun teorik bilinci proletaryanın zihninde, tasarımı değil onun varlığında ve yapmak zorunda kalacağı büyük eylemin bütün sürecinde sürekli bir biçimde edinilmektedir. “En safkan proletarya” da bu gelişmeyi içerdiği için iki çizgi mücadelesinin bir alanı olmaktan çıkmaz ve çıkarılamaz!

F. Ali, Stalin`den alıntıyla proletaryanın “safkan” kesiminden söz ettiğinde kendi eksik kavrayışını biraz daha derinleştirmekten, Maoist iki çizgi mücadelesi teorisinden uzaklaşmaktan başka bir şey yapmıyor. Proletaryanın bir bütün olarak “kendi kendini yitirmiş insan”ı temsil ettiğini; meta toplumunun egemen ideolojisiyle, zihin dünyasıyla insan dışılığa mahkûm edildiğini; proletaryanın yıkıcı, başkaldıran özelliğinin tam da bugünkü dünyanın öteki kutbu olduğunu hiç konu etmiyor ve bize burjuvaziden savrularak gelenlere karşı mücadeleyi anlatıyor!

İki çizgi mücadelesini kapitalizmin tüm çelişkilerinin kaynağı olan “hücre”yi temel almadan ama bu hücrenin içinde olduğu ve belirlediği karmaşık bütünü- nün hareketinde somutlaşan sayısız gelişmeyi rastlandığı koşullar ve sorunlar içinde incelemeyen, ideolojik savaşımın ve gelişimin de bu hareketin dönüşmüş, diyalektik olarak gelişmiş, ileri bir boyutu olduğunu anlamadan, aynı anlama gelmek üzere parti içi savaşımın sınıflar arasındaki mücadelenin bir yansıması halinde gerçekleştirdiğini kavramadan açıklamak olanaksızdır.

F. Ali`nin çalışmasından hareketle tartıştığımız ve göstermek istediğimiz bu eksiklik iki çizgi mücadelesinde belirleyici bir öneme sahiptir.

22 K. Marks-F. Engels, a.g.e., s. 62

II. BÖLÜM

“İki çizgi mücadelesi”nin kapsamını, dayandığı temel gerçekliği genel olarak tartıştıktan sonra F. Ali’nin ileri sürdüğü görüşleri kitaptaki sıraya göre ele almanın da yararlı olacağını sanıyoruz. Gene de bunun ayrıntılı bir kitap çözümlemesi olması beklenmemeli. Daha çok teoriye yönelik görüşlerimizi bir ölçüde somutlaştırmaya neden olacak türden bir tartışma yapmaya çalışacağız.

Komünist Partisinin Özgün Çelişkisi

Kitabın birinci bölümünde parti içindeki görüş ayrılıklarının nedenleri anlatılıyor. Burada savunulan görüşler, iki çizgi mücadelesinin teorisi olmak dışında yabancı olmadığı, kabul ettiğimiz görüşlerdir. Marksizm’den her tür sapmanın burjuva karşı devriminin etkisiyle gerçekleştiği ve proletarya saflarına, dolayısıyla parti saflarına da savrulan küçük burjuvaların kendi sınıf kaygılarını, yönelimlerini, düşünme biçimlerini de beraberlerinde getirdikleri kuşkusuz doğrudur. Bu küçük burjuva kaygı, yönelim ve düşünme biçimlerini özellikle ve aksatılmaz bir görev bilinciyle açığa çıkarmak, bunlarla mücadele içinde olduğunu bilmek belirleyici derecede önemlidir. Bunun sürekli bir sorun olduğunu da vurgulamalıyız. Sonuçta bu sapsmalar, küçük burjuva kaygı, yönelim ve düşünme biçimleri burjuvaziye yarar, kaçınılmaz olarak bu karşı devrimci sınıfa hizmet eder, onunla uzlaşma eğilimindedirler, hatta bu uzlaşmayı dayatırlar. Bunlara başından sonuna kadar önlemler almak gerektiği açıktır. Ayrıca bu mücadele sürecinin parti saflarındaki öznelci, sekte yaklaşımın kaynağı küçük burjuvaların da arınmasına neden olacağı belirtilmelidir. Küçük burjuvalar kadar tüm “safkan proleterler”in de bu süreçten geçeceği unutulmamalıdır. Yaptığımız ek vurgu ve hatırlatmayla beraber buradaki görüşler doğrudur; Ne var ki bunlar “iki çizgi”nin teorisi olmaktan uzaktır.

F. Ali tartışmaya gerek duymadan, daha baştan en önemli sorun hakkında, doğrudan proletarya ve onun öncüsü olmaktan ibaret parti hakkında bir ön kabule sahip. Küçük burjuvaziden savrulmalar olmazdan önceyi; yani sorunu bu savrulmalardan hariç tutarak ele almayı aklından geçirmiyor. Çünkü proletaryanın ve öncüsü komünist partisinin öz çıkarlarına rağmen hareket etmeyeceği, burjuvaziyle uyum göstermeyeceği, onun çıkarlarına bağlanmayacağı kesin bir kuraldır ona göre! Bu kuralı ancak saflara savrulmuş küçük burjuvalar bozabilir, hatta “kaçınılmaz” olarak bunlar bozacaktır. Bunu kabul etmemiz gerekiyor ilkin, hiç tartışmadan üstelik! Bundan sonra ise şu söyleniyor: “... Devrimci Marksizm’den sapsmaları ya da görüş ayrılıklarını yaratan şey burjuva karşı-devrimidir, proletaryanın üzerindeki burjuva etkidir. Ya da aynı anlama gelmek üzere ‘proletarya üzerinde burjuva etkinin bir tezahür’üdür.”²³ Bu iki çizgi mücadelesinin temeli olmamakla beraber sadece belirli bir gerçekliği açıklar.

23 F. Ali, a.g.e., s. 13

Proletaryanın sınıf çıkarlarına aykırı görüşlerin komünist partisindeki varlığı burjuva sistemin taktiklerinin, uygulamalarının, temsil ettiği anlayışların vs. belirtisidir; bunlar burjuva etki olmadan gelişemezler. Tamamen doğru; fakat bu etkiyi ve savrulularla saflara katılmış küçük burjuvalar, iki çizgi mücadelesinin temel unsurları olarak göstermek dış nedenleri iç nedenler yerine geçirmek olur. Bu da diyalektik materyalizmin temel yasası olan çelişme yasasına, “çelişki içtedir” tezine aykırıdır.

Burjuvazinin baskısı komünist partisi içinde etkiler yaratıyorsa, burjuvaziden gelen fikirler parti içerisinde yayılma fırsatı buluyorsa, hatta bu yolla parti ele geçirilebiliyorsa komünist partisinin özü olan komünist çizginin irdelenmesi gerekir. Ünlü örnek hatırlansın: yumurtadan civciv çıkmasının temel nedeni yumurtanın içinde, uygun ısıdan önce döllenmiş hücrenin, yani zigotun bulunmasıdır. Uygun ısı ancak bu temel neden, yani zigot aracılığıyla etkili olur. Yumurtadaki zigot civcive doğru gelişme ve gelişmeme zıtlığını barındırır. Bu zıtlık var olma koşuludur. Komünist partisinin de böyle bir iç nedeni, bir zıtlığı olmalıdır, onun varlığı bunu gerektirir. Onun varlığında, daha başlangıçta, dış etkilere, savrulmalardan da önce “kendisi olmayan” bulunuyor olmalıdır. Burjuvazinin etkisi ancak sonradan komünist çizginin gelişimine etki edebilir.

F. Ali iki çizgi mücadelesini dış nedenlere bağlı ya da dış nedenlerden kaynaklanan bir olay olarak kavıyor ve öyle açıklıyor. Yazdıklarından hareketle onun düşüncesini şöyle özetlemek mümkün; yaşam koşullarının kötüleşmesi sonucu küçük üretici – küçük mülk sahibi kesimler kolayca aşırı devrimciliğe yönelip komünist saflara kadar savrulurlar. Parti saflarına savrulan bu kesimden gelmiş komünist partisi üyeleri parti içerisinde özgün bir taban oluştururlar. Bu taban burjuva etkiye teslim olmuş, parti içerisinde genel politik çizgiye ters kulvarda yol alan, küçük burjuva ideolojide bir çizginin doğup gelişmesine kaçınılmaz olarak yol açar.²⁴

Bu açıklama parti içerisindeki burjuva görüşleri, yaklaşımları, oluşumları anlamaya bir ölçüde yardımcı olur; ama bunların parti üzerindeki etkilerini, partiyi ele geçirebilme yeteneklerini, komünist çizginin bunlarla mücadeledeki kendi hareketini, sonuç olarak da komünist hareketin gelişim dinamiğini kavramaya olanak vermez. Komünist çizginin uzaktaki dostları olarak “kolayca aşırı devrimciliğe yönelmiş, proleter saflara savrulmuş” küçük burjuvalardan söz edilebilir ve “komünist çizgiyi kavramakta zorlanacak” bu kesime özellikle dikkat çekilebilir; ne var ki bu çizginin vermek zorunda olduğu genel mücadelede sahip olması ve sürekli üretilmesi gereken sağlam ideolojik duruş, politik yetkinlik, teorik donanım, her yeni durum ve sorunda doğru seçimler yapabilmeye yeteneği bakımından pek de bilgi içermez. Bunlar için daha derin, daha yoğun ve özellikle de “kendi hareketi” kavramına dayanan bir süreç üzerinde durulmalıdır.

SBKP Kruşçev liderliğinde revizyonizme mahkûm olup komünist niteliğini

24 Bkz., F. Ali, a.g.e., s. 29

yitirdiğinde komünist çizgi de SBKP'de etkisizleşmiş ve hızla tasfiye edilebilmiştir. Komünist niteliğin Kruşçev revizyonizminin saldırısı ile yitirilmesi komünist çizginin kendi hareketinin, yani iki çizgi mücadelesinde başat olan unsurun kaybolması ile sonuçlanmıştır. Bunu revizyonizmin başarısından önce komünist çizginin “kendisi olmayan” a karşı başarısız olması ile açıklamak gerekir. Dış neden sürecin böyle gelişmesine aracılık etmişse de komünist hareketin dinamiğinin çalışmaması, yani iç neden bu süreçteki belirleyici unsurdur. Revizyonistleşen SBKP'de “aykırı çizgi” durumuna geçen komünist çizginin hızla tasfiye edilebilmesi, hatta kaybolması bize parti içerisinde revizyonizmin egemenliğinin iki çizgi mücadelesini nasıl olanaksız kıldığını göstermesi bakımından da önemli bir veridir. Böyle zamanlarda mücadele yeni biçimlere bürünmek zorundadır. Lenin'in “fraksiyonlar dönemi” tezi bu bakımdan özeldir. Bu dönem Leninist fraksiyonun gelişiminde çok özel bir yere sahiptir ve komünist partisinin yeniden doğmasında belirleyici önemdedir.

Çin'de de benzer bir süreç yine özel bir mücadeleye neden olmuştur. ÇKP'nin, Deng önderliğindeki revizyonizmin sinsi darbesi sonucunda kapitalist yola yönelmesi ile başlayan süreçte iki çizgi mücadelesi burada da hızla geriledi ve olanaksızlaştı; mücadele yeni bir biçimle sürdürülmek zorundaydı; ama bu başarılamadı... Büyük Proleter Kültür Devrimi sırasında Mao Zedung “düşmanın nerede olduğunu bilmiyorsunuz” deyip doğru hedefi işaret ettiğinde komünistlere komünist partisini göstermişti ve komünist partisine karşı gelişen büyük kitle eylemi bir iki çizgi mücadelesi değil bir devrimdi! İktidarı ele geçirmiş olan burjuvazi şiddete dayalı bir devrimle yerinden ediliyordu. Kuşkusuz bu devrimin -hem öncesinde hem de aynı esnada- parti içindeki yansıması olarak iki çizgi mücadelesi de sürmüştür. Parti içerisindeki iki çizgi mücadelesinin koşulları ortadan kalktığında veya esas olarak olanaksızlaştığında izlenen bu devrim yolu da bizim için büyük bir deneyimdir.

Bu özel durumlarda gerçekleşen mücadele biçimleri iki çizgi mücadelesinin nerede ve nasıl olanaklı olduğu hakkında fikir vermektedir ve aynı zamanda onun “ne olmadığı” nı da öğretmektedir. İki çizgi mücadelesi komünist çizginin kendisiyle doğrudan ilgilidir. Komünist çizginin kendi gelişimi ile ilgilidir; burjuva fikirler ve bu fikirlerin hareketi ile meydana gelen sapma, akım ve fraksiyonların iki çizgi mücadelesindeki konumları başat değildir; bunların teorideki konumu, komünist çizginin varlığıyla somutlaşan mücadelenin prangaları olmalarıdır. Komünist çizgi yoksa iki çizgi mücadelesi de yoktur!

Evet, Lenin de Stalin de revizyonizmin, oportünizmin, anarşizmin; genel olarak küçük burjuva devrimciliğinin kaçınılmazlığını kapitalist toplumda proletaryanın yanı başındaki geniş tabakalara, küçük mülk sahiplerine dayandırdılar. Bunda bir yanlış yok. Ancak sorun iki çizgi mücadelesini açıklamaksa bu bir önemde belirleyici değildir. Çünkü bu kesimlere karşı verilmiş mücadeleler komünist çizginin gelişimine ciddi katkılar sağlamış olsa da -bu mücadeleler bundan sonra da gerçekleşecek ve komünist çizgiyi geliştirmeye devam edecektir- komünist çizginin kendi hareketini açıklamakta yetersizdir. Lenin'i

okuduğumuzda iki çizgi mücadelesine dair teorik bir açıklama değil; komünist çizginin karşıtlarına karşı mücadelesinin özel biçimlerini, belirli durumları, bu durumların gelişme süreçlerini görürüz. Burjuvazinin sürgit saldırılarının komünist saflardaki sonuçlarına karşı mücadeleyi öğreniriz; ama asıl ilgilenmemiz gereken, örneğin Marksizm'in Leninizm'e evrilme sürecidir. İki çizgi mücadelesinin gerçek sonuçları bu evrilme sürecindedir. Kaustky'nin, Plehanov'un komünist çizgiyi sürdürmemelerinin nedenleri de aynı sürecin içindedir. Komünist çizginin bütün mücadeleleri bize iki çizgi mücadelesini kavramak bakımından bir başlangıç bilgisi verir; asıl mesele bu mücadelelerin komünist çizgide neleri, nasıl harekete geçirdiğidir, komünist partisinin kendi hareketinin çelişki yasasına uygun incelenmesidir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi komünist çizginin gelişimi aynı zamanda komünist partisi içinde kaçınılmaz ve sürekli olan komünist olmayana, başka türlü ifade etmek gerekirse, komünist hareketi engelleyen her şeye, dolayısıyla kendi bilincine de karşıdır ve iki çizgi mücadelesi bu karşıtlıkta somutlaşır. Tam da bu nedenle bazen "hizip tasfiyeleri" gerçek ilerlemeye neden olmaz. Bu olumsuz sonuç hizbin niteliğinden ayrı olarak komünist çizginin kendi yetmezliklerinde anlaşılabilir.

İki Çizgi Mücadelesinin Basitleştirilmesi

F. Ali, kitabının ikinci bölümünde çizgi kavramının açılımını yapıyor. Bu açılımın çizgiyi hiziplerle, parti içerisinde olası burjuva platformlarla eşitleme mantığına dayandığını belirtmiş ve bunun eksik dolayısıyla yanlış bir iki çizgi mücadelesi teorisine neden olduğunu açıklamıştık. Kitabın bu bölümünde bu eksik teorisinin açıklamasını okuyoruz.

F. Ali "Her farklı görüş ayrılığı ya da küçük görüş farklılıkları çizgi değildir."²⁵ dedikten sonra Mao'dan alıntılarla bu görüşünü ispat etmeye çalışıyor. Elbette hiziplerle mücadele ve parti içerisindeki küçük hatalara karşı mücadele aynı niteliğe sahip olmaz ve Mao'nun hizipler konusunda Lenin ve Stalin'den farklı bir yaklaşımı olmadığı da bir gerçektir. Ne var ki iki çizgi mücadelesi bunun ötesindeki bir durumun, daha doğrusu bir çelişmenin teorisidir; Mao bu nedenle açıklamalarıyla özgünleşir. Mao'dan yapılan alıntılar aslında bu içerikteki kavrayışa dayanıyor; Han Suyin'in yorumuna veya tespitlerine haklılık kazanıyor bu alıntılar.

Mao'nun "İdeolojik öznelcilik, siyasette sağ ve 'sol' sapmalar, örgütlenmede sektarizm olarak bir siyasal çizgide kristalize olsunlar veya olmasınlar parti önderliğini ele geçirsinler veya geçirmesinler hep küçük burjuva ideolojisinin anti-ML ve anti-proleter görüntüleridir." sözü parti içerisindeki aykırı çizginin genel niteliğini tarif etmektedir; anti-ML ve anti-proleter kavramı tam da "aykırı çizgi"nin tanımıdır. Bu çizginin çeşitli düzeylerde belirmesi, yoğunlaşma derecesi, belirginliği mücadelenin biçimini ve seyrini etkilese de hepsinin bir

25 A.g.e., s. 38

bütün halinde anti-Marksist-Leninist ve anti-proleter olması nedeniyle bunlarla kesintisiz mücadele kaçınılmazdır ve hatta kesindir ve elbette sürekli. Alıntıdaki temel görüş budur. Mao'nun "bir çizgide kristalize olma"yı iki çizgi mücadelesinde belirleyici bir öge olarak görmediğini sadece bu alıntıdan hareketle bile anlamak mümkün. "Bir çizgide kristalize olma" hali yoğunluk derecesine işaret eder; kristalize olmamak bir çizgiye denk düşmemek, onun bir belirtisi olmamak biçiminde yorumlanamaz ve tanımlanamaz; çünkü hepsi için "anti-ML ve anti-proleter görüntüler" denmiştir!

Aynı alıntı da Mao bütün ideolojik-politik meselelerde ve örgütlerle ilgili sorunlarda öznellik, sektizmin, her yöndeki sapmanın komünist hareket içerisinde maddi koşulları bulunan olasılıklar dizisi olduğunu, dolayısıyla anti-MLM ve anti-proleter bakış açısının sürekli bir tehdit oluşturduğunu da açıkça ifade etmiş oluyor. Buna ek olarak "küçük burjuva ideolojisi"nin proletaryanın saflarında, dahası komünist partisi saflarında sadece küçük burjuvaziden proleter saflara doğru gerçekleşebilen savrulmalarla meydana gelmediğini bugüne kadarki tüm deneyimlerden artık öğrenmiş olmalıyız. Bir sınıfın tarih içerisinde ve nesnel düzeyde ideolojik bakımdan ne durumda olduğunu ortaya koymak başkadır, sınıfa dahil bireylerin ve genel olarak sınıfın andaki ideolojik durumunu tanımlamak başkadır.

"Proletaryanın o sert, ama güçlendirici emek okulundan geçmesi boşuna değildir. Söz konusu olan şu ya da bu proleterin ya da hatta tüm proletaryanın bir an için (şu an için-bn) hangi ereği tasarladığını bilmek değildir. Söz konusu olan proletaryanın ne olduğunu ve bu varlık uyarınca tarihsel olarak neyi yapmak zorunda kalacağını bilmektir."²⁶

Proletaryanın tarihin akışı içinde kazanacağı bilinç onun kendiliğinden gelişen bilincinin ötesinde olacaktır; proletaryanın kendiliğinden bilinci Marks'ın "proletaryanın bir an için tasarladığı ereği" diyerek tarif ettiği bilinç düzeyidir ki bu bilincin burjuva hegemonyası sınırlarında olduğunu Lenin etraflıca açıklamıştır. Marksizm-Leninizm-Maoizm'in sınıfla birleşmesi aynı zaman dilimindeki iki farklı hareketin birleşmesi olarak değerlendirilmelidir. Kendiliğinden bilinci sınıf bilinci olarak kavramak, bu iki hareketi aynılaştırmak proletaryanın burjuva hegemonyası altındaki gerçekliğini ihmal etmek olur ki bu öznellik ve revizyonizme götürür. Söz konusu iki hareketin birleşmesinin kendi tarihi olacaktır ve bu tarihin aynı zamanda komünist partisi tarihi olduğu açık olmalıdır. Çünkü "dışarıdan bilinç taşıma" görevi, yani iki hareketi birleştirme görevi komünist partisindir. Bu durumda küçük burjuva ideolojisinin sınıfta var olan bir ideoloji olarak, biliminin (MLM'nin) sınıfla birleşmesi önünde bu bakımdan "ideolojik bir yönlendirici" olarak bir engel olduğu da anlaşılır. Küçük burjuva ideolojisinin "dışarıdan savrulmalar"la değil sadece, sınıfın kendiliğinden hareketinde de yer bulduğu ve burada da gelişebildiği bir gerçekliktir. Proletaryayı "kendiliğinden sınıf" olmaktan, yani burjuva ideolojisinin zincirleyen, kuşatan, dardeneyci, genel olarak söylersek revizyonist

26 Marks-Engels, a.g.e., s, 62

sırlığından kurtaracak olan nihayet bununla mücadele ederek gelişen komünist çizgi, bilimin somutlaşan eylemi olacaktır. Komünizm bilincinin proletaryasız gerçekleşmesi olanaksız olduğu gibi proletaryanın da komünizm bilinci veya komünist hareket olmadan kurtuluşu olanaksızdır. Komünist hareket bu nedenle MLM ve proleter olmak zorundadır; ne proletaryasız MLM olabilir ne de “kendi yitiminin teorik bilinci” oluşmadan proletarya önderliğinde insanlığın kurtuluşu. Aynı sürecin ürünü olan bu iki bilincin biri diğerini belirleyecek biçimde sentezlemesi, bu anlama gelmek üzere komünist çizginin oluşması gerekir. İki çizgi mücadelesinin teori olarak kurulacağı temellerden biridir bu nokta. O nedenle Mao nitelikleri, düzeyleri farklı da olsa hepsi “anti- Marksist-Leninist ve anti-proleter” demektir. Bu şu anlama gelir: Siyasal bir çizgide kristalize olsun veya olmasın, parti önderliğini ele geçirsün veya geçirmesün bütün bu öznelci, sapma, sekte görüntüler özdeki (zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına doğru ilerleyen hareketteki) küçük burjuva ideolojisinin varlık biçimleridir. Bu varlık sadece siyasi bir çizgide kristalize olduğunda veya parti önderliğini ele geçirmek üzere harekete geçtiğinde başlamaz karşılık; bu başından itibaren vardır ve sürecin sonuna kadar da var olacaktır.

Aynı sayfada yer alan diğer Mao alıntısı da F. Ali'nin görüşünü destekler nitelikte değildir. Çünkü ilke sorunlarının bazen veya geçici olarak var olduğu söylenemez. Komünistlerin iki çizgi mücadelesini aksattıkları veya küçümsedikleri her durumda ilkelerin uygulanmadığı gerçekliği söz konusudur. “Modern revizyonizmle mücadele komünist hareket içindeki bir savaşımdır” dendiğinde alacağımız ders: Bu akımın komünist hareket içindeki varlığını problem edecek ve bu akımı tasfiye etmeyi başaracak bir mücadelenin gerekli olduğudur. İlke düzeyinde ele alınması gereken bu mücadele komünistlerin var olma, dolayısıyla eylemlerini sürdürme şartıdır.

F. Ali “ilkelere denk düşmesi” vurgusu için “işin iliği ve özü” diyor. Bizim de şunu sormamız gerekiyor: ilkelere denk düşmeyen ne vardır? Gelişmiş olsun/ olmasın, bir platforma dönüşsün/dönüşmesün küçük burjuva ideolojisinin her bir görüntüsü onun öz hareketinden kaynaklanmaz mı? Küçük sorunların derininde ilkeler bulunmaz mı, “yüzeydeki komünist görüntü kaydığında burjuvaziye rastlanıyor” değil mi? Eğer bu görüntüler varsa, gerçekse ve sürekli rastlanansa neden öz hareketin varlığı, gerçekliği ve sürekliliği yok sayılsın veya biz neden meselenin sadece niceliği ile yetinelim; neden ideolojik sürekliliğini kabul etmeyelim?... Tartışma konumuz teorik düzlemde iki çizginin varlığı ise aykırı çizginin nicel durumunu belirleyici öge olarak ele almak yanlış bir yöntem olur; nicelik bu durumda bir alt başlık olur sadece. Konumuz proleter hareketin “kendi sonuna doğru” sürekli ilerlemesidir. Bu hareket durarak, salt kendini savunarak değil, bunları da içermekle beraber, bu sürece yansıyan küçük burjuva ideolojisinin tüm görüntüleriyle, bunların ilkelere denk düşen biçimler olduğunu; ama ilkeleri saptamanın derinlikli incelemeler gerektireceğini bileerek, dolayısıyla hiçbirini küçümsemeden, görmezlikten gelmeden ve özellikle mücadele içinde ilerleyecektir. Kendisini de yok edecek olan proletaryanın hareketi açısından bu tamamen, sonuna kadar devrimci olmak zorundadır.

“Öznelciliğin veya sekterizmin bazen çizgi niteliğine varmadan, basit bir sapma, küçük bir hata olarak gerçekleşmesi ve bir mücadele ile aşılması”²⁷ dediği durumda F. Ali bu mücadelenin ne tür bir mücadele olacağını tartışmıyor. Elbette çizgiye denk düşen; ama henüz çizgileşmemiş veya hizip haline gelmemiş, bir platform oluşturmamış hataları büyük yanlışlıklarla aynı görmemek gerekir. Her bir nitelik ayrı değerlendirilmelidir hatta niteliğin kendindeki her bir olay veya durum özel değerlendirmeye alınmalıdır. Bilimin reçete değil kılavuz olduğunu, “aynı” dediğimiz şeylerin aslında hiçbir zaman aynı olmadığını, her şeyin özgün olduğunu, gerçekliğin özgün olacağını bilmek gerek. F. Ali çizgi kavramının teorideki yerini ısrarla belli nitelikteki sapma/öznelcilik/sekterlikle düşünüyor. Oysa temel sorun her durumda büyük veya küçük, hizip veya değil, çoğunluk veya azınlık, her ne biçimde olursa olsun komünist çizginin bunlarla mücadelesinin “kendisi olmayanla mücadelesi” olduğudur. Değişmeyen, sürekli olan ve teori düzeyinde tanımlanması gereken bu mücadeledir. Bu mücadelenin hem kaçınılmaz olduğu, dolayısıyla hem de sürekli olduğu gerçeği mutlaktır. Biz “komünist çizginin varlığı bu mücadeleyi zorunlu kılar” diyoruz. F. Ali ise bu mücadeleyi teori düzeyinde tartışmıyor, mücadeleyi biçimleri içinde teorileştirmeye çabalıyor; Mao giysisi içinde liberal işçi siyasetine yelken açan anlayışı²⁸, hizip dediğiniz çizgileri genelleştirmekle, bu anlamda çizgi kavramını yozlaştırıp hizipleri meşrulaştırmakla deşifre edip suçluyor; bu anlayışla Maoculuk arasına, dolayısıyla aramıza mesafe koyuyor. Sözü edilen anlayışın mahkûm edilmesi gerektiği doğru; fakat teori ile ilgili çalışmada bunun çok ötesine gidilmeliydi. F. Ali bunun ötesine gidemiyor, bu yönde bir çaba da göstermemiş. Çünkü durduğu yerden ötesini göremiyor.

F. Ali parti içerisindeki mücadelenin her zaman hizip niteliğindeki çizgi mücadelesi olmayacağını ustalardan aktarımlarla, onların deneyimlerinden örnekler vererek ve ilkelerin açılımını yaparak anlatıyor. Komünist partilerinin tarihinde hiziplerle mücadele çok büyük bir yer kaplasa da elbette bu tarihte “hizip niteliğinde çizgi” olmayan, küçük, kendi başmayken önemsiz, düzeltilebilir veya düzeltilmesi görece kolay; deneyim veya denetim eksikliğine, bilgisizliğe, dikkatsizliğe, tembelliğe dayanan hatalar, yanlışlar da vardır. İki çizgi mücadelesinin sürekliliğini savunan, dolayısıyla bu teorinin bir komünist partisi anlayışı olduğunu ileri sürenlerin bunu göz ardı ettikleri söylenebilir mi? Ya da iki çizgi mücadelesinin kapsamını böyle kavramak ve derinleştirmek liberal işçi siyaseti anlayışına yelken açmak mıdır? F. Ali bu sorulara “evet” denmesinden yana. Eğer “...bazen de o noktaya varmadan, salt basit bir sapma ya da küçük bir hata olarak varlığını sürdür”en²⁹ “sağ ya da ‘sol’ sapma, ideolojik öznelcilik, örgütsel alandaki sekterizm” (aynı yerde) ile mücadele etmek gerektiği açıkça bunun parti içi çelişmelerin teorisi olan iki çizgi mücadelesi kapsamında ele alınması neden liberal işçi siyaseti anlayışına yelken açmak olsun? Liberal işçi siyaseti anlayışında olanların yanlış çizgiyi F. Ali gibi kavramamaları değil komünist çizgiye dayanmamalarıdır, bu meseleyi tartışırken komünist çizgiyi

27 F. Ali, a.g.e., s. 39

28 A.g.e., s. 41

29 A.g.e., s. 39

temel almamalarıdır. Onları Maoculuktan ve tabî ki bizden ayıran temel mesele budur. Onlar için her şey iki çizginin konusudur ve iki çizgi mücadelesi her yerdedir! İki çizgi mücadelesini salt parti içi demokrasi olarak anlamak ve bu demokrasiyi bütün toplumun özgürlüğe doğru gelişmesinin dinamiği olarak lanse etmek; işte liberalizmin hastalıklı düşüncesinin özeti. Lenin'in "Ne Yapmalı"da "eleştiri özgürlüğü" adıyla eleştirdiği de bu düşünce biçimidir. F. Ali liberalizmle arasına bir çizgi çekmek yerine, kapsamını daraltıp basitleştirerek iki çizgi mücadelesi ile arasına çizgi çekiyor. Teoriyi derinlemesine kavramayı başaramıyor, hatta bunu reddediyor. F. Ali bu teoride konu edilen mücadelenin her düzeyde önemli olduğunu, küçük hataların da küçük burjuva ideolojisinin parti içerisindeki görüntüleri olduğunu, açığa çıkarılıp mücadele edilerek aşılmadığında bu hataların -"küçük burjuva ideolojisine denk düşükleri" için- gelişebileceklerini, çünkü toplumdaki çelişmelerin, partinin çelişmeler karşısındaki sonu gelmez mücadele sorumluluğunun, dolayısıyla pratiğinin bu hatalara daima kaynak olduğunu ısrarla ihmal ediyor. Oportünizmin sinsi ve ilkesiz hareket tarzını küçümsemenin küçük hatalarda içkin olan büyük yanlışları, "çizgiye denk düşen" veya "ilke düzeyindeki" ideolojik sapmaları görmemek ya da ihmal etmek olduğunu tecrübeli her devrimci gibi F. Ali de biliyor olmalıdır. Ayrıca kendisinin de ifade ettiği gibi "çok küçük hatalarda **mücadeleyle** aşılan"; mücadele edilmediğinde aşılamazlar ve küçük hatalar kaçınılmaz olarak büyürler. İki çizgi mücadelesinin bunları da kapsıyor olması bu nedenle önemli, anlamlı, doğru ve teori düzeyinde bilime uygundur.

Çizgi ve Nesnellik

F. Ali'nin "önemli olan şey sözcüklerin içeriğidir, onların aldatıcılığına kapılmak değil"³⁰ uyarısı özel bir değiniyi hak ediyor. Hemen belirtelim ki bu uyarıya konu özgülünde önce kendisi uymamış görünüyor!

Ama önce cümlelerin düzeltilmesinde yarar var. Bu haliyle "sözcüklerin aldatıcılığına kapılmak önemli değil" denmiş oluyor ki demek istenen bu değil. F. Ali bize sözcüklerin içeriğini inceleyin, öğrenin; onları biçim düzeyinde kavransanız aldatıcı olabilirler ve yanlış fikirlere yol açabilirler diyor. Çünkü çizgi kavramının içeriğinden bağımsız olarak genelleştirildiği düşüncesinde. Fakat görüyoruz ki sözcüğün içeriğini biçime kurban eden kendisidir. Çizgi kavramını nesnelliği inceleyerek, dolayısıyla somuttaki diyalektik hareketi takip ederek açıklamıyor F. Ali; kavramı düşünce alanındaki belli biçimleriyle örnekleyip sadece o biçimlerde kabul etmek gerektiğini savunuyor. Şöyle diyebiliriz: "İki çizgi mücadelesi" yerine "hiziplerle veya parti içindeki burjuva oluşumlarla mücadele" densesydi eğer F. Ali'nin odaklandığı "karmaşa" da yaşanmayacaktı. Ama ne yazık ki iki çizgi denmiştir ve bunun her fikir ayrılığını kapsadığı düşüncesine de kapı açılmıştır...

F. Ali çizgi kavramının içeriğini incelemiş midir? Bize bu kavramın dayandığı

30 A.g.e., s. 41

nesnel çelişmeyi açıklamış mıdır? Örneğin komünist çizginin kaynaklarını ve oluşum zeminini göstermiş midir? Doğrudan bir amaçla ve çabayla hayır; buna karşın dolaylı olarak parti içerisindeki fikir çatışmalarının nedenini anlatırken aslında çizgilerin nesnel hareketini göstermiştir. Onun eksik bıraktığı şey bu hareketin düşünce dünyasında aldığı biçimdir. Çizgiler bu hareketin kavramlaşmış, soyut halidir. F. Ali bu biçimin somutlaşmış hallerini konu eden alıntılarla veya olay anlatımlarıyla kavramın içeriğini tanımlamaya çalışmış. Evet, konu ettiği, ele aldığı örnekler birer çizgidir; ama bunlar “önemli”, hatta çoklukla “kriz” denilebilecek türden ve somut çizgi mücadelelerini anlatmaktadır. F. Ali sadece bunları ve “neredeyse böyle olanları” iki çizgi mücadelesinin konusu olarak kavlıyor. Böyle düşünmesinin nedenini parti içinde burjuva akımların varlığını meşrulaştırmamak biçiminde açıklıyor. Bu bir iyi niyet olsa da komünist çizginin varlığında kaçınılmaz olan komünist olmayan (dolayısıyla burjuva çizgiye denk düşen) çizginin meşruluğunu ya da meşrulaştırılmasını tartışmak saçmadır; gereksizdir. F. Ali liberal işçi siyasetine veya Hocacılara karşı iki çizgi mücadelesini savunurken bu teorinin parti içerisinde burjuvaziyi meşrulaştırmadığını açıklamaya çalışacağına, böyle bir safsatayla uğraşacağına çelişme yasasının evrenselliği ve özgünlüğünü komünist partisi somutunda irdelemeye yönelseydi bilime uygun bir yaklaşım göstermiş olurdu. İki revizyonist akımın da ortak noktası çelişme yasasına dayanmamaları, spekülasyon içinde tartışmalarıdır. F. Ali’nin, onların bu özelliğini açığa çıkarmak yerine “meşrulaştırma” tartışmasına, “Maoculuk” adına katılım göstermiş olması teorinin özüne uzaklığını somutlaştırmıştır. Çelişme yasasının parti somutunda aldığı özgün biçimi anlamakta başarısız olan Hocacı anlayış ile partideki “özgün çelişme”yi “evrensel çelişme” olarak kavrayan liberal işçi siyaseti anlayışı özde aynı çözümsüzlüğün içindedir. F. Ali bu problemleri görmekle beraber iki çizgi mücadelesini çelişme yasasına dayanarak incelemeye için yanlış tartışmaya, çözümsüzlüğe sadece görece daha ileri bir seviyede katılıyor. Hocacılara karşı partinin de başka her gerçek gibi bir çelişme olduğunu savunamıyor veya komünist çizginin komünist partisinin özgünlüğü olduğunu ortaya koyarak liberal işçi siyaseti anlayışının iki çizgi mücadelesinin içini boşalttığını gösteremiyor.

F. Ali “önemli olan ve olmayan” ya da “farklı derecelerdeki” çizgi mücadelelerini konu eden bir çalışma yapsaydı onun çizgi kavramının neden olacağı olası karmaşalara, yanılsamalara, dolayısıyla yanlış fikirlere; yani her çizgi mücadelesini aynı biçimde ele alma veya aynı görme ve çözüme gibi bir yanlış anlayışa karşı iyi bir deneyim sunumu yaptığından söz edebilirdik. Ne var ki çalışma iki çizgi mücadelesinin tarihi ve teorisi hakkında ve burada çizgi kavramı bazı önemli olaylardaki içerik genelleştirilip sadece bu içerikteki oluşumlarla açıklanıyor, bununla sınırlandırılıyor; kavramın bütün fikir ayrılıklarını, parti içi mücadeleleri kapsayacak derecede genelleştirilmesini de “fraksiyon olmayı hak etmeyen” önemsiz yanlışları, pratik-güncel sorunlara ilişkin hatalı görüşleri çizgi adı altında abartmak, “gerçeklik sınırlarını aşıp saçmalamak” diyerek mahkûm ediyor. Oysa fikirlerin kaynağını ve gelişim halindeki hareketini te-

mel aldığımızda çizginin de bunların bütününi temsil eden bir süreç ve aynı zamanda sonuç olduğunu anlamak zor olmaz ve F. Ali'nin belirlediği sınırların bu şekilde aşılması gerçeğe, dolayısıyla akla-mantığa aykırı olmaz. "Basit bir hatalı görüş"ün sınıf savaşımında sonuç olarak bir rolü olabildiğini öne sürmek onu abartmak olmaz; ama bu rolü yok saymak gerçeklikle örtüşmez! Basit ve önemsiz görüşlerin rolünden söz etmek olsa olsa dikkatli düşünmeye, uyanık davranmaya, hatta bir ölçüde tahlilci yöntemi özendirmeye neden olur.

Bir kavramı, kaynağı olan gerçekliği içinde kavramak hiç kuşkusuz önemlidir. Bunun için yapılması gereken, nesnel süreci inceleyerek kavramın gerçekliğine vakıf olmaktır. F. Ali fikirlerin, konumuz nedeniyle özellikle de aykırı fikirlerin kaynağı hakkında genel ve doğruya yakın görüşlere sahip; bununla beraber çizgi kavramını açıklarken bu fikirlerin rolünü, dolayısıyla fikirlerin gerçeklik sürecini ihmal eden bir tutum içindedir. "Çizgi" analiz edildiğinde söz konusu fikirlere, fikirlerin gerçekliğine ulaşabileceğimiz açıktır. Bu yolla "çizgi"nin sonuçta bir platform halinde görünmesinin onun sadece bir kesitini-durağını oluşturabileceğini; ama ondan ibaret olmayacağını söylemek yanlış olmaz. Çizgi aynı zamanda bir süreçtir ve sürecin her bir kesiti veya durağı çizginin kendisini ele verir. F. Ali konuyu bu düzeyde yani sınırlı bir kesit/bir durak olarak ele alıyor. Çizgi kavramını, konu ettiğimiz sürekli hareketin belli bir biçimine, esasen de son aşamasına indiriyor. Bu indirgeme parti içinde farklı görüşlerin ya da komünist çizginin gelişmesine, somutlaşmasına karşıt olan çizgiye tekabül eden her türden düşüncenin, yönelimin, eğilimin sürekliliğine kalın bir gölge düşürmesine neden oluyor. Elbette her çizgi mücadelesini fraksiyon mücadelesi olarak görmeyelim; ama sadece bu uyarı için parti içerisindeki sürekli mücadeleyi görmezlikten gelen bir anlayışa da kapımızı kapatalım.

Sadece hizipler konusunda değil her konuda tahlilci olunmalıdır. Çünkü hiçbir şey sadece "kendi" değildir. Her şey hareket halindedir. "Saf" düşman bile "kendi içinde" tahlil edilmelidir. Hizipler konusunda da aynı tutum gösterilmelidir. Hiçbir hizip bir diğerinin aynısı olamaz; koşulları, zamanı, etkisi vs. mutlaka farklıdır. Parti içindeki hiziplerin doğrudan burjuva renkte olmayacağı genel bir doğrudur. "küçük burjuva ideolojisinin görüntüleri" dediğimizde bunların kızıl renge yakınsadığını (hiçbir zaman kızıl olmamak koşuluyla kızıla yakınlaştığını) da ifade etmiş oluyoruz. Tam da böyle olduğu için küçük ayrımların, sapmaların da mücadeleye konu edilmesini, iki çizgi mücadelesinin görüntüleri olarak değerlendirilmesini savunuyoruz. Bunun sınıf mücadelesinin parti içerisindeki biçimi/hareketi/yansıması olduğunu bilerek buradaki başarıyı toplumdaki mücadeleye ve toplumdaki mücadeleyi de buraya taşımanın büyük önemine vurgu yapıyoruz.

Bu tartışmayı yaptığı sayfalarda³¹ anlayışını açıklama çabası ile F. Ali, iki çizgi mücadelesinin abartılmamasını salık verecek noktaya kadar ilerliyor. "Eğer her ayrımların noktası sapma, küçük ayrılık çizgi diye adlandırılırsa Partide geriye bir şey kalmaz" diyebilmekte F. Ali! "Her şeyin çelişki olduğu" tezinin yerle

31 A.g.e., s. 45 ve devamı

yeksan edildiği bir cümledir bu. Bir şeyin hem kendisi olması hem de olmaması, bir şeyin kendinde karşıtını içermesi bu cümleye göre o şeyden geriye bir şey kalmaması demektir. Değişim veya genel olarak hareketin dinamiği nedir öyleyse? F. Ali'nin çelişki tezini reddedeceğini sanmıyoruz tabii ki; ne var ki onun partiyi bir çelişki olarak da kavramadığını, iki çizgi mücadelesini çelişki tezine dayanarak tahlil etmediğini apaçık görüyoruz. O, partideki "karşıtına dönüşme" eğilimini, partinin de bir çelişki olmasından kaynaklanan bu gerçekliği, diyalektiğin bu yarasını en azından parti somutunda çürütmek için şunu söyleyebiliyor "Burjuva çizgi"dekiler "sizin yoldaşınız olamaz"³² parti içerisinde olup burjuva çizgi izleyenlere yoldaş demeye karşı beklenmedik ve tuhaf bir tepki bu. Tuhaf diyoruz, çünkü komünist partisi deneyimleriyle neredeyse tamamen uyumsuz. Sonuç olarak komünistlerin yoldaşları daima aynı parti üyeleri ve çevresi olmuştur ya da partililer daima yoldaş olarak tanımlanmıştır. Partinin gelişim dinamiği olan iki çizgi mücadelesini tartışırken böyle bir görüş ileri sürmek "partide iki çizgiden bahsedilemez" demek kadar tuhaftır... En soyut anlamda küçük burjuva çizgide yürüyenleri de yoldaş kabul etmeyebiliriz; ama somut durum içinde, verili koşulların görev ve sorumluluklarının belirlediği ilişkiler bakımından partili herkes yoldaştır. Parti içindeki ya da komünist saflardaki herkese yoldaş deriz biz. Komünist saflarda bir biçimde bulunmuş olup gene bir biçimde dışarıya savrulmuş olan kimlere kimlere yoldaş denmemiştir ki! F. Ali bu söylemiyle, "kavramların aldatıcı biçimine" değil, kendi aldanmışlığına kapılmış anlaşılana! Mao'nun tahlilci olun uyarısını dikkate alıp bu kavrayışını sorgulasa ve tartıştığı konuyu nesnellığı içinde incelese aykırı çizgilerin sahipleri için "... temel meselelerde hata yapan yoldaşlarla aramızda hiçbir anlaşmazlık olmadığı belirtilmelidir" dediği halde³³ "siyasi taktik, askeri taktik ve kadro siyasetindeki farklı yaklaşımlar"ın "çizgi" olarak tanımlanmasını; bu yaklaşımların çizgi düzeyinde değerlendirilip öyle mücadele edilmiş olmasını ele alsaydı en azından "tuhaf" ya da fazlasıyla uyumsuz söylemlere kadar gitmezdi. Çizgi denen şey taktiklerdeki ve kadro siyasetindeki farktan kaynaklanmış; yani neredeyse "çizgi olmayı hak etmiş" bir fark, dolayısıyla ayrılık! Böyle değerlendirildiği halde Zunyi toplantısı gibi Çin devriminde dönemeç kabul edilen bir toplantının -ki bu toplantının bir sürecin sonu olduğu unutulmamalıdır, bu toplantı ile konu edilen olgular dizisi bir süreçtir- temel başarısı "neredeyse çizgi bile olmayan" bu anlayışın mücadele yoluyla aşılması olmuştur. F. Ali iki çizgi mücadelesinin kapsamını ve derinliğini bu süreci tahlil ederek incelemekle partinin diyalektik varlığına, daha doğrusu hareketine daha yakın görüşlere ulaşabilirdi.

F. Ali "Çin'de ortaya çıkan tüm çizgileri burjuva çizgi diye tanımlayabilir miyiz" sorusunu sorduktan sonra "Bunların küçük burjuva ideolojisinin yansıması olarak parti içine yansıması ayrıdır; dolayısıyla burjuva çizgi olarak ortaya çıkması apayrıdır."³⁴ diyor.

32 A.g.e., s. 46

33 A.g.e., s. 45

34 A.g.e., s. 44

Komünist partisinin içinde burjuvazinin doğrudan temsilcilerinin bulunduğunu düşünmek gerçekten zor; hatta olanaksız. “Dolaysızca burjuva çizgi olarak ortaya çıkma”yı iki çizgi mücadelesinin temel konusu yapmak olsa olsa bu teoriyi bulandırmanın özel bir yöntemi olabilir. Çünkü neredeyse olanaksız, eşine rastlanmamış veya az rastlanabilir bir durumu temel bir konu gibi tartışmak teorinin özünden büsbütün uzaklaşmaktan başka bir şey değildir. Bununla beraber iki çizgi mücadelelerinde “küçük burjuva ideolojisinin yansımaları”nın komünist partilerini tepetlak burjuva saflara savurduğunu; küçük hataların, onlarla mücadele edilmediğinde burjuvaziyle kucaklaşmaya vardığını, bu yolla siyasi iktidarların el değiştirdiğini veya iktidarı alma hamlelerinin reddedildiğini (bu proletaryayı iktidardan etmekten başka bir şey değildir, ki bu hamleyi yapmayanlar oluşan burjuva iktidarın parçası olmayı reddedemiyorlar) biliyoruz. İki çizgi mücadelesi bu nedenle bütün anlaşmazlıklar, görüş farklılıklarını, ayrılıkları, dahası ileriye doğru hamleleri içerir. Bütün anlaşmazlıklar içindeki mücadeleler komünist hareketin kazanmasını içerir.

Çizgiyi “siyasi bir akım olmak”la, dolayısıyla hizip düzeyindeki oluşumlarla tanımlamak Mao’nun “tahlilci olun” uyarısının bir ölçüde değersizleştirilmesine hizmet edebilir ancak. Elbette somut olarak komünist partisi içinde beliren her hizip, burjuva çizginin ileri derecedeki görüntüsü olduğu için en dikkate değer ve tahlil edilmesi de pek hata kabul etmez olay olmalıdır. Buna karşı olmak olanaksızdır, bunu tartışmak da gereksizdir. Böyle olduğu için de hiziplerle mücadeleyi özel bir teori düzeyinde ele almak abartılı bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir! Maoizmin bilime katkılarının önemli bir parçası olan iki çizgi mücadelesi, eğer “hiziplerle mücadele”den ibaret ise gene “abartılmış” bir katkı olabilir bu durumda. F. Ali’nin teoriyi kavrayışı ve açıklayışı ne yazık ki böyle bir sonucu getiriyor. Bu nedenle onun, aslında Mao’nun bu önemli katkısını hiçleştirdiğini söylemek zorundayız. İki çizgi mücadelesi F. Ali’nin “çizgi kavramı” sınırları içinde tanımlanmamalıdır; bu sınırlar partiyi Mao-cu düzeyde kavramamızı, dolayısıyla Marksist-Leninist-Maoist parti anlayışını sürdürmemizi olanaksızlaştırır. İki çizgi mücadelesi dendiğinde F. Ali’nin tanımına uygun olan çizgilerin de ve bütün ayrılıkların, görüş farklılıklarının kaynağından, gelişimlerinden, olgunlaşmalarından, aynı süreç içinde komünist çizginin somutlaşmasından (bu, onun her somut duruma uygun olarak yaratılması ve uygulanmasıdır), karşıtıyla, yani kendisi olmayanla aynı anda ve sonuna kadar var olduğundan/olabileceğinden söz edildiği bilinmelidir; ancak böyle bir çerçeve bir teori için yeterince geniş ve uygundur!..

Bu tartışmanın devamında F. Ali belki de zorunlu olarak, çünkü deneyimle bunu gerektiriyor, “çizgi”nin kapsamını “tahlilci olma”ya bir ölçüde olanak verecek kadar genişletiyor: Bize “bir tek siyasal, askeri ya da örgütsel sorunu içeren bir nitelikte de (...) ya da bir tek konuda ilkesel görüş ayrılığına dayalı özel bir platform olarak da ortaya çıkabilir” olduğunu (bunun pek yaygın bir biçim olduğunu biz ekleyelim) söylüyor; “bunun için mutlaka her konuda bir alternatif sunması gerekmez”³⁵ diye uyarıyor. Bu tanım ve yaklaşım “(çizgi)

kendisini bir sistem, bir siyaset ve bir program olarak ortaya koymasındır” tanımından, dolayısıyla yaklaşımından daha kapsamlıdır. F. Ali burada çizgi kavramını gevşetmiştir. Buna yol açan şey nedir? Bize göre bunun nedeni komünist partisi içinde beliren hiziplerin genellikle veya pek yaygın biçimde girişteki tanıma uygun bir niteliğe ulaşamamalarıdır. F. Ali “yaygın olan biçimi” içine alan bir tanımın teori bakımından daha uygun olacağını fark etmiş burada. Söz konusu hizipler çoğunlukla ya parti içi mücadeleyle aşırlılar ya da bir alternatif program, sistem, siyaset düzeyine gelmeden “en uygun yöntemi” bularak saf-ları terk ederler.

F. Ali “(A)nlaşılr ki her farklı düşünüş kendi başına bir çizgi değildir”³⁶ diyerek tanımını genişletmesine karşın kati sınıra bir kez daha dikkat çekmeye gerek duyuyor, tanımın genişlemesine aldanmayalım istiyor. Elbette her farklı düşünüş kendi başına bir çizgi değildir. Bununla beraber parti içindeki iki çizgi mücadelesi her farklı düşünüşü, dahası komünist çizginin somutlaştırılmasını, uygulama anlarını da içerir; yoksa iki çizgi mücadelesi partiden kriz dönemleriyle, büyük ilke mücadeleleri ile sınırlandırılmış ve komünist çizginin gelişim dinamiğinin anlaşılması olanaksızlaşmış olur.

“Çizgiye Gelişmek” ile İki Çizginin Baştan Sona Varlığı

Bölümün sonunda F. Ali “aldanmışlığı” adeta özetliyor: “Alternatif görüşler dile getirildiği an çizgiye karşı çizgi oluşur. Devrimin sorunlarına ya da devrim sürecine partinin resmi çizgisine karşı sistem, siyaset ve program üzerinden seçenek sunan bir çizgi noktasına dek gelişmemişse görüş ayrılıkları zaten çizgiye gelişmemiş demektir.”³⁷

“Alternatif görüşü dile getirmek” çizgiye karşı çizginin olduğu an olarak tanımlanıyor. Buna göre karşıt çizgi varlığın dışında olmalıdır; dolayısıyla varlık bir çelişki değildir, tezden ibarettir. Önce tez vardır; antitez ileriki bir süreçte oluşur, hatta burada oluşabilir... Bu “ikinin bir olması” teorisi, daha doğrusu idealizmi değil midir? Diyalektik materyalizmin “birin ikiye bölünmesi” teorisini parti bakımından bir karşılığı yok mudur yoksa! “Birin ikiye bölünmesi” teorisine göre partide iki çizgi baştan itibaren, sona kadar vardır ve iki çizgi mücadelesi de mutlaklır.

“Sovyet filozoflarının Deborin okulunu eleştiren yazılarından da anlaşılacağı gibi, Deborin okulu çelişmenin bir sürecin başlangıcında değil de o süreç ancak belli bir aşamaya ulaştığı zaman ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Böyle olsaydı, sürecin o aşamadan önceki gelişmesinin nedeni içsel değil, dışsal olurdu. Dolayısıyla Deborin dış nesnellik ve mekanik düşünce biçiminin metafizik teorilerine geri dönmektedir (...) Bu okul, her farklılığın daha başından bir çelişme içerdiğini ve farklılığın kendisinin bir çelişme olduğunu kavrayamamaktadır (...) Sorun, çelişmenin olup olmaması değil, farklı türden çelişmelerin olması-

36 A.g.e., s. 51

37 A.g.e., s. 52

dır. Çelişme evrensel ve mutlaktır, bütün şeylerin gelişme sürecinde vardır ve her süreçte başından sonuna kadar varlığını sürdürür.”³⁸

İki çizgi mücadelesini belli (somut) çizgi mücadeleleri içinde kavramanın kaçınılmaz sonucu “mekanik düşünce biçiminin metafizik teorilere geri dönmek” oluyor; burada F. Ali Deborin’in yolunda yürüyor. Belli bir çelişmeyi veya somut bir parti içi mücadeleyi (çizgi mücadelesini) tartıştığımızda, bunun bir “kendi süreci” olduğundan, F. Ali’nin ifadesi, sadece dar anlamda, yani belli bir çizginin “karşıt” olarak belirmesi anlamında gerçekliği içerir. Bu mücadelenin kimi zaman büyümesi, şiddetlenmesi, kimi zaman belirsizleşmesi, silikleşmesi çelişmenin olmamasından değil, farklı türden çelişmelerin olmasındandır. İki çizgi mücadelesi süreklidir, kesintisizdir ve farklı biçimlerde, farklı çelişmeler halinde belirir.

Ayrıca F. Ali, çizgi olmaları bakımından alternatif görüşlerin dile getirilmesinin yeterli olduğunu söylerken tutarsız olmaktadır. Onun çizgi kavramının ölçütleri “dile getirmenin” ötesindedir. Eğer “çizgi” kavramını sadece hizip düzeyindeki gelişmelerle açıklıyorsa “alternatif görüşlerin dile gelmesi”ni neden veya nasıl çizgiye gelişmiş kabul ediyor F. Ali? Alternatif görüşlerin gerçekleştirilmesi için örgütlenme söz konusu değilse, bir platforma dönüşme hali yoksa F. Ali nasıl kendi çizgi tanımını gerçekleştirmiş kabul edebiliyor? Açık ki F. Ali burada da çizgi kavramının kapsamını genişletme eğiliminde. Alternatif görüşler sunmak çizgi olmanın eşiği kabul ediliyor, böylece iki çizgi mücadelesi “esaslı görüşlerin mücadelesi” olarak tanımlanmış oluyor. Bu genişletme eğilimi F. Ali’nin parti içi demokrasi anlayışının bir göstergesi olabilir; fakat bunun partiyi diyalektik olarak kavramakla ilgili olmadığını söylemeliyiz. Burada kavrayış mekaniktir: gelişme karşıtların birliği olarak değil “azalma, çoğalma” olarak kavranmaktadır. İki çizgi mücadelesinin biçimlerini çoğaltmak veya zenginleştirmek, büyük veya şiddetli mücadeleleri çizgi mücadeleleri olarak tanımlamak, yani çizgi kavramını gevşetmek partiyi bir çelişme olarak kavramak anlamına gelmez. Çelişme yasasına göre bir şeyde çelişme, o şey henüz başlangıç halindeyken ve sürekli vardır; dolayısıyla mücadele de baştan sona yaşanır. Bu “Bir ikiye bölünür.” demektir. Bu her şey gibi partiyi de, parti içerisindeki her gelişmeyi de çelişme yasasına uygun olarak tahlilci bir tutumla incelemek demektir.

Doğrudan “alternatif görüşlerin dile gelmesi” durumunu ele aldığımızda ise, bunun Mao’dan yaptığımız alıntıdaki “sorun çelişmelerin olup olmaması değil, farklı türden çelişmelerin olmasından” belirlemesinde ki “farklı türden çelişmeler” kapsamında görülebileceğini söylemeliyiz. İki çizgi mücadelesi partinin bir çelişme olduğunu kavranması ile ilgiliyse “alternatif görüşlerin dile gelmesi” durumu da bunun bir biçimi, farklı türden bir çelişme olarak belirmesidir. “iki çizgi” halindeki çelişme süreklidir; bu düzeyde çelişme iki çizgi olarak tanımlanmıştır. Farklı türden çelişmeler de belirecek, gerçekleşecektir; bu parti yaşamının canlılığından başka bir şey değildir. Diyalektik materyaliz-

min “çelişmenin evrenselliği” ve “çelişmenin özgünlüğü” tezleri bu canlılığın kavranmasının sonucudur. F. Ali bu tezleri örneğin “Çin Marksizmi”ni” açıklarken kullanıyor; ama komünist partisini açıklarken ihmal ediyor veya unutuyor! Oportünizm bu ihmalleri veya unutkanlıkları pek sever!

Hizip ve Uzlaşmazlık

Kitabın üçüncü bölümünde komünist partisi içinde “ikinci bir çizgi”nin, yani ayrıca bir burjuva çizginin varlığı sorunu ile homojen/monolitik parti anlayışı tartışılıyor. F. Ali haklı olarak monolitik parti anlayışının bir ilke olduğunu, dolayısıyla parti içerisinde ikinci bir çizginin “caiz” olmadığını, burjuva çizginin meşruiyetinin Marksizm-Leninizmle ilgili olmadığını savunmaktadır. Mao Zedung’un da bu anlayışta olduğunu onun ilkeler konusundaki tutumunu örnekler vererek gösteriyor, hiziplere karşı amansız mücadelesini anlatarak bu görüşü perçinliyor. Biz F. Ali’nin bu temeldeki tespitlerine ve görüşlerine katılıyoruz. Bu tespiti ve görüşü şöyle özetleyebiliriz: Stalin’in monolitik parti anlayışını Mao’nun iki çizgi mücadelesi teorisi ile “reddettiği” iddiası doğru değildir. Çelişki yasası doğrunun teklifini içerir ve Mao da Stalin kadar monolitik parti anlayışına sahiptir; demokratik merkezîyetçilik ilkesi bu anlayışın temelidir. Mao Zedung’un bütün bir parti yaşamı bu ilkeyi reddetmediğini gösterir! F. Ali iki çizgi mücadelesi ile monolitik parti anlayışını birleştirmekte; başka bir biçimde söylersek: monolitik parti anlayışını iki çizgi mücadelesi teorisi içinde tanımlamakta başarısızdır. Bunun nedeni de teoriyi çelişme yasası içinde kavramayı düşünmemiş olmasıdır.

Öncelikle komünist partisi ilkelerinin Lenin tarafından, 1903’ten itibaren, özellikle de “Ne Yapmalı”da önemli derecede teorize edildiğini biliyoruz; bununla birlikte bu ilkelerin Marks ve Engels’in tüm örgüt çalışmalarında, yönelimler halinde var olduğu da bilinir. F. Ali’nin anlatımında proletaryanın mücadelesiyle gelişmekte olan harekete koşut ilkelerin de belirginleştiği görülüyor. Biz bu anlatıma; aynı ilkelere, onlara bir eksen oluşturması anlamında Marx ve Engels’in de uyum gösterdiğini eklemek gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü Marx ve Engels de komünist çizginin yaşama geçirilmesi sürecinde en basit sorunda bile ilkelerin sulandırılmasına, gevşetilmesine tahammül etmeyen bir üslupla hareket ettiler; pratik hedeflerin gerçekleştirilmesinde ittifakların kaçınılmazlığı ile ilkelerde uzlaşma yolunu benimsemenin farklı şeyler olduğunu bilerek örgütlenmede oportünist siyasete karşı durdular. Leninist parti anlayışının tüm esasları Marx ve Engels’in çalışmalarında, polemiklerinde, proleter hareketin gelişimine yönelik değerlendirme ve perspektiflerinde bulunur. Bu da şunu kanıtlar: Komünist çizginin sürekli halde somutlaşarak gelişmesi komünist partisi ilkelerinin her ilerlemede belirginleşmesini sağlar. Söz konusu ilkeler ilk dönemde yoktu; ama ikinci ve sonra da üçüncü dönemde oluştu ve arttı gibi yorumlar gerçekliği anlamak bakımından yetersizdir. Söz konusu ilkelerin komünist çizginin koşullara, proleter hareketin gelişimine yani nesnel sürecin değişimine uygun olarak gerçekleştirilmesiyle belirginlik kazandı.

Böylece Marx'tan Mao'ya komünist partisi anlayışının belli ilkelere dayanarak geliştiğini ve her zaman nesnel sürecin değişimine göre biçimlendiğini de kabul etmiş oluruz. Komünist hareket içerisinde oportünizmi meşru görmek gibi bir anlayışın Marx ve Engels'te de bulunmadığını fakat hareketin içinde bulunduğu koşulların ve genel bilinç düzeyinin, "oportünizmi saf dışı etmek" bakımından örneğin Lenin'in 1912 ve sonrası döneminden farklıydı. Marks ve Engels için de komünist partisi içinde burjuva kanatlar "caiz" değildir; onlar burjuva anlayışlara, gruplara, ilkelere uzlaşmacı olanlara her zaman saldırdılar ve yekpare bir parti olma yönünde hareket ettiler. Lenin onların anlayışını ve çalışmalarını sürdürdüğü için komünist partisi anlayışında döneminin en ileri seviyesine ulaşabilmiştir... F. Ali'nin bu anlatıma karşı olduğunu düşünmüyoruz ama onun açıklamalarında boşluklar bulunmaktadır. Sadece bir örnek olması açısından kitabın aynı sayfalarındaki tutarsız bir anlatıma dikkat çekmekle yetineceğiz.

61. sayfada Leninist Parti'nin "o ana kadar var olandan farklı bir bakış açısıyla inşa edildiği belirtiliyor. "Farklı bir bakış açısı" tanımı hem Lenin'in 1912'den önceki bakış açısını hem de Marks ve Engels'in bakış açılarını olumsuzlayan bir içeriktedir. 1912'de RSDİP'in "yeni tipte" inşa edildiği bir gerçektir; ama bunun farklı bir bakış açısıyla gerçekleştiğini söylemek için hiçbir neden yok. Çünkü gene kitabın 59. sayfasında başlayıp 60. sayfasında devam eden anlatımda açıkça görüyoruz ki Marx ve Engels 1912'deki Leninist Parti anlayışına sahipler, bakış açıları 1912'deki Lenin'le aynıdır: "Başka sınıflardan bu tür insanlar proletarya hareketine katılırlarsa, ilk koşul, kendileriyle birlikte burjuva, küçük burjuva vb. önyargılarını getirmemeleri, ama proletaryanın görüşünü koşulsuz benimsemeleri olmalıdır. Ama kanıtlandığı gibi, bu insanlar burjuva ve küçük burjuva kavramlarla dopdoludurlar. Almanya gibi bir küçük burjuva ülkesinde bu kavramların kendine göre haklılığı vardır. Ama ancak Sosyal Demokrat İşçi Partisinin dışında." Alıntıda görüleceği gibi Leninist bakış açısından farklı bir yaklaşım yok. Fark, bakış açısında değil koşullarda ve proletarya örgütlenmesinin bilinç düzeyindedir. Benzer bir sorun RSDİP'in kuruluşundan sonraki döneme dair yorumda da söz konusu. Bolşevik ve Menşevik bölünmesinde Lenin'in bakış açısı 1912'deki Prag Konferansı'yla somutlaşan bakış açısından farklı değildir; farklı olan koşullardır ve komünist çizginin gerçekleşme biçimidir. "Bir Adım İleri İki Adım Geri" broşüründe Lenin tüm süreci özetleyip sunduğunda komünist partisi ilkelerini eksen aldığını net olarak gösteriyordu... F. Ali'nin "o ana kadar var olandan farklı bir bakış açısı" belirlemesi bu gerçekliklerle uyumlu değildir. Aynı bakış açısının sayısız örneği Marx ve Engels'in açıklamalarında, eylemlerinde rahatlıkla bulunabilir. Bu belirlemeyle, F. Ali sorunun gerçekliklerle, komünist çizginin somutlaştırılmasıyla, dolayısıyla ilerlemekte olan hareketle ilgili olduğunu gölgelemekten başka bir şey yapmamaktadır. Komünist hareketin karşılaştığı sorunları çözerken kendi bilincine karşı da sürekli dönüşüm halinde olduğunu, bu dönüşümün kaçınılmaz biçimde burjuva anlayışları alt etmeyi içerdiğini kavrarsak farklı biçimlenmelerin nedenini çözmüş oluruz ve konumuzla bağlantılı olması nedeniyle

belirtmeliyiz ki bu dönüşümün bütünü iki çizgi mücadelesi ile açıklanır...

F. Ali bu bölümde komünist görünümü burjuva gruplarla ya da proletaryanın saflarında olduğunu ileri süren küçük burjuva gruplarla olan amansız mücadeleleri iki çizgi mücadelesinin kanıtı gibi anlatıyor. Elbette bunlar iki çizgi mücadelesine dahildirler. Fakat F. Ali “çizgi” kavramını bu türden gruplarla sınırlandırarak aslında, komünist partisi içerisindeki varlıklarının caiz olmadığını savunduğu halde iki çizgi mücadelesi teorisini parti içerisinde bu burjuva çizgilere/hiziplere dayandırmış olmaktadır. Oysa üçüncü bölümde kendisinin ve bizim de az önce yineleyerek savunduğumuz gibi komünist örgütlenme anlayışı parti içerisinde burjuva gruplara, dolayısıyla F. Ali'nin tanımına göre çizgilere, ikinci çizgilere karşıdır. Mao'nun iki çizgi mücadelesi teorisi ile bu bakış açısı uyumsuz mudur o halde? Komünist partisinin “hiziplerle bağdaşmaz” birliği anlayışı iki çizgi mücadelesi teorisinde bir temel ilke değil midir? Buna rağmen F. Ali “iki çizgi”nin varlığını istenmeyen, kaçınılmaz ve alt edilmesi gereken bir durum olarak sunuyor. Bütün komünist ustaların da ikinci çizgilere karşı amansız bir mücadele yürüttüklerini anlatıyor. Böyleyse eğer iki çizgi mücadelesi teorisi bu mücadeleyi yumuşatmış olmalıdır, F. Ali'nin tanımladığı biçimdeki çizgilerin varlığını sadece kaçınılmaz değil gelişim için gerekli olduğunu da savunarak meşrulaştırmış olmalıdır. Üstelik Mao düşmanı küçük burjuvaların iki çizgi mücadelesine saldırırken kullandıkları tezlerden en öne çıkarılacak budur. F. Ali bu saldırıları göğüslemekte başarısızdır. Çünkü “çizgi”yi partinin birliğiyle bağdaşmayan burjuva platformlarla, hiziplerle eşitlemektedir.

“Tek bir çizgi etrafında oluşan partiye karşı parti içinde zaman zaman, sık sık ikinci bir çizgi ortaya çıkabilir...”³⁹ dediğinde F. Ali iki çizgi mücadelesini burjuva oluşumlarla mücadele biçiminde kavradığını ifade etmiş oluyor.

110. sayfadaki Mao'dan alıntı onun görüşünün aksini içerdiği halde F. Ali yanlışından geri adım atmıyor. Mao “Partinin tahlil edilemeyeceğini, yani partinin yekpare, tekdüze bir şey olduğunu ve dolayısıyla görüşme yapmaya gerek olmadığını” düşünenlere karşı aslında iki çizgi mücadelesini hatırlatmaktadır, partinin bir çelişme olduğunu, dolayısıyla komünist çizginin gelişiminin bir çelişmeli hareket olduğunu açıklamaktadır. Bu ne hiziplerin varlığını şu veya bu derecede (zaman zaman da veya sık sık da) kabul etmek, dolayısıyla meşrulaştırmaktır ne de Stalin'in söylemlerinde somutlaşan monolitik veya yekpare bir örgüt olmaya aykırıdır. Mao iki çizgi mücadelesini F. Ali'nin düşündüğü gibi “zaman zaman” veya “sık sık” ortaya çıkabilen ikinci bir çizgiye dayandırmamıştır; buradaki alıntıda da vurgulandığı gibi “tahlil edilebilir bir parti” gerçekliğine, “görüşme yapmaya gerek duyulacak derecede yekpare olmayan, tekdüze olmayan bir parti” gerçekliğine dayandırmıştır. Stalin'in de böyle düşündüğü doğrudur ve F. Ali'nin Stalin'den alıntı yaparak Mao'nun görüşüyle onun uyumlu olduklarını göstermesi doğru bir yaklaşımdır. Fakat aynı F. Ali, iki çizgi mücadelesini “ikinci çizgilerin varlığı” ile açıklamaması bunların onun

39 F. Ali., a.g.e., s. 108

tarafından yeterince kavranamadığını göstermektedir.

“Partiyi yekpare, aynı görüşleri paylaşan üyelerinin monolitik birliği olarak görmek ayrı şeydir, burjuva etkinin, emperyalist baskının ve dolayısıyla dışarıdaki sınıf mücadelesinin parti içindeki en kararsız ve sallantılı unsurlar üzerinde bu yekpareliği bozan unsurları ve farklı görüşleri ortaya çıkarması başka şeydir.”⁴⁰ diyor F. Ali. Bunların ayrı şeyler olduğu nasıl iddia edilebilir? Bu “en kararsız ve sallantılı unsurlar” monolitik birliğin yekpare, aynı görüşleri paylaşan üyelerindense eğer ayrı şeylerden söz ettiğimiz söylenemez. Aynı şeyden söz edip “ayrı şeylerdir” demek olsa olsa kafa karışıklığıdır. Sorun “aynı şey”in yani partinin bir çelişme olarak kavranamamasıdır. Yekpare olmak yekpare olmamayı barındırır ve gelişme yekpare olmak yönünde, yekpare olmamayı yenmekle ilgilidir. O yekpareliği bozan durumlar, olaylar, sorunlar her seferinde özeldir ve tahlile muhtaçtır; dolayısıyla yekparelik de her gelişme durağında özeldir/özgündür.

“İkinci bir çizginin caiz olmadığı”nı bütün Marksizm savunmuş ve her dönemin özgünlüğüne göre de yaşama geçirmiştir. İki çizgi mücadelesi de “hiçbir koşul ve zaman dilimi” içinde ikinci bir çizginin caiz olabileceğini savunmaz veya içermez. Mao’nun demokratik merkezîyetçiliği bir ilke olarak kavradığının sayısız örneği verilebilir ki bu ilke ikinci bir çizgiye yaşam hakkı tanımaz. Mao’nun “ikinci bir çizgi”ye daima amansız bir mücadele ile karşı koyduğunu F. Ali anlatmış. Fakat bu amansız mücadeleyi iki çizgi mücadelesi ile teorize ettiğini anlatamamış. Mao parti içinde farklı görüşlerin varlığını toplumdaki çelişmelerin bir yansıması olarak kaçınılmaz ve özellikle de “canlılık” belirtisi olarak yorumladığında tam da iki çizgi mücadelesinin temeline ve sürekliliğine işaret etmiş oluyordu. Buna göre “iki çizgi” partinin gelişim motoruydu; gelişmenin dayanağı iki çizgi mücadelesidir... İki çizgi mücadelesini hiziplerin veya “zaman zaman, sık sık ortaya çıkabilen ikinci bir çizgi”nin varlığına dayandırmak hizipleri az ya da çok meşrulaştırmakla aynı anlama gelir. Oysa iki çizgi mücadelesi tam da bu türden bir meşrulaştırma anlayışına karşı ileri sürülmelidir. İki çizgi mücadelesindeki “iki çizgi”den biri hizip vs. değildir. Hizip faaliyetlerine dönüşebilir olmakla beraber komünist hareketin “kendî bilincine karşı” sürekli dönüşümünün tüm eskiyen yanlarıdır bu ikiliden biri. Eğer komünist bilincin sürekli gelişiminden, hareket halindeki sürekliliğinden söz ediyorsak -ki komünist partisi varsa gerçekleşen şey budur- iki çizgi mücadelesinden söz etmemiz kaçınılmazdır. Hareket varsa çelişki vardır, çelişkisiz hareket yoktur! İki çizgi mücadelesinin kaçınılmazlığı ve sürekliliği diyalektik materyalizmin bu temel tezinden gelir. F. Ali’nin çalışmasında bundan hiç söz edilmemiştir...

Kitlelerin Kazanılması Komünist Çizginin Gerçekleştirilmesidir

İki çizgi mücadelesinde yöntem ve taktiklerin konu edildiği dördüncü bölüm-

de. F. Ali partinin gelişimini hem sürekli biçimde oportünizmden arınma hem de kitlelerin mücadele yoluyla kazanılması olarak özetliyor. Bu özetlemenin Engels'in, Stalin'in tezleriyle desteklenmesi bölümünün en güçlü yanını oluşturuyor. Özellikle Stalin'in parti içi mücadelelerdeki anlayışını ve tavırlarını olabildiğince ayrıntılı açıklamak iki çizgi mücadelesinin doğru anlaşılmasında önemli ve hatta gereklidir. Çünkü özellikle bu konuda Stalin haksız suçlamalara maruz kalmış, hakkında ciddi önyargılar oluşturulmuştur; onun iki çizgi mücadelesi teorisi ile bağdaşmayan yaklaşımlara sahip olduğu yalanı söylenip durmuştur. Oysa Stalin, komünist partisi içinde beliren hizipler de içinde olmak üzere farklı görüşlere karşı örnek alınacak derecede kendinden emin ve şaşkıncu boyutlarda sabırlı bir mücadele yürütmüştür. Lenin'in onun için "Bana öyle geliyor ki burada Stalin'in aceleciliği, yönetme tutkusu ve netameli 'sosyal milliyetçiliğe' duyduğu öfke" cümlesini kurmuş olması ile Stalin'in parti içindeki farklılıklara yaklaşımındaki tam aksi tutumları da şaşkıncudur. Kuşkusuz belli bir olaya yönelik yorumun genelleştirilmesi kadar yanılığın bir tutum olmaz. Sovyetler Birliği gibi ekonomik olarak geride kalmış, "halklar hapishanesi" olmakla ün yapmış bir imparatorluk geçmişine sahip ülkede sosyalizmi inşa etme sürecine önderlik etmek asla önemli ve ayırt edici yetenekler olmadan başarılamazdı. Bu yeteneklerden biri ve aslında en önemlisi komünist partisini yönetebilmektir; bunun sonuç olarak iki çizgi mücadelesini başarıyla gerçekleştirmek olduğunu söylemeliyiz. Eğer Sovyetler Birliği sosyalizmin inşasında çok büyük başarılar elde etmişse -bunun aksini kimse ileri süremez- Stalin'in parti içindeki gruplara, partinin genel siyasi çizgisine aykırı görüşlere karşı sabırlı ve sonuçta çoğunluğu ikna eden büyük mücadelesinin bunda başat rol oynadığını söylemeliyiz. Tabii ki sadece bu değil, F. Ali'nin özellikle belirttiği gibi bu mücadele en sonunda kitlelerin desteğini kazanmakla ilgilidir ve Stalin halen tüm "Rus ve Sovyet" tarihinin en sevilen lideri konumundadır. Konumuz parti içi mücadele olduğundan, tam da bu konuda F. Ali'nin Stalin'e dair görüşlerine katıldığımızı belirtmeliyiz ve özellikle Mao ile ayrıştırılmasının genelde bilinçli bir çarpıtma olduğunu vurgulamalıyız.

Bununla beraber F. Ali'nin iki çizgi mücadelesinin yöntem ve taktikleri üzerine yapılan bir değerlendirmede "halk içindeki çelişmeler" ile "parti içindeki çelişmeler"i birlikte ele alması, eğer temel bir ayırım yapılmamışsa kafa karışıklığına yol açacağı için sorunludur. İki çizgi mücadelesi komünist partisinin içinde gerçekleşir; burada gerçekleşen mücadelenin sonuçları tüm sınıflar mücadelesini, hatta dünya üzerindeki politik mücadeleleri hem içerir ve etkiler. Dolayısıyla halk içindeki çelişmeleri ele alma yöntemlerini iki çizgi mücadelesinde yöntemler konulu bir çalışmada özel olarak konu etmek ve diğer alanlardaki çelişmelerden bu şekilde ayırmak yanlış yargılara yol açabilir. Biz şunu söylemeliyiz; iki çizgi mücadelesi parti içi bir mücadele olmakla beraber komünist partisinin varlık sebebi olan tüm alanları, dolayısıyla toplumlara dair tüm çelişmeleri kapsar. Halk içindeki çelişmelerin ele alınma yöntem ve taktikleri ile parti içi çelişmelerin ele alınma yöntem ve taktiklerini birlikte tartışmanın, eğer özel bir sorun, karıştırma, ilişkilendirme söz konusu değilse teoride yeri yoktur

veya olmamalıdır. Elbette iki çizgi mücadelesinin kitleleri yani halk içindeki çelişmelere yönelik sorunları içermesi teoride kitlelerin yerini tanımlamamızı gerektirecektir; bu da bir parti politikası olarak şekillenen kitle çizgisi ile ortaya konabilir. Sonuç olarak partinin tüm çalışmaları kitlelerin özgürlükler dünyasına doğru hareketini gerçekleştirmeyi içerir; bu, harekete önderlik etmekle ilgilidir. Kitlelerin devrime kazandırılması iki çizgi mücadelesinin de esasıdır. Nihayet konu kitle çizgisine geldiğinde Mao'nun ayırt edici görüşü ile, bilime katkısı ile karşılaşırız. F. Ali bu noktaya varamıyor ne yazık ki. Bu bölümde de Mao "hiç" farklı değildir! Mao bilime katkılarıyla Mao'dur, katkılarını konu etmediğimizde Mao'yu sıradanlaştırmış olursunuz; dahası bilimle aranıza mesafe koymuş olursunuz.

F. Ali iki çizgi mücadelesinin yöntem ve taktikleri üzerinde dururken neden halk içindeki çelişmelere yaklaşım ile parti içi çelişmeler yaklaşımı birlikte ele alma gereği duymuştur? Bunun nedeni F. Ali "Partiyi oportünistlerden, partiye aykırı fikirlerden arındırırken dayanılacak temel kitlelerdir; yani geniş çaplı bir aydınlatma kampanyası için özüdür. Kitleler suyun kaynağıdır, bu kaynağa inmeyen hiçbir mücadele, bu iki çizgi mücadelesi de olsa başarılı olamaz. Kitlelerle bütünleşmek, o kaynağa ulaşmak ve onları bu mücadele içine çekip aktif biçimde seferber etmek. Bu aynı zamanda partinin de kendisini eğitmesi, bilemesi ve çelikleştirilmesi olayıdır."⁴¹ diyerek açıklıyor.

İki çizgi mücadelesi sonuçta kitlelerin devrim için bilinçlenmesine, örgütlenmesine; daha tam ifade etmek gerekirse seferber edilmesine hizmet etse de bir "aydınlatma kampanyası" değildir. Bu mücadele ideolojik düzeyi esas almakla beraber esasen bir eğitim olayı da değildir; "iki çizgi mücadelesi" adıyla tam uyumlu olarak bir mücadeledir, karşıtların "yok etmek" üzere birbirlerine hücum ettikleri bir mücadeledir; partinin kumandasında hangi sınıfın siyaset anlayışının bulunacağına karar vermek üzere süren bir mücadeledir. Bu mücadelenin kaynağı komünist çizginin kendisidir; komünist çizginin her somutlaşma hali bu mücadeleyi doğurur, besler, genişletir, sonuçlandırır ve yeniden başlatır. Bu nedenle bir "aydınlatma kampanyası" değil parti için bir "aydınlanma" sürecidir.

İki çizgi mücadelesinin esasen ideolojik olması da bunun parti içi bir fikir tartışmasına, teorik düzlemdeki bir sınıf savaşımına dayanmasındandır. Partide "sınıf savaşımı" kavramlarla, teorik alanda yürütülür ve "burjuva siyaset anlayışı" da kendini bu araçlarla ortaya koyar. Mücadele komünist çizgi için proletaryanın sınıf çıkarlarının gerçekleştirilmesine ve bunun için bir engelden ibaret oportünizmin alt edilmesine dayanır. Öznellik, sekterizm ve örgüte ilişkin her türden sapma oportünizmle sonuçlandırıldığı için kararlılıkla mücadele edilmesi gereken ve her zaman (hem söylem ve eylemde) açığa çıkarılıp aşılması gereken yanılmalardır. Mücadele söz konusu olduğunda doğaldır ki eğitim de söz konusudur, aydınlanma da. Ne var ki bunlar mücadelenin kendinde gerçekleşir. Bu yüzden iki çizgi mücadelesi asla uzlaşma içermez, oportüniz-

41 A.g.e., s. 118

min “eğitilmesi” olarak gerçekleşmez; sadece oportünizmden arınma-kurtulma ve komünist çizginin somutlaşması olarak gerçekleşir. Dolayısıyla “ideolojik eğitim”in yaşandığı yer oportünizmle mücadelenin cereyan ettiği yer değildir; komünist çizginin somutlaştığı, gelişim gösterdiği yerdir. Birincisi ikincisinin kapsamına girmek üzere oportünizmden arındırıldığı derecede eğitim sürecine dahil olur. Bunun bir “dönüştürme” eylemi olduğu açık olmalıdır. Mao “uzlaşır çelişki”nin olamayacağını söylerken çelişkilerin çözümünün sonuçta mücadele ve karşıtın yok edilmesi olduğunu vurguluyordu: “Sosyalizmde çelişkiler uzlaşmaz değildir” deniyor. Bu, tüm çelişkilerin uzlaşmaz olduğunu belirten diyalektik yasalarıyla bağdaşmıyor. Uzlaşır bir çelişki nerede var olmuş ki? Bir kısmı karşıt (antagonist), bir kısmı ise karşıt değildir; ancak uzlaşmaz ve uzlaşır çelişkiler olacağı düşünülmemelidir.⁴² Parti içerisindeki çelişmelerin çözümünde oportünizm ile mücadele hem kaçınılmaz hem de sürekli ve dönüştürme zorunludur. Şöyle de ifade edebiliriz; “iflah olmaz, iyileştirilemez bir kopuş” durumudur, kurtuluş onun yok edilmesiyle olanaklıdır. İdeolojik eğitim oportünist unsurlar bakımından dönüşmedir, “kendisi olmaktan çıkma”dır, komünistler bakımından ise gelişmedir, birleşmedir, yayılmadır. Bu ikisinin toplam anlamı komünist çizginin çelişmenin çözülmesi anlamında somutlaşmasıdır...

F. Ali iki çizgi mücadelesini bütünüyle hiziplerle mücadele olarak kavrandığından ideolojik mücadeleyi ve eğitimi de kaçınılmaz olarak oportünist unsurları olan çelişmelerin çözümünden ele alıyor, tartışıyor. Komünist çizginin gelişmesini, somutlaşmasını da bu kapsamda konu edebiliyor. Oysa iki çizgi mücadelesinin esası komünist çizginin gelişmesidir; bu nedenle bu mücadele komünist partisinde gerçekleşebilmektedir.

“...Marksistler hem tüm nüfusun içinde hem de aydınlar arasında hala azınlıktadır. Dolayısıyla Marksizm hala mücadele yoluyla gelişmek zorundadır. Marksizm yalnızca mücadele yoluyla gelişebilir ve bu yalnızca geçmiş ve bugün için değil, zorunlu olarak gelecek için de doğrudur. Doğru olan, her zaman yanlış olanla mücadele içinde gelişir. Doğru, güzel ve iyi daima yanlışın, çirkinin ve kötünün karşıtı olarak var olur ve bunlar mücadele içinde gelişir. İnsanlık belli bir yanlış reddettiği ve belli bir doğruyu kabul ettiği anda yeni doğrular yeni yanlışlarla mücadeleye koyulur. Bu mücadeleler asla sona ermeyecektir. Bu, doğrunun, doğal olarak da Marksizmin gelişme yasasıdır.”⁴³ İki çizgi mücadelesi Mao'nun sözünü ettiği gelişme yasasının komünist çizgi bakımından, dolayısıyla komünist partisindeki adıdır. F. Ali ideolojik mücadelenin, dolayısıyla ideolojik eğitimin de iki çizgi mücadelesiyle bağını kuramamış, sadece hiziplerle mücadelenin sonuçlarını konu etmiştir.

İdeolojik mücadele iki çizgi mücadelesinin temel yöntemi olmakla beraber iki çizgi mücadelesi de ideolojik eğitimin temel unsuru olmuştur. MLM literatürü büyük oranda parti içerisindeki mücadelelerin ürünüdür. Bütün literatürün

42 Mao Zedung, a.g.e., s.189

43 Mao Zedung, Seçme Eserler C. II, Kaynak Yay., İstanbul 1993, s. 445

gözden geçirilmesi dahi bunu fark etmemizi sağlar. Bu da iki çizgi mücadelesinin partinin gelişimindeki belirleyici rolünün ve aynı zamanda sürekliliğinin başka bir kanıtıdır. İdeolojik eğitimin temel özelliği “kendi deneyimlerinden öğrenme ve olgunlaşma”ya ağırlık vermeyi içermesidir. Dönüşümü ve gelişimi kendinde gerçekleştirmek, ezberci veya dışarıdan dayatılan eğitimi buna hizmet ettiği derece anlamlandırmak ideolojik eğitimde önemli bir özelliktir. Mao Çin’deki tüm kampanyaları, taktikleri “Çin’e özgü kampanyalar ve taktikler” olarak tanımlarken de (‘Yüz Çiçek Açsın, Yüz Düşünce Birbiriyle Yarışsın’ kampanyasının F. Ali kitabında konu etmiş; fakat her şey gibi bunun da evrensel özelliğinin olduğunu ihmal ederek!) “kendi gelişimine” dikkat çekmiştir; yoksa her şeyde evrensel yan da vardır ve her şeyden öğrenmek olanaklıdır. İdeolojik eğitim somut olarak gerçekleşen iki çizgi mücadelesiyle birlikte gelişebilir ve gelişmelidir.

Partinin çelişmelerinden ayrı, bağımsız ve ya kopuk bir ideolojik eğitimin sonuçta öznelciğe, sekterizme ve örgüte dair anlayışlarda sapmalara yol açacağı bilinmelidir. Kendi deneyimlerine, hareketine dayanmayan her tür öğrenme esas olarak eksiktir, dolayısıyla zayıftır. Başlı başına diyalektiğe, yani karşıtların birliğine dayanan MLM’nin onun gelişmesi anlamında komünist çizginin ezberci biçimlerde öğrenilmesi ve hayata geçirilmesi olanaksızdır. İki çizgi mücadelesi bu nedenle ideolojik eğitimin temel unsurudur.

F. Ali oportünizmle mücadele konusunda net belirlemeler yapmakla birlikte iki çizgi mücadelesini “karşıt/aykırı çizgilerin varlığına ‘onay’ verme”ye veya “karşıt/aykırı bir çizginin varlığı”na bağlamakla ideolojik mücadeleyi gerçeklikten ayırmıştır. Bunun esas tehlikesi oportünizmi kendi yuvasında, kendi somutunda tanıyamamaya yol açmasıdır. Kitaplardan öğrenilse de belli biçimleri ezberletilse de iki çizgi mücadelesiyle somutlaştırılmamışsa eğer; oportünizmi alt etmek öğrenilemez.

Evrensel Yerelde İçerilidir

Kitabın son bölümünün başlığı “proletarya partilerinin gelişmesi, güçlenmesi ve çelikleşmesi tarihi, parti içi karşıtıklara karşı mücadele tarihidir-çelişkilerin aşılması tarihidir.” Bu başlığın uzunluğu ve bir ölçüde karmaşıklığı F. Ali’nin diyalektiği uygulayamadığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. “Parti içi karşıtıklara karşı mücadele” ifadesi ya bir kafa karışıklığının sonucudur ya da kendini ifade etme zorluğunun. “Parti içi karşıtlık olmasın” diye mücadelemizi edilmelidir? İki çizgi mücadelesinin teorisi ve tarihi hakkındaki bir kitabın böyle bir mücadeleden söz etmesi başlı başına kendini olumsuz anlamda inkâr etmesidir. Parti içi karşıtlık iki çizgi mücadelesinin nesnel zeminidir; parti, içerdiği bu karşıtlık nedeniyle varlığını sürdürür, gelişir. Sadece bu karşıtlığın varlığını kabul etmek de değildir sorun, aynı zamanda bu karşıtlık içinde mücadele etmek de yani saf tutmak da söz konusudur. Bu ifade ne yazık ki iki çizgi mücadelesini inkâr etmekle eş anlamlıdır ve üzeri çizilmesi gerek bir ifadedir.

Son bölüm bütünüyle iki çizgi mücadelesini anlatmakla beraber onu adıyla sadece Mao'nun söylemlerinde görebiliyoruz. F. Ali parti iç savaşım vs. diyerek iki çizgi mücadelesini belli biçimlerde tanımlamış olmanın gereğini yerine getiriyor. Başlıktaki "kendini inkar"da, devamındaki bu tutum da F. Ali'nin partiyi bir çelişme olarak kavrayamamasının sonucudur. Böyle olmasında ötürü o Mao'nun parti anlayışına ne kattığının aslında farkında değil. Kitap bize Mao'nun katkıları olarak "hiziplere/parti içindeki burjuva sızmalara karşı uygulanacak mücadele yöntemleri ve taktikleri"ni sunmuş oluyor sadece. Bunun dışındaki tüm görüş ve anlayışları Engels'te, Lenin'de, Stalin'de "tamamen" vardır ve Mao'da onlarla hemfikirdir. Mao'nun iki çizgi mücadelesi teorisi ile komünist partisi anlayışında yeni bir aşama, teoride bir sıçrama kaydettiğini F. Ali aslında kabul etmiyor ya da kitap bunu içermiyor! Doğrusu teoriyi hiziplerle mücadele olarak kavrandığımızda böyle bir tutuma sahip olmamız da akla uygundur. Fakat gerçeklik böyle değildir. Mao, partinin bir çelişme olarak tahlil edilmesine olanak veren iki çizgi mücadelesi teorisi ile komünist partisinin gelişme dinamiğini gün yüzüne çıkarmıştır. Bu öncesi olmayan bir keşiftir. ÇKP özgülündeki tahlillerinin ürünü olan bu teori genel olarak komünist partisinin gelişim yasasını ortaya koyar. İki çizgi mücadelesi bütün komünist partilerini, komünist partilerinin bütün tarihini ve geleceklerini anlamanın, kavramanın anahtarlarıdır. İki çizgi mücadelesi Mao'nun yöntem ve taktiklerin içinde veya farklı komünist partilerinin hiziplerle savaşımındaki tutumları içinde tanımlamak teorinin özelliklerini ortadan kaldırmayı ya da görmemezlikten gelmeyi beraberinde getirir. F. Ali'nin kitabı bu nedenle iki çizgi mücadelesini aslında anlatmamış, sıradanlaştırmıştır; onu bir teori olarak değil, diyalektiğin temel yasasına uygun bir parti anlayışı olarak değil belli deneyimlerin, belli sıklıkla ama zaman zaman yaşanan ve yaşanabilir kabul edilen, geçici olayların (hiziplerin veya neredeyse hizip düzeyindeki olayların) bir değerlendirmesi, genel bilgisi olarak sunmuştur.

F. Ali kitabın sonunda iki çizgi mücadelesi teorisinin "nasıl bir parti" kavramında verili olduğunu⁴⁴ belirtip Stalin'in bu kavrama yönelik açılımını alıntılamış. Stalin'i burada biz de; ama açılımın F. Ali'nin amacına/görüşüne en uygun kısmını alarak alıntılayalım: "...demir disiplin, eleştiriye ve fikir mücadelesine engel olmak şöyle dursun, Partinin bağrında eleştiriye ve fikir mücadelesini önşart koşar..."

Stalin'in bu açılımı iki çizgi mücadelesi teorisini vermekte midir? Daha doğrusu iki çizgi mücadelesi teorisi "nasıl bir parti" kavramında mı verilmelidir? Bize göre hayır. Nasıl bir parti sorusu Marks'tan itibaren ama esas olarak Lenin tarafından yanıtlanmıştı. Oysa iki çizgi mücadelesi Mao tarafından ortaya konmuştur. Söz konusu kavramın ve Stalin'in çok iyi ve net biçimde özetlediği içeriğin bize verdiği şey parti içi demokrasini anlamıdır. İki çizgi mücadelesi ise parti içi demokrasiyi vermez. Bu teori partinin gelişme yasasını içerir, partide karşıtların birliği ve mücadelesinin açılımını içerir.

44 F. Ali, a.g.e., s. 223

III. BÖLÜM

Teorinin Verili Olduğu Kavram Üzerine

Parti içi demokrasinin iki çizgi mücadelesi yerine konması çok sık rastlanan bir tutum. Bunun, anlaşılır nedenleri olmakla beraber tamamen yanlış bir tutum olduğunun söylemeliyiz. Parti içi demokrasinin ön kabulü partide farklı fikirlerin olacağı veya olabileceğidir. Farklı fikirlerin de nihayet farklı çizgilerden kaynaklandığı veya F. Ali gibi düşünenler bakımından farklı fikirlerin de farklı çizgilere neden olabileceği düşüncesi sık rastladığımız bu tutumun dayanağıdır. F. Ali’de özel olarak gördüğümüz veya özel olarak öne çıkaracağımız yaklaşım şudur: İki çizgi mücadelesinden hiç söz etmemiş. Stalin’den yaptığı bir açılımı, Stalin tarafından en güçlü biçimde, derinlemesine kavrandığını hem anladığımız hem de kabul ettiğimiz bir komünist parti anlayışını, bir ilkeyi “iki çizgi mücadelesi teorisinin anlamı” olarak tanımlamıştır.

Ne “parti içi demokrasi” veya “demokratik merkezîyetçilik” ilkeleri Maoizmle beraber nitel bir gelişim göstermiştir ne de iki çizgi mücadelesi bir demokrasi anlayışı olarak açıklanmıştır. Elbette komünist partisine dair bütün ilkeler, işleyiş biçimleri, buna dair yorumları vs. iki çizgi mücadelesinin konusudur ve parti içi demokrasi de iki çizgi mücadelesinin biçimini, somuttaki durumunu ve gelişimini anlamak, kavramak bakımından belirleyici derecede önemlidir. Dolayısıyla iki çizgi mücadelesini ele aldığımızda parti içi demokrasiyi de konu etmemiz zorunludur. Fakat parti içi demokrasinin varlığı, hatta gelişmiş hali iki çizgi mücadelesine bir kanıt değildir veya parti içi demokrasiyi gereğince uygulayan bir partinin iki çizgi mücadelesinde doğru çizgiyi takip etmekte olduğu ileri sürülemez.

Parti içi demokrasi komünistlerin demokratik merkezîyetçilik ilkesi ile uyguladıkları bir örgüt işleyişidir ve buradaki amaç birliği yakalamak ve geliştirmektir. Azınlığın çoğunluğa, alt birimlerin üst birimlere, tüm birimlerin merkeze, üyelerin partiye bağlı olduğu bir işleyişte üyeler “hangi çizgi”nin uygulandığı sorusu içinde hareket etmezler. Oysa iki çizgi mücadelesi tam da hangi çizginin uygulandığı sorusu etrafında gerçekleşebilir. İlgili alıntıda Stalin’in belirttiği gibi “Ama fikir mücadelesi bitince, eleştiri tükenip karara varılınca bütün parti üyelerinin irade ve eylem birliği şarttır.”

Partinin komünist çizgiye karşı komünist olmayan (küçük burjuva ve burjuva) anlayışların, dolayısıyla bunların temsil ettiği burjuva çizginin iki kutbunu oluşturdukları bir çelişme olduğunu ileri süren komünistler demokratik merkezîyetçilik ilkesi ile uygulanan parti içi demokrasiyi savunur ve gerçekleştirirler. Bununla beraber parti içi demokrasiyi komünist çizginin gerçekleşmesi olarak kavramazlar; bu onlar için bir araçtır, amaca uygun bir araç. Komünistlerin demokrasiyi bir amaç olarak kavramadıklarını F. Ali de bizim gibi kesinlikle bilir. “Demokrasici” olmak aslında utangaç, “gizli” düzenici olmaktır, düzen içi kalmaktır; bu anlamda muhafazakârlıktır. Oysa komünist partisinde komünist-

lerin amacı partiyi aynı zamanda kendine karşı-komünist topluma doğru değiştirmek, geliştirmektir. Demokrasi de bunun aracıdır. O halde konu parti içi demokrasi veya bunun ne derecede savunulduğu, hatta gerçekleştirildiği değil, parti içi demokrasinin hangi çizgi doğrultusunda, ne amaçla savunulduğu ve uygulandığı olmalıdır. Salt birlik, demir disiplin bize bir şey ifade etmeyeceği gibi bunun ön şartı olan eleştiri ve fikir mücadelesi de bize çizgi ile ilgili bir şey ifade etmemelidir; tüm bunların gerisinde duran ideolojiyi, dolayısıyla çizgiyi, çizginin yöneldiği amacı ortaya koymadan bir komünist partisi özelliği olan, ilke düzeyinde demokratik merkezîyetçilik diye tanımlanan parti içi demokrasiyi “nasıl bir parti” kavramının yeterli karşılığı olarak teorileştirmek ve iki çizgi mücadelesini “demir disiplinin ön şartı parti içi demokrasiye (eleştiri ve fikir mücadelesine)” indirgemek önemli bir yanlıştır.

Günümüzde ve hatta öteden beri Marksist-Leninist-Maoist olmadığı halde özellikle Mao'nun parti anlayışını “temelden-tamamen” reddettiği halde (Enver Hoca ve takipçileri özellikle örnek verilebilir ama bu onlarla sınırlı değildir) parti içi demokrasiyi dolayısıyla demokratik merkezîyetçiliği, demirden disipline sahip bir örgüt olmayı savunmayan devrimci bir parti yoktur ya da yok gibidir. İki çizgi mücadelesini kavramaktan çok uzak, komünist çizgiyi benimsememiş yığınla “komünist” hatta sosyal demokrat bu parti işleyişini bir tüzük maddesi, bir örgüt kuralı olarak benimsemekte ve uygulamaktadır. Diyebiliriz ki “parti içi demokrasi” yani parti içerisinde farklı fikirlerin olabileceği, bu farklı fikirlerin çatışmasından daha doğal ve hatta kaçınılmaz bir şey olamayacağı önermesi MLM olanların değil, neredeyse tüm küçük burjuva partilerin savunduğu bir önermedir. İki çizgi mücadelesinin bu önermede verili olduğunu iddia etmek, bu önermeyi savunan ve kendinde gerçekleştiren her partiyi iki çizgi mücadelesinin sahnesi veya zemini olarak tanımlamak sonucunu vermez mi? Komünist partisini “parti içi demokrasi”nin, bu demir disiplini sağlamak amaçlı olsa da (ki bunun da komünist partisine özgü olduğu ileri sürülemez) mucidi, tek savunucusu ve uygulayanı gibi kavramak gerçeklikle uyumlu değildir. F. Ali hiçbir küçük burjuva partisini, parti içi demokrasiyi savunmadığına, uygulamadığına ikna edemeyeceği gibi (böyle bir çaba genel anlamda saçma olur) gene hiçbir küçük burjuva partiyi iki çizgi mücadelesini uyguladığına da ikna edemez!

F. Ali şöyle diyebilir: partide demir disiplini sağlamak üzere fikir mücadelesini tam olarak ancak komünistler savunur ve uygular. Diğerleri bunu savunsalar da tam olarak uygulayamazlar. Dolayısıyla iki çizgi mücadelesi teorisinin kendisinde verili olduğu “nasıl bir parti” kavramının Stalin tarafından ortaya konan açılımı sadece komünist partisini tanımlar, diğerleri bu tanıma uymazlar.

Evet, biz de parti içinde fikir mücadelesinin bütün burjuva anlayışlar bakımından sınırları olduğu tezini savunuruz; tam da bu nedenle komünist partisinde oluşan, söze-fikre dönüşen burjuva anlayışlar önemli derecede bölücü yani hizipçidir, sürekli olarak hizipleşme eğilimi gösterirler. Komünistler, partide birlik konusunda “tamamen” samimi ve tutarlı olmuşlardır. Lenin'in, Stalin'in,

Mao'nun bu konuda pek çok örnek yaklaşım, tavrı söz konusudur. Onların bölücülüğe, hiziplere karşı verdikleri mücadelelerin temel karakteri bu nedenle sabırdır. Fakat bu demek değildir ki komünistlerin parti içi demokrasi anlayışı sınırsızdır!

Daha önce de değindik, Lenin "Ne Yapmalı" broşüründe "eleştiri özgürlüğü"nü değerlendirirken bunun parti içinde oportünizmin özgürlüğü, "devrimci çizgiyi reformist çizgiye dönüştürme özgürlüğü" olduğunu gösterir ve partinin bir tartışma kulübü olmadığını, "boş fiçı masalları"na partide yer olamayacağını nedenleriyle açıklar; Stalin de "fikir mücadelesi bitince, eleştiri tükenip karara varılınca" diyerek sınırı belirgin olarak ortaya koyar. Demek ki komünistlerin de parti içi demokrasiye dair belirledikleri bir sınır vardır. Bunun temel özelliği partinin irade ve eylem birliğidir. Partide fikir mücadelesi bu birliğe hizmet eder, eylem birliğinin en güçlü biçimde gerçekleşmesi etkin bir fikir mücadelesini şart koşar. Bu türden bir birlik tüm partilerin ve özellikle de parti önderliklerinin isteği, hatta amacıdır. Kimi partilerin bunun için parti içi demokrasiyi savaştıklarını bu gerçeği değiştirmez! O halde parti içi demokrasiyle koşullu parti birliği, dolayısıyla parti disiplini üzerine söylenen hemen hiçbir şey bize iki çizgi mücadelesi teorisini sunmaz; çünkü bunlar komünist çizgiyi şart koşmaz, her durumda komünist çizgiyi gerektirmez. Daha net ifade edersek: en sıkı disiplini sağlayan en güçlü parti içi demokrasi pratiği bize kaçınılmaz olarak komünist çizgiyi, dolayısıyla iki çizgi mücadelesini vermez; bu ikisi arasında zorunlu bir ilişki yoktur. Sadece komünist çizginin, demokratik merkezîyetçilik ilkesine bağlı bir örgütlenmeyi kendinin gerçekleşmesi için en uygun sistem olarak benimsediği söylenebilir ve söylenmelidir.

İki çizgi mücadelesi ise ne parti içi demokrasi ile sınırlıdır ne de partide sağlanmış demir disipline sahip eylem ve irade birliğiyle! En ileri düzeyde örgütlenmiş, demir disiplini başarmış ve eylem-irade birliğini gerçekleştirmekte zorlanmayan bir komünist partisinde de ya da parti birliğini önemli derecede bozan hiziplerle boğuşmak zorunda olan bir komünist partisinde de iki çizgi mücadelesi "aynı" niteliğe sahiptir. Bu nitelik iki çizgi mücadelesinin partinin gelişme yasası olmasından gelir ve bu mücadele "birleşme"ye değil hangi çizginin egemen olacağına karar vermeye hizmet eder. "Birlik" ancak verilen kararın sonucudur. Komünist çizgi etrafında bir birlik mi yoksa komünist olmayan, oportünist hatta revizyonist bir çizgi etrafında bir birlik mi? İki çizgi mücadelesinin temel sorusu budur. Bu mücadelenin "antagonist olmayan; ama uzlaşmaz karşıtlık" temelinde, komünist olanın olmayana karşı parti iktidarı odaklı bir savaşım olarak ele alınması bize iki çizgi mücadelesi teorisinin içeriğini verir. Yazımızın bütünü bu içeriği açıklama çabasıdır...

F. Ali iki çizgi mücadelesi teorisinin içeriğinin demokratik merkezîyetçilik ilkesine dayanan demir disipline sahip parti anlayışında verildiğini ileri sürmekle partide farklı fikirlere, eğilimlere yaklaşım sorununu temel aldığını göstermektedir; bunlara ne derecede izin verileceğinin ve bunların neden-nasıl var olduklarının kavranmasının konunun özünü oluşturduğunu teorize ederek

ve Stalin'in çizdiği çerçevenin tam da bu özü barındırdığını tespit ederek aslında partinin gelişme yasası ("komünist partisinin hareketi yasası" demek daha uygundur) olan iki çizgi mücadelesini bir örgüt işleyişi politikası, bir subjektif olgu olarak kavradığını ortaya koymaktadır. Eğer demokratik merkezîyetçilik ilkesi uygulanmıyorsa/uygulanamıyorsa, parti içi demokrasinin önünde engeller varsa iki çizgi mücadelesi de "verili" olmamalıdır! Bu durumda demokratik merkezîyetçilik için verilecek veya verilmesi gereken mücadeleyi (RSDİP'te, 2. Kongre'den itibaren Leninist fraksiyonun Martov liderliğindeki Menşevik grubuna karşı mücadelesinin özü bu olmuştur; partinin Bolşevik ve Menşevik kanatlar halinde bölünmesinde merkezîyetçiliğin de reddi belirleyicidir) iki çizgi mücadelesi olarak ele alma olanağı daha baştan reddedilmiş olmaz mı? Demokratik merkezîyetçiliğin benimsenmesi için verilecek herhangi bir andaki mücadele iki çizgi mücadelesine denk düşmez mi? Leninist parti anlayışının, "yeni tipte parti" olmanın temel bir kriteri bakımından değerlendirildiğinde; yanıtımız açık olmalıdır. İki çizgi mücadelesi ancak demokratik merkezîyetçilik halinde geçerli bir parti içi demokrasi sorunu ise Bolşevikler Menşevizme karşı bir çizgi mücadelesi vermemişler demektir!

Elbette öyle değildir. Böyle bir ele alış komünist çizgiyi demokratik merkezîyetçi örgüt koşuluna bağlar. Oysa demokratik merkezîyetçi örgüt anlayışı komünist çizginin "kendini gerçekleştirme" üzere benimsediği, savunduğu bir model olmaktan ibarettir; yani önce çizgi vardır, model çizginin gerçekleşmesinde aracıdır; hiç kuşkusuz olmazsa olmaz bir araç olarak!

F. Ali'nin "nasıl bir parti" kavramında verili olduğunu ileri sürdüğü şey iki çizgi mücadelesi teorisi değildir. Nasıl bir parti kavramında verili olan komünist partisinin temel özellikleri; daha net söylersek, ilkeleridir. İki çizgi mücadelesi ise "parti nedir" veya "parti neden-nasıl vardır"; bununla beraber "partinin hareket yasası/gelişme yasası nedir" kavramlarında verilidir. Bu kavramlar politika alanının değil varlık biliminin alanına girer. Politika ancak komünist partisinin varlığında "komünizm için" gerçekleşme olanağı bulabilir. Biz iki çizgi mücadelesinden söz ettiğimizde "politik" düşünmüş olmuyoruz ya da politika belirlemiyoruz. Bununla yaptığımız şey komünist partisinin gelişmesini yani bir olguyu-varlığı tanımlamaktır. Kuşkusuz bir varlığı doğru tanımlamak o varlığın geleceği hakkındaki gerçeği içerir. Tıpkı toplumun sınıflardan meydana gelip topluma dair her gelişmenin sınıf mücadelesinden kaynaklandığını tespit etmenin kaçınılmaz olarak veya tutarlı bir ele alışla işçi sınıfının diktatörlüğünü öngörmeyi içermesi gibi. Burjuvazinin sınıf mücadelesini bir biçimde; ama mutlaka inkâr etme, üzerini örtme, yok sayma veya uzlaşma ile silikleştirme çabası da bunun tam aksidir. Bunlar politika alanında değil, doğrudan doğruya varlığın kendinde görülen, politika alanına/politik özneye rağmen gerçek olan, ondan önce var olan olgulara dair tutumlardır. Dolayısıyla komünist partisinde yetkili komiteler parti içi demokrasiyi kısıtladıklarında demir disiplini bozan, olanaksızlaştıran düzeyde politik yanlışlıklar yaptıklarında, ilkeleri çiğnediklerinde bile iki çizgi mücadelesinin varlığı tartışılır hale gelmez; iki çizgi mücadelesi olanağında bir eksilme de olmaz. Şartlar, biçimler, gelişmeler, sorunlar

değişir; ama komünist çizginin mücadelesi bakımından nitelik değişmez. Çünkü iki çizgi mücadelesinin varlığı parti içi demokrasiden, demir disiplinden vs. öncedir: bu mücadele komünist çizginin varlığıyla, somutlaşmasıyla, örneğin parti içi demokrasiyi uygun yol ve yöntemlerle gerçekleştirme, olanaklı hale getirme yeteneğiyle ilgilidir. Lenin Menşevik grubuna karşı, Mao Li Lisan ve Wang Ming`e karşı ve İbrahim TİİKP revizyonizmine karşı bu yeteneği gösterdiler; parti içi demokrasinin ve demir disiplinin varlığında değil tam da bunların yokluğunda veya silikliğinde mücadele ettiler...

Maddeler Halinde Bir Özet

Tartışmamızın sonuçlarını özetleyerek yazımızı bitirelim. Özetlemeyi iki çizgi mücadelesinin "ne olduğu" ve "ne olmadığı" hakkındaki görüşlerle sunacağız. Bunun hem anlaşılır bir özet olacağını umuyoruz hem de tartışma üslubuna uyduğunu düşünüyoruz.

1- İki çizgi mücadelesi komünist partisinde kaçınılmaz olan hizip veya "neredeyse hizip" düzeyindeki "çizgi"lerle mücadele değildir.

İki çizgi mücadelesi sınıf mücadelesinin partideki yansımasının tüm biçimlerini kapsayan, komünist çizginin gelişmesinde zorunluluk halinde beliren karşıt iki bakış açısının, iki politika anlayışının uzlaşmaz mücadelesidir.

2-İki çizgi mücadelesi kaçınılmaz; ama kesintili/süreksiz bir mücadele değildir;

İki çizgi mücadelesi kaçınılmaz ve sürekli bir mücadeledir; komünist partisinin çekirdeğini oluşturur ve partinin kendinde içerilidir.

3- İki çizgi mücadelesi küçük burjuvazinin savrulmalarıyla mümkün hale gelen komünist partisine dışarıdan sızmaların ürünü değildir;

İki çizgi mücadelesi her zaman ve sonuna kadar devrimci olan komünist çizginin varlığından kaynaklanan, içte başlayan ve devam eden bir mücadeledir.

4- İki çizgi mücadelesi partide burjuvazinin temsiline olanak sunmakla ilgili bir teori değildir;

İki çizgi mücadelesi komünist partisinde cisimleşen komünist çizginin somutlaşmasına ve gelişmesine bağlı olarak her türden gerilikten beslenen burjuvazinin ideolojik düzeyde olanaksızlaştırılması ve toplum üzerindeki egemenliğinin ve giderek varlığının ortadan kaldırılmasının teorisidir.

5- İki çizgi mücadelesi parti içinde aykırı fikirlerin, çizgilerin, anlayışların meşruluğu hakkında bir teori değildir;

İki çizgi mücadelesi parti içerisinde komünist çizginin gelişmesinin ancak bir toplum gerçekliği olan burjuvaziye karşı mücadele ile olanaklı olduğu hakkındadır.

6- İki çizgi mücadelesi komünist partisinde parti içi demokrasi anlayışı değildir;

İki çizgi mücadelesi parti içi demokrasinin sadece bir araç olduğu komünist partisindeki iki karşıt kutbun uzlaşmaz mücadelesidir.

7- İki çizgi mücadelesi komünist partisinin demir disipline dayalı eylem ve irade birliği sürecinin teorisi değildir;

İki çizgi mücadelesi komünist partisindeki birliğin komünist çizgi tarafından belirlenmesi için bir teoridir.

8- İki çizgi mücadelesi “nasıl bir parti” kavramında verili değildir;

İki çizgi mücadelesi “komünist partisi nedir” kavramında verilir.

9- İki çizgi mücadelesi farklı anlayışları karşı karşıya gelmesiyle başlayan bir mücadele değildir;

İki çizgi mücadelesi “birin ikiye bölünmesi” yasasına göre, bir çelişme olan partinin zıddını kendinde barındırmasından ileri gelen, daha başlangıçta var olan ve sonuna kadar devam edecek bir mücadeledir.

İki çizgi mücadelesi komünist partisinin gelişme yasasıdır.

KAYNAKÇA

ALİ Ferhat, **Tarihsel-Teorik Temelleriyle İki Çizgi Mücadelesi**, Nisan Yay., İstanbul 2018

SUYİN Han, **Sabah Tufanı II**, Berfin Yay., İstanbul 1999

Lenin (Aralık, 1997); Seçme Eserler, Cilt XI, İnter Yayınları, İstanbul

LENİN V. İ., **Marks-Engels Marksizm**, Sol Yay., Ankara 1997

LENİN V. İ., **Felsefe Defterleri**, Minör Yay., İstanbul 2013

ZEDUNG Mao, **Seçme Eserler Cilt I**, Kaynak Yay., İstanbul 2000

ZEDUNG Mao, **Seçme Eserler Cilt II**, Kaynak Yay., İstanbul 1993

KARL Marks-FRIEDRİCH Engels, **Seçme Yazışmalar I**, Sol Yay., Ankara 1995

KARL Marks-FRIEDRİCH Engels, **Kutsal Aile**, Sol Yay., Ankara 2009

TEORİK-SİYASİ DERGİ

SAYI: 91

FİYATI: 10 TL

OCAK/2018

ISSN: 2630-5801

Faşizme, Emperyalizme, Feodalizme ve Her Türden Gericiğe Karşı

PARTIZAN

- ABD'NİN "ÇEKİLMESİ" NDEKİ HESAP:
SURİYE'NİN DAMARLARINI DAHA FAZLA DOĞRAMA
- YENİ REVİZYONİZM
- ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI ÜZERİNE
- PROLETARYA ENTERNASYONALİZMİ VE
MARKSİST TEORİ'NİN BİÇİMSELLİĞİ

■ Maoizm İçin Mao'nun Felsefi Katkıları Olmazsa Olmazdır

M. Ali Eser “neredeysi yirmi yıllık bir zamana tekabül eden tarihsel bir süreç analizi” dediği, kolektif bir nitelik kazandırmak istese de bunun başarılamadığını özellikle vurguladığı bir kitap çalışması ile birçok başlık altında muhatabımız oldu. Bu çalışmanın uzun yılların ürünü olma özelliğini elbette önemsemek gerekir. Ancak önemli derecede subjektif yorumlara ve ilgili kolektif yapıların değerlendirmelerine stenci yaklaşımlara sahip olması nedeniyle kitabın önemli bölümünü değerlendirme dışı bırakıp “Felsefi Temel” adlı bölümü tartışacağız. Bu bölümün birkaç özelliği var. İlkin Mao Zedung’un felsefeye yaptığı temel katkıyı mahkûm etme çabasını içeriyor; ikinci olarak kavram karmaşası içinde MLM’nin ideolojik ve politik tavırlarını, kararlarını önemli derecede boşaltıyor ve üçüncü olarak saldırılarıyla, bize her yeni durum veya olayda uygulanması gereken bilimsel yöntemi savunma, dolayısıyla açıklama olanağı sunuyor. Bölümü bütünüyle M. Ali Eser’in (Bundan sonra “MAE” diyeceğiz.) kişisel deneyim ve birikiminden ayrı olarak diyalektik ve tarihsel materyalizmin savunusu temelinde değerlendireceğiz.

MAE, tarihimizin “ayrılıklar tarihi” olmasının nedenini “Mao Zedung’un 3 kavramına dayanan, yanlışlarla dolu ve onun kendi katkılarının bütünlüğüyle de çelişen bir konuşmasından beslenen znelciliği”miz olduğunu saptayarak başlıyor bölüme. Mao’nun ilgili konuşmasının (“Felsefe Meseleleri zerine Konuşma”) onun tüm birikiminin kaçınılmaz ve tutarlı bir sonucu olduğunu daha baştan inkâr ederek MAE, Mao’nun sadık ğrencilerinin sadakatini de aşağılar derecede küçümseyerek “Bir ikiye bölünür.” olarak bilinen, proletaryanın felsefe alanındaki temel silahını parçalarına ayırmaya yeltenmiş. Ancak

burada “parçalara ayırmak” kavramak üzere incelemek, “temizlemek” üzere parçaları birbirinden ayırmak olarak gerçekleşmemiş; her aceminin başına gelebilecek “talihsizlik” onun da başına gelmiş; silahı toparlayamamış ve parçalanmış silahın “işlevsiz”liğinden veya umulmadık sonuçlar vermesinden dem vura vura kendisini felsefenin yeni bir aşamasında hissetmeye başlamış ve bize “çelişkinin işlevi” adını verdiği yeni bir kategori sunmuş. Bilinen bir “işlev”in yeni bir kategori halinde sunulması ilk kez MAE’de tanık olduğumuz bir iş değil. Onun görünürde bizi; ama aslında Mao’yu benzeştirdiği Bay Dühring de bu bakımdan “yetkin” bir otoritedir. Acemi filozofların her birinde bu gibi yaratıcılıklara rastlamak olağan bir durumdur. Zaten bu nedenle idealizm hemen her düzeyde üretilmeye devam etmektedir!

MAE “Kısa bir ön not”la başlıyor tartışacağı konuyu göstermeye. Burada Mao’nun “felsefeye yaptığı katkının bütünlüğüyle de çelişen” bir konuşma yaptığını ileri sürüyor. Aslında ileri sürülen bu iddianın kendisi Mao Zedung’un felsefeye yaptığı katkının inkârıdır. Eğer Mao’nun ilgili konuşmasındaki görüşleri, saptamaları yanlış ise onun felsefeye katkılarında da söz edilemez! Hatta onun bu konuşmasıyla Marksist felsefeyi reddettiği ileri sürülmelidir, ki bu daha önce yapıldı. Marksist felsefeyi “hiç” kavramamış olanlar Mao Zedung’u tam da bu saptamalarından hareketle defalarca, üstelik küçümseyerek reddettiler. Bu bakımdan MAE karşımıza ilk kez çıkan bir görüşün mucidi ve sahibi değildir; o bir “tekrarcı”dır. “Tkrarcı” sözcüğüyle akla gelen “trajedi ve komedi” esprisine başvurmayacağız. Çünkü Mao Zedung özgülündeki bu “tekrar” hep komedi niteliğinde oldu. Hepsinde kavramları anlamamayla, kavramların içeriğini boşaltmayla, çarpıtmalarla dolu “eleştiriler-yorumlar” hâkim oldu. MAE’deki özel durum Mao söz konusu olduğunda kavrayışsızlığın belirginleşmesi, Mao’nun sadık öğrencileri olduğunda buna çarpıtmanın, çirkinleşen ironinin ve saldırganlığın eklenmesidir. Bu özel durumun olağan, hatta doğal olduğunu belirtmeliyiz. Çünkü “yanlış”a karşı mücadele söz konusudur, bu mücadeleyi yanlış safta yer tutarak yaptığımızda kaçınılmaz olarak her bir yere savrulursunuz. O nedenle bu tespitimizi bir tür “alınanlık gösterme” diye anlamayız...

MAE’nin kavrayışsızlığının belirgin biçimde görünür olduğu tartışma “birin ikiye bölünmesi” ne karşı düşüncelerini yazdığı bölümdedir. O nedenle buradan başlamak isabetle olacaktır.

MAE bir çelişmenin yönleri arasındaki özdeşliği ve mücadeleyi ele alırken “bölünme” kavramının içeriğini tam anlamıyla boşaltıyor, kavramı olabilecek en düz biçimde anlıyor. Oysa eleştirdiği Mao ve diğer tüm Marksist ustalar da Hegel gibi diyalektikçiler de bölünmeyi “birlik içindeki çelişmeli yönlerin varlığı” olarak ortaya koyarlar ve böyle kullanırlar; birlikten kopma-ayrılma olarak bölünme konu edilmez. Nihayetinde felsefe “bir” hakkındadır! “Bir ikiye bölünür.” derken “Çelişki içtedir.” veya “Çelişki içseldir.” demiş oluruz. Eğer MAE’nin anladığı gibi düz anlamda “birlikten kopma-ayrılma” olarak anlaşılırsa ortada “incelenecek”, hatta ilgilenilecek, konu edilecek-tartışılacak

bir “şey” kalmazdı. Birlikten kopan-ayrılan yönler birlik zeminindeki bağlarını kaybeden çelişkin yönler o saat başka bir, bir içinde var olurlar, dolayısıyla başka bir şey olurlardı: başka bir şeyin bölünen parçaları olarak bambaşka bir şey olarak konu edilebilirlerdir!

MAE daha başlangıçta, birlik ve bölünme hakkında telafi edilemez bir yanlış yapıyor; hatalı bir tanım geliştiriyor ve bunun ardına dizdiği, yer yer akıl almaz saçmalıklar üzerinde tepinip duruyor, gözüne ilişen her kusuru Mao'ya veya onun sadık ama “dogmatik” öğrencilerine saldırarak teşhir ediyor. MAE bunu öyle iştah açıcı bir hevesle yapıyor ki Dühring gibi diyalektiği anlamaktan tamamen uzak biri ile gerek bizi gerek Mao'yu aynı torbaya koyup Engels'in acımasız tekmelerinin önüne atıyor! Bundan pek bir hoşnut olduğundan hiç şüphe bırakmıyor ayrıca!..

MAE, “Maddenin varlığını koşullayan çelişme, maddede, işlevsel olarak sadece bölmeye çalışan bir doğaya sahip değildir.” diyor. İşlev olarak “bölmeye çalışmak” çelişme halinin kavram olarak “çelişme”nin özüdür. Bununla beraber “birlik” hali de çelişmenin zeminidir, kavram olarak özdeşlik çelişik yönlerin birliğini ifade eder. “Karşıtların birliği ve mücadelesi” birlik halindeki mücadeleyi konu eder, dolayısıyla “İşlevsel olarak sadece bölmeye çalışan bir doğaya sahip değildir.” demek birlik içindeki çelişik yönlerin hareketini yok saymaya dönük bir görüş olmaktan başka bir şey olamaz. MAE'nin sözünü ettiği “işlev” birlik zemininde gerçekleştiği için ve ancak o birlik zemininde gerçekleşebileceği için sadece “bölücü” değildir, bununla beraber çelişkin yönlerin hareketi birliği oluşturan bağım nihayet kopması yönündedir. “Sadece bölmeye çalışan hareket” mücadelenin mutlaklığına, çelişmenin birlik hali ise varlığın geçiciliğine aittir. Bu konunun giriş cümlesi hemen her zaman “bir”dir, “varlık”tır. MAE'nin kendisi de “çelişme üzerinde var olan maddedeki birlik” diyerek giriş yapıyor konuya. O halde “çelişmenin bölücü işlevi” diye ayrı bir başlığımız zaten yok ve olmamalıdır! Diyalektik “maddenin çelişmeli bir birlik” olduğu görüşüyle, tanımıyla başlar. Dolayısıyla çelişmeyi daha baştan “birliğin çelişmesi” olarak ele alıyoruz; “bölücü” değil, “maddenin birlik temeli”, birliğin (varlığın) dayanağı olarak! Lenin Hegel okumalarında, bu noktanın altı defalarca çizilmiştir; “Diyalektik= “karşıt olanı birliği içinde kavramak””

“Çelişkinin maddede neden olduğu mücadelenin sürekli ve sonsuz olarak ‘bölünme ürettiği’ni iddia etmek diyalektiğin ikili işlevle var olan bir yasa olduğunu unutmaktır.” derken MAE besbelli ki “sürekli ve sonsuz bölünme”nin diyalektik bakımından çelişmenin evrenselliğine ve mutlaklığına dair bir belirleme olabileceğini düşünmemektedir. Eğer diyalektik bakımdan “bir şeyin sürekli ve sonsuz bölünürlüğü”nden söz ediliyorsa konu edilen sadece çelişmenin evrenselliğidir, mutlaklığıdır. “Bölünme”den kasıt “birlik”in bozulması anlamında parçalanma değildir ve olamaz; çünkü bu anlamda bir bölünme diyalektiğin inceleme nesnesini ortadan kaldırır. Diyalektik “birlik” halindeki karşıtların kavranmasıdır.

MAE henüz giriş cümlesinde diyalektiğin “görevi”ni belirsizleştiren, incele-

me konusu olan nesnemizi “ortadan kaldıran” bir kavrayışla çıkıyor karşımıza! Temel bir kavramı “kendi bilgi sınırları içinde” başkalaştırınca karşımıza olmadık, beklenmedik yorumlar, iddialar, dahası saçma yakıştırmalarla çıkması kaçınılmaz oluyor. Elbette onun “kavram kavrayışsızlığı”ndan ötürü mü saçmaladığı yoksa MLM’ye saldırı güdüsünden ötürü mü kavrayışsızlaştığı tartışılır. Ne var ki bu tartışma bizim için gereksizdir. Dikkat çekmek istediğimiz sadece olağandışı “kavram kavrayışsızlığı”dır.

MAE “maddenin hareket süreçlerinin, geçirdikleri nitel evreler nedeniyle bölünenlerin birleşmesi de birin iki olması ölçüsünde kaçınılmaz bir gerçeklik olarak diyalektiğin sonuçlarından biridir. Aksi halde evrende bilinebilen maddede, doğada ve toplumda gelişmenin yönü bir olasılık olarak dahi birliğe izin vermeksizin sürekli ve mutlak olarak bölünmeyi koşullasaydı evrende temel maddelerin, doğada bilinen yaşamların, toplumda bilinen sınıfların dışında nitelik bakımından tamamen farklı türden maddelerin, canlıların ve sınıfların varlığına şahit olunurdu” diye devam eden bir “Bir ikiye bölünür.” eleştirisi yapıyor. Temel bir kavramın içini boşaltınca MAE, ürettiği veya doğallığında karşılaştığı olağandışı durumlara, olasılıklara bakıp bu “çok basit” yanlışa nasıl olup da düşüldüğüne şaşırması olmalı! Oysa basit yanlış “birin ikiye bölünmesi”nden onun anladığıdır. Onun anladığı bölünme nitel dönüşümdür, başka bir birin gerçekleşmesidir ve doğadaki toplumlardaki zengin çeşitlilik ve sürekli evrim de bu nitel değişimlerin varlığına dair kanıttır. Buna karşın kimse “birin ikiye bölünmesi”nden “bir”in ortadan kalktığı bir durumu/gelişmeyi anlamadı bugüne dek. Dolayısıyla “bölünenlerin birleşmesi” olanağı hakkında düşünmek de gerekmedi. Burada “bölünme” kavramı “birlik içinde”ki bölünmeye ilişkindir. Sözü edilen/hakkında konuşulan “birin iki karşıttan oluştuğu”dur; bir şeyin bilgisine erişmenin yolu olarak veya bir şeyi kavramak için “Bir ikiye bölünür.” ve bir şeyi oluşturan iki zıt yön her bakımdan incelenir denmektedir. “Bölünenlerin birleşmesi” gibi bir süreç “bölünenler zaten birlik içinde” olduklarından ne inceleme konusudur ne de tartışılmıştır. “Bir ikiye bölünür.” dediğimizde karşıtların (bölünme yoluyla görünür kılınan iki zıt parçanın) birliğinden söz etmiş oluruz ve “Metafizik dünya görüşünün karşısına dikilen diyalektik materyalist dünya görüşü bir şeyin gelişmesini anlayabilmek için onun içsel olarak (...) incelememiz gerektiğini savunur.” (Mao Zedung) dediğimizde bir şeyin kendindeki iki karşıtına bölünüp bu iki karşıt yönün incelenmesini konu etmiş oluruz. “Çelişme Üzerine” adlı ünlü makale bu incelemenin teorisini sunar zaten, bu nedenle diyalektik için “bilgi teorisi” denir!

“Hiç birleşme olmuyor ve hep bölünme oluyorsa” diye akıl yürütüp MAE, “Doğada bilinen yaşamların toplumda bilinen sınıfların dışında nitelik bakımından tamamen farklı türden maddelerin, canlıların ve sınıfların varlığına şahit olunurdu.” diyor. “Birin ikiye bölünmesi”nin çelişkinin evrenselliği anlamına geldiğini ve her şeyin kavranması için kendilerindeki iki karşıt yönün her bakımdan incelenmesi gerektiğini belirttik; dolayısıyla “ikiye bölünme” yeni birliklerin yaratılması/oluşması anlamına gelmiyor burada. Bununla beraber “karşıtların birliği” olduğu için her şey, hiç şüphesiz karşıt yönlerden esas

olmayanın esas olan yöne baskın gelmesi halinde başka bir birlik üretir. Bu, önceki birliğin dönüşümüdür, kendindeki kendi olmayana doğru değişimidir. Bu açıdan bakılıp şunu söyleyebiliriz; ardı arkası kesilmeyen yaşamlar, sınıflar, bilinenden tamamen farklı türden maddeler, canlılar bir “inceleme yöntemi” olan “birin ikiye bölünmesi”nden üremez; ama her şeyin diyalektik olan doğasından ürer! Herhangi bir şeyin gelişme sürecinde her zaman ve kesinlikle yeni bir şeyin oluşma olanağı bulunur ve değişim zorunluluk halinde varlığını sürdürür. Hiçbir süreç ne öncesiyle ne sonrasıyla tamamen aynı olabilir. Hiçbir süreç eksiksiz biçimde öncesinin tekrarı olmayacağı gibi her zaman yeni veya özel özellikler edinerek gerçekleşir. Bu anlamda sonsuz çeşitlilik maddenin hareketinin bir özelliğidir. Fakat, bu şeylerin ölümü, yok oluşu, dönüşümü ile gerçekleşir. Mao “Bir şey başka bir şeyi yıkar, şeyler ortaya çıkar, gelişir ve yıkılırlar. Her yerde bu böyledir. İnsanlar niçin ölür? Aristokrasi de ölür mü? Bu bir tabiat kanunudur. Ormanlar insanlardan daha uzun yaşar; ama onlar bile ancak birkaç bin yıl dayanabilirler. Ölüm diye bir şey olmasaydı, bu dayanılmaz olurdu...” derken tam da bu durumu açıklıyordu. MAE bir şeyin “ikiye bölünüp her bir çelişkin yönün diğeri ile mücadelesi olarak” incelendiğinde farklı türden birliklerin de anlaşılabilceği ve her şeyin değişme süreci içinde yıkılacağı, yok olacağı bilgisini akıl almaz biçimde “bir şeyin hep ikiye bölünmesi” “... insan (...) bunlardan tamamen etkilenir; ideolojisi, siyaseti ve yaşayışı bu değişiklikleri içermiş olarak değiştirdi” diyerek mahkûm ediyor; daha doğrusu ettiğini sanıyor! “Birin ikiye bölünmesi”nden anlaşılan/anlaşılması gerekeni gösterdik. Bununla beraber, MAE'nin sonsuz çeşitliliği, çeşitlilik olasılığını, “akıl almaz” kabul etmesi de başka bir bariz yanlıştır. Dönüşümün, değişimin sonsuzluğu ve aynı zamanda neden olduğu çeşitlilik bir gerçekliktir. Dünyanın oluşumundan bugüne doğanın sürekli üreyen çeşitliliği “akıl almaz” olabilir mi?! MAE'nin anlaması gereken şey burada her değişimin aynı zamanda yok oluşu, eski olanın zaman içinde silinmesini de barındırdığıdır. Bu bir denge içinde gerçekleşmemektedir; ama aynı zaman içinde sürekli/kesintisiz gerçekleşmektedir. Dolayısıyla sonsuzluğun ve çeşitliliğin maddenin doğasındaki bir gerçeklik olduğu hiç de akıl almaz değildir.

Mao Zedung “her şeyin ikiye bölünür olduğunu” komünizm özelinde açıklarken de bu bilince dikkat çekmiştir: “Komünizmin milyonlarca yıl hiç değişmeden, nitelik bakımından hep tamamen aynı kalabileceğine inanmıyorum. Diyalektiğin ışığında böyle bir şey düşünülemez.” Maddenin hareketinde kaçınılmaz olan değişimin temel nedeni çelişkidir ve çelişki bir toplum düzeni olarak komünizmde de vardır, olacaktır; komünizmin değişmesi de kaçınılmazdır. Bunun nasıl olacağını bilemeyiz. Bildiğimiz şey “birin ikiye bölünmesi”, yani çelişkinin evrenselliği nedeniyle bunun kaçınılmaz olduğudur.

MAE “birin ikiye bölünmesi”ni “bir”in nitel değişimi, başka bir “bir”e dönüşmesi olarak kavramayıp eskinin sürmesine paralel sonsuz çeşitlilik ile gerçekleşmesi biçiminde anlayınca “mümkün olmayacak” bir durumla karşı karşıya olduğumuzu belirleyip “Ne var ki gerçek böyle değil.” diyor. “Tüm bölünmeler aynı maddenin, şeyin ve toplumsallığın bir daha kendini bulmamak üzere değil,

aksine hareket bir evreden sonra değişim ve dönüşümünü ilk olumlama haline yüksek bir dönüş yapmak üzere ilerler” diyerek “birin ikiye bölünmesi”ndeki temel gerçekliği; yani birin karşıtların mücadelesi olarak varlığı gerçekliğini anlamamakla kalmadığını, aynı zamanda olumlama-yadsıma-olumlama... biçimindeki gelişmenin “bir daha kendini bulmak”, “başlangıca/ilk olumlamaya yüksek dönüş” yapmakla sonuçlanacağını savunarak Mao’nun “yadsımanın yadsıması”na karşı geliştirdiği tezini “birin ikiye bölünmesi ve ikinin birleşip bir olmaması” yanlısının bir devamı olduğunu söylüyor. MAE bahse konu kavramı, yani “bölünme” kavramını kendi kavrayışsızlığı içinde dumura uğrattıktan sonra hiç de kendince ürettiği sonucu vermediği halde “yadsımanın yadsıması”nı Mao’nun karşısına bir “gerçeklik” olarak koyuyor! Oysa diyalektiğin karşıtların birliği olduğu, dolayısıyla birin ikiye bölündüğü tezinde “bir”, antik dönem Yunan filozoflarındaki gibi Mao’da da “aynı” biçimde konmuştur. “Bölünme”nin “bir”deki bölünme olduğunu kavrayamayan MAE’dir!

“Birin ikileşmesi ve çelişkin parçaların bilgisi (...) diyalektiğin (biricik temel özelliği değilse bile, ‘özlerinden biri, temel özellik ya da belirtilerinden biri) asli özüdür. Nitekim Hegel de böyle koyuyor sorunu (Aristoteles, ‘Metafizik’inde Herakletios’a yani Herakletiosçu fikirlere karşı sürekli olarak tartışıyor ve savaşıyor bu konuda) ...”¹ Bu paragrafta Filon’un Herakletios hakkındaki sözlerine atıf da yapılıyor. Bu sözleri de konumuzu içerdiğinden aynen alıyoruz: “... Tıpkı bunun gibi evrenin parçaları da ikiye bölünmekte ve karşılıklı olarak birbirlerine karşıt tutulmaktadırlar: toprak dağlar ve ova olarak; su tatlı ve tuzlu olarak... gene aynı şekilde atmosfer kışın ve yazın, baharda ve güzün olarak... Herakletios’un doğa hakkındaki yapıtlarını meydana getirmesini sağlayan öğeler işte bunlardır; teoloji bilгимizde karşıtlar idesini almış ve özenle işlemiş, sayısız örnekle açıklamıştır bu ideyi.”²

Birin ikileşmesi, birin ikiye bölünmesi diyalektiğin başlangıç ögesidir ve tüm her şey bu ögenin devamında açılır, ortaya çıkar/çıkarılır, genişler/genişletilir, somutlaştırılır, soyutlanır, genelleşir, özelleşir vs. “İkinin birleşip bir olması” ise çelişmeyi evrensel kabul etmeyen; geçici, belli koşullarda gerçekleşen bir özellik olarak kavramaktır. MAE “ikinin birleşip bir olmayacağı”nı ileri sürenlerin birleşmeleri olanaksız gördükleri iddiasındadır. Tamamen ilgisiz bir çıkarımdır bu. Doğada ve toplumlarda sayısız ve sonsuz birleşme vardır, birleşme olmadan hayat ve hatta maddenin hareketi de olmazdı. Birleşme ve ayrışma doğanın kanunudur. Atomlar birleşmeseydi hiçbir organik madde olmazdı! Farklı süreçler birleşmeseydi, iç içe geçmeseydi hiçbir karmaşık doğa olayı, toplumsal olay gerçekleşmezdi. Bütün bilim dallarında hem birleşme hem ayrışma vardır. O halde “ikinin birleşip bir olması” tezi burada tanımlanan “birleşme”den farklı bir içeriğe sahiptir; burada konu edilen basit bir birleşme olayı değildir. Bu tez bir şeyin çelişmesini kendinde değil onun dışında kavranmayı içeriyor. Şeydeki çelişmenin daha başlangıçta değil, ancak sonradan “çelişmenin koşulları”nın oluşmasıyla meydana geldiğini açıklıyor.

1 V. İ. Lenin, Felsefe Defterleri, Minör Yay., İstanbul 2013, s. 303

2 A.g.e., s. 294

Bu tez MAE'nin anlattığı ve iddia ettiği türden bir birleşmeyi içermiyor. Örnek vermek gerekirse eğer MAE'nin sözünü ettiği Fu Ying'in su hakkındaki görüşünü ele alabiliriz. Fu Ying'in görüşü "ikinin birleşmesi" tezini içermiyor, onu incelemesi suyun iki ayrı elementin (hidrojen ve oksijenin) birleşmesinden oluştuğudur. İkinin birleşip bir olması ise suyun çelişmesiz olarak iki farklı şeyin birleşmesiyle oluştuğunu savunuyor, çelişmeyi ancak suyun su olmaktan çıktığı ve çıkmaya başladığı koşulların varlığında, örneğin kaynama noktasına yaklaşırken bir sıcaklık halinde tanımlıyor. Bir şeyin temelini oluşturan, "Bir şey varsa ancak içindeki zıt parçalarla vardır." dediğimiz çelişmeyi geçici, belli koşullarda geçerli bir özellik olarak kavlıyor. Mao bu nedenle Fu Ying'in su hakkındaki analizini "bu basit bir 'ikinin birleşip bir olması' olayı değildir" diye yorumlayıp ona karşı çıkanları uyarıyor. Anlaşılan Fu Ying hidrojen ve oksijen atomlarındaki (2 hidrojen atomu, 1 oksijen atomu) iç çelişmenin, yani atomların çekirdeğindeki protonların hareketinin neden olduğu birleşmenin (2 hidrojen atomu, 1 oksijen atomunun birleşmesinin) nesnel sürecini analiz etmiş. Bu birleşme sonuçta hidrojen ve oksijen atomlarının iç hareketlerinin bir ürünüdür. Eğer atomu oluşturan parçacıkların hareketi göz ardı edilirse basit bir "ikinin birleşip bir olması"ndan söz etmek bilimsel bir yorum olurdu. Ancak atomları oluşturan parçacık hareketlerinden haberdarsak ve moleküler birleşmelerin (kuşkusuz ayrışmaların da) kökeninde bu parçacık hareketlerinin olduğunu kavramışsak (ikinin birleşip bir olması) tezi ile aramıza bilimin soğuk ama güçlü çizgisini çekmiş oluruz! Atom altı parçacıkların çekim ve itime dayalı hareketi atomların birleşmesini veya çözülmesini koşullar. Atomların farklı özellikler gösteren moleküllere, elementlere neden olmalarının, bu anlamda dönüşümlerin nedeni tam da yapılarındaki bu sürekli çelişmedir.

Antik Yunan filozoflarının da bildiği ve olabildiğince teorize ettikleri, bununla beraber özellikle Hegel'in idealist düzlemde en ileri seviyeye taşıdığı "birin ikileşmesi", yani diyalektiğin bu özü Marksizmden önce, dolayısıyla Mao'dan çok önce savunulmuştur ve "ikinin birleşip bir olması" bu anlamda diyalektiğin özü veya özelliklerinden biri olmamıştır. MAE'nin Mao'nun "aykırı" "Yadsımanın yadsınması yoktur." görüşünün "ikinin birleşip bir olması" tezine karşı çıkmasının nedeni olarak sunması basit ve saf bir uydurmadır. "Yadsımasının yadsınması"nın mükemmel derecede savunan Hegel'de de "ikinin bir olması" yoktur! MAE'nin mükemmel "yadsımanın yadsınması savunucusu" Engels de "ikinin birleşip bir olması"ndan söz etmez. Bu tezi bilindiği üzere Deborin okulu raflardan indirmiştir ve MAE, üzerindeki tozu üfleyp şimdi Mao eleştirisi olarak önümüze koymaktadır.

MAE yadsımanın yadsınmasını karşıtların özdeşliğinin gerçekleşmesi, her maddenin bölünmelerden birliğe doğru gelişmesi, bir anlamda birliğe hazırlanması ve nihayet yeni birlik halinde dönüşmesi olarak tanımlıyor. Oysa "yadsımanın yadsınması" olmadan da karşıtlar özdeştir, birlik halindedir! Maddenin varlığı doğal olarak birliği, yani özdeşliği gerektirir. Bunun için yadsımanın yadsınması gerekmez. "Çelişme Üzerine" adlı çalışmasında bunun teorisini sunmuştur Mao. Yadsımanın yadsınması ilk konuma "çemberin tamamlanma-

siyla” dönülmesidir. “Çember tamamlandığında” yadsıyan yadsınır ve yeni bir özdeşlik gerçekleşir. Bu, yeni özdeşlikten önce özdeşliğin olmadığı salt bölünmenin olduğu anlamına gelmez. “Bölünme”den kastedilenin özdeşlik içindeki bölünme olduğu kavranmıyor! Oysa özdeşlik içindeki, “bir” halindeki karşıtların hareketinden söz ediyoruz; “bir”in dışına çıkan bölünme hakkında konuşulmuyor! Çelişki/bölünme “bir”liğin içindedir, bu nedenle “karşıtların birliği” deniyor...

MAE suyun bir bileşim olduğu gerçeğini “ikinin birleşip bir olması” tezi için örnek verirken Mao'nun “Bu basit bir ikinin birleşmesi olayı değildir.” demesini “Zaten birliğin basit olduğunu iddia eden de ‘İsteyince oluyor.’ diyen de yok.” diyerek yanıtlayıp birlik durumu için koşulların da uygun olmasının gerektiğini anlatıyor; “bölünme nasıl ki basit değil de çetin bir mücadelenin sonucuysa birleşme de çetin bir mücadelenin sonucu olarak onu bir birlik durumuna getirmenin önündeki engelleri kaldırabildiğinde gerçekleşen bir durumdur” diyor MAE. Ne kadar farklı şeylerden söz edildiğini bu cümlelerde çok net görebiliyoruz: sormak gerekir, “birlik durumu”nda olmayan bir şey var mıdır? Aynı soru şöyle sorulabilir: “Karşıtlardan oluşmayan birlik durumu” söz konusu edilebilir mi? Daha çarpıcı olarak şöyle de sorulabilir: “bölünerek incelenmeyecek bir birlik durumu”na tanık olunabilir mi? Elbette hayır. O halde “birlik durumuna getirmek” nedir? Mao “Basit bir ikinin birleşip bir olması değildir.” derken zorluğu, kolaylığı konu etmiyor; bahse konu tez için bu örneğin doğru veya uygun bir örnek olmadığını konu ediyor. MAE'nin yaptığı “tartışma” kendisiyle konuşan birinin tartışmasından ibaret: bizim için uydurma bir karşıtlık yaratıp cümleler kuran biri gibi! “Bölünme nasıl bir çetin mücadele gerektiriyorsa, onun gibi bir birlik de” diyor! “Bölünme” sadece herhangi bir şeyin iki karşıttan oluştuğu bilgisiyle hareket etmeyi gerektirir. Kuşkusuz incelemek, karşıtların hareketini ayrıntılandırmak, farklı süreçlerle bağını kurmak vs. uğraş gerektirir; ama atom bombası yapmak üzere atomu parçalayan bir işlemle uğraşmıyoruz; felsefede bölünmenin, birin ikiye bölünmesinin anlamını konu ediyoruz! Bölünme her hareketin kendindeki mutlak durumundan, bu anlamda bir “mücadele” gerektirmez. Çelişki içseldir; dolayısıyla her şey ikiye bölünür. Bir şeyin bileşim olması, yani ayrı-farklı elemanlardan/parçalardan oluşması o şeyin başından itibaren bir çelişki olmadığını, dolayısıyla bir bölünür olmadığını ifade etmez. Bileşim olarak o şey, kendinde kendi çelişkisini taşır ve bu başından itibaren vardır. Zamanla, bir “çetin mücadele”nin sonucunda vb. değil, başından itibaren! Çelişkinin sürekli, kesintisiz ve evrensel niteliği bunu söyler zaten. Anlaşıldığı gibi MAE birin ikileşmesini birin bir olmaktan çıkması olarak kavlıyor. Oysa bir “bir olmaktan çıkınca” ikileşme de olmaz; bölünme yani çelişki olma hali de ortadan kalkar: artık başka bir “bir” ve çelişki söz konusu olur!

Örneğin su. Suyu incelemek onu, yani bir su molekülünü ikiye bölmeyi gerektirir. Su molekülünü ikiye böldüğümüzde 2 hidrojen atomu ve 1 oksijen atomundan oluştuğunu görürüz. Bu incelemede su molekülü, su molekülü olmaya devam eder. Bu atomları molekülden ayırırsak, MAE'nin anladığı gibi bölmeyi

böyle uygularsak ortada su kalmaz, hidrojen ve oksijen atomları kalır ve bunlar ayrı ayrı çok farklı özelliklere sahip iki bambaşka maddedir. Suyu kavramının yolu böyle bir "bölme" değildir... Bir bilimci suyun yapısını, özelliklerini ve çeşitli etkileşimlerde nasıl davranacağını kavramak istediğinde onun içerdiği parçalara onun bütünlüğü içinde yönelir: bu birin ikiye bölünmesidir. Su ancak bu yolla kavranabilecektir. Birin ikiye bölünmesi budur.

MAE "Çelişki yoluyla bölünmeler üreten madde, 'yadsımanın yadsınması' evresine ulaştığında karşıtların özdeşliğini gerçekleştirerek her maddenin bölünmeler süreciyle birliğe doğru hazırladığı zeminde yeni baştan bir olumlama, yani yeni bir birliğe dönerler." diyor. Baştan sona yanlışlarla dolu bir açıklama bu. "Bölünmeler üretmek" ifadesi maddenin aynı zamanda "birlik ürettiği" gerçeği ile anlaşılabilir ancak; bölünme varsa birlik vardır. Birliksiz bölünme diye bir şey yoktur. Bölünmenin MAE'nin kavradığı biçimi ise gerçekleşen (madde, kendini oluşturan çelişkin yönlerden tali olanın hareketi sonucunda başka bir maddeye dönüşüyorsa bu anlamda çelişkin yönlerden biri diğerini alt ediyorsa) sentez, yeni bir "bir" söz konusu olur. "Bölünmeler üretmek" hiçbir durumda salt bölünme üretmek değildir; her bölünme (çelişkin yönlerden birinin diğerini alt etmesi/sentezlemesi) bir birliktir zaten... MAE "karşıtların birliği"ni bir çember üzerinde gerçekleşen hareket olarak kavıyor ve bu çember üzerindeki hareketin sonunu, kaçınılmaz olarak "ilk konuma dönmek" olarak tarif ediyor. Böylece "karşıtların birliği-aynı anlamda özdeşliği-" birinci olarak ilk konumda ve ikinci olarak son konumda "gerçekleşen" bir durum olarak sunuluyor. İlk konumdan son konuma doğru da sürekli bölünme oluyor! Olumlama-yadsıma-olumlama-yadsıma ve yadsımanın yadsınması! Oysa karşıtların birliği, tarif edilen tanımdan hareketle söylersek "çember"in bütününde geçerlidir, gerçekleşmektedir: karşıtların birliği'nin olmadığı an yoktur. Dönüşüm, değişim olsa da karşıtların oluşturduğu birlik her zaman vardır. Öz olarak söyle de ifade edebiliriz bunu: maddenin ortadan kalktığı tek bir an dahi yoktur. Mao bu nedenle "Analiz olurken sentez de olmaktadır ve sentez olurken analiz de olmaktadır." der... MAE ise analiz ve sentezi birbirini içermeyen, maddenin hareketinin farklı süreçlerinde gerçekleşen durumları olarak kavıyor. Bunun sonucu, "karşıtların özdeşliğini gerçekleştirerek" gibi tamamen abes bir tanım kullanmak oluyor! Karşıtların özdeşliği/birliği zaten maddenin var oluş hali değil midir? Karşıtların birliğinin olmadığı tek bir an var mıdır? Herhangi bir şeyi, hareketin herhangi bir evresinde alın ve değerlendirin, hiç fark etmez, o şey o anda karşıtlardan oluşmuş bir birliktir, karşıtların birliğidir. Bu birliğin niteliği, özellikleri her aşamada değişir; kimi ortak özellikler göstermekle beraber geçmiş aşamalardan başkadır; her ne olursa olsun o şey o anda ve her zaman karşıtların birliği olarak vardır. MAE "Özdeşlik gerçekleşir." derken bunu reddetmiş oluyor, birliği/sentezi iki şeyin nihai olarak birleşmesinde keşfediyor. Ona göre sentez karşıtların çözülmez bağı oluyor ve her şey nihayet bu bağ tarafından yeniden belirlenir! Ona göre her şeyin "kendisi" çözülmez bağı olmalıdır ve her şey zamanla değişiyor, yenileniyor, birikiyor, büyüyor veya küçülüyor olsa da kendine dönüyordur!.. İşte Mao'nun olmadığını söy-

lediği şey budur. Bu Hegel *Mantık*'ının çıktığı ve vardığı yerdir. Oysa Marks, Engels, Lenin ve Stalin hiçbir süreci bu biçimde analiz etmediler; hiçbir bilim çalışması da böyle bir incelemeyle bilgi üretmedi. “Yadsımanın yadsınması”nı diyalektiğin bir yasası olarak görmediğini, böyle bir “ilk konuma yeni düzeyde dönüşün” olmadığını ifade ettiğinde Mao elbette yeni ve farklı bir şey söylüyordu: ama bunu ne dediğini bilmez halde veya o günün koşullarında siyaset öyle gerektirdiği için söylemiyordu. Aksine tam da felsefede yeni bir şey söylediğinin farkında olarak ve net bir açıklama yaparak konuşuyordu Mao. Analiz-sentez; özellikle sentezle ilgili söyledikleri ortadadır:

“Sentez nedir? İki zıddır, Guomindang ile Komünist Partisi'nin, kıta toprakları üzerinde nasıl sentez olduğunu hepimiz gördünüz. Sentez şu şekilde gerçekleşti: Orduları üstümüze geldi ve biz onları yedik, (...) ikinin birleşip bir olması değildi bu: barış içinde bir arada var olan iki zıddın sentezi değildi (...) ve bütün ordu yok oldu. İşte bu sentezdi. Tüfeklerinin ve toplarının tümü bizim tarafa sentez oldu ve askerleri de bizim tarafa sentez oldu. (...) 400 bin kişilik ordusuyla savaşmadan bizim tarafımıza sentez oldu ve hepsi tüfeklerini teslim ettiler. Bir şeyin başka bir şeyi yemesi, büyük balığın küçük balığı yemesi, işte sentez budur. Bu şimdiye kadar kitaplarda hiç böyle konmadı. Ben de kendi kitaplarımda böyle koymuş değilim. Yang dien-çen'e kalsa, o ikinin birleşip bir olduğuna ve sentezin, iki zıt arasındaki çözülmez bağ olduğuna inanıyor. Bu dünyada çözülmez bağ olarak ne var ki? Şeyler birbirlerine bağlanabilir, ama sonunda koparılacaklardır. Koparılamayacak hiçbir şey yoktur.”

Sentezin bu biçimde konulması MAE'nin tartıştığı “yadsımanın yadsınması”nın yanlışlığına doğrudan işaret eder. MAE “yadsımanın yadsınması”nı karşıtların özdeşliğinin gerçekleşmesi, bu anlamda ikinin birleşip bir olması olarak kavlıyor. Mao ise sentezi karşıtlar arasındaki bağın kopması/koparılması olarak kullanıyor. Tamamen farklı ve zıt kavrayışlar bunlar. Bu apayrı kavrayışların nedeni nedir? Nedenin bir kısmını MAE'nin kavramlara kendince yüklediği “farklı” ve yanlış anlamlar olduğunu açıkladık. Açıktır ki kullanılan kavramların içeriği düşünme yöntemimizi de vardığımız sonuçları da büsbütün farklı kılar -burada özel olarak belirtilmelidir ki- tartıştığımız düşünceleri, sözleri, konuşmaları anlamamızı olanaksızlaştırır. MAE'de bu durumu tüm açıklığıyla görüyoruz. Mao'yu “siyaset için felsefeyi kötü kullanmış olmak”la mahkûm ederken o, ne “bir ikiye bölünür”ü anlamıştır ne de her “bölünme”nin kendinde yeni bir “birlik”i taşıdığını. Açıkçası salt bölücü-yıkıcı Mao siyasetinden söz etmiştir.

Kavrayışlardaki farkın temel nedeni ise MAE'nin “yadsımanın yadsınması”nı bir ön kabulle temel bir yasa olarak görmesi ve bu yasayla hareket ediyor olmasıdır; olayları, durumları bu yasaya uydurmaya çalışmasıdır. Hiç şüphesiz Engels'in görüşleri onun için bir dayanak oluyor; ancak kendisinin Mao'dan hareketle yasayı sorgulamaması, analiz etmeye çalışması çarpıcıdır!

MAE hiçbir yerde bu yasanın bilimsel tanımını yapmıyor; sadece her şeyin bir daire hareketi izlediğini ve bundandır ki “ilk konum”a döndüğünü, bu geri-

ye dönüşün değişecek olduğunu, gerçeğin de dönüşümünü içerecek olduğunu savunuyor. Bu Hegel'in idealizme dayalı diyalektiğinin bir tekrarıdır. Bu diyalektiği binlerce kez, farklı cümlelerle de anlatabilirsiniz. Hegel'in bu diyalektiğinin bilimsel değil "ideolojik" olduğunu; idealist olduğunu ise biliyoruz. O halde Hegel'in idealizm zemininde geliştirdiği bu yasanın/tanımın bilimsel bir açıklaması olmadığını, dolayısıyla farklı biçimlerdeki tekrarlarla da bu işin görülmeyeceğini net olarak söyleyebiliriz. Böyle ise eğer bu tanımı neden ön kabul biçiminde temel almak gerekiyor? MAE bu noktayı hiç sorgulamıyor. Hegel'i Engels aracılığıyla tekrar ediyor. "İlk konuma dönüş" tezini neden kabul etmeliyiz? İlk konum (olumsuzlama) ile dairenin tamamındaki konum (olumsuzlamanın olumsuzlaması) neden özdeşliğin gerçekleşmesi olarak kavranır? Dünyada hatta evrende bunun tek bir örneği var mıdır ki? Oysa değişimin söz konusu özdeşliğin, birlikler içindeki çelişik yönler arasındaki bağların kopmasıyla ve yeni bağların oluşmasıyla gerçekleştiğinin örnekleriyle doludur tüm organik ve inorganik dünyanın-evrenin kendisi. Ne "tohum-filiz-tohum" ilişkisi, ne "ilkel komünal (sınıfsız) toplum olumlamasından özel mülkiyetçi toplumlar ve komünist toplum" ilişkisi, ne de "iktisatta para-meta-para" ilişkisi bir daire üzerindeki harekettir; sarmal-döngüsel bir ilerleme olmakla beraber "ilk konuma zenginleşmiş, pratikle/gerçeklikle dolmuş halde dönüş" gibi daire hareketi yoktur. Konu edilen ilişkiler olumlama-yadsıma-olumlama-yadsıma... olarak kurulurlar ve her aşama onu izleyen aşamadan farklı olur. Gene her aşama, devam eden süreçte kimi ortak özellikler nedeniyle tekrarlanır gibi gözükse de yok olmaya zorunludur. Bu durum süreçlerin kendi içlerinde "geriye düşmeleri" ile de değişmez, geriye düşmeler içinde olunan sürecin sürdüğüne işaret eder sadece. Engels'in tohum örneği "yadsımanın yadsınması" için en uygun örnek olarak dile getirilir ve "ikna edici" özelliği şüphesizdir; çünkü tohum her seferinde yeniden ortaya çıkar! Ne var ki bu "tekrar" Hegel *Mantık*'ındaki idenin gelişimiyle aynı değildir. Bu "tekrar"da her tohumun özgün, dolayısıyla farklı olduğu, kendi koşullarına sahip olduğu ve bu nedenle farklı değişim olanaklarıyla çevrelendiği, nihayet farklı gelişim, değişim süreci bulunduğu kavranmalıdır. Bir palamuttan önceki aşamalardaki meşelere benzer meşelerin geliştiği doğrudur ve bu benzerlik "ilk konuma dönüş" olarak anlaşılabilir. Bu durum meşe özelinde herhangi bir probleme yol açmaz, yani onu kavramamıza engel de olmaz. Fakat daha geniş bir perspektiften bakılıp da meşenin yüz binlerce yıllık tarihi söz konusu edilirse "ilk konuma dönüş" bir bilgi teorisi olarak dogmatizme denk düşer. Palamudun yeniden meşeye geçecek bir palamuda dönüşmesi bu nedenle "özdeşliğini gerçekleşmesi" olarak kavranmamalıdır; eski özdeşliğin kopması, ortadan kalkması ve yeni bir özdeşliğin kurulması olarak kavranmalıdır. Aksi kavrayışta "aynı özellikler"den hareketle "yeni meşe" gerçeğine gözümüzü kapatmış oluruz ve meşenin bir tür olarak ezeli olduğunu kabul etmiş oluruz. Her meşe "karşıtların özdeşliğinin gerçekleşmesi" ise meşenin ataları da bu meşe olmalıdır! Oysa meşenin bir tür olarak ezeli olmadığını evrim açıklamış bulunuyor. Hegel'in *Mantık*'ında başa dönmek, ilk konuma daha zengin, gerçeklikle tamamlanmış halde dolu dönmek mutlak olanın kavranması bakımından anlaşılmalıdır. (Hegel'in yaptığı

alıntıyla Lenin bu *Mantık*'ın çok iyi bir özetini vermiş, yardımcı olacağı için aynen aktaralım: "Mutlak ide, evrenseldir; her tikel muhtevanın kendisine bir başka gibi karşı karşıya ve karşıt durduğu (sic!-aynen böyle! bn.-) soyut form olarak 'evrensel' değil; tam tersine, bütün belirlenimlerin, bu aynı belirlenimler yoluyla muhtevanın doluluğunun kendisine dönmüş olduğu mutlak form olarak 'evrensel.' Bu bakımdan mutlak İde`yi bir çocuğun da söylediği aynı dinsel sözleri söyleyen bir ihtiyara benzetebiliriz; ama bu sözler, çocuğunkinden farklı olarak, onun hayatının tümünün anlamını taşır. Çocuk dinsel muhtevayı anlasa bile, onun için bu muhteva öyle bir şeydir ki hayatın bütünü ve dünyanın bütünü henüz bu şeyin dışında bulunmaktadır."³ Hegel tutarlı bir biçimde mutlak ide`nin gerçekleşmesinden söz ediyor ve bunu yaparken hareketi bütün halinde irdeliyor; diyalektiğin Hegel`in elinde "yasalara kavuşması"na şaşmamalı: İlk sınırlı olan ve en sonunda bütünde tamamlanan mutlak idedir... Hegel zihnin özünün karşıtların kavramdaki mutlak birliğinden oluştuğuna inanır; idealizm çerçevesinde düşünün, kavramı bu bakımdan izler ve diyalektiği de bunun içinde tanımlar, dolayısıyla geliştirir. Hegel mutlak idenin gerçekleşme sürecini açıklar. Bunun bir çember hareketi olarak görünmesi kaçınılmazdır. Onun zihin dünyasının zorunlu uğrağıdır bu. Nihayetinde Hegel bir idealisttir, felsefesi mistiktir. Oysa bilim alanında, nesnel dünyada madde ve dolayısıyla hareket böyle gerçekleşmez ve böyle incelenmez. Hegel`in diyalektiğe yönelik derin bilgisi ve teorisi ancak idealizm dünyasından sökülüp alındığında "işe yarar." MAE bu "söküp alma"yı yok sayıyor ve idealizmin dogmatik dünyasında -her ne kadar değişimi reddetmediğini büyük sözlerle ifade ediyor olsa da- geziniyor. Mao`nun bu dünyaya saldırması onun tarafından sekterizm, siyasete kurban edilen felsefe olarak tanımlanıyor! Ne hoş bir rastlantı: Çelişme Üzerine adlı ünlü felsefe makalesi de dogmatizme karşı yayılmış ve ÇKP içindeki "bölünme"de alt edilenlerin dünyasını tahrip etmişti.

Tohum olarak palamut her seferinde "bilindik" meşeye dönüşüyor görünse de her meşe "ata"sı olan meşelerden farklıdır. Eğer her meşe öncesi meşelerle eksiksiz aynı olsaydı meşenin sonsuz bir geçmişi olmalıydı. Organik dünyanın çok kaba da olsa bir tarihi olmamalıydı. Meşenin ve hatta bugünkü tüm bitki dünyasının 300-400 milyon yıllık evrimin ürünü olduğunu, bitkilerin kökeninde yeşil alglerin olduğunu, kara bitkilerinin bu türün evrimi ile (suyu kendinde tutma özelliğine uygun dış yüzey, suyun bitki içerisinde taşınırılığına olanak veren damarlanma, kendinde üreme organı bulundurma gibi özelliklerin gelişimi) meydana geldiğini biliyor olduğumuza göre meşenin "ilk konum"a dönmek gibi bir gelişim durağı yoktur: görünürdeki "ilk konum" subjektif bir yorumdan ibarettir. Belki bir süreci anlamamızı-kavramamızı sağlasa bile maddenin hareketi böyle olmaz! "Görünürde eskiye dönüş" aslında eskiye hiç dönmemektir; gelişme içinde (ardışık) her aşama ileriye, belki daha uygun bir ifade olarak "başka"ya doğrudur, eskide "hiç" olmamış olana doğrudur. Nicelikten niteliğe geçiş tanımı bu hareketi açıklar. Charles Darwin`in evrim teorisi canlılardaki bu "geriye dönüşümsüz" süreçlerin açıklamasıdır. Henry Morgan`ın

“Eski Toplum” bulgu ve yorumları da aynı “öncesinden koparak” ilerlemeyi açıklar. Nihayetinde hiçbir süreç veya çelişki diye süreçlerden, çelişkilerden kopuk olmaz; iç içe geçmeler, iç içe olmaları kaçınılmazdır.

MAE, Mao Zedung'un tartışma konusu yaptığı konuşmasının yanılığardan kaynakladığını inanıyor! Şöyle açıklıyor bunu: “... ‘yadsımanın yadsınması’ kanununun kabulü, onun diyalektiğin temel kanunu olan ‘çelişki’ye ‘eş koşulduğu’ yanılmasıyla dayandırıldığından, bu yasanın ‘karşıtların birliği’ ve mücadelesinin maddede sebep olduğu hareketin sonucu, bir yasa olarak maddenin hareket sürecinde kaçınmayacağı bir durak tanımı olduğu görülememiştir.”⁴

Buradaki “eş koşma” tanımı tartışmalı bir tanımdır, bir ölçüde kafa karıştırıcıdır. Bilinen veya açık olan şudur: Yadsımanın yadsınması maddenin (daha doğrusu bir şeyin) hareketini tanımlayan üç yasadaki biri olarak formüle edilmiştir: Bir başka yasanın içinde değil, elbette diğer yasalarla bağlı olarak; ama onlardan ayrı bir yasa olarak. Bu konuda Mao'nun yanılması iddia etmek gerçeklikle uyumuyor. Mao “üç yasadaki biri” olarak eleştirmiştir yadsımanın yadsınmasını ve üstelik sadece “üçlüden biri” olduğu için değil ayrıca yanlış olduğu için de eleştirmiştir. MAE, Mao'nun yadsımanın yadsınmasını maddenin hareketinin kaçınılmaz bir durağı olarak görmemesini onun bu yasa çelişki yasasına eş koşulmuş bir yasa olarak değerlendirmesinden kaynaklandığını ileri sürüyor. Demek istiyor ki MAE; Mao bu yasanın mertebesine, “rütbesi”ne itiraz etmiş! “Belki biraz da bu itirazımı abartmıştır.” diye biz de ekleyelim! Oysa Mao yadsımanın yadsınmasını sadece “üç kategoriden biri” sayıldığı için, bu anlamda “üççülük” anlayışının bir parçası/unsuru olduğu için eleştirmiyor; bu konuyu ayrıca ele alıyor. Bu çok açık. Örneğin “niceliğin niteliğin birbirine dönüşmesi”ni tam da bu tanımın uygunluğu şüpheli olsa da “eş koşma” nedeniyle üç kategoriden biri olarak görülemeyeceğini, bunun karşıtların birliği olduğunu söylüyor. Yadsımanın yadsınmasını reddederken buradaki “eş koşma”yı temel almıyor Mao; o açıkça böyle bir şeyin olmadığını belirtiyor. MAE'nin dayanak aldığı “Mao'nun yanılığı” aslında kendi yanılığı veya çarpıtması olabilir ancak. MAE niceliğin niteliğe dönüşmesi için “çelişme yasası ile aynı düzeyde değerlendirme”yi konu edebilir; çünkü Mao bu kategorinin varlığını onaylıyor, ama bunun zıtların birliği olduğunu anımsatıyor. Dolayısıyla aynı düzeyde iki kategori değil, çelişki yasasının açıklamalarından biri olarak “niceliğin niteliğe dönüşmesi”nden söz edilmelidir, demiş oluyor. MAE yadsımanın yadsınmasının reddedilişini uydurduğu bir yanılığa bağladığı halde tam da bu iddiasının karşılığı olan niceliğin niteliğe dönüşmesini tartışma konusu yapmıyor. “Niceliğin niteliğe dönüşmesi” zıtların birliği düzeyinde bir yasa mıdır? Eğer öyle değilse Engels'in ve sonra Stalin'in de bu konudaki görüşlerine ne demek gerekir? MAE “eleştiri” adı altında alaycı küçümsemelerle konu ettiği “görmezden gelme”, “cesaret edememe” davranışlarının kendisinde de bulunduğunu düşünür mü acaba? Ya da “bizdeki”ni dile getirince kendisinin bunlardan arınık görüneceğini umuyordur! Şu tespiti yapabiliriz herhalde:

4 M. Ali Eser, Tarihsel Çıkışına Tersleşmede Örgüt Öyküsü TKP/ML, Kardelen Yay., İstanbul 2018, s. 177-178

MAE karşıtların birliği yasadını tek temel yasa olarak kabul etmektedir ve dolayısıyla Engels'in ve Stalin'in "kategorileri"ne, "yasaları"na onay vermemektedir; ama bunu açıkça dile getirmeye gereksinim duymamıştır...

Bizim yaklaşımımız ise konuya yönelik tartışmamızda görülecektir; sadece şunu ifade edelim burada: Felsefede teori Mao ile nitelik kazanmıştır, öncesi süreç pratik düzlemdeki gelişim sürecidir ve her ustanın bu sürece katkısı eşsiz değerde olmuştur. Çünkü her biri diyalektik materyalizmi uygulamıştır...

Konumuza dönersek: Yadsımanın yadsınması Hegel'in diyalektik teorisinin/ *Mantık*'ın 3 kategorisinden biri olarak tanımlanmıştır. Engels de bunu sürdürmüştür. Çünkü ne Engels ne de Marks diyalektiğin teorisi üzerine çalışmışlardır; bu alandaki en ileri teoriyi Hegel'den almış, onun idealist dünyasından kopararak uygulamışlardır. Bu, diyalektiğin bir teori olarak Hegel'de zirveleştiğini bilen ve kabul eden herkes için açıktır. Dolayısıyla Engels'a ait bir teori den ve kategorilendirmeden söz etmediğimiz belirtilmelidir. Marks da Engels de hatta Lenin de bir felsefe teorisi yazmadılar. "Marks, (büyük M ile) 'Mantık' bırakmadı, ama 'Kapital'in mantığı'nı bıraktı bize (...) mantığı (...) belli bir bilime uygulamıştır 'Kapital'de."⁵ Dolayısıyla Engels'in sıraladığı 3 kategori tartışırken Hegel'in *Mantık*'ını, konu ettiğimiz unutulmamalıdır. Kuşkusuz bu, Engels'i 3 kategori tanımı nedeniyle sorumsuz yapmaz. Ne var ki Engels'in sorumluluğu onu ve Marks'ın da felsefe teorisine (büyük M ile 'Mantık'a) yoğunlaşmamaları, bu meseleyi Feuerbach Üzerine Tezler'i yazarak kapattıkları gerçekliği içinde ele alınmalıdır. Mantık üzerine yoğunlaşmamalarını onların bir suçu, bir zaafı, yetmezliği veya benzeri bir davranışı olarak konu etmek ise bize göre saf bir ahmaklık olabilir ancak. Marksizm gibi dev bir eser ve bununla gelişen bir komünist hareket karşısında bu türden yakıştırmaları tartışılmaya bile değmez...

Gene konumuza dönelim.

Mao "Yadsımanın yadsınması diye bir şey yoktur." dedikten sonra "olumlama, yadsıma, olumlama, yadsıma, ... şeylerin gelişiminde, olaylar zincirinin her halkası hem olumlama hem yadsımadır..." diyor. Böylece Mao'nun sadece "bir şeyin olmadığını" söylemediğini, aynı zamanda olduğu ileri sürülen şeyin gerçekte ne olduğunu da açıkladığını görüyoruz; yani MAE'nin iddiasının aksine Mao "maddenin hareket sürecinde kaçınmayacağı duraklar" hakkında konuşmaktadır. Dolayısıyla Mao açısından yadsımanın yadsınması çelişme yasadına "eş koşulduğu" için değil, "maddenin hareket sürecindeki durakları" yanlış tanımladığı için gerçekte yoktur! Mao ne hakkında konuştuğunun tamamen farkındadır. Daha ileriki sayfalarda MAE, Mao'nun "komünist toplumu es geçmek"le zaten yeteri kadar düşündürdüğünü söylerken de onun ne hakkında konuştuğunun bilincinde olduğu gerçeğini karartmaktadır. Çünkü Mao aynı konuşmasında komünizmi az önce açıkladığımız yaklaşımla konu etmiş; komünizmin de olumlama, yadsıma, olumlama, şeklindeki olaylar zincirinde gelişmekten, değişmekten kaçınmayacağını anlatmıştır. "Şeylerin gelişiminde

5 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 266

olaylar zincirinin her halkası hem olumlama hem yadsımadır.” açıklamasından sonra “sentez yöntemi”ni anlatan Mao komünizm için şöyle diyor: “Komünizm binlerce ve binlerce yıl sürecektir. Komünizm altında nitel değişikliklerin olmayacağına, komünizmin nitelik değişiklikleriyle farklı aşamalara bölünmeyeceğine inanmıyorum! Asla inanmıyorum...” Çok açık ki Mao komünist toplumu es geçmiyor; ama komünist toplumu, henüz hiç gerçekleşmemiş bu toplumu, MAE gibi “yadsımanın yadsınması”nın sonucu, bir durağı olarak kavramıyor, kapitalizm açısından bir olumsuzlama olan sosyalizmin komünizmin ilk aşaması olduğunu ve sosyalizm açısından kapitalizmin bir olumlama olduğunu kavramış olarak konuşuyor! MAE'nin buna rağmen Mao'nun komünist toplumu “es geçme”sinden söz etmesi onun sosyalist toplumu kavrayışındaki probleme işaret etmekle beraber, girişteki “eş koşma yanlışlığı” gibi bir uydurmayla, üretilmiş bir varsayımla hareket ettiğini gösteriyor. “Eş koşma yanlışlığı” ile Mao'nun “maddenin hareketindeki kaçınılmaz durak”ı göremediğini açıkladığını sanan MAE “komünizmi es geçmek”le de Mao'nun komünizmin ilkel komünal toplumun yadsımanın yadsınması olduğunu göremediğini açıklamış olduğuna inanıyor! Mao'nun “yanlışlığı” ve es geçme anlamındaki “ihmalîliği” üzerine kurduğu eleştirisi ile MAE meselelerin özünü hiç tartışmadan Mao'nun felsefeye yaptığı katkıları yok ediyor. Çoğunluğu kurgudan ibaret “Hocacı eleştiriler”den hiçbir farkı yok bunun!..

MAE “Mao, Engels'in ‘yadsımanın yadsınması’ni savunmakla, diyalektiği üç kategorik yasa şeklinde anladığıyla itham etmektedir.” diyor; ama bunun ne amaçla ifade ettiğini açıklamıyor! Engels üç kategoriden söz etmemiş midir? Veya Engels çelişki yasasının tek temel yasa olduğunu söylemiş midir? MAE'nin bu “itham” vurgulu ifadesinden ne anlamalıyız? Mao felsefede üç kategori sıralamanın tekçilik değil, üççülük olduğunu söylerken haksız mıdır? MAE bunlara hiç değinmiyor, sadece Mao'nun Engels'i “yadsımanın yadsınması”ni savunmakla diyalektiğin üç kategorik yasa şeklinde anlamakla itham ettiğini söylüyor!

Öncelikle Mao'nun Engels'i itham ettiği, yani suçladığı yok. Daha önce konu edilmemiş, geliştirilmemiş ve belirlenmemiş bir meselede Mao, Engels'ten hareketle ve elbette, doğal olarak onun belirlemelerini de düzelterek kendi görüşünü ortaya koyuyor: Engels'in yadsımanın yadsınması, niceliğin niteliğe dönüşmesi ve zıtların birliğini diyalektiğin üç kategorisi olarak sıralandığını, bunun bilimin bir özelliği olan tekçilik değil, üççülük olduğunu söylüyor. Engels diyalektiği üç kategori halinde açıklamış mıdır? Evet, bu bir olgu... Mao'nun bu kategorilerden ikisine inanmadığını (Burada inanılmayan şey “kategori” niteliğidir, ilgili yasaların gerçekliği değil. Nitekim nicelik nitelik ilişkisinin gerçekliğini Mao doğruluyor; ama bunun bir kategorisi niceliği göstermediğini savunuyor.) belirtip bunlardan birinin zıtların birliği yasasının açıklamalarından biri olduğunu söyleyerek “tek temel yasa” anlayışını, bu anlamda bilime uygun tekçi (monist) anlayışı vurgulaması, Engels'in “yasaları” konusunda bu noktaya ulaşamamış olduğunu göstermesi de anlaşılır olmalıdır. Bu, doğru bir sonuçtur ve özellikle belirtilmelidir ki bir ilerlemedir; Mao bu

noktaya diyalektiğin “karşıtların birliği teorisi” olduğu, diğer “yasalar”ın veya kategorilerin/özelliklerin bu tek temel yasanın açıklamaları ve geliştirilmesi olduğu yargısıyla, bu bakımdan Lenin’in rehberliğiyle ulaşmıştır. Bu durumda MAE’nin ve benzer düşünceler ileri sürenlerin *diyalektike* dair bu tanımı tahlil etmeleri gerekmez mi? MAE’nin bu tanımı reddetmediğini görüyoruz ve anlıyoruz. Yani karşıtların birliğinin temel yasa olduğu konusunda bir eleştiri yok. Sorun ne olarak tartışılıyor: Mao’nun Engels’i “üççülük” yapmakla itham etmesi olarak! Engels karşıtların birliği yasanın diyalektiğin temel yasa olarak tanımladığı için eksiktir ve Mao bu eksikliği gidermiş olmakla Marksist felsefeye bir katkı yapmıştır. Gelişim böyle olmakla beraber Engels’in tartışılan açıklamasında üççülük zafiyeti bulunmaktadır. Bu, Engels’in suçlanması değildir; felsefeye yapılan nitel katkıdan hareketle, bu katkının öncesine yönelik yapılmış bir değerlendirmedir. Hatta biliyoruz ki Mao; Lenin’i ve Engels’i, Marks’ı da takip ederek, onların izini sürerek, onlardan öğrenerek dolayısıyla onları, özellikle belirtmek gerekirse Engels’i geliştirerek felsefe alanındaki ilerlemeyi başarmıştır. Eğer Engels bu temel yasa katkısına karşı olsaydı, böyle bir katkı olduğu halde bunu reddetseydi “suçlama” konu edilebilirdi. Oysa ne öncesinde Hegel’de ne de Marks’ta bu düzeyi, felsefede teorik düzlemdeki bu katkıyı görebiliyoruz. Hegel diyalektiğin *Mantık*’ı olarak üç kategori sıralamış, Marks ve Engels de bu kategorileri kendilerinin geliştirdiği diyalektik ve materyalist felsefe içinde konu etmişlerdir. Mao’nun ilgili konuşmasında ortaya koyduğu yaklaşım bunun düzenlenmesi ve geliştirilmesidir. Bunun eğilim, hatta taslak halinde Lenin tarafından da belirtildiğini, ne var ki teorize edilemediğini de söylemeliyiz. Stalin’in aynı konuda 4 kategori sıralayıp “yadsınmanın yadsınması”na burada yer vermemesi de dikkate değerdir, Lenin’in sadık öğrencisi olarak gelişmenin yönü hakkında fikir edinmiş olmalıdır! Lenin Felsefe Defterleri’nde diyalektiğin öğelerini 16 madde halinde sıraladıktan sonra “Diyalektik, karşıtların birliği teorisi olarak tanımlanabilir kısaca. Diyalektiğin çekirdeği bununla sezilip kavranacaktır; ama bir dizi açıklamayı ve bir geliştirmeyi gerekli kılar bu.”⁶ demiştir. “Mao’nun katkısı” dediğimiz şey Lenin’in yöneldiği, felsefe üzerine teorik incelemeler yaparken kavramakta olduğu gösterdiği ve alıntılıdığımız bu cümleyle de ifade ettiği şeydir ya da “ifade ettiği şey”in düzenlenip geliştirilmiş halidir.. Mao’nun, belki de doğrudan Lenin’den hareketle yaptığı katkıdan sonra bunun henüz gerçekleşmediği bir zamandaki tanımlamaların birinden söz ederken eksiklikten, özel olarak söylersek bilimsel olmanın ilkelerinden olan monizmi içermeyen, monizme ters olan bir üsluptan söz etmesi nesnel-anlaşılır bir dikkat çekmedir. Engels’in tek temel yasa anlayışında olmaması, dolayısıyla monizme aykırı bir üslup kullanması, daha önce de belirttiğimiz gibi bir ‘suç’ gibi konu edilemez. Bu sadece felsefenin teorisine yoğunlaşma derecesiyle, buna ayrılan zamanla, Feuerbach Üzerine yazılan ünlü 11 tezle bu konuyu kapatmış olmakla ilgilidir. Mao aynı süreci açıp derinleştirmiş, Lenin’in ışık tuttuğu noktayı “tek temel yasa” etrafında açıklamış ve geliştirmiştir.

6 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 181

MAE'nin cümlesinde Mao'nun Engels'i yadsımanın yadsınmasını savunmakla "itham ettiği" vurgulanıyor. Engels'in "yadsımanın yadsınmasını" diyalektiğin üç yasasından biri olarak tanımladığı ve bunu çeşitli alanlarda örneklerle açıkladığı biliniyor. Gene "içi boş" bir "itham" kavramı ile karşı karşıyayız. Mao'nun sözünü ettiği durum "itham" olarak tanımlanamaz ki burada, sözü edilen şey bir gerçekliktir ve MAE de bunun tamamen farkındadır. Engels ve Marks'ın da "yadsımanın yadsınması" nı diyalektiğin bir kategorisi olarak ele aldıkları çok açık. Oysa Mao bu "yasa"nın gerçekte olmadığı görüşündedir. Çünkü, diyor Mao hiçbir şey sadece yadsıma değildir ve dolayısıyla hiçbir şey yadsımanın yadsınması olarak gerçekleşemez. Her yadsıma bir sonraki evre için olumlamadan ayrı zamanda ve yadsımanın yadsınması adı verilen hareketin oluş tanımını yadsıma-olumlama-yadsımadır.

MAE bu "yasa"nın doğruluğunu MKP muhasebesinden bir alıntıya başvurarak ve buradaki "ilkel komünal toplumdaki komünist topluma doğru gelişmeyi komünist toplumun ilkel komünal toplumun yadsımanın yadsınması olduğu" yorumuyla açıklıyor:

"... Parantez içine düşülen not adeta ML güzergâhın düşünce dünyasının içine tutulmuş projektör görevini görmektedir. Şöyle diyor:

"İnsanlık üç büyük devreden geçmektedir. Birincisi toplumun sınıflara bölünmediği (...) ilkel toplumlar dönemi, ikincisi toplumların özel mülkiyet temelinde sınıflara bölündüğü (...) toplumlar dönemi ve üçüncü "yadsımanın yadsınması" olarak lağvedildiği (...) toplumlar dönemi. (...) Sosyalizm ve komünizm bu üçüncü evrenin toplumsal biçimleridir."⁷ MAE bu alıntıyı "oportünist tutumun düzeltilmesi" olarak dolayısıyla savunduğu görüşün bir açıklaması olarak (elbette kitabında belirttiği gibi Mao'nun "felsefi bakış açısı"nın ürünü olan "olumlama, yadsıma, olumlama" tanımını doğru bulmadığını vurgulayarak) sunuyor. Toplumlar tarihinin bu "özlü" anlatımını ilgili kongre Mao'nun "felsefi bakış açısı" içinde tanımlarken MAE "doğmanın sesi"ne kulak veren bu tanımın Mao'nun anlayışıyla taban tabana zıt olduğunu ileri sürüyor. Alıntıda sorunlu tutarsızlık (Üçüncü evre "yadsımanın yadsınması" olarak tanımlandıktan sonra Mao'nun olumlama, yadsıma, olumlama tanımı da aynı süreçlerin bir özelliği olarak vurgulanıyor. Oysa Mao'nun tanımı "yadsımanın yadsınması" nı reddeder!) bir tarafa MAE'nin "Sosyalizm ve komünizm bu üçüncü evrenin toplumsal biçimleridir." tümcesine rağmen dolayısıyla Mao'nu "es geçme" dediği "... sosyalist toplum açısından olumlamadır" cümlesindeki "sosyalizm" vurgusuna rağmen "Mao'nun unuttuğu komünist toplum örneğinin hatırlanması"ndan söz etmesi nasıl bir zorlama ile karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor. Şöyle ifade edelim: Mao hiç söz etmeseydi de hareketin tanımı bakımından bir eksiklik olmazdı; çünkü Mao "yadsımanın yadsınması"na göre bir tanım yapmıyor. Bu nedenle "yadsımanın yadsınması" olarak sosyalizmi vurgulaması gerekmiyor. Mao sosyalizmi kapitalist toplumun aynı zamanda bir olumlama özelliği taşıdığını belirtmek için vurguluyor. Mao'nun "komünist toplumu

7 M. A. Eser, a.g.e., s. 202-203

unuttuğu için yadsımanın yadsınmasını kavrayamadığını düşünmek” çok sık düşünen birinin işi olabilir. Bununla beraber sorun aynı zamanda şöyle de değerlendirilmelidir:

“Özel mülkiyetin lağvedildiği ve sömürünün ortadan kaldırıldığı” toplum düzeni sosyalizm olduğuna göre ilkel komünal toplumun “yadsımanın yadsınması” olarak sosyalizmin, yani komünizmin bu ilk aşamasının vurgulanması zaten yeterlidir. Sınıfsız toplum olarak komünizm sosyalizmin bir başarısıdır, sonucudur zaten!

Ne var ki bu tartışma burada bitmiyor; hatta asıl tartışma henüz yapılmamıştır: MAE'nin “Anti-Dühring”deki tartışmayı konu etmesinden hareketle biz de Marks'ın “mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi” dediği “yadsımanın yadsınması”nı örnek alacağız. Bakalım Marks'ın bu tanımının karşılığı nedir ve Mao'nun tanımı bu örnek bakımından ne durumdadır?

Öncelikle, Marks'ın burada “yadsımanın yadsınması” olarak ilkel komünal toplumdaki komünist topluma doğru olan evreleri konu etmediğini söyleyelim. Marks kapitalist özel mülkiyetin belirmesi olarak ilk “mülksüzleştirme”den bahseder ve kapitalizmin gelişmesinin sonunda bu “yadsıma”nın yadsınacağını açıklar... Yani kapitalistin mülksüzleştirilmesi olarak yadsımanın ilk yadsınması burada ilkel komünal toplum, bu anlamda “mülkiyetin olmadığı” ya da “ortaklaşa mülkiyetin olduğu” toplum değil, bireyin emeğine dayanan “küçük mülkiyet”tir. Marks bu sürecin tarihsel zorunluluğunu önce gerçekleşen haliyle (“mülksüzleştirilenler”) sonra gerçekleşecek haliyle (“mülksüzleştirilecekler”), maddi verilerle açıkladıktan sonra Hegel'in “yadsımanın yadsınması” tanımını ulaştığı sonuca konu eder. Mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi olarak somutlaştırılan yadsımanın yadsınması kategorisinin burada nasıl ve ne derecede savunulduğu ayrı bir konu; ancak Marks'ın bunu ilkel komünal toplumdaki komünist topluma doğru bir “yadsımanın yadsınması” olarak örneklenmediği çok açık. Bu bile MAE'nin Mao için iddia ettiği “komünizmi es geçtiği için yadsımanın yadsınmasını kavramadığı” tespitinin uygun, olabilir, bir gerçekliğe dayanan tespit olmadığını gösterir. Mao'nun ne komünist toplumu es geçtiği, ihmal ettiği doğrudur ne de mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi olarak komünizmin ilkel komünal toplumun yadsımanın yadsınması olduğu!

Anti-Dühring'te Engels'in açıkladığı ve yadsımanın yadsınmasına örnek verilen Marks alıntısını ele almak tartışmamızı aydınlatacaktır.

Marks şöyle diyor: “... Şimdi mülksüzleşen, bağımsız iktisadi varlığı son bulan kimse, artık kendi başına ve kendisi için çalışan işçi değil, birçok işçiyi sömürmekte olan kapitalisttir.”⁸

“Kendi başına ve kendisi için çalışan işçi” kimdir? Bu “işçi” mülksüzleştirilmede ilk aşamada yer alan kimsedir. Bu işçinin gelişmesi emeğinin koşullarının özel olabilmesiyle, ektiği toprağın sahibi olmasıyla, iş aletlerinin sahibi bir zanaatçı olması sayesinde olanaklı olmuştur.

8 K. Marks, Kapital C. I, Yordam Yay., İstanbul 2010, s. 729

“Kuşkusuz, bu üretim tarzı kölelik, serflik ve diğer bağımlılık ilişkilerinin sözü konusu olduğu durumlarda da mevcuttur. Ne var ki bunun açılıp gelişmesi, bütün enerjisiyle harekete geçmesi, uygun klasik biçimine ulaşması ancak işçinin kendisi tarafından harekete geçirilen emek koşullarının özgün özel sahibi, ektiği toprağın sahibi köylü, kendileriyle bir virtüöz gibi iş gördüğü aletlerin sahibi zanaatçı olması halinde mümkündür.”⁹

Sonuçta, mülksüzleştirilecek olan kapitalistin gelişimi sürecinde değindiği bu özellik Marks'ın tarihe, daha başka söylersek “toplumların gelişmesi”ne yaklaşımının nasıl olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Marks ilkel komünal toplumdaki bireylerin bir özelliğinden, bu toplumdaki bir genel-ortak özellikten hareketle “yadsımanın yadsınması” yasasının gerçekleşeceğini söylemiyor; o, kapitalistin tarih öncesini (kapitalistin oluş öncesini) ve tarihini açıklayarak “yadsımanın yadsınması”ndan söz ediyor. Bu yasayı ilgili bölümde kullanırken Marks ilkel komünal toplum veya mülkiyetsiz insanlardan bahsetmiyor; dolayısıyla ilkel komünal toplumdan başlayan ve tamamlanmak üzere “gerçekleşmekte” olan bir daire de konu edilmiyor. Bu anlamda insanlık tarihi 3 evreden oluşan bir yadsımanın yadsınması olarak anlatılmıyor burada. Marks “işçinin kendi üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti”nden hareketle kapitalist üretim tarzının oluşumunu ortaya çıkardıktan sonra bu üretim tarzının da mülksüzleştirilme ile sonlanacağını öngörüyor. O, bu öngörüsünü “ancak ekonomik ve tarihsel tanıtlamasını bitirdikten sonra”¹⁰ “yadsımanın yadsınması” yasasıyla vurguluyor. Özel olarak ifade edersek “Marks sürecin tarihsel zorunluluğunu bu nitelikleme ile tanıtlamaya çalışmaz, bunu düşünmez bile. Tersine, gerçekte sürecin kısmen nasıl gerçekleştiğini, kısmen de mutfak olarak nasıl gerçekleşeceğini “tarih” aracıyla tanıtladıktan sonradır ki Marks bu süreci ayrıca belirli bir diyalektik yasaya göre gerçekleşen bir süreç olarak nitelendirir.”¹¹

Yadsınan “kendi üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetiyle işçi”dir, küçük işletme sahibidir; yadsıyan ise kapitalisttir ve yadsıyan yadsınacaktır! İşte anlatılan budur. Burada ilkel komünal toplum, yani mülkiyetin olmadığı bir toplum ya da ortaklaşa mülkiyet konu edilmiyor. Dolayısıyla ilkel komünal toplumdan komünist topluma doğru bir daire hareketi de gösterilmemiştir. Bu tür bir anlatımı Engels'te görüyoruz fakat! Engels de ilkel aşamayı aşan toplumlardaki “ortak mülkiyeti” temel alarak başlar bu süreci anlatmaya; bu anlatımda da ilkel komünal toplumun bireyi veya bu toplumun bir genel-ortak özelliği temel alınmıyor. Toprağın ortak mülkiyeti ile başlayan “uygar halklar” tarımın gelişmesine uygun olarak özel mülkiyete doğru gelişirler...¹² Tartışmamızın seyrini bozmamak adına biz Marks'ın ele aldığı biçime dönelim.

Marks, kapitalist üretim tarzının gelişmesi için toprak mülkiyetinin parçalanmış ve diğer üretim araçlarının da dağılmış olması gerektiğini belirtir ve kapitalizm öncesi üretim için “Bu üretim tarzı üretim araçlarının yoğunlaşmasını

9 A.g.e., s. 728

10 Friedrich Engels, Anti-Dühring, Sol Yay., Ankara 2012, s. 126

11 A.g.e., s. 126

12 A.g.e., s. 214-215

olduğu kadar el birliğini, yani aynı üretim süreci içindeki iş bölümünü, doğa güçlerinin toplum tarafından kontrol altına alınmasını ve bunlardan üretken amaçlarla yararlanılmasını ve toplumsal üretici güçlerin serbest gelişmesini de dışlar. Bu üretim tarzı ancak üretimin ve toplumun dar doğal sınırları içinde var olabilir.” der ve “Bu üretim tarzı belli bir gelişme düzeyine ulaştığında, kendini yok edecek maddi araçları doğurur. (...) Bu düzenin yok edilmesi gerekir ve yok edilir. Eski düzenin yok olması, bireylere ait ve dağınık üretim araçlarının toplumsal olarak yoğunlaşmış üretim araçları haline gelmesi ve dolayısıyla çok sayıda cüce mülkiyetin az sayıda dev mülkiyet halinde bir araya gelmesi, büyük halk kitlelerinin topraklarından, geçim araçlarından ve emek aletlerinden yoksun kalarak mülksüzleşmesi halk kitlesinin maruz kaldığı bu korkunç ve zorlu mülksüzleşme(nin) sermayenin tarih öncesini oluşturduğuna¹³ belirterek bize “yadsınanın” küçük işletmeler/küçük mülk sahipliği olduğunu, yadsınanın da sermaye olduğunu açıkça gösterir. Peki, burada yadsınanın yok edilmesi gerektiği ve yok edildiği vurgusunun anlamı nedir? Marks bir dönüşüm zorunluluğunu gösterir ve bu dönüşümün toplumsal üretimi, emeğin daha geniş ölçüde toplumsallaşmasını, toprağın ve diğer üretim araçlarının ortak biçimde kullanılmasını, böylece özel mülk sahiplerinin daha geniş ölçüde mülksüzleşmesini içerdiğini anlatır. “Yadsınanın yadsınması” olarak tanımlanan süreçte yadsınanın bir sonraki süreç bakımından olumlama olduğunu anlarız buradan. Küçük mülk sahipliğinin mülksüzleştirme ile yadsınması kapitalist üretim tarzı yönünde bir gelişmedir, dolayısıyla aynı zamanda bir olumlama değildir. Hiçbir yadsıma sadece yadsıma değildir, aynı zamanda olumlama her yadsıma. Diyalektiğin özü ve her somut durum için açıklanması gereken özelliği budur. Marks, kapitalist üretim tarzının oluşunu ve gelişimini açıklarken bunu gerçekleştirmiş oluyordu. Marks’ın yadsınanın yadsınmasını açıklama niyetinde olduğunu kimse söyleyemez, onun niyeti başından itibaren kapitalizmi çözümlenektir. Tartıştığımız bölümde ise denk geldiği için, tarihsel çözümlemesinin sonucunu vurgulamak için “yadsınanın yadsınması”ndan yararlanıyor. Bu anlatımda veya çözümlemede hiç de MAE’nin ya da MKP muhasebesinin kavradığı “insanlık evrimi”nden söz edilmiyor!

Marks “Şimdi mülksüzleşen (...) birçok işçiyi sömürmekte olan kapitalisttir.” dedikten sonra da bu mülksüzleşmenin nasıl olduğunu ve tamamlanacağını açıklar; gene aynı olumlama anlatır burada da:

“Bu mülksüzleşme, kapitalist üretimin özünde yatan yasaların işlenmesiyle, sermayenin merkezileşmesiyle gerçekleşir. Her bir kapitalist birçok kapitalistin başını yer. Bu merkezileşme ya da az sayıda kapitalistin çok sayıda kapitalisti mülksüzleştirilmesi ile birlikte emek sürecinin el birliğine dayanan biçimi, bilimin bilinçli kullanımı, toprağın planlı sömürüsü, emek araçlarının yalnızca birlikte kullanılabilen emek araçlarına dönüşümü, bütün üretim araçlarında, birleşik, toplumsal emeğin üretim araçları olarak kullanılmalari yoluyla tasarruf sağlanması, bütün ulusların dünya piyasası ağına sokulması ve böylece kapitalist rejimin uluslararası bir nitelik kazanması, giderek büyüyen ölçeklerde

13 K. Marks, a.g.e., s. 728

gelişir. Bu dönüşüm sürecinin avantajlarından yararlanan ve bunları, tekelleri altında tutan büyük sermaye babalarının sayıları durmadan azalırken sefalet, baskı, kölelik, soysuzlaşma, sömürü alabildiğine artar; ama aynı zamanda sayıca gittikçe artan bir sınıfın, kapitalist üretim sürecinin bizzat kendi mekanizması ile eğitilen, birleşen, örgütlenen işçi sınıfının öfkesi de artar. Sermaye tekeli, kendisiyle birlikte ve kendisinin hükmü altında gelişen üretim tarzının ayak bağı olur. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve emeğin toplumsallaşması, sonunda bunların kapitalist kabuklarıyla uyuşamadıkları bir noktaya ulaşır. Kabuk parçalanır. Kapitalist özel mülkiyetinin saati çalmıştır. Mülksüzleştirilenler mülksüzleştirilir.

“Kapitalist üretim tarzının ürünü olan kapitalist mülk edinme tarzı ve dolayısıyla kapitalist özel mülkiyet, bireyin kendi emeğine dayalı özel mülkiyetin ilk olumsuzlanmasıdır. Ne var ki kapitalist üretim, bir doğa yasasının şaşmaz zorunluluğu ile kendi olumsuzlamasını doğurur. Bu olumsuzlamanın olumsuzlanmasıdır. Bu, özel mülkiyeti yeniden getirmeyi, ama kapitalist dönemde edinilmiş şeyler olan el birliği ile toprağın ve emek harcanarak üretilmiş üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayanan bireysel mülkiyeti getirir.

“Bireylerin kendi emeklerine dayanan dağılık özel mülkiyetin kapitalist mülkiyete dönüşmesi, doğal olarak şimdiden toplumsallaşmış üretime dayanan kapitalist özel mülkiyetin toplumsal özel mülkiyete dönüşmesinden, karşılaştırmayacak ölçüde daha fazla zaman alan, daha sert ve zorlu bir süreçtir. Birinci durumda halk kitlesinin az sayıda gaspçı tarafından mülksüzleştirilmesi, ikinci durumda az sayıda gaspçının halk kitleleri tarafından mülksüzleştirilmesi söz konusudur.”¹⁴

Alıntıyı uzun tuttuk. Çünkü bu alıntı Marks'ın “mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi” olarak “yadsımanın yadsınması”nı somut hangi durumlardan hareketle kullandığını net biçimde görmemizi sağlıyor. Marks'ın ve Engels'in de bu durumları “yadsımanın yadsınması” olarak tanımlamaları bir tarafa bahsettikleri durumların “ilkel komünal toplum-sınıflı toplumlar-komünizm” üçlemesinden tamamen uzak/farklı olduğu açık değil midir? O halde Marks'tan hareketle açıklanacaksa yadsımanın yadsınması onu konu ettiği, somutlaştırdığı durumlar üzerinde durulmalıdır; kendimizin, özgülde MAE'nin ve MKP muhasebesinin uydurduğu durumlar üzerinde değil!

Marks kendi olumsuzlanmasını doğuran ilk olumsuzlamanın bireyin kendi emeğine dayanan özel mülkiyeti olduğunu açıklayıp bu durumun tanımını yaptıktan sonra bunun “olumsuzlamanın olumsuzlanması” olduğunu ve bunun da “şimdiden fiilen toplumsallaşmış üretime dayanan kapitalist özel mülkiyetin” halk kitlesi tarafından gerçekleştirilecek mülksüzleştirmeyle sonuçlanacağını belirtiyor. Çok açık olarak ilk yadsımanın kapitalist özel mülkiyeti olumsuzlama dinamiğini de beraberinde var ettiğini, geliştirdiğini okuyoruz. Mao'nun tanımında bu dinamik belirtiliyor, vurgulanıyor. “Yadsımanın yadsınması yoktur.” dediğinde Mao süreçlerin “basit bir kendi hareketi” olarak

14 A.g.e., s. 729-730

var olmadığını, mülkiyetçiliğin kaldırılmasıyla sonuçlanacak bir toplum tarihi kavrayışının eksik olacağını, ilkel komünal toplumda “insan bilinci”nin bu ilk aşamasında içerili mülkiyetsizliğin “kendi döngüsü”nü tamamlayarak yeniden ve zenginleşmiş olarak/dolmuş olarak gerçekleşeceği görüşünün dogmatizme götürdüğünü savunmuş oluyordu. Aksine her üretim tarzında karmaşık bütünlükler döngüler, hareketler oluşturarak ve her bir çelişmenin diğerleriyle bağlantılı halde ilerlemesiyle gerçekleşiyor. Bu nedenle Mao köleci düzenin feodal düzene, feodal düzenin kapitalist düzene ve kapitalist düzenin de sosyalist düzene “olumsuzlamanın olumsuzlanması” olarak gelmediğini, olumsuzlama-olumlulama-olumsuzlama halinde geldiğini ifade ediyor. Marks’ın alıntılıdığımız bölümdeki “durumlar”a ilişkin yorumları da bu ifadeye büsbütün uymaktadır. Mao aynı yorumu komünizm için de yapıyor, bu gelişimin komünizm içinde de süreceğinden emin olduğunu söylüyor. “Es geçtiği” iddia edilen komünist toplum hakkında söyledikleri Mao’nun, bu iddianın sahiplerini düşündürtecek cinstendir!.. Biz ek olarak şunu söyleyebiliriz: İlkel komünal toplumun “basit” görünen oluş ve gelişimi kesinlikle karmaşık ilişkilerden, çelişkilerden meydana gelmiş olmalıdır. Henry Morgan’dan bu yana açığa çıkarılan bulgular bu dönemin de kendi içinde basitten karmaşığa ve çeşitli biçimlerde gerçekleştiğini göstermektedir...

MAE’nin MKP muhasebesinden hareketle savunduğu tablonun Marks’ın konu ettiği olumsuzlamanın olumsuzlanmasıyla ilgili olmadığı açıktır ve Mao’nun da bu tabloda herhangi bir şeyi es geçmediği ortadadır. Aksine Mao; Marks’ın açıklamalarıyla, tarihsel alerjisiyle uyumlu olarak belli bir toplum düzenindeki mülkiyet biçiminin gelişiminin olumsuzlama, olumlama, olumsuzlama halinde olduğunu savunmuştur. Marks bize belli bir üretim tarzının, dâhil olduğu toplum düzeni içindeki hareketini anlatmıştır; Mao bu hareketin karşıtların birliği olarak olumlama-olumsuzlama-olumlulama-olumsuzlama olarak gerçekleşmekte olduğunu savunmuştur. Bununla beraber Hegelci “yadsımanın yadsınması”nın olmadığını, toplumların ilkel komünal toplumdaki özlerini ileriki bir zamanda, gelişmiş olarak yeniden yakalayacağı düşüncesinin gerçeklere uymadığını, toplumlardaki karşıtların birliğinin hep olacağını, komünist toplumun da karşıtların birliği olarak var olacağını söylemiştir.

Engels de tarihte yadsımanın yadsınmasını toprağın ortaklaşa mülkiyeti ile başlatıyor. Uygur halkların işe toprağın ortak mülkiyeti ile başladığını ve zamanla bu mülkiyet biçiminin üretim için engel durumuna geldiğini, dolayısıyla ortadan kaldırılması koşullarının gelişmesi sonucunda yadsındığını açıklıyor: Toprağın ortaklaşa mülkiyeti özel mülkiyete doğru yadsınır ve özel mülkiyet de tarımın gelişmesinin belli bir aşamasında üretimin önünde engel olması nedeniyle yadsınmak zorundadır. Bu yadsınma kuşkusuz ilkel ortak mülkiyetin canlandırılması olarak değil, modern bulgu ve buluşlarla gelişmiş bir ortaklaşa üretimi sağlayan mülkiyet biçiminde olacaktır... Bu anlatımda temel olarak izlenmesi gereken veya izlenebilir olan şey toplumsal üretimdir. Üretim her yeni toplum düzeninde toplumsal düzey bakımından ilerlemektedir; bununla beraber her toplum düzeninde üretim tarzı, dolayısıyla üretim-çalışma-emek-ü-

rün-üretim ilişkileri-üretim araçları-sınıflar vs. özgündür; ancak bütün içinde kavranabilir. Bunların hiçbiri geçmişten geleceğe doğru bir çember üzerinde gelişmezler!

Tarihe uygulanan “yadsımanın yadsınması” Engels’in sadece diyalektik değişimi göstermesine yarıyor. Yasa değişimi gösteriyor, daha doğrusu vurguluyor; ama bize hiçbir analiz sunmuyor; yasanın analiz gerektiren bir açılımı bulunmuyor! “Uygar halkların ortak toprak mülkiyetiyle işe başlaması” çok genel bir ifadedir ve bu mülkiyetin konu edilmesi, “özel mülkiyetin olmaması” olarak yorumlanabilir mi? Yorumlanamaz, çünkü toplumsal üretimin başlaması ne derecede karmaşık ve çeşitliyse özel mülkiyetin aldığı biçimler de buna uygun olarak vardır ve çeşitlidir... Mao'nun yadsıma-olumlama-yadsıma olarak tanımladığı hareket biçimi tarihsel gelişmenin iç içe, karmaşık, kendinde başkasını her an için var eden yapısına uygundur. Engels'in amacı “yadsımanın yadsınması”nı savunmaktan çok burada Dühring'in diyalektiğe saldırısına yanıt vermek, onu boşa düşürmektir. Dühring tarihte etkin olan karşıt hareketlerin neden olduğu değişimi konu etmeyi “idealizm”e yaslanmak diyerek mahkûm ediyor, daha doğrusu reddediyor. Engels de bu ahmaklığı gösteriyor! Bu nedenle “basit” anlatımı tercih ediyor ve örnekler üzerinden bu ahmaklığı açıklıyor. Ekin, matematik, felsefe örnekleri hep basittir; analiz içermemektedir. Bu “basit” açıklamaları temel almak, bu tek çizgide gelişim modelini uygulamak toplumsal evrimde bizi “aynı biçimler”i aramaya, dolayısıyla subjektivizme yönlendirir. Bugün toplumlar tarihindeki toplum biçimlerinin basit bir düz çizgi izlemediğini, analizin öneminin büyük olduğunu çok daha iyi biliyoruz. Lenin’de somutlaşan proleter devrim anlayışının zenginleşen içeriği ve emperyalizm analizine bağlı dünya ekonomisi analizi bu bakımdan çarpıcı örneklerdir... Engels’in Dühring’in ahmaklığına saldırısındaki yöntemi o tartışma içinde anlaşılırdır; ama konuların kavranması için bu yöntem kullanıldığında dogmatizme götürür, götürmüştür de...

Lenin, Felsefe Defterleri’nde Engels’in bu “örnekleme” açıklamalarından söz ederken tam da “karşıtların birliği ve mücadelesi” olarak diyalektiğin anlaşılmasına değinir. “Genellikle (Örneğin Plehanov’da) diyalektiğin bu yanına yeterince dikkat edilmemiştir: Karşıtların Özdeşliği bilginin yasası (ve nesnel dünyanın yasası) olarak değil de bir örnekler toplamı olarak alınıyor. [‘örneğin tohum’; ‘örneğin ilkel komünizm’ Engels’te de böyle. Ama elbette ki ‘vulgari-zasyon’ amacıyla böyle bu...]”¹⁵

Engels söz konusu açıklamada sadece örnekler veriyor, herhangi bir toplum biçimi hakkında ve mülkiyet biçimine dair bilgilendirme yapmıyor. Çünkü ilgili tartışma herhangi bir mülkiyet biçimi hakkında değil. Tartışma Dühring’in Marks’ın “yadsımanın yadsınması”na dayanarak “geçmişten geleceği doğurtur”ken “bu kez toprak ve iş araçlarının ortaklaşa sahipliğine dayanan daha yüksek bir biçim altında”ki bireysel mülkiyeti toplumsal mülkiyet olarak tanımlamasına eleştiri üzerinedir. “Yadsımanın yadsınması” ile tanımlanan top-

15 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 303

lumsal mülkiyetin yine “bireysel mülkiyet” olduğuna dikkat çeken Dühring “Hegelci martavallara inanarak aklı başında bir adam için toprağın ve sermayenin ortaklaşa kullanılması zorunluluğuna kandırılması güç olacaktır.” diyor! Engels de Marks’ın yadsımanın yadsınmasına dayanan bir analiz yapmadığını gösterdikten sonra ve ayrıca erişilecek bireysel mülkiyetin “toprağın ve emek tarafından üretilmiş üretim araçlarının toplumsal mülkiyet TEMELİ ÜZERİNDE yeniden kurulması olduğunu ve bunun toplumsal mülkiyetin toprağı ve öteki üretim araçlarını ve bireysel mülkiyetin de ürünlerini yani tüketim nesnelerini kapsamına aldığını açıkladıktan sonra “Ve şimdi okuyucuya soruyorum.” diyerek Marks’ın ne yaptığını anlatıyor: “Diyalektik karışıklığın zorlamaları ve entelektüel bezekler nerede, sonunda her şeyin bir şey olduğu sonucunu veren fikirler karışım ve karikatürü nerede, inanç sahipleri için diyalektik mucizeler nerede, Marks’ın Dühring’e göre onlar olmaksızın açıklamasını yapma başarısını gösteremeyeceği Hegelci Logos öğretisinin diyalektik gizleme merakları ve zorlamaları nerede? Marks, yalnızca tarih aracıyla tanıtılar ve burada kısaca şu olguları özetler: Vaktiyle küçük işletme kendi evrimi ile kendi yok oluşunu, yani küçük mülk sahiplerinin mülksüzleştirilmesinin koşullarını nasıl zorunlu olarak yarattıysa, bugün de kapitalist üretim biçimi, kendisini yıkıma uğratacak maddesel koşulları tıpkı öyle yaratmıştır. Süreç, tarihsel bir süreçtir ve eğer aynı zamanda diyalektik ise bu, bay Dühring için ne denli can sıkıcı olursa olsun Marks’ın suçu değildir.”¹⁶

“Yadsımanın yadsınması”nın Marks’ın tanıtılama aracı olmadığı çok açıktır; o sadece tarih aracıyla elde ettiği sonucu “yadsımanın yadsınması”yla gösterir, açığa çıkardığı şeye onu kullanarak işaret eder. Hepsı bu! Engels Anti-Dühring’te bunu bize anlaşılır biçimde anlatıyor. Bu nedenle buradaki tartışmanın “yadsımanın yadsınması”nın teorik açılımını, bu anlamda savunmasını içerdiğini düşünmek veya varsaymak için bir nedenimiz yok. Elbette “yadsımanın yadsınması” burada diyalektik olarak tanımlanmıştır, diyalektiğin bir kategorisi olarak açıklanmıştır; ne var ki bunun şeylerdeki bilginin açığa çıkarılması, bir bilgi teorisi olarak açıklanmadığı ortada. Lenin’in dikkat çektiği gibi Engels “bir örnekler toplamı olarak (...) Ama elbette ki ‘vulgarizasyon’ amacıyla böyle” koyuyor sorunu; Dühring’in diyalektiğe ve Marks’ın yöntemine yönelik akıl almaz derecedeki çarpıtmalarına basit bir biçimde “anlaşılır” bir yanıt veriyor... Dolayısıyla burada yadsımanın yadsınmasına dair bir teorik açılım bulunmuyor ve üstelik Marks’ın bilgi teorisi, analiz ve sentez yöntemi de “diyalektik olmak”la beraber yadsımanın yadsınması amacıyla pratikleşmiyor; ne onda ne Engels’te yadsımanın yadsınması bilgi edinme yöntemi olarak kullanılmış; bir tanıtılama işlevi görmüştür. Oysa aslolan budur. Dühring’in Marks’a yönelik suçlamasındaki temel argüman Hegel’in diyalektiğinin kullanılmasıdır. Bu diyalektiği Marks’ın analizlerini ve sentezlerini irdelediğimizde kavrayabiliriz ve buralardaki yöntem “birin ikiye bölünmesi” ve bütün diğer şeylerin bununla bağıını çözümleyerek bütün hakkındaki en derin, geniş bilgiye ulaşmak biçimindedir. Bu çözümlemede hem yadsıma hem olumlama aynı

anda ortaya çıkarılır...

“Karşıtların özdeşliği (...) doğanın ve zihnin ve toplumun da bütün fenomen ve süreçlerindeki çelişkinin, birbirlerini karşılıklı olarak dışalayan, karşıt yönsemelerin varlığının kabul edilışıdır. (Keşfedilişidir) Evrenin bütün süreçlerini özdevinimleri içinde, kendiliğinden gelişimleri içinde, canlı hayatları içinde bilebilmenin koşulu bu süreçleri karşıtların birliği olarak tanımaktır.”¹⁷

Lenin’in burada sözünü ettiği bilgi teorisi “birin ikiye bölünmesi”nden başka bir şey değildir. Bir şeyi keşfedebilmenin koşulu o şeyi karşıtların birliği olarak tanımak ve o şeyin karşıt yönlerinin neden olduğu hareketi incelemektir.

Lenin; Marks’ın burjuva toplumunu, yani kapitalist toplumu diyalektik olarak incelediğini açıklarken de bu inceleme yönteminden söz eder: “Kapital’de Marks, burjuva toplumunu en basit, en alışılmış, en kitle halinde yaygın, en sıradan ve milyonlarca kez rastlanan bağıntısını; mal mücadelesini çözümler ilkin. Ve çözümleme ortaya koyar ki çağdaş toplumun BÜTÜN çelişkileri (bütün çelişkilerin tohumları) bu ilk fenomenin içinde (burjuva toplumunun bu ‘hücre’inde) bulunmaktadır. Açıklama daha sonra bu çelişkilerin ve bu toplumun başlangıcından sonuna kadar, çeşitli parçalarının toplamı içinde gelişimini (ve büyümesini ve hareketini) gösterir.”¹⁸

Marks’ın diyalektiği nasıl kavradığını, uyguladığını çok net, açık özetleyen bir paragraftır bu: en basit, yaygın, alışılmış vs. olandan başlayarak hareket, gelişme, yani süreç incelemesi. Burada en yaygın vs. olanın ikiye bölünüp çözümlenmesinden söz ediliyor ilkin ve tüm sürecin bu çözümlemenin devamı olarak, kurulu binlerce bağ izlenerek incelenmesi; geçmiş ve gelecekle olan ilişkiler bunun devamında hiç kuşkusuz kendiliğinden/doğallık içinde gündeme gelmekte ve çözümlenmektedir. Hiçbir şey geçmişle, geçmişteki haliyle incelenmeye başlanmıyor; önce bugünü ortaya çıkarılıp buradan başlayan bir inceleme gerçekleşiyor. Burada yadsımanın yadsınması olarak bir inceleme söz konusu değil. Mao’nun felsefeye katkısı bu TEMEL noktayı kesin biçimde ortaya koymasındır. Mao görünümünden öze ve açığa çıkarılan özden genele doğru giden bir yöntemin temel olduğunu; bunun da karşıtların birliğine dayanan felsefi bakış açısından geldiğinden vurgular; bu yöntemde yadsıma ve olumlama iç içe süreçler ve aynı anda ortaya çıkan gelişmeler olarak konu edilir. Kapital’in *Mantık*’ı da böyledir.

MAE “Oysa yadsımanın yadsınması maddenin değişim sürecinin bir aşamasında dönüp dolaşarak ilk konumunun üzerine geldiğinde yaptığı büyük sıçramanın adıdır.” diyor. Marks’ın kapitalizmi buna göre incelemediği açık olmalıdır. Çünkü Marks kapitalizmi en yaygın, en basit, en görünür olan bağıntısı ile meta ile incelemeye başlar. Buradan başlayan incelemesinin sonucunda bu toplum biçiminin, kendi yok oluşunu içerdiğini ortaya çıkarıp “yadsıyanın yadsımacağı”nı söyler. Bu nedenle “yadsımanın yadsınması” bir yöntem de-

17 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 303

18 A.g.e., s. 304

ğildir ve olamaz da. Bununla beraber Marks kapitalizmin kendi yok oluşunu içermesini ilkel komünal toplumdaki itibaren var olan bir öz ile de açıklamaz; aksine kapitalistin “mülksüzleştirme” ile başlayan serüveninden öncesine gitmez Marks. “Mülksüzleştirme” saldırısını kapitalist üretim tarzının tarih öncesi olarak tanımlar ve bu süreci kapitalist meta üretiminin bağıntısı olarak ele alır. Dolayısıyla yadsıma ilkel komünal toplumun yadsınması değildir burada. Ve sonuçta, yadsıma ile beliren kapitalist mülkiyet biçimi, yani kapitalist özel mülkiyet kendinde sosyalizm için bir olumlama olan toplumsal üretimin yok edici özelliğini taşıyarak gelişir. Bu gelişme, söz konusu olumlamanın yadsıyanın yadsınacağı anı besler. Bütün süreç yadsıma-olumlama-yadsıma olarak ilerler. Kapitalizmin incelenmesinden sonra “yadsımanın yadsınması” “nihai nokta”yı betimlemek üzere kullanılır.

Marks’ın “Mülksüzleştirilenler mülksüzleştirilir.” sözünü “Mülksüzleştirilenler neden oldukları toplumsal üretimin gelişiminin sonucunda mülksüzleştirilirler.” olarak açıklayabiliriz. Elbette Marks’ın sözü “zaten” bu içeriktedir, ne var ki “yadsımanın yadsınma” olarak tanımlanması sözü edilen süreçteki olumlama ve ancak bu olumlama ile olanaklı olan sonucu kavramamıza engel olabiliyor.

Evet yadsımanın yadsınması maddenin kendindeki çelişkiyi ve bu çelişkiden kaynaklanan kendi yok oluşunu/dönüşümünü belirtir, bu nedenle diyalektik bir derinlik içerir. Ne var ki bu derinlik kavramak ve dönüştürmek için yeterli değildir. Bize “olumlama”yı gösteren bir tanım da gerekiyor, örnek anlatımda bunun karşılığı kapitalist özel mülkiyete dayanan toplumsal üretimdir...

Mao her şeyin kendindeki çelişkiyi, şeyi çevreleyen, içeren tüm diğer şeylerle bağlı olarak değerlendirmek gerektiğine dikkat çeker; Marks’ın yaptığı budur. Kaçınılmaz/zorunlu değişimi, sıçramaları bu bağlarla ilişkilendirir. Bu nedenle “Yadsımanın yadsınması diye bir şey yoktur; olumlama, yadsıma, olumlama, yadsıma... şeylerin gelişiminde olayların her halkası hem olumlama hem de yadsımadır.” der. Her aşamada şeyin hareketini belirleyen sonraki halkanın etkileri ile beraber kendi varlığının, dolayısıyla olumlama ve yadsınmanın etkileri de vardır. Her varlık bir yadsımadır, yani bir belirlenimdir, var oluştur. Böyle olduğu için de olumlama değildir. Bu zıtlık hali hareketin de koşuludur. Yadsımanın yadsınması, tanım olarak, bu hareketi zıtlık halinde vermiyor; bir döngü etrafındaki hareketin kendine doğru olduğu bilgisini veriyor.

Oysa hareket böyle açıklanamaz, böyle incelenmez de. MKP muhasebesinin üretimin ve üretim araçlarının toplumsallaşması olarak mülksüzleştirmeyi ilkel komünal toplumun yadsınması diye tanımlaması bu “yasa”nın eksikliğini görmek bakımından iyi bir örnektir. İkel komünal toplumun yadsınması olarak sınıflı toplum bir mülksüzleştirme saldırısı ile başlamaz; mülksüzlük ilkel komünal toplumların var oluş biçimidir çünkü. Komünist toplumdaki “mülkiyetsizlik” ise mülkiyetin toplumsallaşması anlamındadır. Dolayısıyla komünist toplum ilkel komünal toplumun yadsınması değildir; ama özel mülkiyete dayanan kapitalizmin yadsınmasıdır! “Döngüsünü tamamlayan” kapitalist özel mülkiyettir

ve bu mülkiyet biçimi dönüşüme uğradığı süreç boyunca olumlamasını kendinde içerecektir, kendi varlığında direnecektir! Bu direnişin yenilmeye mahkûm olduğunu, olumlamanın yadsıma içerdiğini, bu anlamda her şeyin kendinde yok oluşu barındırdığını biliyoruz. Bu durumda komünist toplumun çekirdeğini ilkel komünal toplumda aramak yanlıştır ve boşunadır. Mao Zedung ilkel komünal toplumdan başlayarak olumlama, yadsıma, olumlama yadsıma olduğunu söylerken her bir toplumun kendi bütünlüğünü, bu bütünlük içindeki çelişkileri, bu çelişkilerin birbirleriyle bağlarını temel alır. Sanıldığı veya MAE tarafından anlaşıldığı gibi belli bir şeydeki hareketin “nihai sonu”nu es geçmesi, ihmal etmesi söz konusu değildir.

Bu yaklaşımın tam olarak anlaşılmasının koşulu özellikle veya en uygun olarak Marks'ın kapitalizm incelemesini, yani Kapital'i “yöntembilim” olarak okumaktır...

Lenin'in “Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi” çalışmasında da bu yaklaşımın uygulandığını söylemeliyiz. Lenin, Rus toplumunu 1800’lü yıllarını, daha net söylersek Rusya’da kapitalizmin varlığına ve gelişimine denk gelen süreçleri konu alır; bunun öncesine yönelmez! Çünkü Rusya’nın o günü ve geleceğinin anlaşılması kapitalist üretim çekirdeğinin çözümlenmesi ile olanaklıdır. Marksizm de bu koşulların ürünüdür! Marksizm sadece kapitalist üretim tarzında içerilidir; emeğinden başka kaybedecek hiçbir şeyi olmayanların varlığında; ne ilkel komünal toplumda ne de farklı toplum biçimleri içinde gündemleşmiş “ortaklaşmacılık” anlayışlarında; o sadece proletaryanın merkezinde yer aldığı toplumsal üretimin ürünü olabilir!

Halk Savaşı Stratejisi, Sosyalizmde Sınıf Savaşımı, KP’lerde İki Çizgi Mücadelesi vs.; her Marksist teori bu yöntemi içermektedir. İki Çizgi Mücadelesi örneğin, KP’nin kapitalist toplum içinde kavranmasının ürünüdür. KP’deki çelişki, onun, içinde bulunduğu toplumun diğer çelişkileriyle bağımlıdır ve ancak bu bağımlıların yeterli bir incelemesi ile iki çizgi mücadelesinin komünist hareketin bir silahı olabileceğini başarabiliriz...

MAE “Yadsımanın yadsınması maddenin değişim sürecinin bir aşamasında dönüp dolaşarak ilk konumunun üzerine geldiğinde yaptığı büyük çaplı sıçramanın adıdır.” dediğinde, olsa olsa tarihin en kaba özetini yapmış olmaktadır...

Bu özet “yadsıma içinde olumlama, olumlama içinde yadsıma olduğu”nu es geçmesi; dolayısıyla “ilk konuma ait bir öz”ün hareketini içermesi nedeniyle idealist bir niteliktedir. Bundan ötürü de dogmatizme neden olur, dogmaları doğurur... Mao Zedung’un “Çelişme Üzerine” ve “Pratik Üzerine”yi dogmatizme karşı mücadele içinde yazması ve tartışmakta olduğumuz konuşmasında dogmatizme yükleniyor olması bu bakımdan dikkate değerdir...

Buraya kadar olan tartışmamızda MAE’nin hemen hemen hiç içerik tartışması yapmadığını, Mao’nun konuşmasında olduğunu ileri sürdüğü “yanılısma” ve “es geçme”den kaynaklanan sorunlu açıklamaların aslında temelsiz bir “eleştirisi”ni yaptığını göstermeye çalıştık. Şimdi de özel olarak bize yönelttiği

eleştirilere ve bununla beraber Marks, Engels, Lenin ve Stalin'deki *Manlık*'in teorik düzlemde Mao'dan neden "farklı" olabildiğini ve olabileceğini; ama bu "fark"ın MAE'nin iddia ettiği türden bir fark da olmadığını göstermeye çalışarak yanıtlar vereceğiz... Başlarken şunu vurgulayalım: MAE bizim bugüne kadar "bu" tür bir tartışmaya girmedik, bu alanda genel bir tutum olarak Mao'nun tekrarlamaktan ibaret davrandığımız konusunda haklıdır. Ne var ki bunu sadece "böyle istediğimiz" veya "böyle olmayı benimsediğimiz" için yapmadığımız açık olmalıdır. Mao'nun felsefedeki düzeyini incelemek, dolayısıyla tartışmak önemlidir ve gereklidir. Sorunumuz bunun her türden çalışmanın doğru bir nitelikte gelişmesi bakımından zorunlu olduğunu kavrayamamaktır... Felsefenin ilkelerini Mao'nun tanımlamış olduğu çerçevede öğrenmek ve uygulamak, bunun bir parçası olarak da tartışmak temel davranışlarımızdan biri olmalıydı ve olmalıdır. Bunu başaramamak MLM'ye olan uzaklıkla ilgilidir. Nasıl ki "Kapital'i" okunmadan kapitalizmi kavramak olanaksızsa Mao'nun felsefi tanımlarını, onda en ileri seviyede konmuş olan ilkeleri okumadan, dolayısıyla etraflıca tartışmadan diyalektik materyalizmi öğrenmek, dolayısıyla savunmak olanaksızdır. MAE'nin eleştirilerindeki saçmalıklar bir tarafa sözünü ettiğimiz bu konuda herhangi bir haksızlığa uğramadığımız farkında olduğumuzun bilinmesini isteriz...

Tam bu noktada İşçi-Köylü gazetesine yönelik "eleştiri"ye yanıt vermek yerinde olacaktır. Çünkü bu eleştiri hem saçmalık içermektedir hem de "haksızlık" yapılıyor diyemeyeceğimiz bir duruma işaret etmektedir. "Haksızlık yapılıyor." diyemeyiz; çünkü Mao'nun tartışmakta olduğumuz; ama daha çok da incelememiz ve öğrenmemiz gereken "katkısı" hakkında ne derecede zayıf olduğumuzu gösteren bir olaydan hareketle "eleştirilmek"teyiz! Bununla beraber saçmadır; çünkü MAE gene konunun özüne ilişkin ve hatta olayın da kendisine ilişkin hiçbir şey söylememektedir, kendi sorunlu kavrayışından kaynaklanan iddialar ileri sürmektedir.

Olay, İşçi Köylü gazetesindeki bir makalede Mao'nun "yadsımanın yadsınması" yasasına ve "tez, anti-tez, sentez" yöntemine katkılar yaptığının belirtilmesi üzerine sonraki sayılarda bunun yanlış bir bilgi olduğuna yönelik açıklama yapılmasıdır. MAE bu olayı "yadsımanın yadsınması ve tez, anti-tez, sentez kavramlar kullanınca (...) düzeltme adıyla inkâra uğradı" diyerek anlatıyor! Bu iki "olay anlatımı" arasındaki fark bize MAE'nin kavrayışı ve görüşlerini nasıl oluşturup savunduğu hakkında net bir fikir vermektedir aslında. Onun bu tutumunun tipik olduğunu söylemeliyiz; oportünistlere özgü ve kendi çukurunda debelenmeye mahkûm bir tutum bu. "Kendi çukurunda" diyoruz, çünkü MAE "olan" bir sorunu değil "uydurduğu" bir sorunu tartışma konusu veya "eleştiri malzemesi" yapıyor! "Yadsımanın yadsınması ve tez, anti-tez, sentez kavramları kullanınca, bir sonraki sayıda, gazetenin yazı kurulu tarafından düzeltme adıyla inkâra uğradı." deniliyor ve cümlelerin başında da şöyle "belirsiz" bir ifade kullanılıyor: "Bu gazetenin 'sınıfsal yaklaşım' köşesindeki makalede bir vesileyle"! Hangi vesileyle? Sınıfsal Yaklaşım'da ne denmiştir de İşçi Köylü Gazetesi'nin yazı kurulu düzeltme yapma gereği duymuştur?

MAE bunu belirtmiyor. Unuttuğu, bilmediği, ihmal edilebilir olduğu için değil hiç şüphesiz; belirtmiyor, çünkü böylece “kendi çukuru”nu kazmış olacak! Yazı Kurulu söz konusu kavramların kullanılmasına dahi tahammül edemiyor, ‘yasakları kavramlar’ olarak kabul ediyor ve yasaklamayı bu şekilde hayata geçiriyor... Onun, olayı “eksik” aktarmasındaki temel amaç bu; ve bunu devam eden sayfalarda apaçık ortaya seriyor.

Yapılan düzeltmenin “doğru”luğu ayrıca değerlendirilebilir, Mao'nun katkısı kadar “düzeltme”nin bu katkıyı kavrayış düzeyi de tartışılabilir. Fakat Mao'nun bu kavramları, yani “yadsımanın yadsınması”nı yanlışladığı ve tez, antitez ve sentezi kullanmadığı, dolayısıyla bu kavramları geliştirmede, bu kavramlara katkı sunmadığı ortadadır ve tartışılmazdır. “Sınıfsal Yaklaşım”daki yanlış bu kavramların Mao tarafından, yaptığı katkılarla geliştirildiği tespiti olmuştur. MAE bu tespiti konu etmiyor! Oysa kitabında, bize Mao'nun bu kavramları nasıl anlamadığını anlatıyor, Mao'nun nasıl bu kavramları siyasete kurban ettiğini açıklıyor... “Kendi çukurunda debelenmek” dediğimiz duruma düşüyor. Şu durumda neyi tartışabiliriz? Yalanı mı? Çarpıtmayı mı? Sahtekârlığı mı? Kavrayışsızlığı mı? Kara çalmayı mı?

“Düzeltme”nin nedeni düzeltmeyi okuyan herkes tarafından bilinebilir. Hiç kimse de bu düzeltmenin haksız veya yanlış bir nedenle yapıldığını söyleyemez. Buna MAE de dâhildir, yeter ki düzeltmenin nedeni hakkında konuşsun!

İlgili olayın nedeni hakkında yapılan çarpıtmaya yönelik söyleyeceklerimiz bundan ibaret. Üzerinde çokça durmaya gerek olmayan bir sahtekârlık örneği sergilemiş MAE, o kadar!

Gelelim düzeltmenin içeriğine...

Bununla ilgili MAE önce, kitabında kendisinin de aktardığını söylediği, Mao'dan alıntılarının olduğu gibi sunulduğunu belirtiyor ve Mao'nun buralardaki yaklaşımının “Sınıfsal Yaklaşım”daki tanımlarla çelişkili olduğunu gösterildiğini açıklamış oluyor. Böylece “düzeltme”nin nedenini, özünü, bu konuya hiç değinmeden geçiştirmiş oluyor. Devamında, Mao'dan hareketle, kendi ifadesiyle “Mao'yu tekrar etme yeteneğiyle” yapılan düzeltmeyi aktarıyor MAE. Bu düzeltmedeki “yadsımanın yadsınması” yasası diyalektiğe uygun olmayan bir yasadır” tümcesini “Mao'dan alınmamış” olarak ayırt ediyor ve “yasanın varlığını inkâr etmeyen bir cümle kuruluşuyla Mao'nun dediği şeyin de anlaşılmadığının kanıtlandığını ileri sürüyor. Çünkü Mao “Böylece bir yasa yoktur.” demiş, düzelticiler ise “Yadsımanın yadsınması diyalektiğe uygun olmayan bir yasadır.” demiş! Anlaşılan MAE kelime oyunundan kanıt çıkarma yeteneğine inanıyor. Düzelticilerin “yadsımanın yadsınması”ndan neden yasa olarak söz ettiklerini anlamazdan gelip “bakın onlar da ‘yasa’ diyor” demek bir çocuk sevinci olsa gerek! Hepimiz biliyoruz ki “yadsımanın yadsınması” diyalektiğin yasalarından biri olarak kavramlaşmıştır; “yasa” bu kavramın kendisinde içerili bir özelliktir. Biz “yadsımanın yadsınması yasası” demeyip “yadsımanın yadsınması” dediğimizde de diyalektiğin bir yasasını konu etmiş

oluyoruz. Dolayısıyla “yasa” adını kullandığımızda “yasanın varlığını inkâr etmeyen bir cümle kurmuş olmayız sadece buna “yasa” dendiğini, “yadsımanın yadsınması”nın bir yasa olarak tanımlandığını, adının böyle konduğunu kabul etmiş oluruz. Mehmet Ali Eser bir eser değildir; ama Eser adını almıştır. Ben ona sadece “Eser” dediğimde ona bir “eser” muamelesi yapmış olmam, sadece “ad”ı ile seslenmiş olurum, gibi! MAE’nin bu eleştirisi kelime oyunu bakımından gülümseticidir, ama tartışma bakımından gına getiricidir, “Bu kadar da olmaz.” dedirticidir... Gene bu cümledeki “diyalektiğe uygun olmayan” söylemini de eleştirirken MAE saçmıyor sadece. Bir önermenin diyalektik olmadığını veya diyalektiğe uymadığını söylediğimizde onun “varlık ilişkisini tartışma konusu yaptığımızı anlamazdan geliyor. “Bu şey vardır; ama diyalektik değildir.” demek her şeyin diyalektik olduğu temel önermesiyle çelişir ve yanlıştır. Bir önermenin yanlışlığını onun diyalektik olmadığını ispatlayarak gösterebiliriz. Eğer fikir tek taraflıysa örneğin, öz devinimi karanlıkta bıraktığı için bizim gözümüzde ölüdür! “Karşıtların birliği”ni içermeyen önermeler ölüdür, dolayısıyla gerçekliği yansıtmıyorlardır ya da gerçekliği yansıtmakta esas olarak yetersizdirler... Bu nedenle Mao’nun “Yadsımanın yadsınması diye bir şey yoktur.” demesiyle düzelticilerin “Yadsımanın yadsınması diyalektiğe uygun olmayan bir yasadır.” demeleri arasında bir fark yoktur, fark söylem biçimindedir. Hatta diyebiliriz ki, aslında MAE’nin düşünme biçimine uygun olduğu için o da takdir edecektir, Hegel tarafından tanımlanmış olup Engels, Marks ve Lenin tarafından ve daha birçok filozof ve siyasetçi tarafından da kullanılmış, açıklanmış vs. bir “tanım”ın, bir “yasa adı”nı böyle “Böyle bir şey yoktur.” diyerek inkâr etmesi Mao’nun gerçekçiliğine uymamıştır, yorumu daha az kulak tırmalayıcıdır: “Yadsımanın yadsınması” diye bir şey vardır; Hegel’de, Engels’te, Marks’ta vs... vardır; onların kitaplarında geçer! Nerede yoktur! Gerçeklikte! Mao’nun bunu söylediğini “çok” iyi kavramış görünen MAE düzelticilerin söylediğini “anlamazdan geliyor”, daha doğrusu kavram karmaşası içinde ipte cambazlık yapıyor görünüyor. Oysa ip üzerinde bile değil kendisi; o kadar mahir olmadığını anlıyoruz. Salt kendisine bakıldığını sanıp üzerinde taklalar atarak yürüdüğü duvarın (Kendisinin ördüğü duvar hem de!) ip sanılacağını umuyor. Komik mi? Değil, her şarlatanlığa gülünmüyor!

Düzeltiler “yadsımanın yadsınması yasası”nın “Her yadsıma olumlama ve her olumlama da yadsıma içerir, karşıtların birliği burada da geçerlidir.” diyerek yanlış olduğunu, eksik olduğunu belirtiyorlar. MAE ise bunu tartışmıyor! Peki, neyi tartışıyor? “... ML’nin ‘Maoist’ iki kanadının, bugüne değin özellikle hatırlatmaktan imtina ettikleri Marks, Engels ve Lenin’in bu kavramları nasıl kavradıkları”nı ve “bilimsel bir düşünce, birbirine karşıt iki tezden birini ‘doğru’ kabul ederken bunu, diğerini görmezden gelme tutumuyla değil, aksine diğerinin ‘yanlışlığı-yararsızlığı ve işlevsizliğini’ ortaya koyma üzerinde yapa”cağını tartışıyor! Elbette bunlar tartışılır. Fakat MAE düzelticilerin açık ifade ettikleri “karşıtların birliği burada da geçerlidir, yadsıma olumlama içerir ve olumlama da yadsıma” üzerinden yaptıkları eleştiriye neden tartışmanın konusu yapmıyor? Düzeltiler “birine doğru deyip diğerini görmezden gelme-

mişler; ama MAE ortada olanı değil kazdığı çukurda bulduklarını tartışmayı seçiyor!

Peki, çukurundan çıkardığı konulara yönelik ne düşünmeliyiz ya da ne düşünüyoruz?

Hemen şunu belirtelim: Yadsımanın yadsınması yasasının Marks'ta, Lenin'de ve hatta Engels'te de teorik bir açıklaması olmamıştır. Önceki kısımlarda sözü edilen yasanın (Elbette "ad" olarak yasanın!) Dühring'e karşı polemikte savunulması Lenin'in vurguladığı gibi "örnekler toplamı"ndan ibarettir ve daha sonra göstereceğimiz gibi diyalektiğin savunulması içeriklidir. Marks felsefe defterini "Feuerbach Üzerine Tezler"le kapattıktan itibaren bu yasaya dayanan "hiçbir" açıklama, bilgi çıkarımı yapmamıştır ve bunun böyle olduğunu Engels; Dühring'e karşı polemiginde açıkça, üstelik somutlaştırarak ifade ediyor; önceki bölümlerde buna yönelik yazdık. Peki, Lenin'in durumu nedir? Lenin'de de belli bir döneme kadar ve üstelik sadece "yalın", anlaşılır anlatımı sağlamak biçiminde; bu anlamda Engels'in örnekleme tarzına uygun veya benzer olarak bu yasadaki bahsedilmiştir. Ancak, belki de "temel" almamız gereken "Felsefe Defterleri" adlı felsefeye dair okumalarımızı içeren çalışmalarımızın "Diyalektik Sorunu Üzerine" bölümünde Lenin, "yadsımanın yadsınması yasası"ndan hiç söz etmez. Bu bölümde Lenin diyalektiği genel olarak tanımlar ve devamında şunları söyler: "Böylece, her önermede, diyalektiğin bütün öğelerinin embriyonları, tıpkı bir 'ağ'ın içinde gibi, bir 'hücre'nin içinde gibi apaçıklığıyla gösterilebilir (ve gösterilmelidir); ve böylece de diyalektiğini, genellikle bütün insan bilgisinden ayrılamazlığı ortaya konabilir (ve konulmalıdır). Doğa bilimlerine gelince, bunlar bize nesnel doğayı gene aynı nitelikleriyle, tikel'in genel'e ve olumsal'ın zorunlu'ya çevrilmesi, karşıtların geçişleri, değişmeleri ve karşılıklı bağılıkları (gibi nicelikleriyle) göstermektedirler (ve bir kez daha belirtmek gerekiyor ki, en basit her örnekten yararlanarak belirtilmelidir bu nokta) (Hegel'in ve) Marksizmin bilgi teorisi doğrudan doğruya diyalektiğin kendisidir. (...)"¹⁹

"Tikelin genele, olumsalın zorunlu'ya çevrilmesi" denerek tanımlanan nitelik bizim "Olumlamada yadsıma ve yadsımda olumlama vardır." diyerek yadsımanın yadsınması yasasına karşı kullandığımız diyalektiğin tam karşılığıdır. Lenin bu cümlelerin devamında şunları da ifade ediyor: "Gerek Hegel (bk. Mantık) ve gerekse doğa bilimlerinin çağdaş "gnozeolog'u ve (anlamamış olduğu) Hegelcilik'in düşmanı ve eklektik (...) Paul Volkman tarafından bir dizi daire halinde tanımlanıyor bilgi.

(...)

(...) Tanrıbabacılıktır idealizm. Doğru, evet. Ama felsefi idealizm. ('daha doğru olarak' ve 'ayrıca') sonsuz karmaşık olan insani (diyalektik) bilgi'nin nüanslarından biri ile tanrıbabacılığa giden yol'dur.

"Bir doğru çizgi değildir (Yani bir doğru çizgi halinde gelişmez.) insan bilgisi;

bir daireler dizgisine, bir sarmala durmaksızın yaklaşan bir eğri çizgidir. Bu çizginin her bölümü, her kesimi, her parçası bağımsız ve tam bir doğru çizgiye (tek yanlı olarak) çevrilebilir, ama (ağaçların arkasındaki ormanı göremiyorsak) o zaman bu doğru çizgi (egemen sınıfların sınıf çıkarı tarafından saptanan) tanrıbabacılığa, bataklığın içine sürükler bizi...²⁰

“Tikelin genele, olumsalın zorunluya çevrilmesi” tanımlaması her tikelin geneldeki varlığına, daha başından itibaren varlığına işaret eder. İncelemeye başladığımız her şeyde, bu anlamda “yadsınacak” her şeyde, daha başlangıçta karşıtı vardır. Lenin şöyle ifade ediyor net biçimde: “Diyalektik (Hegel’in dahice belirtmiş olduğu gibi) zaten daha burada vardır; tikel, genel’dir. (...) Demek ki karşıtlar (tikel, genel’in karşıtıdır), özdeşirler: Ancak genele götüren bu bağ içinde var olmaktadır tikel. Genel de ancak tikelin içinde, tikel dolayısıyla vardır. (...) Daha burada bile, doğanın nesnel bağı anlamında zorunluluk kavramının öğeleri, embriyonları bulunmaktadır. Olumsal ve zorunlu, fenomen ve öz daha şimdiden buradadır...”²¹

“Yadsımanın yadsınması” daha başlangıçta bulunamı sonra da aramamıza yol açan bir dogma üretiyor. İlkel komünal toplumun yadsınması olarak köleciliği ilkel toplulukların yaşama (beslenme, barınma, nesli sürdürme etkinlikleri) biçiminin kendisinde aramak yerine mülkiyetçilik anlayışında aramak bizi “nesnel” olandan koparan bir adımdır örneğin. Oysa ilkel toplumlarda kendi yaşam alanlarını korumak ve kendi kabilesini-klanını sürdürmek kaçınılmaz olarak diğerlerine karşı silahlanmayı içerir, savaşı, esir almayı, yaşam alanlarını ele geçirmeyi içerir. Hiç mülkiyet yokken mülk edinme fikri oluşamazdı zaten; buna karşın toplumu (kabileyi) korumak mülk edinme fikrinin yatağı olabilirdi ve oldu da!.. Olumlama daha başlangıçta, yadsımanın kendinde bulunuyor ve koşullar, diğer çelişkiler-süreçler bunun gerçekleşmesinde çeşitli düzeylerde roller oynuyorlar...

“Yadsımanın yadsınması yasası”ndan hareketle komünist toplumun ilkel komünal toplumun “yadsınmasının yadsınması” olduğunu ileri sürmek ilkel komünal toplum da içinde olmakla beraber bütün toplum tarihinin “üretim toplumsallaşması” yararına, bu zorunluluk yararına gerçekleştiğini görmemeyi içerir. Tam da bu nedenle köleciliğin feodal toplum bakımından, feodal toplumun kapitalist toplum bakımından ve kapitalist toplumun da sosyalist toplum bakımından olumlama olduğunu kavramamaya neden olur. Bugün burjuva veya küçük burjuva akımların kapitalizmin derinleşmiş bulunan krizine çözüm arayışlarında feodal dönemin üretim biçimlerine yönelmeleri, feodal örgütlenme biçimlerine “doğallık” atfederek; ama hiç kuşkusuz “bugünün bilinçlenmiş insanı”yla bu doğal üretim ve örgütlenmeyi “gelişkin” kılma çabasına girmeleri bu kavrayışsızlığın bir sonucudur. İlkel komünal toplumun “özgür” ve “eşit” insan olabilme arzusu ve hedefi de aynı anlayıştan beslenmektedir. O nedenle Lenin’in uyarısı yerindedir: “... Bu çizginin her bölümü, her kesimi, her parçası

20 A.g.e., s. 305-306-307

21 A.g.e., s. 305

bağımsız ve tam bir doğru çizgiye (tek yanlı olarak) çevrilebilir, ama (ağaçların arkasındaki ormanı göremiyorsak) o zaman bu doğru çizgi (egemen sınıfların sınıf çıkarı tarafından saptanan) tanrıbabacılığa, bataklığın içine sürükler bizi...”

İçinde kendi olumlamasını barındırmayan hiçbir yadsıma yoktur ve her olumlama da yadsıma içerir. “Büyük sıçrama” olarak tanımlanan değişim nitel değişimdir ve nitel değişim daha nicel değişim varken sürecin kendindeki karşıtlarının içindedir.

Lenin’in “Diyalektik Sorunu Üzerine” başlığıyla yazdığı ve alıntılar yaptığımız bölüm, “Felsefe Defterleri”ndeki genel analizlerin sentezi olarak değerlendirilebilecek bir içeriğe sahiptir. Ne var ki bu bölüm çok kısa, çok özlü ve açıklanmak üzere yazılmıştır. Dolayısıyla Lenin’in felsefe üzerine “sonuç olarak” neler düşündüğünü anlamak için onun bu bölümdeki belirlemelerine dikkat kesilmek yerinde olacaktır. Bu bakımdan tikel genel ilişkisi ve olumsalın zorunluya çevrilmesi hakkındaki tespitleri ve ayrıca insan bilgisini “bir sarmala durmaksızın yaklaşan bir eğri çizgi” olarak tanımlaması tartışmamız için belirleyici değerdedir..

Mao’nun karşısına Marks, Engels, Lenin’i çıkaran MAE, görüldüğü kadarıyla bizim ve genel olarak Maoistlerin “Mao’nun felsefeye nitel katkısı” hakkındaki düşüncemizi, savlarımızı pek ciddiye almamış bugüne kadar! Bizim “Mao’ya doğru derken Marks-Engels-Lenin’in neden yanlış olduğunu ortaya koymayı es geçtiğimizi söylüyor MAE! Kabaca ele alındığında bu iddia doğru görünüyor, ne var ki Mao’nun katkısının nitel olduğunu savunmak aynı zamanda Mao’nun “yanırladığı” görüşleri onun gibi yanırlamayı içermez mi? Dolayısıyla Mao’nun katkılarını biz “Marks-Engels-Lenin’e rağmen” savunmuş olmaz mıyız? Bu katkıları savunmamız için ayrıca Marks-Engels-Lenin’i değerlendirmek gerekir mi? Hayır; böyle bir şart bulunmuyor. Marks ve Engels’i onlardan önceki tüm düşünürlere, devrimcilere rağmen savunuyoruz; Lenin ve Stalin’i onlardan öncekilere rağmen ve Mao’yu ondan öncekilere rağmen. Bunun için örneğin Mao’nun “başardığı sıçrama”yı bizim de ondan bağımsız gerçekleştirmemiz gerekmez, onun düzeyini temel almak önümüzdeki yolu yürümek için yeterlidir. Kuşkusuz Marks, Engels ve Lenin proletaryanın yolunu aydınlatanlardır ve Stalin, ardından Mao bu aydınlık yolda yürüyen ve yolu aydınlatmayı sürdürenlerdir. Mao’nun katkılarından söz ettiğimizde bu şüphe duymadığımız gerçeği ne unutuyoruz ne de ihmal ediyoruz. Sadece “Mao’ya doğru derken Marks, Engels ve Lenin’in neden yanlış olduğunu ortaya koymamız” şart değildir, diyoruz; bizim için bu noktada Mao’nun doğrusunu kavramak yürümek için yeterlidir. Bununla beraber Mao’nun nitel katkıları sonucunda Marks, Engels ve Lenin’in görece yeni bir düzeyden okunması gerektiği söylenmelidir; tabii aynı şey Stalin için de geçerlidir. MAE’nin söylediği gibi “neden yanlış olduklarını açıklamak için” değil, onları bilimin yeni düzeyi bakımından kavramak için...

Kısacası, Mao’nun felsefe alanındaki nitel katkılarını savunmak ondan önceki

Marksist ustaların felsefe alanındaki düşüncelerini yeni bir düzeyde kavrama sorumluluğu doğurur sadece. Konumuz özgülünde; “yadsımanın yadsınması yasası”nın Marks, Engels ve Lenin’in, tabii ayrıca Stalin’in nasıl ele aldıklarını, nasıl kavradıklarını analiz etme sorumluluğundan söz edilebilir. Burada yaptığımız tartışma da bu içeriktedir zaten. Tartışmamızda gösterdik ki Mao, Marks-Engels ve Lenin’in yanlış olduğunu ortaya koymuyor; ama onların görmediğini gösteriyor, onlara Hegel’den kalmış olan idealist içerikli tanımları Marksizmin dışına çıkarıyor; bunu yaparken Marksist teorinin içeriğini, teoriyi oluşturan özü; yani diyalektiği, Marksizmin bilgi teorisini olduğu gibi korumayı da başarıyor... Bu nedenle Marks, Engels ve Lenin’in neden yanlış olduğunu ortaya koymak gibi bir gereklilik doğmuyor! Nitel katkı yapmak burada geliştirmek, yeni bir düzeye çıkarmak, özü daha üstün bir biçime kavuşturmak anlamındadır. “Mao’nun felsefe alanında nitel katkılar yaptığını” söylediğimizde, işte bu anlama denk gelen bir görüş ileri sürmüş oluyoruz. Bu nedenle Maoizm savunulmadan Marksizm-Leninizm savunulamaz, Marksizm-Leninizm savunulmadan da Maoizm savunulamaz, diyoruz!

Yeri gelmişken burada Stalin yoldaşın “yadsımanın yadsınması” ile ilgili tutumuna da değinelim. “Yadsımanın yadsınması”nı Marksist diyalektiğin içinden çıkaran ilk usta Stalin’dir. Tabii Lenin’in bu yöndeki gelişimini de hatırlayarak söylüyoruz bunu. Olasıdır ki Stalin, Lenin’den öğrenmeyi başardığı için bu adımı atan ilk kişi olmuştur. Kesin biçimde olmasa da Stalin’in bu önemli adımının Lenin’in yönelimi hakkında bir fikir içerdiğini düşünmek mümkün... Bu konuda Althusser’in Stalin’e dair sözlerine burada yer vermemiz bir hakkın teslimi bakımından anlamlı olacaktır:

“... Yadsımanın yadsınmasını ‘diyalektiğin yasaları’ arasından çıkardığı için ve daha genel olarak, dogmatizmini daha iyi yerleştirmek için Hegel’den saptı diye Stalin’i eleştirmek bugün resmen kabul görmektedir. Aynı zamanda da Hegel’e bir tür geri dönüşün kurtarıcı olduğu da hararetle ileri sürülmektedir. Bu açıklamalar belki günün birinde bir yazının konusu olabilir. Bunu beklerken ‘yadsımanın yadsınması’nın Marksist diyalektiğin alanından atılmasının yaratıcısındaki gerçek teorik sağduyuya tanıklık ettiğini kabul etmek bana daha kolay gelmektedir.”²²

MAE, şimdiye dek yaptığı gibi gene içerik hakkında tartışmaktan uzaktır görüldüğü gibi. Kitabının ilgili bölümünde burada yaptığımız tartışmanın neredeyse hiçbir karşılığı bulunmuyor! Buna rağmen şunları yazmaya cüret ediyor ama: “Oysa az sonra bu yasa hakkında kimin ne dediği ve sorunu nasıl ortaya koyduğunu alıntılıdığımızda da görülecektir ki ML, ‘olumlama, yadsıma ve yadsımanın yadsınması’ (yy) yasasını tarihte, toplumsal yaşamda, doğada ve evrensel maddede... temelleriyle ortaya koyan Marks, Engels ve Lenin’i değil, böyle bir yasanın ‘olmadığını’ söylerken verdiği örneklerle; nerede hata yaptığını anlamamızı da sağlayan Mao’nun tezini savunmuştur. (...)”²³ *

22 Louis Althusser, Marx İçin, İstanbul 2015, s. 247, dipnot 41

23 M. A. Eser, a.g.e., 200-201

* Alıntıda imla sorunları orijinalindedir, anlam bozulmadığından aynen aktardık.

Marks, Engels ve Lenin'in ilgili yasanın "tarihte, toplumsal yaşamda, doğada ve evrensel madde"de temelleriyle ortaya koyanlar olduğunu ileri sürmek "içi boş" bir cürettir. Çünkü üç ustanın da böyle bir çalışması olmamıştır! Önceki bölümlerde Marks'ın Kapital'de yadsımanın yadsınmasını nasıl ve neden kullandığını tartıştık; hakeza Engels'in de. Bu kullanımlarda ve konu ile ilgili yazılarda "yadsımanın yadsınması yasası"nın temelleriyle ortaya konmadığı; ama sadece konu anlatımına kolaylık sağladığında ve örnekleme halinde kullanıldığı açıktır. MAE "temelsiz"de olsa cüret etmeyi nedense alışkanlığa çevirmiş görünüyor...

Buna karşın Engels'in Bay Dühring'e yönelik ifadelerini tam da bu yasanın "temelli" savunusuymuş gibi karşımıza çıkardığı için MAE bununla ilgili bir eleştiriyi hak etmiştir.

Engels'in Anti-Dühring'te, MAE'nin konu ettiği bölüm içinde tartıştığı diyalektiktir öz olarak; yani karşıtların birliği ve mücadelesidir. Bunun "yadsımanın yadsınması yasası olarak formüle edilmesi Hegel'e aittir; Engels de bunu belirtir zaten. Bu bakımdan Engels'in Dühring'e yönelik değerlendirmelerinde savunduğu yasanın Mao'nun olmadığını söylediği "yadsımanın yadsınması" olduğunu ileri sürmek aslında Mao'nun bunu söylemekle diyalektiği inkâr ettiğini ileri sürmekle aynı şeydir! Oysa biliyoruz ki Mao "yadsımanın yadsınması"nın karşıtların birliği ve mücadelesini daha net, güçlü savunmak adına yanlışlamıştır; "gelişmelerin biçimi yadsımanın yadsınması olarak değil olumlama, yadsıma, olumlama, yadsıma... biçimindedir" dediğinde Mao Dühring'ten tamamen farklı bir şey söylemektedir. Dühring "Eğer bu yeni 'bireysel mülkiyet', bay Marks'ta 'toplumsal mülkiyet' olarak da adlandırılıyorsa, bunun nedeni, Hegel'in, içinde çelişkinin kaldırılması, yani sözcük oyununu izlemek gerekirse korunması olduğu denli aşılması da gereken yüksek birliğin işte burada ortaya çıkmasıdır... Öyleyse mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi dış ve maddesel ilişkileri içinde tarihsel gerçekliğim, deyim yerindeyse otomatik sonucudur."²⁴ dediğinde aslında karşıtların birliği ve mücadelesinden ne derece uzak olduğunu, bununla ilgili hiçbir şey bilmediğini itiraf ediyor... Onun "Hegel karşıtlığı" lafta kalmaktadır; çünkü Hegel diyalektiğini bilmemektedir! Bu cümleleri Mao'nun "olumlama, yadsıma, olumlama..." yasasının ya da gelişme biçimi nitelemesinin yanına koyun Engels'in tepkisinin benzerini verirsiniz. Dühring bir şeyin kendinde karşıtı koruduğunu ve bir şeyin karşıtına dönüşerek yeni bir birlik haline geleceğini kabul etmiyor. Bir şeyde olumlu ve olumsuz yanların varlığından söz etmek ona göre Hegelci martavallara inanmaktır! Engels'in yaptığı tartışmaya "diyalektiğin savunulması" olarak bakıldığında Mao'nun Engels'in yanında durduğu net olarak görülecektir. Oysa MAE Mao'yu, dolayısıyla Maoist olduğumuzdan, dahası Mao'nun "tüm" fikirlerine "bekçilik" yaptığımızdan bizi de Dühring'in yanında görüyor! Bunu yaparken Mao'nun ve Dühring'in gerçekte neleri savunduklarının hiç ayırında değil. Çünkü o meseleyi salt tanım olarak "yadsımanın yadsınması"nın savunulması düzeyinde kavrayabiliyor; bu tanımın içeriğini incelemeye hiç mi hiç yönelmi-

yor. Tam da bu nedenle “mülkiyetsizleştirilenlerin mülkiyetsizleştirilmesi”ni de somut verilerle kavramaktan uzak duruyor. Sanki Marks bunu “Hegel’in yadsımanın yadsınmasına başvurarak tanıtlamış” gibi! Tam da Dühring’in iddia ettiği gibi bu değil miydi?

“Bay Dühring işte böyle konuşur.

“Demek ki Marks, toplumsal devrimin, toprak ve emek tarafından yaratılan üretim araçlarının ortak mülkiyeti üzerine dayanan bir toplum kuruluşunun zorunluluğunu, Hegel’in yadsımanın yadsınmasına başvurmadan tanıtlayamaz ve sosyalist teorisini dinden alınmış bu gülünç andırışma üzerine dayandırarak gelecekteki toplumda, kaldırılmış çelişkinin üstün Hegelci birliği olarak, aynı zamanda hem bireysel hem de toplumsal bir mülkiyetin egemen olacağı sonucuna varır.”²⁵

Oysa Marks’ın yöntemi hiç böyle değildir, o doğrudan nesnel süreci ortaya koyar. Nesnel süreç zaten diyalektiktir; mülkiyetsizleştirilenlerin yol açtığı “el birliği ve toprak dâhil bütün üretim araçlarının ortaklaşa sahipliği” olanağına yönelik tespitlerini sıralar ve ancak bu olanak nedeniyle gerçekleşebilir duruma gelen “mülkiyetsizleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi”nden söz eder. Mao’nun tanımı bu yöntemle çelişkili midir? Hayır! Dühring’in “itirazı”na, işin özünü kavrayarak baktığımızda Mao’nun katıldığı söylenebilir mi? Kesinlikle hayır... Aksine Mao, Dühring’in güya saldırı silahı olarak kullandığı Hegelci yadsımanın yadsınması yasasını diyalektiğin alanından çıkarıyor; diyalektiği idealist felsefenin kalıntısından temizliyor, diyalektiği daha anlaşılır, daha temiz, daha güçlü bir silaha, elbette bir düşünce yöntemi silahına dönüştürüyor.

MAE’nin, Anti-Dühring’ten yaptığı alıntılarla, “yadsımanın yadsınması”nı diyalektiğin kendisi olarak savunan Engels’i Mao’nun karşısında konumlandırmış olması sadece bir kavrayışsızlık örneğidir. Bu bakımdan o, Bay Dühring’in tarzıyla hareket eden günümüz Dühringlerindedir. Hiçbir temel-öz incelemesi yapmadan, salt tanımdan hareketle yaptığı gürültünün Dühring’in yapmış olduğu gürültüden farkı yok... Şöyle diyor gürültücü bir yerde: “... çok ilginçtir, sanki gelecekte ‘yadsımanın yadsınması’ diyalektiğe uygun bir yasa değildir” diyecek olan bizim “düzeltme”cileri duymuşçasına onları da Bay Dühring’le birlikte alay tahtasına oturtur!”²⁶

Biraz dikkat etse bu kendi gürültüsüne tam teşne arkadaşımız “düzeltmeciler”in Dühring’in tam karşısında, diyalektiği savunmakta olduklarını fark edebilirdi. “Düzeltmeciler” yadsımanın yadsınmasını diyalektiğe uymadığı için, her yadsıma olumlama ve her olumlama da yadsıma içerdiği için reddediyorlar. Engels diyalektiği tamamen savundukları halde “yadsımanın yadsınması yasası”nı reddedenlerle Dühring’i “birlikte alay tahtasına oturtur” muydu? Bunlar arasında kesin bir ayırım olduğuna göre; hayır! Fakat MAE için öyle değil; çünkü o Mao’nun “yadsımanın yadsınması”nı diyalektik bakımdan, diyalek-

25 F. Engels, a.g.e., s. 123

26 M. A. Eser, a.g.e., s. 209

tiği uygulayarak diyalektiğe aykırı olduğu için ve bunu da doğada, toplum tarihinde olayların gelişiminin her halkasında karşıtların birliği ve mücadelesi biçiminde açıklayarak reddettiğini kavramıyor! Mao'nun bu reddedişinin Dühring'in kavrayışsızlık dolu kabalığı ile "hiçbir" ilgisi ve benzerliği yoktur... Dühring'le gerçekleşen polemğin özü "diyalektik"tir, karşıtların birliği teorisinin uygulanmasıdır; bunun "yadsımanın yadsınması" olarak nitelendirilmiş olması Hegel'de zirveye çıkan diyalektik kavramının gene onun tanımlarıyla biliniyor-tanıyor olmasındandır. Mao özü alıp Hegel'den kalma "gölge"yi temizlemeyi sürdürmüştür; o güne kadarki tüm Marksistlerin yaptığını ve bundan sonra yapacaklarını yapmıştır. Bu bakımdan MAE tarafından yapılan Dühring benzetmeleri olsa olsa teori fukaralığının sonuçları olarak değerlendirilebilir...

Bu noktada MAE'nin şu cümlesi kendini bilmez olmanın zirvelerinden biri olarak not edilebilir: "... herhangi bir ciddi konu üzerine bir şey söylenecekse de önce söylenen şeyin incelenmesi yapılır ki 'yeni' söylenen şeyin ciddiye alınması bu eski ciddinin 'ciddiyetsizliği'nin doğrulanması üzerinde değer görebilsin!" MAE'nin ne kadar "incelemeci" olabildiğini az önce de gördük. Konu edip tartıştığımız hiçbir meselede MAE öze dair fikir sahibi bile değil. Ustalardan yaptığı alıntıların içeriğini ne kavıyor ne de tartışıyor. Buna rağmen "düzelticiler" in eylemine konu olan olayın kendisinden bağımsız olarak onları "ciddiyetsizlik"le, "incelemeye dayanmayan müdahaleler"le suçluyor! Bundan biraz daha komiği, bu cümlenin bir öncekinde "... tartışma yapılacaksa, soyut 'Doğrular (!)' üzerine değil, bu somut veriler üzerinden yapılır." demesidir! "Somut veriler" nedir? Engels'ten yaptığı alıntılarda ifade edilenler, değil mi? Peki bu verilerin diyalektiği nasıl içerdiğini, diyalektiğin bu verilerde "yadsımanın yadsınması" olarak mı yoksa "olumlama, yadsıma, olumlama..." ve "niceliğin niteliğe ve niteliğin niceliğe çevrilmesi" olarak mı gerçekleştiğini tartışıyor mu MAE? Hayır, tartışmıyor! Pekiyi, neden? Çünkü o Mao'nun bunu tartıştığının farkında bile değil, o meseleyi Dühring'in kavrayışı ölçüğünde değerlendiriyor! Bunu da "somut" sanıyor, Engels'in yazdıklarını bize yöneltmesi de bundan ötürü. "Eski ciddinin 'ciddiyetsizliği'" dediği şey Engels'in Dühring'e yönelttikleridir ve biz bunları Dühring'e yöneldiği durumda, diyalektiğin savunusu olarak "ciddi" kabul ediyoruz ve bu bakımdan bunlardan öğreniyoruz. Bununla beraber Engels'in diyalektiği Hegel dolayısıyla "yadsımanın yadsınması" olarak tanımlamasını ondaki, daha doğrusu diyalektik üzerindeki Hegel gölgesi olarak görüyoruz ve bu gölgeyi kaldırdığı için Lenin'e, ardından attığı somut adım nedeniyle Stalin'e ve nihayet bu meseleye yaptığı nitel katkıyla Mao'ya "aynen" ayak uyduruyoruz. Bu bizim için çok değerli bir sorumluluktur!..

MAE, çalışmasının son bölümünden Aleksandr Septun'un "Diyalektiğin Kategorileri ve Yasaları" kitabından da yararlanarak "yadsımanın yadsınması yasası" nı "yeniden" tanımlıyor. Aleksandr Septun'un "yadsımanın yadsınması" nı diyalektiğe, daha doğrusu gerçekliğe, maddenin hareketine uydurma çabası var burada. Ne var ki Mao'dan hareketle felsefe yapmaktaysanız eğer bu yaklaşımın bir "gereği" yoktur, MAE'nin konumu bu sonuncu olmalıyken o böylece

“Mao`dan hareketle” düşünemediğini göstermiş olmaktadır!

MAE çalışmasının farklı yerlerinde yadsımanın yadsınmasını “olumlama, yadsıma, olumlama, yadsıma ve yadsımanın yadsınması” biçiminde tanımlıyor. “Yadsımanın yadsınması”na kadar olan sürecin birçok yadsıma içerebileceğini açıklayan Septun`da kendini buluyor MAE. Oysa Septun “yadsımanın yadsınması”nı Hegelci diyalektik olarak açıklamak dışında bir şey söylemiyor. Hegel`in diyalektiğini eksik anlayanlara bir anımsatma yapıyor Aleksandr Septun. Süreçleri belli bir kökenle başlatmak fikrine dayanan ve bu kökenin bir çember üzerinde yeniden ve yeniden başladığı anlayışı Marksizmde hiçbir teorinin “kurgusu” değildir. Marksizm, ele aldığı sürecin nesnel, verili durumundan hareket ederek ilerler, her somut durumun bir karmaşık bütün olduğunu öngörür. Somut durumun içindeki gelişim dinamiğini keşfetmek ve bu dinamiğin diğer parçalarla olan ilişkisinin kavramak yolunda ilerler. Hegelci diyalektiğin soyut ve verili “köken” anlayışı Marksizmde yoktur.

“... Bizim için çok daha önemli olan şey, yöntemimizin hangi noktada tarihsel görüş açısını getirmek gerektiğini ve burjuva ekonomisinin, üretim sürecinin salt tarihsel biçimi olarak daha önceki üretim tarzlarına nereden bağlandığını açıklığa kavuşturmasıdır.

“Ama burjuva ekonomisinin yasalarını geliştirmek için üretim ilişkilerinin gerçek tarihini yazmak buradan mutlaka gerekli değildir. Gerçekte, kendileri tarih boyunca ortaya çıkmış ilişkiler olarak bu yasaların doğru anlayışı ve tümünden gelme zincirlenmesi, bu sistemden önceki geçmişi daima anımsatan kıyaslamalara götürür-tıpkı örneğin ampirik verilerin doğa biliminde yaptığı gibi. Bu anımsatmaları aynı zamanda bugünün doğru anlayışıyla birlikte, geçmişi anlamamız için gerekli anahtarları verir bize: bu, bir gün ele almayı umduğumuz bir çalışmadır.”²⁷

Kapitalist sistemi çözümleyen Marks`ın kapitalizm öncesi ile ilgili bilgilerin bu çözümlemedeki yerine dair net bir fikir sunuyor bu paragraflar. Bu gelişim modeli Hegel diyalektiğinden “tamamen” farklıdır. Burada diyalektik karmaşık bir bütündeki olguların bütün içsel ve birbirleriyle ilişkilerinde var olan çelişkilerin gelişimi olarak görülür.

“... Araştırmalarım, devlet biçimleri kadar hukuki ilişkilerin de ne kendilerinden ne de iddia edildiği gibi insan zihninin genel evriminden anlaşılamayacağı, tam tersine, bu ilişkilerin köklerinin, Hegel`in 18. yüzyıl İngiliz ve Fransız düşünürlerinin örneğine uyarak “sivil toplum” adı altında topladığı maddi varlık koşullarında buldukları ve sivil toplumun anatomisinin de ekonomi politikiğ içinde aranması gerektiği sonucuna ulaştı. (...) Ulaşmış olduğumuz ve bir kez ulaştıktan sonra incelemelerime kılavuzluk etmiş olan genel sonuç, kısaca şöyle formüle edilebilir: Varlıklarının toplumsal üretiminde insanlar, aralarında zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan belirli ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül

27 Karl Marks, Kapitalizm Öncesi Ekonomi Biçimleri, Sol Yay., Ankara 2009, s. 160-161

eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuksal ve siyasal üstyapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluşturur. (...)²²⁸

Burada kısaca gösterilen gelişme modeli Hegel'in kökene dayalı felsefesinden, kökeni yeniden oluşturan süreçlerin, bir çember üzerinde ilk konuma dönerek gerçekleşen gelişme modeli olarak sonsuz tekrarından farklıdır. Mao'nun "Çelişme Üzerine" adlı makalesinde tanıttığı model; gene Lenin'in Felsefe Defterleri'nde çok genel bir giriş ile gösterdiği modeldir bu. "Yadsımanın yadsıması"nın bu modelde bir karşılığı yok. Bu model özgün durumun bir bütün halinde incelenmesi; ancak bunun devamında öncesine dair bilgilere ulaşma ve evrensel açıklama olarak gerçekleşir. "Her önemli şeyin gelişme sürecinde birçok çelişme vardır."²²⁹ diyerek söz konusu karmaşık sürece dikkat çekmiştir Mao Zedung. "Karmaşık bir şeyin gelişme sürecinde birçok çelişme vardır. Bunlardan birinin varlığı ve gelişmesi öteki çelişmelerin varlığını ve gelişmesini belirler ya da etkiler. İşte bu, zorunlu olarak baş çelişmedir."²³⁰ Sadece bu da değil, Mao ikincil çelişmelerle baş çelişme arasında ilişkilerin karmaşık görünümüne dikkat çeker ve baş çelişmenin önemine bu karmaşık bütün içinde vurgu yapar: "... eğer bir süreçte birkaç çelişme varsa, bunlardan bir tanesi önder ve belirleyici rolü oynayan baş çelişme olacak, öbürleri ise ikincil ve bağımlı bir durumda bulunacaktır. Dolayısıyla içinde iki ya da daha fazla çelişme bulunan karmaşık bir süreci incelerken bütün çabamızı, o sürecin baş çelişmesini bulmaya yöneltmemiz gerekir. Bu baş çelişme bir kere kavrandığında, bütün sorunlar kolayca çözülebilir. Marks'ın kapitalist toplumu incelerken bize öğrettiği yöntem budur. Aynı şekilde Lenin ve Stalin de emperyalizmi, kapitalizmin genel bunalımını ve Sovyet ekonomisini incelerken bize bu yöntemi öğretmişlerdir..."²³¹ Mao "Yadsımanın yadsıması diye bir şey yoktur." dediğinde süreçlerin bu karmaşık yapısına, her sürecin kaçınılmaz özgünlüğüne, bir süreçte çelişmelerin eşitsiz niteliğine ve gelişimine; her çelişmenin iki karşıt yönünün de eşit olarak ele alınamayacağına dayanıyordu. Bunlar Hegelci diyalektik kategorileri değildir, orada konu edilmemişlerdir. Bunlar "çok farklı" iki diyalektik felsefeden söz edildiğini anlamak için yeterlidir. Aleksandr Septun da bu kavramlara uzaktır. Onda doğal görünen bu durumu MAE'de "aynen" görmek ise bir soruna, MAE'de somutlaşan bir kavrayış problemine işaret eder.

Analiz ve sentez üzerine yazılanlar da dikkate değerdir. Çünkü MAE gene konu hakkında hiçbir ön çalışma yapmadan, salt sezileriyle hareket etmiştir. Seziler de zayıf olunca, daha doğrusu yanlış algılara tabi olunca olmadık sonuçlara "ulaşmış!"

MAE "düzeltmeciler"e karşı eleştirilerinin bir yerinde söz konusu düzeltmelerin sadece cehalet içermediğini, tersine örgütsel siyasetle de bağlı bir içerik taşıdığını belirtiyor: "... Daha da önemlisi şudur ki, İK gazetesi, Mao'nun ortaya

28 K. Marks, a.g.e., s. 163-164

29 Mao Zedung, Seçme Eserler C. I, Kaynak Yay., İstanbul 2000, s. 427

30 A.g.e., s. 437

31 A.g.e., s. 439

koyduğu şekliyle bu üç kavramı savunmak gerektiğinin önemini ‘Pratiğin esas olduğunu, iş yapmanın esas olduğunu anlamamızı sağlar.’ ifadesinden, ML’nin kullandığı felsefi kavramların, onun sadece cehaletiyle açıklanamayacağını, tersine pratik örgütsel siyasetleriyle bağına neden önemsememiz gerektiğine özel bir önem katmaktadır.³²

Bu tartışması boyunca MAE’nin hiçbir konuyu içeriği bakımından kavrayamadığını gördük. Bunun nedeni onun “inceleme”, daha doğrusu düşünme tarzıdır. O hiçbir şeyi o şeyin kendisi olarak ele almıyor, her zaman “kendi niyetini ya da algılarını” başlangıç noktası yapmış olarak tartışıyor. Şaşmaz biçimde burada da durum aynı!

“Düzelteciler”in sözünü hatırlayalım önce: “Yine analiz-sentez, ‘birin ikiye bölünmesi’ yasasının tek tutarlı gelişimidir. İkinin birleşip bir olması tezine karşı analiz-sentez doğru ve tek tutarlı yanıttır. Mao Zedung’tan aktardığımız bilgiler oldukça zengindir. Süreçlerin böyle kavranması pratiğin esas olduğunu, iş yapmanın esas olduğunu anlamamızı sağlar.”

Burada konu edilen felsefenin, daha doğrusu felsefemizin hayatla ilişkisidir. Mao Zedung “Felsefe, ancak sınıf mücadelesi varsa var olabilir, pratikten kopuk olarak epistemoloji (bilgi teorisi) tartışmak zaman kaybıdır.”³³ diyor; eğer analiz ve sentezi sınıf mücadelesinin kavranması ve yönetilmesi olarak ele almıyorsak uğraştığımız ya da burada tartıştığımız felsefe neyin/kimin felsefesi olabilir? Dikkat çekilen nokta burasıdır. Ne var ki MAE bambaşka bir düşünceye sahip. O tersten bir bağ kurarak “bölücülük” siyasetinin felsefi temelini bulduğuna inanıyor...

MAE’nin “pratik örgütsel siyaset”ten “bölücü siyaset”i anladığını çalışmasının bütününden çıkarıyoruz. Mao Zedung’u bu anlayışla mahkûm ediyor! “Birliği reddeden”, “birleşmeyi olanaksız gören”, “ikinin birleşip bir olması” yasasını da bu siyasete kurban eden bir siyasetin dayandığı temeli sarstığına inanıyor. Bunu en güçlü biçimde yapmak için “birlik çağrılarında ‘gerek yok’ basitliği ile yaklaşıldığı”³⁴ nı bile ileri sürebiliyor!

Oysa “düzelteciler”in konu ettiği “pratik” felsefemizin temel bir konusudur. Mao Zedung bunu en güçlü seviyede açıklamıştır.

“... Engels, zorunluluklar ülkesinden özgürlük ülkesine doğru ilerleyişten söz etmiş ve özgürlüğün zorunlulukların anlaşılması olduğunu söylemişti. Bu cümle tamam değildir, meselenin sadece yarısını söylemekte ve kalanını söylememektedir. Sadece anlamak sizi özgür kılar mı? Özgürlük, zorunlulukların anlaşılması ve zorunlulukların dönüştürülmesidir; insanın biraz çalışması da gerekir. Eğer yapacak bir iş olmaksızın sadece yerseniz, sadece anlarsanız, bu yeterli midir? Bir kanun keşfettiğinizde onu uygulayabilmelisiniz, dünyayı yeniden kuralı, araziye açıp binalar dikmeli, madenler açmalı, sanayileşme-

32 M. A. Eser, a.g.e., s. 204

33 Mao Zedung, Seçme Eserler C. VI. Kaynak Yay., İstanbul 2000, s. 310

lisiniz..."³⁴

Mao Zedung felsefenin işlevini son derecede açık, net olarak ortaya koyuyor burada: bilgi teorisi; tüm şeylerin bilgisini açığa çıkarmak ve bu bilgiler sayesinde şeylerin insan gereksinimleri doğrultusunda ama aynı zamanda en uygun şekilde dönüşmesini sağlamak. İnsanı bağımlılıklardan, bu anlamda zorunluluklardan kurtaracak şey de budur: Marksist felsefenin tüm eski felsefelerden farkı da budur. Marks'ın yeniliği duyuran ünlü sözüyle "artık dünyayı anlamak" değildir felsefenin işlevi, aynı zamanda ama esas olarak "dünyayı değiştirmek"tir.

"Tez, anti-tez ve sentez" ile "analiz ve sentez" in iki ayrı dünya görüşünün kavramları olması ve Mao'nun "analiz ve sentez" i "yeniden" tanımlamış olması tam da felsefenin "yeni" işlevinin kavranarak pratik teoriye dönüştürülmesiyle ilgilidir. "Zorunlulukları dönüştürmek" insanın bilgiye, kuşkusuz doğru bilgiye, bu anlamda bilimsel bilgiye dayanarak iş yapmasıdır. Yanlış, eksik, öznel bilgiyle zorunluluklar dönüştürülemez!

Mao'nun Engels'in sözüne yönelik müdahalesi "analiz ve sentez" i kavrayışındaki yeni seviyeden ötürüdür. Engels, Hegel'den hareketle, onu doğrulayarak "özgürlüğün zorunlulukların anlaşılması olduğu"nu yazmıştı. Mao da bunun eksik bir cümle olduğunu açıklayıp tamamlayıcı katkıyı yapıyor.

(Bu konuda Halil Gündoğan "Mao Zedung Değerlendirmeleri Üzerine" adını verdiği çalışmasında Mao'ya dönük yanlış tespit ve eleştirilerde bulunuyor, yeri gelmişken bunları da değerlendirmek yararlı olacaktır... Halil Gündoğan kitabında, Engels'ten yaptığı alıntıdan hareketle Mao'yu eleştiriyor: Aslında Engels'in de zorunlulukların dönüştürülmesinden söz ettiğini söylüyor; Hegel'e ait "ilk" sözü Engels'e mal etmek yanlışına düşüldüğünü ileri sürüyor. Halil Gündoğan her ne kadar Mao Zedung'un Engels'i değil, sadece bir sözü değerlendirdiğini ve tamamladığını savunarak ona yönelik seviyesiz saldırılara karşı koymuşsa da buradaki gerçek ilerlemeyi anlamamıştır. Hiç şüphesiz Engels de Marks, Lenin ve Stalin gibi Feuerbach Üzerine Tezler'deki 11. Tez'i kavramış bir "devrimci filozof"tur. Bunlar beraber felsefenin teorisi Mao Zedung'a kadar bitirilmiş bir iş değildir ve Engels de bu eksikliğin içinde yazmaktadır. Marksist diyalektik ne Marks tarafından yazıldı ne de Engels tarafından. İkisi de bunu pratikte kullandılar, diyalektiğe dayanarak proletaryaya benzersiz eserler kazandırdılar. Ne var ki Marksist diyalektik onlar tarafından yazılmadı. Lenin belli bir dönemde bu işe soyundu; ama tamamlamaya fırsat bulamadı: Felsefe Defterleri bu süreci gösteren somut belgedir. Stalin'in uğraşı da yeterli olmadı. Mao Zedung "tamamen" bu içerikte bir çalışma yaparak bu alandaki önemli boşluğu doldurmuştur. Elbette bununla ilgili çalışmalar sürecektir. Bununla beraber Mao'nun katkısı ayırt edicidir ve "olmazsa olmaz" niteliktedir. Bu özelliği somutlaştıran olaylardan biri de "özgürlük ve zorunluluk ilişkisi"ne dair söyledikleridir. Halil Gündoğan tam da bu belirleyici noktayı anlamamıştır... Doğrudan Halil Gündoğan'ın kitabından yararlanarak bu belirleyici noktayı açıklayalım.

Halil Gündoğan, Engels'ten alıntı yapıp beraberinde kendi değerlendirmesini sunuyor:

34 Mao Zedung, a.g.e., s. 329-330

"(...) Özgürlük ve zorunluluk ilişkisini doğru olarak ilk düşünen, Hegel oldu. Ona göre özgürlük, zorunluluğun kavranmasıdır. '(Z)orunluluk ancak kavranılmadığı ölçüde kördür.' (Hegel Ansiklopedisi, s. 147) Özgürlük, doğa yasaları karşısında düşünmüş bir bağımsızlıkta değil ama bu yasaların bilinmesinde ve bu bilme aracıyla bu yasaların belli erekler için yöntemli bir biçimde kullanılma olanağındadır.' [Bu satırlarda hangi düşüncenin kime ait olduğu ve aralarındaki ilkesel farklılık da açıkça ortadadır: 'Özgürlük, zorunluluğun kavranmasıdır.' ifadesi 'ona göre'dir. Yani kime göredir? Hegel'e göre!.. Engels bunu 11. Tez'in özüne nasıl oturtup yorumluyor? Bunun yanıtı da devamı altını çizdiğimiz satırlarda, açıkça ortadadır. Mao Zedung'un 'yarım kalmış gibi' dediği şey Hegel'in sözleri için geçerlidir. Mao Zedung'un doğru olarak tamamladığı şekliyse, zaten Engels tarafından önceden tamamlanmıştır. BN.] Bu, dış doğa yasaları için olduğu denli, insanın maddi ve manevi varlığını yöneten yasalar -gerçeklikte değil, olsa olsa kafamızın içinde ayırabildiğimiz iki yasa sınıfı- için de böyledir. (...)""

Burada Halil Gündoğan; Engels'in cümlelerini yanlış yorumluyor, sanırız bunun temel nedeni, bizim de biraz yukarıda belirttiğimiz Engels'in pratik düzlemde kanıtlamış olduğu kavrayışıdır. Ancak bu cümlelerde konu pratik kavrayış değil; burada zorunluluk ile özgürlük arasındaki ilişkinin teorisi yapılıyor ve Engels, bu ilişkiyi DOĞRU olarak İLK DÜŞÜNEN kişinin Hegel olduğunu belirtiyor. Halil Gündoğan, daha baştan belirtilmiş olanı tamamen ihmal ediyor! Bir şeyin "doğru olarak düşünülmesi" demek ifade edilenin doğrulanması demektir; yani "Hegel'e göre" olanı Engels doğrulamaktadır. Ayrıca Halil Gündoğan'ın Engels'e mal ettiği "devamen" altı çizili görüşler de Engels'in Hegel'den anladığı fikirlerdir. Hegel, Kant'a karşı "kendinde şey" in bilinebilirliğini açıklar; Kant'ın "hürriyet" i dünyadan bağımsızmış gibi kavramasının nedenini ve yanlışlığını ortaya koyar. Engels'in sözünü ettiği "belli erekler" Hegel'de tanımlanmıştır. Özgürlüğü doğa yasaları karşısında düşünmüş bir bağımsızlıkta tanımlayan Hegel değildir; bilinemezlerdir. Hegel bu konuda aksini savunur, kuşkusuz bunu idealist temelde yapar; mutlak idenin köken varlığın çemberi tamamlayarak kavramlaşan insan zihnine yerleşmesi biçiminde yapar... Halil Gündoğan bu cümlelerin sonundaki "olanağındadır" sözcüğünün anlamına biraz dikkat etmiş olsa "Hegel'e göre" dediği cümleden farklı bir şey söylenmediğini anlayabilirdi. Engels "aynı" sözü açılımlı olarak tekrar ediyor burada. Bir şeyin olanaklı hale gelmesi onun henüz olmadığını içerir, anlamak olanağı görmek veya "yasayı bulmak"tır. Oysa öldürmek değiştirmektir, zorunluluğu "ilga" etmek, yani ortadan kaldırmaktır. Mao tam da "olanağı" bulmanın özgürlük için yeterli olmadığını, olanaklı olanı öldürmek gerektiğini, zorunluluğu ortadan kaldırmak gerektiğini ileri sürer "özgürlük" için! Engels'in "devamen altı çizilen" sözünü Mao'dan hareketle yazmayı denerseniz eğer şöyle ifade edebiliriz: "... bu yasaların bilinmesinde ve bu bilme aracıyla bu yasaların belli erekler için yöntemli bir biçimde kullanılması, bu yolla bu ereklerin gerçekleştirilmesidir!" Anlamak zaten "olanak"lı olmakla ilgilidir, zorunluluğun anlaşılması ondaki bilginin açığa çıkarılmasıdır. Ancak olanaklı olan henüz gerçekleşmiş olan değildir, zorunluluk henüz geçerli durumdadır... Mao sözün eksik olduğuna -"yarım kalmış gibi" olduğuna değil "yarım olduğu"na- bu nedenle dikkat çeker. Özetle, Engels'e göre Hegel zorunluluk ile özgürlük arasındaki ilişkiyi doğru olarak düşünmüş ve nedenselliği kavramanın hareketin iç bağıını çözümlenmek olduğunu, bunun da özümle-

* Alıntıda köşeli ayraç içinde yazılanlar Halil Gündoğan'a aittir.

nen tarihin hareketine doğru maddenin kendi hareketini oluşturduğunu ortaya koymuş ilk düşünürdür. Bu sayede özgürlük nedensel bir süreçle açıklanmış ve "düşlenmiş bir bağımsızlık" olmaktan çıkarılmıştır. Ne var ki özgürlüğün zorunluluğun değiştirilmesi olduğu, bu anlamda analizin sentezle tamamlanmasına denk geldiği ancak Mao Zedung tarafından söylenmiştir; ondan önce bu konu "hiç" böyle konmamıştır! Mao "özgürlük, zorunlulukların anlaşılması ve zorunlulukların dönüştürülmesidir" dedikten sonra "insanın biraz çalışması da gerekir. Eğer yapacak bir iş olmasızın sadece yerseniz, sadece anlarsanız bu yeterli midir?" diyor. (Mao'nun burada kullandığı "yemek" kavramı analiz etmek anlamındadır.) "Zorunlulukları dönüştürmek" böylece bizim belirlediğimiz, "erek edindiğimiz ve ulaştığımız" "yeni birlik"e geçişi sağlayarak özgürleşmek; bizi belirleyen toplumsal varlığa/koşullara, bizi sınırlayan çaresiz ve etkisiz kılan zorunluluklara son verip yeni "toplumsal varlık"ı yaratmak anlamındadır özgürlük. Neden, nasıl ve hangi güçler tarafından belirlendiğimizi anlamak bizi özgürleştirmez; sadece nasıl özgürleşebileceğimizi anlamamızı sağlar. Engels'in sözlerine uyarlısak: Özgürlüğü gerçekleştirmek için yöntemli bir biçimde hareket etme olanağı elde edilir. Özgürleşmek bu anda henüz olanakta gizlidir ve olanak kullanıldığında, yani harekete geçilip de iş görüldüğünde özgürlüğe geçilir. Halil Gündoğan'ın da tartıştığı bu katkı MAE, ile tartışmamızın temel unsurlarından birisidir.)

Mao'nun buradaki müdahalesi felsefeyi sınıf mücadelesinin bir silahı olarak görmesiyle doğrudan ilgilidir. Marks, Engels, Lenin ve Stalin için de felsefe sınıf mücadelesinin hizmetinde olmuştur. Fakat onlar bunu teorize etmediler. Daha önce de belirttiğimiz gibi "Feuerbach Üzerine Tezler"den sonra Marks ve Engels teorik düzlemde felsefe defterini kapattılar. Onlar için felsefeye teorik bakımdan yoğunlaşmak bir gereklilik değildir; olayların gelişme yasalarını keşfetmişlerdir ve artık bu yasaları uygulamaya geçirmek gerekirdi. Tamamen ve doğrudan sınıf mücadelesine yoğunlaştılar. Felsefe bu yoğunlaşmanın kendinde, kendiliğinden ve kaçınılmaz olarak uygulandı, dolayısıyla gelişti...

Mao, "Felsefe Meseleleri Üzerine Konuşma"nın girişinde felsefenin sınıf mücadelesi ile bağımlı anlatır ve şu net-berrak cümleleri kurar: Temel sınıf mücadelesidir. Felsefenin incelenmesi ancak bundan sonra gelir. Kimin felsefesi? (...) Proletarya felsefesi, Marksist felsefedir. (...) Felsefeyle uğraşanlar felsefenin önde gelmesi gerektiğine inanıyorlar. Ezenler, ezilenleri eziliyorlar; ezilenler ise felsefeden önce buna karşı koymak ve bir çıkış yolu bulmak ihtiyacındadırlar. İnsanlar, ancak bunu başlangıç noktası olarak aldıkları zaman Marksizm-Leninizm ortaya çıktı ve felsefeyi keşfettiler. (...)"³⁵

Bizim bugün Mao'dan hareketle savunduğumuz görüşler Marks'ın, Engels'in, Lenin'in, Stalin'in teorilerine, politikalarına, eylemlerine sıkı sıkıya bağlıdır; onların felsefesini öğrenmek ve uygulamak istiyoruz. Bunları Mao'nun teorize etmiş olması bu gerçeği değiştirmez...

MAE'nin "düzeltmeciler" in düzeltilmesindeki "pratiğin esaslığı" ve iş yapmaya dair sözleri anlamamasına şaşmamalı. O, felsefeyi Hegel ve öncesi gibi, Mao'nun "felsefeyle uğraşanlar" dediği kimseler gibi; daha doğrusu "felsefeye

öncelik vererek” anlamaya çalışıyor. Bunun hiç de kolay olmadığını görüyoruz ve biliyoruz. Hegel bu çabanın zirvesi olmuştur; hem Hegel’in düzeyine varmak zordur hem de aynı zirveye çıkmak gereksizdir; zirveden görüneni Hegel anlatmıştır! Bu, bir dağın zirvesine çıkıp “her şeyi” göreceğine inanmak gibidir. “Salt felsefeden ibaret” dağın zirvesine çıkılmıştır, o dağın “yeni” bir zirvesi bulunmuyor. Önümüzde yeni bir dağ var; o dağa çıkmak için felsefe elbette şart; ama bunu sınıf mücadelesi içinde, pratikte, iş yaparak gerçekleştirebiliriz.

Hegel idenin gerçekleşmesi ile ideye ulaşmayı insanın hakiki ereği olarak kavrar ve bilgi teorisinin çerçevesini bununla kurar. Hegel’i üstün kılan özellik felsefeyi bir bilgi teorisi düzeyine getirmesidir; bunu belirleyen ise idenin insan bilgisinde kavranabileceğini anlamış olmasıdır. Bu nedenle doğa ile ilişkilerden insan eylemlerine kadar her alanda bilgilenmeyi idenin bütünlüğüne doğru, kökene doğru bir gelişim olarak kavrar; her şeyin bilinebileceğini ortaya koyup bu süreci diyalektik olarak açıklar. Sorun tam da ideden başlayan hareketi ide ile sonuçlandırmasında ve bilgi teorisini de bununla sakatlamasındadır. Bu nedenle Hegel’de analiz ve sentez, güçlü olmakla beraber, özellikle sentez bakımından tek yanlıdır ve eksiktir. Mao’nun konu ettiği budur.

MAE, Mao’nun analiz ve sentez hakkındaki “yeni” yorumunu onun “yadsımanın yadsınması”nı anlamamasına bağlamış, bunu yaparken neye dayandığını anlamak kolay değil. Çünkü “yadsımanın yadsınması”nı yasa düzeyinde tanımlamış olan Hegel de “tez, anti-tez ve sentez”i değil analiz ve sentezi temel almıştır! Analizi kavramanın bilgiye geçmesi olarak tanımlar; bu süreç olanın kavranmaya çalışılmasıdır. Sentez de olanın anlaşılmasıdır, yani belirlenimlerin bütünlük içinde, bütünlük halinde kavranmasıdır. Sentez bütünlüğün kavranması olduğu ölçüde “olan”ın karşısına çevrilmesini de konu eder; dolayısıyla sentez, şey hakkındaki tüm bilginin tepe noktasıdır: net biçimde şeydeki karşıtların bir araya gelmesi ve böylece şeyin başka bir şeye dönüşmesi değildir!..

MAE’nin bu konuyla ilgili eleştirisi de öncekiler gibi bir “gürültülü” olmaktan ibaret. Şöyle diyor: “Mao’nun (...) analiz-sentez yorumu da iki açıdan yanlıştır. İlki doğada, tarihte ve toplumda (doğa veya topluma ait olmaya tarih burada neyin tarihidir, neyi ifade etmektedir? Bu sıralama neden söz ettiğini bilmemek olarak yorumlanabilir rahatlıkla-BN) insan aklını da içeren bir gelişme olarak gerçekleşen olumlama, yadsıma, yadsımanın yadsınması süreçlerini ‘kabul etmeyerek’ maddenin çelişki yoluyla kaydettiği gelişme süreçlerini görmekten kopmastyken ikincisi de bu nesnel olguları görmezden gelmenin düşüncedeki yansıması olarak tez, anti-tez olgusunu atlama üzerinden maddenin hareketini analiz ve senteze sıkıştırmasıdır.”³⁶

“Yadsımanın yadsınması yasası”nın kurucusu olarak Hegel de bilgi teorisini/ *Mantık*’ı analiz ve sentezle açıklıyorken MAE böyle bir “iddia” ileri sürüyor! Lenin Felsefe Defterleri’nde, Hegel’in Mantık Cilt V’inden şu alıntıyı aktarıyor: “Analitik bilgi, kavramdan bilgiye her tasım’ın -dolaylımsız bağıntının- ilk

öncülüdür: bundan ötürü de onun (analitik bilginin) kendine ait olarak bilip tanıdığı belirlenimdir özdeşlik ve var olanın kavranılmaya çalışılmasından başka bir şey değildir. Sentetik bilgi, var olan'ın anlaşılması'nı yani belirlenimlerin çokluğunu birlikleri içinde kapıp kavramağa yürür. Dolayısıyla da sentetik bilgi, tasımın ikinci öncülüdür; ve 'farklı olan'da, kendi kendindeki hali içinde bu ikinci öncüle aktarılıp geri çevrilendir. Ereği, bu nedenden ötürü, genellikle zorunluluktur.³⁷ Hegel "... bizim diyalektik dediğimiz, aklın en üstün hareketidir ki bu hareket içinde, birbirlerinden ayrı gözükten terimler salt kendi özellikleri dolayısıyla birbirlerine geçer; ve gene bu hareket içinde öncül, kendi kendini aşar"³⁸ açıklamasıyla analiz ve sentezi diyalektik içinde nasıl konumlandırmak gerektiğini göstermeye başlar. Her bir şeyi, ele aldığı an itibarıyla olumsuzlamanın ilk olumsuzlaması olarak [Zira "Her belirlenim olumsuzlamadır." (Spinoza)] düşünen Hegel "kendinde şey'in başka şeyler için şey'e dönüşmesini; hem kendi için hem de başkaları için olan şeyin sürekli şekilde bir halden başka bir hale geçişini, bu anlamda kendi kendini aşmayı; olumsuzlamanın olumsuzlaması'nı" kendi diyalektiğinde analiz ve sentez ile kavramaya yönelik yazıyor. Lenin bu kavrayışı şöyle anlatıyor: "... Genellikle ölmüş gözükten kavramları çözümlüyor Hegel ve bunlarda hareket bulunduğunu koyuyor ortaya. Son bulmuş? Yani, son'a doğru hareket halinde olan! Bir şey? Yani, başka bir şey değil. Genelde varlık? Yani, öylesine belirlenimsiz ki varlık = varlık olmama. Kavramların evrensel ve çok şekilli esnekliği, karşıtların özdeşliğine kadar giden esneklik,-işte işin temeli..."³⁹ Kavram'ın, nesnesinin içinde kendi kendisi ile "kendi birliği" oluşuna kadar, nesne özel kavrama uygun olana kadar sürecek hareketin analizi; zorunluluğun alanı olumsuzlamanın olumsuzlanması olarak anlaşılana kadar analiz ve sonuç başkası için şey'e dair tanım... Hegel'de tez, anti-tez ve sentezle değil, analiz ve sentezle açıklanır bu süreç...

O halde MAE'nin bu tartışmayı "Yadsımanın yadsınması diye bir şey yoktur." görüşüne bağlanması Hegel'in *Mantık*'ının değil, olsa olsa kendi orijinal mantığının bir sonucudur. "Temelsiz bir ön varsayımdan yola çıkan bir akıl yürütme"nin ürünü, orijinal bir mantık! Bu mantık kendince kurduğu "tez-anti tez, analiz ve sentez; olumlama-yadsıma-'yadsımanın yadsınması'" ilişkisini Hegel'de somutlaştırmaya kalkıştığında Mao'ya karşı olduğu kadar pervasız olamayacaktır herhalde! "Yadsımanın yadsınması yasası"nın kurucusu ile bu konuda "uzlaşmamak" belirttiğimiz kurgu için açık bir yıkım olacaktır çünkü...

Hegel "yadsımanın yadsınması"nı bir yasa olarak tastamam açıklayan olduğu halde tez, anti tez ve sentezden değil de analiz ve sentezden ibaret bir *Mantık* ortaya koyarken MAE, Mao Zedung'un "analiz ve senteze sıkıştırılmış bir gelişme anlayışı"nı savunduğunda aslında "yadsımanın yadsınması"nı kavrayamamanın olağan bir sonucunu yaşadığını ileri sürüyor! Acaba Hegeli gene bir "analiz ve senteze sıkıştırılmış gelişme modeli" ile nasıl kavrayabilmiş ve tastamam açıklayabilmiştir "yadsımanın yadsınması yasası"nı?

37 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 170

38 A.g.e., s. 89

39 A.g.e., s. 91

Öyle görünüyor ki MAE'nin Hegel'in tanımlamalarından, en azından bu konu bağlamında haberi yok. Elbette bunu yadırgamıyoruz; sorun da bu değil zaten. Sorun MAE'nin Mao'ya yönelik içeriksiz, dolayısıyla safсата düzeyindeki saldırısı. Mao Zedung'tan söz ediyoruz! Onun "yadsımanın yadsınması"nı, niceliğin niteliğe dönüşümünü atladığı için (Bu doğrudan söylenmiyor; ama aslında konu tam da bu noktada saçma bir hale sokuluyor.) kavrayamadığımızı ya da komünizmi es geçtiği için anlayamadığımızı veya maddenin çelişme yoluyla kaydettiği gelişme süreçlerini görmekten koptuğu için çözümlemekten uzaklaştığımızı iddia etmek için biraz olsun incelemek, düşünmek gerekmez mi? Bu derecede içeriksiz, temelsiz, "söyledim oldu" bir üslupla hareket etmek nasıl bir cürettir? Anlamak zor... Sanırız kendine hayranlığın yarattığı boş "benliğin" sonucudur bu. Böyle insanlarda kendi kendine ve boş konuşma bir özelliktir, maalesef bazen ses tellerini de çalıştırıyorlar böyleleri!..

"Doğada, tarihte ve toplumda insan aklını da içeren bir gelişme olarak gerçekleşen olumlama, yadsıma, yadsımanın yadsınması süreçlerini kabul etmeyerek" Mao Zedung hiç de çelişme yoluyla gerçekleşen gelişme süreçlerini görmekten kopmaz. İlkın şunu düzeltelim "düzeltmeciler"i temsilen: "tarih" dediğimiz toplumların oluşum-gelişim sürecidir, bunları ayrı alanlar gibi göstermek "teoriden kopmak" değil ama "kopuk" olmaktadır! "Doğa", "toplum" ve "tarih" biçiminde üç ayrı alan tanımlamak yanlıştır. Ayrıca "insan aklını da içeren" tanımı da sorunludur. İnsan aklı doğada ve toplumdaki gelişmelerin "yansıdığı alan" olarak konu edilmelidir; bunlardan ayrı olarak "işleyen" bir insan aklından söz etmediğimiz açık olmalıdır. Bu nedenlerle konu olan "gelişme süreçleri"ni "doğada, toplumda ve bunlar dolayısıyla insan aklında" ele alıyoruz. Bu "gelişme süreçleri"ni açıklamanın, teorize etmenin neden olduğu birikimi ise bilgi teorisi veya *Mantık* olarak tanımlıyoruz. Dolayısıyla "bilgi teorisi"ni doğanın, toplumun ve bunların yansıma alanı olarak insan aklının gelişmesinin teorisi olarak kavırıyoruz. Tüm meselemiz bilginin nasıl üretildiğidir, bunun yasalarıdır.

Mao Zedung'un bunu "Çelişme Üzerine" ve "Pratik Üzerine" makalelerinde tam olarak aydınlatmış olduğunu savunuyoruz ve aydınlatmanın kaynağının da Marksizm-Leninizm olduğu görüşündeyiz. Bu makalelerde "hiçbir" gelişme aşaması atlanmamış, görmezden gelinmemiş, es geçilmemiştir. MAE'nin burada "söz" olarak kalmış iddialarının bu iki makale karşısında "hiçbir" karşılığı yoktur. Eğer bu "söz"lerin iler tutar bir tarafı varsa onu bunları açıkça ortaya koymaya davet ediyoruz. "Yadsımanın yadsınması diye bir şey yoktur." dediği için Mao'yu "çelişme" yoluyla gerçekleşen süreçleri görememekle eleştirmek, onun söz konusu makalelerde ve ayrıca "tartıştığımız" konuşmasındaki "süreçler" hakkındaki değerlendirmelerine gözünü kapamak olur. Birileri söylediği için onlar görünmez olmazlar ama! Onlar orada duruyor. MAE'nin es geçildiğini söylediği komünizm değerlendirmesi orada duruyor, komünizmin ilk aşaması olarak ve özel mülkiyete son verilmiş düzen olarak sosyalizm orada duruyor; bunları nedense MAE "hiç" tartışmıyor! "Yadsımanın yadsınması" olarak değil, yeni bir karşıtların birliği olarak, değişmek zorunluluğunu içererek, bir

nihayete kavuşmaktan, bir “kökene dönüş” olmaktan uzak olarak!..

MAE “analiz ve senteze sıkıştırmak”tan söz ediyor; ama bunun nasıl bir sıkıştırma olduğunu açıklamıyor, açıklayamaz da... Analizin herhangi bir şeydeki karşıtların durumunu, özgüllüklerini, diğer şeylerle ilişkilerini, birbirlerine geçişlerini, yönelimlerini vs. incelemek olduğunu anlamamış gibi davranıyor. Onun “tez” ve “anti tez” dediği, şeydeki karşıtlardır, yani çelişkidir. Analiz dediğimiz de şeyi bir çelişki olarak; ama içinde olduğu bütünlükle tüm yönleriyle, başkanın belirlenimi olarak da kavramak ya da çözümlenektir. “Mao bu yorumuyla olumlama ve tez, anti tezi devre dışı bırakarak sadece ‘analiz ve sentez’i işlemesi, maddenin hareket süreçlerine ve ilk konumuna aykırı bir yaklaşımdır” diyor MAE. Bu cümleler hiçbiri inceleme, açıklama, hatta somut belirleme içermiyor. Eğer analiz, şeyin karşıtların birliği olarak ve içinde yer aldığı bütünlüğüyle, tüm yönleriyle, yönlerin birbirine çevrilmesi olarak da incelenmesi ise nasıl “olumlama” devre dışı bırakılmış oluyor; maddenin hareket sürecine aykırılık olduğu nasıl saptanıyor? “İlk konuma aykırılık ifadesi başlı başına sorunlu bir ifade. Maddenin hareketi bakımından “ilk konum” nedir? İçinde olduğumuz an da bir ilk konumdur, önceki bir zamanda oluşmuş bir an da “ilk” konumdur. Maddenin öncesiz ve sonrasızlığı içinde sonlu ve sonsuz hareket onun parçalarıdır; bu durumda ilk konum analiz ettiğimiz şey tarafından belirlenir ve mutlak bir ilk konumdan söz etmek yanlıştır; “köken”den hareket etmek yanlıştır...

“Öyle anlaşılıyor ki Mao, evrende, doğada ve tarihte çelişkinin neden olduğu gelişme ve değişimin sonucu olan şeylerdeki büyük kendine dönüşü olan yadsımanın yadsınmasını göremediğinden tez, anti-tez, analiz ve sentezi de ‘üççülük’ olarak değerlendirmiştir” diyor MAE! Burada da aynı şeyi yapıyor: laf kalabalığı! “Şeylerdeki büyük kendine dönüşü” göremeyen değildir Mao, bunun olmadığını söyleyendir o! “Kendine dönüş” yoktur; olumlama, yadsıma, olumlama... halinde süren bir gelişme vardır. Bu gelişme belirli bir kesit içinde “git gel” konumunda görünebilir; sürecin dönüşümünde özne yetersiz kalabilir; yeni bilgiler üretilemeyebilir, devrim gerçekleşmeyebilir vs. fakat “büyük geriye dönüş,” “kökenin yeniden başlaması” olmaz. “Mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi” gibi “belirli” bir kesitin anlaşılmasını içeren tanımlar da yapılabilir; ama bunun “ilk konuma dönüş”, somut söylersek ilkel komünal toplumun yeniden fakat tüm gelişme döneminin bilgisiyle yüklü kuruluş olduğu söylenemez. Marks`ın bununla tarihin hangi kesitine işaret ettiğini gösterdik: Küçük üreticiyi mülksüzleştirilen kapitalistlerin mülksüzleştirilmesi... Marksizmin “kökene dayanan” bir gelişme anlayışıyla bilgi üretmediğini Marks`tan hareketle gösterdik. Bizatihi kapitalizmin incelenmesi olan Kapital bunun berrak bir örneğidir. Burada incelenen somut süreç karmaşık bir yapı olarak ele alınır ve en yaygın, bilinen özelliğinden başlayarak tüm sistem, her bakımdan çözümlenir; eski üretim tarzları ancak bu yeni üretim tarzıyla bağlandıkları yerde konu edilir; kapitalizm “özel mülkiyet”in kendisinin evriminden anlaşılmaz, dolayısıyla “köken” de konu edilmez!..

Peki, bizim bu savunumuz “büyük geriye düşüşleri” yadsır mı? Tabii ki yadsırmaz. Bu “geriye düşüşler-dönüşler” söz konusu karmaşık bütünün içindeki temel çelişkinin belirlenimi olarak olanaklıdır; yoksa şeyin “kökündeki birliğinin”, ilk konumunun nesnel tamamlanışı olarak değil! Hegel *Mantık*’ının temeli buna dayanır ve “yadsınmanın yadsınması” da bunu açıklar. Ne var ki bunu açıklamak için “tez ve anti tez” karşıtlığı konu edilmez, kökündeki karşıtların birliği/özdeşliği konu edilir!..

Bunun yanında MAE’nin “üççülük”ten hareketle de Mao’nun “tez, anti tez ve sentez”i benimsemediğini ileri sürüyor. Mao’nun “üççülük” eleştirisinin diyalektiğin üç yasasından bahsedilmesinden kaynaklandığını biliyoruz. Mao bir temel yasa olduğunu ve konu edilebilecek hareket biçimlerinin, değişimlerin de bu temel yasa dolayısıyla açıklanabileceğini savunuyor. Bununla ilgili teoriyi, yani bilgi teorisini “Pratik Üzerine” ve “Çelişme Üzerine” adlı makalelerde detaylı biçimde ortaya koymuştur. MAE’nin “tez, antitez ve sentez” kavramlarından “uzak” durmayı “üççülükten uzak durma çabası” olarak yorumlaması onun “biçime bakıp özü görmeme” özelliğinden kaynaklanıyor. “Tez, antitez, sentez” üzerine kurulu gelişme modeli üççülük olamaz; Mao’nun bunu düşündürtecek, akla getirecek hiçbir yaklaşımı olmamıştır. Onun bu “üçlü”yü kullanmamasının nedeni “bilgi teorisi” için bunları gereksinmemesidir. Aynı yaklaşımın Hegel’de de olduğunu görüyoruz. Şeyin hareketini incelemek, ondaki karşıtların birliğini keşfetmek, bunu tüm yönleriyle incelemek ve şeyi değiştirmek için gerekli kavramlar analiz ve sentez olmuştur. Mao nasıl ki analiz ve sentezi kullanmakla “ikici” olmamışsa, “tez, antitez ve sentez” üçlemesini kullananlar da “üççü” olmazlar. Söz konusu üçleme daha çok “ikinin birleşip bir olması” anlayışında olanlar tarafından kullanılmıştır; bunlarda sentez tez ve antitezin yeni bir birlik oluşturmak üzere birleşmesi olarak kavranır. Burada “üççülük” değil, gerçek gelişme modeline uymayan, dolayısıyla gerçekliği aykırı fikirlere yol açan bir anlayış vardır...

“Öyle anlaşılıyor ki Mao (...) tez, anti-tez, analiz ve sentezi de ‘üççülük’ olarak değerlendirmiştir” diyen MAE aklınca Mao’nun diyalektiğin tek temel yasası olduğu görüşünü hafife almaktadır. Fakat bunu incelemelerle, konuyu özü bakımından kavrayarak yapmak yerine uydurduğu tespitlerle yapıyor: “Öyle anlaşılıyor ki” diyor; ama aslında “öyle anlayabilen” tek kişi kendisidir! Mao Zedung’un “tez, antitez ve sentez” kavramlarını kullanmamasının nedeni bunların kullanımını “üççülük” kabul etmesi değildir, çok açık ve net olan budur...

Mao analiz ve sentez kavramlarını kullanarak diyalektiği bilgi teorisi olarak kavradığını somutlaştırmış oluyor sadece ve ancak Marksist diyalektik sayesinde toplumsal hareketin anlaşılabilirliğini; ama sadece anlaşılmayacağını; ayrıca dönüştürülebileceğini ve hatta dönüştürülmesinin kaçınılmaz olduğunu ortaya koyuyor... Analiz ve sentezin bu süreci açıklamak için ilk kez Mao tarafından böyle kullanıldığı gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu açıklama proleter hareketin niteliğini, diyalektiğin bu hareketin gelişmesine koşut ulaştığı düzeyi kavramak bakımından da önemlidir. Hegel’de de de analiz ve sentez bilgi süreci-

nin temel kavramları olmuştur; ama onda proleter hareketin karakteri ve “ereği” olmadığından özellikle sentez sönük, açılımsız kalmıştır. Ancak proleter hareket sayesinde ve elbette onun teorisi olan Marksizm-Leninizm-Maoizmin diyalektiği ile analiz ve sentez bu düzeyde kullanılabilmiştir... “Düzelteciler”in düzeltmesindeki belirleme bunu içermektedir sadece, MAE'nin “aklına gelen” uydurmaları değil..

“Üççülük” eleştirisiyle Mao'nun yaptığı şey diyalektiği “tek gelişme yöntemi” olarak temel bir kategoride tanımlamaktır. Diyalektiği karşıtların birliği teorisi olarak tanımlamak ve bütün gelişmeleri, hareket biçimlerini bununla kavramak: İşte Mao'nun üççülük eleştirisini yaparken durduğu nokta burasıdır. MAE'nin “üççülük” üzerinde sözde durup bu temel noktayı kavramaktan uzak durması onun düşünme yöntemi sorununu ele veriyor. O Lenin'de ve sonra da Mao'da ete kemiğe bürünen diyalektik yöntemi incelemiyor; bilgi teorisinin, bir süreç olarak gelişimini irdelemiyor. O, kendi “diyalektiği”ni bulmuş ve uydurmaları yakıştırdığı bu diyalektikle hesaplaştığını sanmaktadır. Bunu yaparken bu hesaplaşmaya konu olan Mao'nun nasıl böyle basit hatalara düştüğünü de düşünmeden edemiyor MAE; ama çok yormuyor kendisini, hemen sonra bunun cevaplarını o iyice genişlemiş görünen cebinden çıkarıyor ve bizi değil, fakat kendisini pek rahat bir şekilde ikna ediyor..

“Anlayabildiğim kadarıyla Mao'nun bu hatalı yaklaşımının kaynağı kaygıdır. Sloganlaştırılmış bu görüşlerin Büyük Proleter Kültür Devrimi'ne olumsuz etkilerini, Mao'nun bu konuşmasının dışında fazlaca bilmediğimiz ‘ikinin birleşip bir olması’ tezinin çürütülmesine duyduğu siyasal ihtiyaç Mao'yu öznelliğe itmştir. (...) Modern revizyonizmin ideolojik felsefi mızrağının Yon Sien-çen adlı akademisyenin ‘ikinin birleşip bir olması’ tezinde ete kemiğe büründüğünü düşündüğünden, bu siyasal kaygı Mao'nun bu özensiz davranışının koşulunu oluşturmuştur. Ne var ki Mao'nun karşı çıktığı gibi bir içeriği olmayan ‘ikinin birleşip bir olması’ süreci mekanik ve mücadelesiz bir birlik olmadığı gibi kapitalizmden komünizme gidişte kaçınılması imkânsız görünen bir gerçekliktir. (...) bu yasa Mao'nun çelişkinin özelliklerini tanımlarken altını çizdiği, çelişkinin özdeşliği dediği şeyle de doğrulanan bir durumdur. Çelişkinin özdeşliği, birin sonsuz ve geriye dönüşsüz bölünmesini değil, bir yandan da uygun koşullarda karşıtların birbirine dönüşünü; yani, çelişki halinin birlik yönünde devindirdiğini ve ikinin birleşip bir olmasının mümkün olduğunu, bölünme halinin birlik haline döndüğünü söyler.”⁴⁰

Hayır, Mao böyle söylemez. Bu söylem MAE'nin uydurma diyalektiğinin bir ürünüdür. Alıntının son cümlesindeki şu ifadeler tamamen uydurulmuştur: “çelişki halinin birlik yönünde devindirdiği”, “ikinin birleşip bir olmasının mümkün olduğu”, “bölünme halinin birlik haline döndüğü.” Bunlar uydurmadır; çünkü diyalektik materyalizmde “çelişki” “birlik”in kendisinde”dir; “birleşik” olan, iki zıttan oluşmuştur”, “bölünme” hali “birlik halinin kendisi”dir. MAE'nin çelişkiyi, bölünmeyi “birlik içinde” kavrayamadığı o kadar açık ki!

40 M. A. Eser, a.g.e., s. 217

Mao şöyle ifade ediyor bunu: “Özdeşlik, birlik, uygunluk, birbirinin içine girme, birbirinin içine yayılma, karşılıklı bağımlılık (...): Birincisi, bir şeyin gelişme sürecindeki bir çelişmenin iki yönünden her birinin varlığı öbürünün varlığını gerektirir ve her iki yön de tek bir bütün içinde bir arada varlığını sürdürür; ikincisi, belli koşullarda iki çelişmeli yönden her biri kendi karşısına dönüşür. Özdeşliğin anlamı budur.”⁴¹

Bir sonraki sayfada da: “Basit bir süreç tek bir karşıtlar çiftini içerir, karmaşık bir süreç ise daha fazlasını. Ayrıca bu karşıtlar çiftleri de birbirleriyle çelişme halindedir.”

(...)

“Aslında hiçbir çelişmeli yön tek başına var olamaz. Her yön, kendi karşıtı olan yön olmazsa, varlığı için gerekli koşulu yitirir. (...) Peki, nasıl özdeş olabilirler? Olabilirler, çünkü her biri öbürünün varlık koşuludur. Özdeşliğin birinci anlam budur.

(...) Sorun, var olabilmeleri için birbirlerine bağımlı olmalarıyla bitmez, daha da önemli olan, birbirlerine dönüşmeleridir. Yani belli koşullarda bir şeyin içindeki çelişmeli yönlerden her biri karşısına dönüşür, karşıtının yerini alır. Bu da çelişmenin özdeşliğinin ikinci anlamıdır.”⁴²

Mao “birin ikiye bölünmesi”ni hiçbir yerde “özdeşliğin dışında”, “birlik halinin dışında” tanımlanamamıştır; aksine her zaman için “ikiye bölünmüş iki yönden birinin diğerinin varlık koşulu” olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla MAE'nin anladığı türden “özdeşliği yok eden bir bölünme”den söz edilmiyor burada; özdeş olanların iki karşıttan oluştuğunu; bu anlamda “birin ikiye bölünmesi”nin söz konusu olduğunu söylüyor. Böyle olduğu için de “ayrı ayrı”, birbirinden, bölünmüş oldukları için “bağımsız” var olabilen “karşıtlar”ın birleşmesinden söz edilmez. Gene bu yüzden “birlik yönünde devinme” de söz konusu olmaz: zaten “birlik” halinde olup da “birlik yönünde devinmek” gerçek bir hareketin işi olamaz değil mi?

Karşıtların birlik içinde karşıtına dönüşmesi, birlikte egemen olanın bu konumunu yitirmesi, egemen olmayanın da egemen konuma gelmesidir. Buna şunu eklememek olmaz ama: Süreçler basit süreçler olduğunda bunu anlamak görece kolaydır. Ne var ki süreçler genellikle karmaşıktır, dolayısıyla “karşıtlar çiftleri” söz konusudur ve üstelik bunlar da birbirleriyle çelişme halindedir!..

MAE'nin özdeşlik tanımını çelişmeden ve çelişmeyi de özdeşlikten ayrı düşünmesi Mao'da bulunmayan tanımları onda varmış gibi yorumlamasına neden olmuş görünüyor! Mao'da ve ondan önce de Stalin'de, Lenin'de tanımlanmış olan özdeşlik teorisi modern revizyonizmle mücadele için de uygundur, kapitalizmden komünizme geçişteki proletarya diktatörlüğünü kavramak için de. Sosyalizme geçişle beraber sınıf mücadelesinin yerini sınıf iş birliğinin aldığı-

41 Mao Zedung, a.g.e., s. 444

42 A.g.e., s. 445-446

nı, “iki karşıtlı birlik”in yerini “ikinin birleşmesi”nin aldığını söyleyenler zaten “birlik içindeki” mücadeleyi konu ettiğimizi unutanlar ya da unutturmak isteyenlerdir: Bu nedenle karşıtların mücadelesi sürekli, denmiştir...

KAYNAKÇA

- ALTHUSSER Louis, **Marx İçin**, İthaki Yay., İstanbul 2015
 ENGELS Friedrich, **Anti-Dühring**, Sol Yay., Ankara 2012
 ESER M. Ali, **Tarihsel Çıkışına Tersleşmede Örgüt Öyküsü TKP/ML**, Kardelen Yay., İstanbul 2018
 LENİN V. İ., **Felsefe Defterleri**, Minör Yay., İstanbul 2013
 MARKS Karl, **Kapitalizm Öncesi Ekonomi Biçimleri**, Sol Yay., Ankara 2009
 MARKS Karl, **Kapital Cilt I**, Yordam Yay., İstanbul 2010
 ZEDUNG Mao, **Seçme Eserler Cilt I**, Kaynak Yay., İstanbul 2000
 ZEDUNG Mao, **Seçme Eserler Cilt VI**, Kaynak Yay., İstanbul 2000

TEORİK-SİYASİ DERGİ

SAYI: 92

FİYATI: 10 TL

EYLÜL/2019

ISSN: 2630-5801

Faşizme, Emperyalizme, Feodalizme ve Her Türden Gericiğe Karşı

PARTIZAN

- Sınıflı Toplular Tarihi ve Devlet
- “Devlet Baba”dan Düzen Bekçiliğine Devlet
- Tekelci Burjuvazinin Can Simidi: Faşizm
- Çanlar Burjuva Demokrasisi İçin Çalıyor
- Siyasi Yönetim Biçimleri ve TC Devleti
- Güncel Faşizm Tartışmaları Üzerine
- Marks-Weitling Tartışmasında Sınıfın Öfkesine Odaklanmak

■ Revizyonizmin İbrahim'le Bitmeyen Sınavı

Bilime Karşı İnancılık

Görüşlerine katılmayanlar tarafından İbrahim, genel olarak niyetini, kavrayışını gerçekliğin önüne/üstüne koymakla, subjektif olmakla, aşırı iyimserlikle eleştirilir. Aynı çizginin sürdürücüleri olarak anlamak ama daha çok da İbrahim'i kavramak için bu eleştirileri okumaya çalışırız. Bu eleştirilerin her birindeki tutarsızlıklar, çarpıtmalar, genel düşünülduğünde, olağandır; sonuçta her eleştiri kaynaklandığı ideolojiden, dolayısıyla dayandığı sınıfın karakterinden beslenir. MLM'ye yabancılık da ona düşmanlık gibi bir sınıf tavrıdır. İbrahim'in görüşleri de bunların subjektivizminin turnusolu olmaktadır. Zira İbrahim'e dair bu türden her değerlendirme parçada doğru görünen şeyler içerse de bütünde toplumsal ilişkilerin (siyasi-ekonomik vs.) olabildiğince yüzeysel ve dolayısıyla yanlış tahliliyle maluldür. Bunların gerçeklik karşısındaki tutarsızlıkları, açmazları daha ilk adımlarda baş göstermekte ve ilerledikçe büyümektedir. Somut koşullar konu edilmeden yapılan dönem "tahlil"leri, yerinde ve doğru alıntılara dayanmayan yorumlar ve dayanaksız çıkarımlarla dolu değerlendirmeler bunların ortak özellikleri olarak öne çıkar. Buna rağmen, yani üretim ilişkilerinin ve bu ilişkilerin siyasal taraflarının durumlarının en kaba tahliline dayanan bu eleştiriler objektif koşulların en doğru biçimde kavrandığı yargısıyla yazılmışlardır. İbrahim ise bu yazılarda genç, idealist, aşırı iyimser ve maceracı özellikleriyle o günün koşullarında geçerli sayılabilecek bazı önemli tespitler yapmış, hiç kimsenin söylemediği şeyleri söyleme cüretinde bulunmuş; ama artık koşulların değişmiş olduğu bugünkü dünyada görüşleri de neredeyse tamamıyla geçerliliğini yitirmiş bir devrimci-komünist önderdir!

O yüzden onun görüşlerini bugünü açıklamak için referans almak geçmişe takılıp kalmak olarak değerlendirilir ki “geçmişe takılmak en çok onun arayışına, yöntemine aykırıdır” denerek pekiştirilir, övgüyle karışık “maziye gömme” tutumu! “Maziye gömülen” genç İbrahim’i bugünün dünyasında “kendileri” olarak dile getirirler hemen sonra: Eğer o yaşıyor olsaydı bunu yapanların gözünün yaşına bakmazdı! Hatta daha ileri gidilerek İbrahim’in görüşlerini nasıl değiştireceğine dair de iddialı cümleler kurmaktan geri durmazlar, İbrahim’i kendisinden bile daha iyi savunduğunu sanan bu tür eleştirilerin sahipleri! İbrahim’in düşüncelerini değiştireceğini de onun bilimsel, gerçeklere gözünü kapatmayan cüretkâr tarzına dayandırmayı ihmal etmezler!

Bu yorumlar İbrahim’i, onun görüşlerini kavramayanların, MLM’den yoksun olanların o yokken ona kendi isteklerini “yaptırmak” fantezisinden başka bir şey değil! İbrahim bütün teorisini, görüşlerini tam da böyle fikirlerle mücadele içerisinde geliştirmiştir. O, bu tür eleştiri sahiplerinin savundukları benzer revizyonist, reformist görüşlerle çarpışa çarpışa ilerlemiştir.

İbrahim’in farklı biçimlerde savunulmasını yadırgamıyoruz. Çünkü o halka mâl olmuş biridir. Dolayısıyla kimisinin onun cüretini, direnişini, kimisinin yöntemini, çalışkanlığını, zekâsını, kimisinin ulusal sorunla ilgili görüşlerini veya devlet-faşizm tahlilini kimisinin de onun “Marksizm dışında bir Marksizm”i temsil ettiğini savunması; yani parçalı, eklektik, yüzeysel ve esasen de yanlış kavraması olağan dışı değildir. Fakat MLM çizgiyi, ideolojiyi savunmak böyle olmaz; dolayısıyla İbrahim de böyle savunulamaz. Bu türden savunuların her biri İbrahim’in düşüncesinin gerçekleşmesine, kitlelerle birleşip maddî bir güce dönüşmesine karşı saldırı niteliğindedir. Bu nedenle kesinlikle masum değildir!

İbrahim’in devrimci/komünist özelliklerinin, tavrının sahiplenilmesi, savunulması yadırgadığımız, karşı çıktığımız bir şey değildir. Bizim itirazımız onun çizgisini, ideolojisini ona rağmen temsil iddialarınadır. Bugüne kadar hiç kimseyi bu gibi yazılar nedeniyle siyasi suçlar mahkemesinde yargılamış ve cezalandırmış değiliz! Söz konusu iddiaları aksi iddiamızla olumsuzladık, mahkûm ettik her seferinde. Tartışmaların bazen üslup bakımından “sert” olmasını sorun eden varsa eğer bunun, tartışmanın amacı bakımından önemsiz olduğunu bilmeleri gerekir... İddia edilenin aksine biz kimseyi bu tür iddialardan yoksun kılacak bir “yetki”ye sahip olduğumuzu düşünmüyoruz. Bunu dile getirenler birilerinin iznine tabi olmadıklarından kesinlikle emindirler. Dolayısıyla eleştirileri kendilerini bu iddiadan men etmek olarak etiketlemeleri mağdur edebiyatından başka bir şey değildir.

İbrahim’e yönelik bu içerikteki değerlendirmelerden birini yakın zamanda Şiar ATAKAN imzalı olarak okuduk. Ş. ATAKAN da İbrahim’i onun “ardılları”na karşı “savunma”ya girişmiş; ama bunun için komünist çizgiyi kavramak, bilmek, tartışmak gerektiğini anlamamış olduğundan “savunusu” İbrahim’in çizgisini saldırıya dönüşmüş durumda. Bu saldırı neredeyse hiçbir konuda bize “tartışma”, “inceleme” için bir malzeme sunmuyor; bizi sadece mirasın sorum-

luluğunu omuzlamaya çağırıyor...

Komünistin Mirası Devrimci Sorumluluktur

İbrahim üzerine her tartışmayı komünist çizginin tartışılması niteliğinde gördüğümüz, bu nedenle muhatap olduğumuz açıktır. Bu nedenle bu tartışmaları, komünist çizgiyi sahiplenmedeki her iddiayı tutarlılık bakımından ele alır, aslına sadık olup olmadığını değerlendiririz. Komünist çizgiyi kendimizde somutlaştırıyor olmamız bunu gerektirir. Aksi her tavır, çizgimizin olumsuzlanmasını eleştirmedığımız için kendi kendimizi olumsuzlama olarak görürüz!

Herhangi bir konuda kimliği/kişiliği baz almadan tamamen fikrin kendisini eleştiri konusu yapmak bizim temel anlayışımızdır. Kişiyi değil fikri tartışırız, kişi ancak fikriyle gündem olabilir. Her durumda, olayda fikre ve onun kaynağına yöneliriz. Bunu kendi anlayışımızı somutlaştırmamızın, geliştirmemizin bir aracı yaparız, devrimci fikirlerin bilinmesinin ve yayılmasının yöntemi budur çünkü.

“Kaypakaya ve önderlik edip kurduğu örgütü, kendi malı mülkü ya da dede veya babalarından kendilerine kalan bir miras gibi yaklaşım içerisinde olmuşlardır.”¹

Bu apolitik söylemler farklı yazılarda farklı biçimde dile getirilmiş/getirilmektedir.

Bu eleştiriyi yapanların eleştirilen tutumdan mustarip olduklarını görmemeleri ironiktir! Çünkü İbocu olmak, İbrahim'in çizgisini sahiplenmek ya da onun herhangi bir düşüncesini; tavrını, tutumunu kendininmiş gibi kavramak ve sürdürmek çok açıktır ki “kendi malı mülkü görme”yi veya dededen, babadan olmasa da “bir miras gibi” ele almayı içerir. Kendinizi İbocu olarak addediyorsanız bu zaten onu “kendi malınız” olarak gördüğünüzü gösterir. İbocuyum, İbo'nun ardılıyız, İbo'yu biz temsil ediyoruz demek kendinde onun mülkiyetini görmeyi barındırır. Eğer bunu olumsuzlarsanız “İbocuyuz”, “İbo'yu biz temsil ediyoruz” demenizin anlamı kalmaz ve onu “herkes”in ortak değeri olarak, herkeste eşit şekilde temsil edilen bir değer olarak görmek yanlışına düşersiniz. Böylece “İbocu” olduklarını, onun çizgisini temsil ettiklerini söyleyenlerin “onun kurduğu örgütü kendi malı gibi görmeleri”nin, “onu miras kabul etmeleri”nin doğal bir durum olduğunu da “bir türlü” anlayamazsınız! Doğal savunma mekanizmasından kaynaklanan bir duruşa karşı geliştirilen bu “eleştiri”nin aslında İbrahim'i “herkesin İbrahim”i olarak kendi çizgisine, dar dünya görüşüne, oportünizmine mâl etme, onun devrimci mirasını pazara düşmüş piyasa malı gibi yağmalama isteği olduğu ortadadır. Karşı çıkılacaksa eğer tam da bu yaklaşım hedefe konmalıdır ve dolayısıyla bu tarzı kendinde somutlaştırıp, İbocu çizginin devamcılarına bu şekilde saldıranlar elini İbrahim'in devrimci mirasından çekmelidirler. Kendilerini İboculuktan soyutlama-

1 Hayaller ve Gerçekler, Ş. Atakan, 6/6/2020, Komün Gücü

lılar, hatta tutarlılık bakımından komünistliği sadece kendilerinden hareketle açıklamamalıdır. Kısaca bu gibi bütün iddialarından vazgeçmelidirler. Biz komünist olmadığımızı zaten biliyoruz ama “özel mülkiyetçilik” eleştirimize sadık olduğunuzu göstermek istiyorsanız komünistlik vb. konularda hiç kimseden farklı ayrıcalıklara sahip olmadığımızı, bu değerlerin herkesin evrensel değerleri olduğunu savunmalısınız.

İbrahim’in şafak revizyonistleri ile polemiklerinde eleştiri konusu yaptığı şeylerden biri de revizyonistlerin MLM’yi “bütün insanlığın ortak malı” ilan etmesidir. İbrahim bu görüşü şöyle eleştirir: “Revizyonist hainler, dünya işçi sınıfının malı olan Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesini, sınıflar karşısında tarafsız olan ve hangi sınıfın elinde ise o sınıfa hizmet veren üretim araçlarına, matbaa makinasına benzetmektedirler.” Bundan sonra MLM’nin biri sınıfsal (proleter) biri de pratik (sınıf mücadelesi, üretim mücadelesi ve bilimsel deney pratiğinden doğup tekrar pratiğe uygulanabilir olması) olmak üzere iki karakteri olduğunu belirtir. Proletarya dışındaki sınıflar en fazla bunu taklit ederler ama gerçekte bu ne onların ne de MLM’nin sınıf karakterini değiştiren bir durumdur. İbrahim MLM’yi bir sınıfın (proletarya) ideolojisi, dolayısıyla mülkiyeti olarak tanımlamaktadır. Şimdi İbrahim’i bundan dolayı mülkiyetçilikle suçlamak Ş. ATAKAN için tutarlı bir tutum olacaktır... MLM’yi proletaryanın mülkiyeti gören İbrahim’in kendisi de MLM’ye aittir yani MLM’ye dahildir, onun dışında tanımlanamaz, düşünülemez. Dolayısıyla İbrahim’i savunmak, onun mirasçısı olmak proleter dünya görüşü-ideolojisi MLM’yi savunmaktır. MLM’yi reddeden İbrahim’i de reddetmiş olur.

Ş. ATAKAN “miras” meselesinin mirasyedilerin kavgası olarak kavrayıp mülkiyetçilik olarak olumsuzlarken İbrahim’i TKP’nin mirasçısı olmakla ilgili söylediklerini de hatırlamıyor olmalı. İbrahim M. SUPHİ’den sonra TKP’nin izlediği çizgiyi revizyonist olarak tanımlayıp bu revizyonist mirasın “... bizim aç gözlü miras düşkünü bezirganlara pek yakıştığını...” söyler. Devamla “... Komünizm davasına gerçekten bağlı bir hareket böyle bir mirası reddeder. Biz M. SUPHİ yoldaşın ve onun önderliğindeki TKP’nin mirasçısıyız...” diyerek hem “mirasçılık” yapar hem de neyin/kimin mirasçılığını yaptığını ortaya koyar.

İbrahim mirasçılığı sınıfsal temelde ele alır, halkın devrimci mücadelesini, değerlerini gerici sınıflarınkinden ayırarak komünistlerin halkın devrimci mirasını sahiplendiğini ortaya koyar... MLM’nin “bütün insanlığın ortak malı” olmasına da “proletaryanın malı” görüşüyle karşı çıkar. Bu halkın devrimci mirasının en ileri, en üst düzeyde sahiplenilmesini içeren bir karşı çıkıştır...

Velhasıl “mirasçılık” birincisi, halkın devrimci değerlerini/mücadelesini sürdürmekle, ikincisi, bunu da içeren MLM’yi temsil etmekle ilgilidir. Bu konudaki bütün tartışmalar sınıfsal özelliklere sahiptir. Komünist-İbocu olduğunuzu iddia etmeyi kendinizde hak görüyorsanız size aksinin söylenmesine de hazır olmalısınız. Bu ideolojik-siyasi saiklere, belli kriterlere, niteliklere dayalı bir iddiadır, dolayısıyla bunlar temelinde tartışılır.

Benzer her tartışma aynı temel saiklerle yapılmıştır. 2. Enternasyonal sosyalist-komünist niteliğini yitirip sosyal-şoven bir nitelik kazanarak sosyalist-komünist hareketin/çizginin mirasını temsil etmekten uzaklaştığında Lenin bunu bu saiklerle somutlaştırmış ve yeni bir Enternasyonal oluşturmaya yönelmiştir. Kendine komünist demesine rağmen bu iddia ile uzaktan yakından ilişkisi kalmamış partiler nasıl komünist hareketin bir parçası ve mirasçısı olarak görülmemişse mirasçı da iddianın kendisinden hareketle belirlenemez. Bu tamamen subjektif idealist bir görüş olur. Marks-Lenin-Mao her revizyonist akım ve kişiyi, bunların iddialarının aksine komünist hareketin-proletaryanın mirasçısı olmadıklarını açıklayıp durdular; İbrahim de aynı şeyi yaptı ve biz de aynı şeyi yapıyoruz! Ne MLM'nin "herkesin ortak malı" olduğunun savunulmasını doğru buluruz ne de her iddia edenin MLM'yi temsil ettiğini. Dolayısıyla ne İbo'nun MLM'nin dışında değerlendirilmesini ne de her "İbo"cuym diyeni öyle kabul ederiz. Bizim için bütünde komünist çizginin-görüşlerin (genel-özel) savunulup savunulmadığı belirleyicidir.

Kişi ve grupların devrimci görüşlerini/duygularını bu anlamda İbrahim'e politik ilgiyi/sempatiyi, onun önder kabul edilmesini önemsiyoruz ve değerli buluyoruz. Ama o kadar! Bunları İbrahim'in temsil ettiği, savunduğu MLM çizgi karşısında güdük ve yanlış duruşlar olarak eleştiriyoruz.

Sonuç olarak "mülkiyetçilik" komünist çizgiyi savunmakla anlamlıdır. Bunun için de MLM'yi savunmak, onun ilkeleriyle hareket etmek gerekir. Ş. ATAKAN ya herkesi komünist kabul etmelidir ya da herkesi değil de sadece kendisini komünist kabul ediyorsa mülkiyetçilik eleştirisinden vazgeçmelidir. Birincisinde revizyonistliğini tesciller ama ikincisi de onu komünist yapmaz!

Farklı Bakışlar Altında Ortodoksluk

Ş. ATAKAN devrimci hareketin içinde bulunduğu durumu, özellikle de kitlelerle ilişkilenebilmesini sorgulayıp bunun birçok nedeninden bahsediyor, temel olarak da Marksizmin ilkelerini değişen koşullara uyarlayamamak, Marksizmi dogmatik biçimde savunmaktan söz ediyor. Ne kadar farklı değerlendiresek değerlendirelim gerçeklik kendinden bir şey kaybetmez. Devrimci/komünist hareketin olumlanamayacak bir durumda olduğu inkâr edilemezdir. Bunun nedenlerine dair fikirlerimiz farklı da olsa bu bir gerçekliktir. Nedenler hakkında Ş. ATAKAN'dan çok farklı düşündüğümüzü söyleyebiliriz. Tartışmamızın temelinde de bu fark var ve bunu her alt başlıkta ele aldık.

Ş. ATAKAN devrimci hareketin içinde bulunduğu durumu anlatırken Ortodoksluk eleştirisi yapıyor. "... Belli ki Ortodoks devrimciliği-komünistliği birçok yönüyle iyice kanıksamış ve yaşamsal bir durum haline getirilmiştir...", "... Lenin'in Ortodoksluk eleştirisini aratmayan, somut nesnel durumlarımız devrimci nitel gelişmemizin önünde ciddi engel olarak devam etmektedir."

Lenin, Marksizmin özünü, ilkelerini dejenere eden revizyonistlere karşı Mark-

sizmin ilkelerini, özünü savunanları kendisi de dahil Ortodoks Marksistler olarak tanımlar. Revizyonistler "... Gerçekte, diyalektik materyalizmden, yani Marksizmden tam bir ayrılma; lafta ise sadece sonu gelmez kaçamaklar, kurnazlıklar, sorunun özünden kaçma çabası, kendi gerilemelerini maskeleyen, genel olarak materyalizmin yerine herhangi bir materyalisti koyma, kısaca Marks ve Engels'in sayısız materyalist tezlerinin doğrudan tahlillerini yapmayı kararlı bir şekilde reddetme..." tavrı içindedirler. "Bir Marksistin çok doğru olarak nitelendirdiği gibi bu gerçek bir 'diz çökerek isyan'dır. Bu tipik bir felsefi revizyonizmdir, çünkü Marksizmin temel görüşlerinden uzaklaşarak ve terk ettikleri fikirlerle açık sözlülük, dürüstlük, kararlılık ve açıklıkla 'hesaplaşmada' yeteksizlik ve aşırı korkaklık göstererek kötü bir ün kazanan sadece revizyonistlerdir. Ortodoks Marksistler (abç), Marx'ın bazı eskiyen görüşlerini belirtmek durumunda kaldıkları zaman (Mehring'in Marx'ın bazı tarihsel önermelerine karşı çıktığı gibi), bu işi, her zaman o kadar belirlilikle ve o kadar ayrıntılı bir biçimde yaptılar ki, onların çalışmalarında hiçbir zaman en küçük kuşku uyarıracak bir durum bulunamadı."²

Lenin'in Ortodoksluğu kendi başına bir olumsuzlama olarak görmediği/düşünmediği bu alıntıdan anlaşılabilir. Revizyonistlerle Marksizm üzerine her tartışmada, karşı karşıya gelmede Lenin, Marksizm savunucularını Ortodoks olarak ifade eder. Bu konuda birçok örnek verebilir, alıntı yapabiliriz ama yaptığımız alıntının meselenin özü için yeterli olacağını düşünüyoruz.

Lenin, Marksizmden tam bir ayrılma içinde olan revizyonistlerin bu işi ne kadar oportünistçe, korkakça ve ikiyüzlüce yaptığını iyi anlatmış. Marksizmin tutarlı/kararlı savunucuları olarak Ortodoks Marksistler somut koşulların somut tahlilini ihmal etmezler. Tutarlı Marksist Ortodoksluk, Lenin'in ifade ettiği gibi buna engel değildir. Ortodoksluk* Marksizmin dogmatik savunusu anlamında olumsuzlanabilir ama revizyonizme karşı Marksizmin Ortodoks savunusu içinde olmak olumsuzlanamaz.

Lenin de Ortodoks Marksistlerin Marx'ın bazı eskiyen görüşlerini belirtmek durumunda kaldıklarında bunu hiçbir tereddüde düşmeden ve en küçük bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde net ve ayrıntılı yaptıklarına işaret eder. Elbette Ortodoksluk somut koşulların somut tahlili ve Marksizm bir dogma değil eylem kılavuzudur anlayışının ihmal ve inkâr edildiği durumda olumlu bir rol oynamış olmaz; ancak tam da Lenin'in savunduğu ve yaptığı gibi olumlu bir özellikte gösterir ki bu hem revizyonistlere karşı Marksizmin tutarlı/kararlı savunusunu hem de Marksizmin ruhuna/özüne uygun bir ele alışı yansıtır.

Lenin'e dayanarak Marksizm'de Ortodoks tavrı olumsuzlamak veya kötü durumun nedeni olarak açıklama çabası boşunadır. Çünkü Lenin'in perspektifi

2 V. İ. Lenin, Seçme Eserler C. XI, İnter Yay., İstanbul 1997, s. 102-103

*Ortodoksluk bir öğretiyi en "saf" haliyle savunmaktır. Bu dini metinleri harfi harfine okuma-yorumlama anlamına gelir. Metinlerin farklı yorumlara kapatılması birer dogma haline getirilmesine yol açar. Marksizm ise somut şartların somut tahlilini içerdiği için Ortodoksluk Marksizmde dogma değil Marksist ilkelerin savunulması anlamına gelir.

ışığında hem revizyonistlere karşı Marksizmin savunulmasında Marksistler Ortodoksturlar hem de somut koşulların somut tahlilini yapmadan Marksizmi her seferinde inkâr eden, Marksizmin, Marksist tezlerin doğrudan tahlilini yapmayı kararlı bir şekilde reddedenler hep revizyonistlerdir. "... Revizyonistler yani sağ oportünistler, Marksizme sözde bağlıdırlar; onlar da 'dogmatizmi' eleştirirler. Ama aslında saldırdıkları şey Marksizmin özüdür. Materyalizme ve diyalektiğe karşı çıkarlar ya da onları çarpıtırlar; demokratik halk diktatörlüğüne ve Komünist Partisinin önder rolüne karşı çıkarlar ya da onları ya da onları zayıflatmaya çalışırlar..."³

Ş. ATAKAN'ın koşullar karşısındaki tavrı-değerlendirmesi, İbrahim'in görüşleriyle karşıtlığı tam bir "diz çökerek isyan" halidir. İbrahim'in hiçbir görüşünü tam ve doğru anlamadığı halde onu "geçmişin günahı" olarak mahkûm etmekte; ama bunu açıkça, kararlı ve dürüst bir tarzda yapamamaktadır. İbrahim'e karşı tutumunu açıkça belirlemek durumunda kaldığında bütün cesaretini ve kendi inançlarına bütün saygısını yitiriyor. Aslında görüşlerinin bütünüyle yadsıdığı, "geçmişin günahı/hatası" kabul ettiği İbrahim'i Ortodokslukla suçlaması işten bile değil. Bu kadar günahın başka nedeni/açıklaması olamaz. Çünkü biz Ş. ATAKAN'ın yazdıklarında, ortaya koyduğu bulanık genel çizgide bırakalım bugünü, geçmişte bile İbrahim'e dair bir doğrulama, İbrahim'in hakkının tam olarak verildiği bir konu göremedik. Bu onun Ortodoksluk eleştirisinin de içeriğini belirliyor.

Yolunu Kaybetmiş "Ardıllar"...

Ş. ATAKAN "İbrahim'in ardılları" diye genel bir tanımlama yapıyor ve ardıllarının onu putlaştırdığını, dogmatik tarzda sahiplendiğini, tezlerini geliştirmediğini söylüyor. Kendini "İbrahim'in ardılı" gören o kadar çok örgüt/parti var ki bunların her biri ayrı değerlendirmeleri gerektiren farklı sınıf özelliklerine sahiptir. Bunların birçoğu kendilerini öyle tanımlasalar da Ş. ATAKAN'da olduğu gibi İbrahim'in görüşlerini ona karşıt zeminde burjuva görüşlerle inkâr eden, çarpıtan, savunmayan ardıllardır!

Eğer "ardıllar" hakkında tanımlama yapılacaksa bu gerçeklik göz ardı edilemez. İbrahim'in Ortodoksça savunulduğu, bu nedenle dogmatik yaklaşımlar sergilendiği söylendiğinde bahsedilen ardılların sınıflandırılması gerektiği bilinmelidir. Genel bir "ardıllar" kümesi oluşturup hepsi için "Ortodoksluk" eleştirisi yapmak kendi başına dogmatik bir yaklaşımdır. "Ardıllar"ın bu derece ayrıştığı, farklı devrim türleri için farklı parti anlayışlarıyla farklı devrim yolları açıkladıkları koşullarda tek bir "Ortodoksluk" tanımı yapmak nesnesine yabancı özne yaptığından habersiz bir durumdur. İbrahim'in ardılları için Ortodoksluk tartışması yapılacaksa Lenin'in perspektifi temel alınabilir: Sözü edilen ardılların İbrahim'in genel siyasi çizgisine, temel görüşlerine bağlılıkları ve bununla beraber eskiyen görüşlerine yönelik açıklamaları ele alınıp sonuçlar

3 Mao Zedung, Seçme Eserler C. V, Kaynak Yay., İstanbul 1993, s. 447

çıkarılabilir. Bu iş Ş. ATAKAN'ın yaptığı türden "adlandırma"dan ibaret etiketlemelerle yapılamaz; bu dogmatizmin tarzıdır ve ne ironik bir durumdur ki "Ortodoksluğu" İbrahim'in genel siyasi çizgisine bağlılık anlamında reddederken Ş. ATAKAN güya dogmatizme işaret ettiğini ileri sürmüştür. Birinin Ş. ATAKAN'a dogmatizme karşı mücadelede dogmatik tarzın bir silah olamayacağı en azından düşündürmesi gerekiyor...

Marksizmin Ortodoks savunusu gibi İbrahim'in Ortodoks savunusu da ancak Marksistler-Komünistler tarafından yapılabilir. Ş. ATAKAN da dahil İbrahim'i revizyonistçe savunmaya, onu revizyonist görüşlerine alet etmeye çalışanlar İbrahim'in sürdürücüsü anlamında onun ardılı olamaz. Hemen her temel konuda İbrahim'in görüşleri tasfiye edilerek "İboculuk" yapılmakta, görüşlerinin/çizgisinin özü/ruhu yok edilmektedir. Görüşlerini/çizgisini eleştirdiği, temellerinden sarsıp mahkûm ettiği anlayışlar savunularak İbrahimcilik yapılmaktadır. Güncele uyarılama, güncelleme adı altında İbrahim'in temel görüşleri inkâr edilirken onun ardılı olduğunu ileri sürmek özü boşaltılmış İbrahimciliğdir, kavramları adla açıklayan bir tür adcılıktır. İbrahim'i İbrahim yapan bugün Ş. ATAKAN'ın "ardılları" kümesine yerleştirdiği ardılların savunduğu ve İbrahim'e yamamaya çalıştıkları revizyonist görüşlere karşı cüretli ve keskin mücadelesidir. Ş. ATAKAN ve bu türden ardıllar onun kıyasıya mücadele ettiği görüşlerle, İbrahim'in Ortodoksça savunulmasına itiraz ediyorlar! Aslında İbrahim'e açıkça ve dürüstçe karşı çıkma cesaretinden yoksun, kendi görüşlerine karşı saygısız, revizyonist karakterlerine uygun bir ikiyüzlülükle sözde onu savunuyorlar. Bu onların sınıf karakteridir. İbrahim bütün revizyonist görüşlere/akımlara karşı açık, dürüst ve kararlı bir proleter tavırla mücadele ederken İbrahimci geçineneler ikiyüzlü ve korkak bir tavırla onun mahkûm ettiği görüşlere ardıllık iddiasıyla "saygınlık" kazandırmaya çalışıyorlar! Bu şekilde bırakalım İbrahim'e, onun görüşlerine saygı duymayı kendi görüşlerine bile saygı gösteremediklerini ispatlıyorlar!

Ş. ATAKAN Ortodoksluğu kendi dar perspektifi içinde dar kavramış; ama buna rağmen Lenin'in iki yönlü Ortodoksluk eleştirisini kullanmaya kalkışmış. Halbuki Lenin revizyonistlere karşı Marksizmin savunulmasında Ortodoksça davranmış, ama Marksizmi dogmatik değil somut koşulların somut tahlili ilkesiyle savunmuştur. Ş. ATAKAN'ın ifade ettiği sorunların nedenini Lenin'den hareketle söylersek Ortodoks davranmakta değil davranmamakta bulabiliriz. Yani Marksizmi revizyonizme karşı Ortodoksça savunup onu bir dogma değil eylem kılavuzu olarak kullanmaktan bahsetmeliyiz. Ş. ATAKAN'daki revizyonist görüşler genel durumun (onun bahsini ettiği sorunların) bir özetidir aslında. Eleştirdiği şeyin nedeni görüşlerinde kendini dışa vuruyor. Ama "düşmanı" dışarıda arama gibi bir küçük burjuva gelenek olduğundan bunu fark edemiyor.

Marksizm (MLM) konusunda ciddi yetersizliklerimiz olsa da revizyonizme karşı Marksizmin Ortodoks çizgisinden ayrılmamayı savunuyoruz. İbrahim'in görüşlerini onun ardılı olarak körü körüne savunmak bizce olanaklı değildir ama onu körü körüne inkâr etme birçok "ardılı" için gerçekliktir. Ş. ATA-

KAN'da da gördüğümüz gibi onu çarpıtan, körü körüne inkâr edenler bir de körü körüne savunmaya kalkabilmekteler. Bu revizyonistler "güncelleme" adı altında İbrahim'in içini boşaltıp boş bir kabuk haline getiriyorlar. Sonra da bu kabuğun içine girip İbrahimci geçiniyorlar. Bize de bu kabuğu kırıp içindeki sahte İbocuları dımdızlak ortaya çıkarmak kalıyor!

İki Yanlış Bir Doğru Etmez

Ş. ATAKAN "Kaypakkaya'yı eleştirmesine rağmen en iyi anlayan, kavrayan ve onun tezlerini ileriye doğru taşıyıp geliştiren kişi Y. Güney olmuştur..." diyor.

Bir görüşü/teoriyi geliştirmeniz için önce onu temel almanız gerekir. Y. Güney'in İbrahim'in tezlerini ileriye taşıdığı iddiası daha bu ilk kriteri karşılamaktan uzaktır! Y. Güney, İbrahim'in temel tezlerinden farklı tezler savunmuştur. Bu bakımdan İbrahim'in tezlerinin geliştirilmesi değil önemli derecede anlaşılmaması-kavranmaması söz konusudur. (Burada amacımız Y. Güney'in görüşlerini bütünlüklü değerlendirmek olmadığından -ki bu ayrı bir çalışma konusudur- kısaca bunu söylemekle yetiniyoruz.)

Ş. ATAKAN bir kurtarıcı arayışıyla Y. Güney'e sığınıp İbrahim'in görüşlerini inkâr etmeyi sürdürürken sadece İbrahim'i değil Y. Güney'i de inkâr ettiğinin farkında değildir. Y. Güney'i, İbrahim'i en iyi anlayan-kavrayan, tezlerini geliştiren diye övmesine rağmen ondan farklı görüşler savunarak onu olumsuzlamaktadır. Mesela Yılmaz Güney "Kürdistan sömürgeci" diyor Ş. ATAKAN ise alt-iç sömürge diyor. Y. Güney sömürge demesine rağmen ulusal kurtuluşu esas almıyor "iki ülke"nin birleşik devrimini savunuyor, ayrı bir örgütlenmeyi ve ulusal kurtuluşu savunmuyor. Ş. ATAKAN ise ayrı ayrı örgütlenmeden, devrimlerden bahsediyor ve ulusal kurtuluşu esas alıyor. Y. Güney'i, bunları bilecek mi övüyor? Hiçbir açıklama yapmadığından buna yanıt veremiyoruz. Belki kendisinin de Y. Güney'i aşmış, onun tezlerini geliştirmiş olduğu iddiasındadır.

Y. Güney'in İbrahim'i kavramadığını söyleyebiliriz. Aynı şey Ş. ATAKAN için de geçerli, ama onun özgünlüğü Kaypakkaya'yı ve Güney'i övmesine rağmen ne onlar arasındaki temel farklılığı ne de onların görüşlerini doğru anlamasıdır... Anlaşılan o ki Ş. ATAKAN'ın "aşma-geliştirme" teorisinin ana fikri inkârdır. Tabii o bunu aşırı sevgi gösterisi eşliğinde yapıyor, İbrahim'in devrimci fikirlerini "aşırı sevgi" eşliğinde katlediyor! Çünkü İbrahim'in bütün görüşlerini olumsuzluyor; savunuyor gibi yapıp inkâr ediyor. Politik cüretten, fikirlerine güvenmekten yoksun olduğundan İbrahim'i kendine kalkan yapıyor. Bunu İbrahim'in ya da Y. Güney'in fikirlerinin özünü/ruhunu kavrayarak yapmıyor, sığ/yüzeysel bir tarzda yapıyor. İbrahim'in görüşleri eksik/yanlış diyerek, bu doğrudur diye bir görüş savunuyor ama yanlış dediğinin neden yanlış, doğru dediğinin neden doğru olduğunu gerekçeleriyle açıklamıyor, olguyu/gerçekliği analiz edip tartışarak sonuca gitmiyor. Onun için nedenlerin önemi yok. Sonuç yeterli. Bir sonuç belirliyor, nedenleri-gerçekliği o sonuca

uydurmaya çalışıyor. Sizin de “bilimsel tutum” gereği buna uymaya mecbur olduğunuzu ilan ediyor! Bu durumda bilimsel tutum olsa da onu “aşkın sevgi”siyle baş başa bırakmaktadır!

Kavrayışsızlıktan Doğan Spekülasyon

Ş. ATAKAN’ın “Türkiye Sosyalist Hareketi tarihinde Ermeni sosyalistlerinin yeri” hakkındaki eleştirisini de spekülatif tarzı bakımından konu edeceğiz. Ermeni sosyalistler hakkındaki bilgimiz, dahası bu bilginin İbrahim’in döneminde olup olmadığı ve ne derecede bilindiği sorgulanmadan, değerlendirilip somutlaştırılmadan bu türden eleştiriler yapmak en hafif söylemle ukalalıktır. Eksiklik, yetersizlik eleştirileri eksik olanın ortaya konup etraflıca irdelenmesiyle, bilincin bu bakımdan tamamlanmasıyla gerçek eleştiriler olabilir. Bu özellikten yoksun eleştiriler faydası olmayan eleştiriler olur ancak. Ş. ATAKAN’ın sunduklarına bakarsak bu faydasızlık olduğu gibi göze çarpıyor. Ş. ATAKAN Ermeni sosyalistlerin İbrahim tarafından görülmediğini ileri sürüyor; ama bunun TKP değerlendirmesi bakımından nasıl bir soruna, bir yetmezliğe veya yanlışa yol açtığını tartışmıyor! Dolayısıyla bu eleştirinin nedenini de ortaya koymamış oluyor. Bu durumda biz “okurlar” sormak zorunda kalıyoruz; İbrahim’e yönelik bu eleştiri neden? İbrahim’in Ermeni sosyalistlerini “görememesi” onun hangi zaafını, bakış açısındaki hangi eksikliği gösterir? Ayrıca bu zaaf veya eksiklik başka hangi biçimlerde ve nerelerde görülmektedir? Ş. ATAKAN’da bu sorulara “hiçbir” yanıt yok. Çünkü o bu soruları sormuyor; sormuyor çünkü onun “eleştiri”den anladığı spekülatif iddialar yaymak. Oysa eleştirmek bilgi üretmek ve o bilgiyle yol alınabileceğini somutlaştırmaktır... Ş. ATAKAN ne yapıyor? “M. SUPHİ TKP’sinden önce...” ve “Komünist Manifesto’yu ilk çeviren ve sosyalizm tohumlarını atan Ermeni sosyalistlerini görememesi”ni İbrahim’in bir eksikliği olarak belirtip bir kusuru örter gibi bunun için bir de hafifletici sebepler sıralıyor. “Kusur örten” bu savunucuların örtücüye hak etmediği bir paye verdiğini biliyoruz! Fakat Ş. ATAKAN ne kadar sakınsa da gerçeği örtmez; burada da örtüyor.

İbrahim, Türkiye Komünist Hareketi’ni açıklarken “Komünist Manifesto’yu çeviren ve böylece sosyalizmin ilk tohumlarını atan Ermeni sosyalistleri”nden bahsedemezdi; çünkü Ermeni sosyalistleri komünist harekete dahil değillerdi. O zaman da bugün de TKP’den söz edildiğinde veya komünist parti tarihi konu edildiğinde Ermeni sosyalistleri sürece dahil edilmezler. Çünkü bu sosyalistler komünist hareketin kendisi olma özelliğinde değildirler. Kuşkusuz sosyalizm fikrinin Türkiye’de tanınmasında ve yayılmasında katkıları olmuştur; fakat tek başına bu komünist hareket özelliği değildir. Manifesto’yu çeviren sayısız aydın vardır; ama bunların çoğu komünist harekete dahil olmamışlardır. Nerede neyden ve kimlerden bahsedeceğini bilmek gerekir.

“... programda ölen işçilerin isimlerinin sayılması çok gereksiz bir şey. Bunlar programı zayıflatır. Daha aşağıda da ölen gençlerin isimleri sayılmıştır. O da

gereksizdir. Her geçen gün işçi, köylü, genç, aydın yeni arkadaşlar eksilecek aramızdan. Program, durmadan bunların gerisinde kalacak. Bunları tek tek programına koymaya imkân ve ihtimal yok! Bunun faydası da yok! Aksine zararlı olabilir. (...) Ayrıca, daha ayrıntılı bir açıklamanın imkânsız olduğu bir programda, her saftan, komünist, revizyonist, anarşist bütün saflardan isimlerin yan yana yer alması sadece kitlelerin bilincini bulandırmaya, onların hepsini bir ve aynı hareketin unsurları olarak görmelerine yol açar. Eğer her saftan kişiyi peş peşe sıralamakla bunlara sempati duyan herkesin desteğinin kazanılacağı hesaplanıyorsa, bu basit bir politika oyunudur ve insanın ayağına dolaşır. Emperyalizme ve gericiliğe karşı dövüşürken ölen herkes saygıya değerdir. Ama bu, bunların içindeki revizyonist ve anarşist unsurlarla komünistler arasına bir çizgi çekmemize asla yol açmamalıdır. Yoksa, daha da saygıya değer olan komünizme, halkın kurtuluş davasına saygısızlık edilmiş olur.”⁴

İbrahim`den yaptığımız bu alıntı, kimlerden nerede ve nasıl bahsedeceğimiz hakkında temel bir fikir içermektedir. Komünizmi diğer akımlardan ayırt etmek buna göre önemlidir ve gereklidir. Ermeni sosyalistlerin hiç şüphesiz Türkiye Devrimci Hareketi`nde, hatta proleter hareketin düşünsel oluşumunda saygı değer bir konuma sahiptirler ve bugün daha da netleşmiş olarak biz bundan ayrıntılı olarak bahsedebiliriz. Fakat İbrahim proleter hareketten veya genel olarak sosyalizm fikrinin Türkiye`deki sürecinden, bu anlamda tarihinden değil de komünist hareketten bahsederken Ermeni sosyalistlerini anamazdı. Bunun için hem “nitelik engeldir”; çünkü Ermeni sosyalistleri komünist sosyalistler değildi, millî veya liberal sosyalistlerdi hem de Ermeni sosyalistlerine ilişkin bilgi onun döneminde yaygın bir bilgi değildi. İbrahim`in bu biçimde sayısız “eksikliği”nden bahsedilebilir; örneğin Urfa`daki Göbeklitepe`den, bu “ilk yerleşim yeri”nin insanlık tarihindeki öneminden de habersizdi ve Mezopotamya`nın bu bakımdan taşıdığı değeri de bilmiyordu! Hatta İbrahim Mezopotamya`dan habersizdi; örneğin Urfa dendiğinde “Güneydoğu Anadolu” diyebilirdi! Bugün de birileri Ş. ATAKAN`ın “kara delikler”in sırrını keşfedememesinin eksiklik olduğunu iddia edip ama koşulların da buna engel olduğunu söyleyebilir! Buradaki mantığın iler tutar bir yanının olmadığını anlatmak istiyoruz; ama Ş. ATAKAN bunu ciddiye alıp bu “eksikliği”ni gidermek üzere bilimle uğraşmaya başlarsa faydalı bir şeye vesile olmaktan da mutlu oluruz!... İbrahim TKP`yi Türkiye`de komünist hareketin partileşmesi, yani komünist çizginin gerçekleşmesi olarak başlangıç kabul ediyor; yoksa sosyalist eğilimli burjuva hareketten habersiz olduğunu düşünmek pek de akıllıca olmaz...

Türkiye`de komünist hareketin tarihi TKP ile başlar ve M. SUPHİ`lerin katledilmesi ile TKP revizyonist bir karaktere bürünür. İbrahim`in yeniden yarattığı çizgi M. SUPHİ TKP`sinin komünist çizgisinin yenilenmesidir. Özetle TKP özelinde İbrahim komünist hareketi değerlendiriyor. “Ermeni sosyalistleri” esas olarak burjuva devrimcileridir. Sosyalist eğilimleri, söylemleri olmakla beraber proleter sosyalist değillerdir. Burjuva ideolojisi içinde kalan ve çoğunlukla da milliyetçiliğe eğilimli devrimcilerdi. Komünist Manifesto`yu çevirmeleri

4 İbrahim Kaypakaya, Bütün Eserleri, Umut Yay., İstanbul 2013, s. 314-315

proleter sosyalistlik için bir kriter değildir. Bu, sosyalizm fikrinin, hareketinin güçlendiği koşullarda devrimci eğilimin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak sosyalist eğilimde olmak sosyalist olmak değildir. Bunun için sosyalizmi amaçlamak, programını ona göre belirlemek, proletarya diktatörlüğünü savunmak gerekir. Ermeni devrimci hareketi içinde bu eğilime sahip olanlar da bulunmuştur; ama hareketin sınıfsal karakterini, amaç ve programını belirleyen esas olarak burjuva devrimciliğidir, burjuva milliyetçiliğidir. Ermeniler dışındaki milliyetçi hareketlerde de benzer eğilimlerin, özelliklerin olduğunu söyleyebiliriz... Hiçbiri TKP gibi komünist bir çizgi, karakterde proletaryayı temsilen onun ideolojisini esas alarak hareket etmedi. TKP'yi onlardan ayıran da İbrahim'in onları komünist hareketin öncüleri olarak görmemesinin nedeni de budur. İbrahim'in komünist hareketi TKP ile başlatması doğrudur. Ermeni veya farklı uluslardan devrimcilere dair bir değerlendirmeye bu bakımdan özel olarak gerek görmemesi de normaldir. Mesele onun için belli ve belirgindir. Osmanlı'da gelişen burjuva devrimci hareketlerden bihaber olduğunu iddia edemeyiz herhalde. Bunların bilincinde, bunlardan haberdar olarak bu değerlendirmeleri yapıyor, komünist hareketin tarihini TKP ile başlatıyoruz. Komünist hareketi tanımlamak için burjuva devrimci sosyalistleri değerlendirmek zorunlu olmadığı gibi bunu yapmamak bir eksiklik olarak addedilemez. Kısaca İbrahim'in bu "gerçeği görememesinden" bahsedilemez. O bu gerçeğin burjuva devrimci özelliğinin tam bilincinde olarak komünist hareket içinde düşünmemiştir. Ş. ATAKAN TKP'den önce onları böyle değerlendiriyor; bu da onun, onların burjuva karaktere sahip olduğunu görememesi ile ilgilidir. Kendindeki bir sorunu İbrahim'e yönelik eleştirinin malzemesi yapması evlere şenlik!

Bizim sosyalist hareket anlayışımızla Ş. ATAKAN'ınki arasında dağlar kadar fark olduğu anlaşılıyor. Savunduğu şeylerden hareketle onun sosyalizminin burjuva karaktere sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Tabii o bunun sosyalizm olmadığını farkında değildir.

Avrupa'da burjuva devrimlerinden sonra Osmanlı'da da burjuva hareketleri gelişmiştir. Bu hareketlerin ezilen uluslar içindeki yaygınlığı az çok bilinir. Milli sosyalistler, liberal sosyalistler, radikal sosyalistler, anarşist sosyalistler gibi birçok "farklı" sosyalist akım gelişmiş ve yayılmıştır. Sosyalist fikirlerin de burjuva devrimcilerini etkilediği bir süreçtir bu, sadece Ermeni ulusalcıları değil farklı ulusların devrimcileri de sosyalist eğilimler göstermişlerdir. Ezilen ulus devrimcilerin hemen hepsi sosyalist söylemler kullanmış, kendilerini sosyalist tanımlaması da sıkça görülmüştür. Ancak ne ideolojik ne de siyasal ne de sınıfsal olarak böyle bir karakterleri/hedefleri vardır. Sosyalist fikirlerin yayılmasında, benimsenmesinde etkileri inkâr edilemez ama sosyalizmi temsil ettikleri de iddia edilemez.

Ustalara Karşı "İbrahimci!.."

İbrahim'in Kemalizm değerlendirmesinin ayırt edici olduğu, tutarlılığı bir ta-

rafa gerçekliğe en yakın bir içerik taşıdığı, bu nedenle de devrimci hareketin gelişimi içinde kabul gören bir nitelik gösterdiği bilinmektedir. Ş. ATAKAN bu özelliğe sahip Kemalizm değerlendirmesini hem çarpıtarak hem de gerçeklere dayanmayan iddialarla komünist ustaların değerlendirilmeleriyle uyumsuz göstererek yalancı bir Kaypakkaya savunusu yapıyor.

İbrahim'in Kemalizm ile ilgili değerlendirmelerini Şnurov görüşlerini temel alarak yaptığını onu okuyan herkes bilir. Bu görüşlerinin Lenin'in, Stalin'in, Mao'nun değerlendirmelerine rağmen ve aykırı olduğu da iddia edilemez. İbrahim'in değerlendirmelerindeki alıntılardan da bu görülebilir.

Bu konudaki değerlendirmelerine başlarken de "... Şnurov'un dile getirdiği görüşlerin, o yıllarda Stalin yoldaşın ve diğer Bolşevik Partisi önderinin de görüşleri olduğunu kabul etmemek için hiçbir sebep yoktur" der.⁵ Daha baştan onlara rağmen bir yaklaşım içinde olmadığını, onların değerlendirmelerini temel aldığı ortaya koyar. Diğer yazdıklarını okumadan da buradan genel bir sonuç çıkarmak mümkün. Ş. ATAKAN ise bu gerçek durumu tersyüz edip şöyle diyor: "... Komintern-Lenin-Stalin-Mao ve Dimitrov'un değerlendirmesine rağmen (ki onlar Kemalizmi ve Kurtuluş Savaşı'nı bir milli burjuva devrimi olarak değerlendirmişti) Kemalizme saldıran ve faşist ilan eden Kaypakkaya'nın günümüz koşullarına değin somut ve nesnel gelişmeler ve gerçeklikler karşısında ardılları gibi düşünmeyeceğini anlamak ve kavramak için yukarıda vurguladığımız hususların yeterli olduğu kanaatindeyiz. Böyle bir sonuca gitmek için çok zeki olmaya hiç gerek yoktur. Bizzat Kaypakkaya'nın ortaya koyduğu tezler ve görüşler bağıra çağıra bize bunu pekâlâ söyletmektedir." Bir de İbrahim'in Kemalist harekete "... önceleri milli burjuvazinin önderlik etmesine rağmen sonraları komprador burjuvazinin önderlik ettiğini ve komprador burjuva bir nitelik taşıdığını..." söylediğini iddia ediyor. Bu iddiaların, her biri birer çarpıtmadır/yanlıştır.

İbrahim'in Şnurov'un görüşlerinden hareketle Kemalist hareketin önderliğindeki sınıflara dair görüşleri şöyledir: "Bütün bunlar şunu gösteriyor ki, Milli Kurtuluş Savaşı'nın önderliği, ta başından itibaren (abç) İttihat ve Terakki içindeki Türk komprador büyük burjuvazisinin, toprak ağalarının ve tefecilerin eline geçmiştir..."

"...Biz, önceleri Kurtuluş Savaşı'na milli karakterdeki orta burjuvazinin önderlik ettiği görüşündeydik. Fakat Stalin yoldaşı ve Şnurov yoldaşı daha dikkatli olarak inceleyince bu görüşün yanlış olduğunu gördük."

"Milli karakterdeki orta burjuvazi, Kurtuluş Savaşı'nın önderi değildir, ama Kurtuluş Savaşı'nda önemli bir rolü vardır..."⁶

Ş. ATAKAN'ın 'İbrahim'in diye aktardığı görüş ile doğrudan İbrahim'den yaptığımız alıntılardaki görüş arasındaki fark rahatlıkla görülebilir. Okuduğunu anlamayan biri mi söz konusu yoksa kendi 'doğru'sunu İbrahim'e mâl ederek

5 A.g.e., s. 345

6 A.g.e., s. 348

‘açıklayan’ bir fikir acizi mi?

İbrahim’i okumadığını düşünmediğimiz Ş. ATAKAN ya bu bölümü bir nedenle okumamış ya da kendi yanlış görüşünü İbrahim’in görüşünün karşısına koymaya cesaret edemiyor. İbrahim’in bu görüşlerini, Ş. ATAKAN’ın ‘anlamak için çok zeki olmaya hiç gerek yok’ dediği halde yanlış anlamak İbrahim’in mirasçısı olduğunu söyleyen biri için yüz kızartıcı olmalıdır! Bu İbrahim’i savunmak değil tahrif ve inkâr etmektedir. İbrahim’in yazdığı şeyi bile doğru anlamayan Ş. ATAKAN onun ardılları gibi düşünmeyeceğini söyleyebiliyor. Yazdıklarını anlamamış olduğu halde bir de yazmadıklarına/düşünmediklerine kafa yoruyor! Bunun için çok zeki olmaya gerek yok diyor. Oysa zekâ gerektirmeyen böylesi iddialardır!

İbrahim’in Kemalizmle ilgili görüşlerini komünist önderlere rağmen belirlediği iddiası da aynı şekilde yanlıştır. İbrahim bu konudaki değerlendirmesinin başında kimi referans aldığı belirtmekle yetinmeyip değerlendirmelerini diğer önderlerden alıntılarla pekiştiriyor. Biz de bu alıntıların bazılarını bu iddianın temelsizliğini göstermek üzere aktaralım.

“Kemalist devrim üst tabakanın, milli ticaret burjuvazisinin bir devrimidir. Yabancı emperyalistlere karşı mücadelenin içinden yükselen ama daha sonra özünde köylülere ve işçilere, bir toprak devrimi imkanına karşı gelişen bir devrimdir.”⁷

“Kemalist Türkiye bile, gittikçe daha çok bir yarı-sömürge ve gerici emperyalist dünyanın bir parçası haline gelerek nihayet kendini İngiliz-Fransız emperyalizminin kucağına atmak zorunda kalmıştır...”⁸

Ayrıca İbrahim şafak revizyonistlerinin “Kemalist iktidarın siyasi bakımdan bağımsız bir milli burjuva iktidarı” olduğu görüşüne Mao’nun şu sözleri ile karşı çıkar: “... bu sınıfın milli burjuvazisi hakimiyeti altında bir devlet kurma teşebbüsü hemen hemen imkansızdır. Çünkü bugün dünyada iki büyük güç, devrim ve karşı devrim bir ölüm kalım mücadelesi içine girmiş bulunmaktadır. Her iki taraf da birer büyük sancak dalgalandırmaktadır...” ara sınıflar “... ya birini ya diğerini seçmek zorundadırlar. Çünkü üçüncü bir seçim yoktur.”⁹

Devamında İbrahim yoldaş şunu söyler: “Mao Zedung yoldaşın sözleri, Büyük Ekim Devriminden sonra açılan proleter devrimler çağı için genel geçerliliği olan sözlerdir. Şafak revizyonistleri -boş bir hayal- olan şeyi, gerçek gibi göstermekle, sosyalizmin genel teorisini açıkça ve alçakça çığnıyorlar.”¹⁰

Bunu daha fazla uzatmanın bir gereği olmadığını sanıyoruz. Çünkü İbrahim’i okuyanlar onun Kemalizmle ilgili görüşlerini Şnurov’u temel alarak açıkladığını, Stalin’den, Mao’dan alıntılar yaptığını, Lenin ve Dimitrov’dan yararlandığını bilirler. Bu konuda onları olumsuzlayan, onlara karşıt bir görüş/tutum

7 Stalin’dan akt., İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 355

8 Mao’dan akt., İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 364

9 A.g.e., s. 379

10 A.g.e., s. 379

içinde olmadığını başından sonuna kadar gösterir. Hatta yer yer şabloncu/dogmatik tutumlar sergileyen Şafak revizyonistlerine karşı komünist önderlerin görüşlerini yaratıcı bir biçimde açıklar. Somut koşullara/ilişkilere uyarlar. M. Kemal'i Sun Yat-Sen'e benzeten revizyonistlere Sun Yat-Sen'e değil Çan Kay Şek'e benzediğini, Türkiye'nin Çan Kay Şek'i olduğunu söyleyerek yanıt verir.

Bu bölümü bitirirken şöyle der: “Şafak revizyonistleri, ‘Lenin, Stalin ve Mao Zedung’un M.Kemal’in tahlilleri bize ışık tutmalıdır’ diyorlar. Evet, biz de aynı kanaatteyiz, böyle bir işığa çok gereksinimleri var. Baksanıza, karanlıkta el yordamıyla yürümeye çalışan körlere benziyorlar. Ama bunları körlüğün başka bir çeşidi: siyasi körlük.”¹¹

İbrahim'in diğer komünist önderlere rağmen bir Kemalizm değerlendirmesi yapmadığı çok açık. Ayrıca İbrahim onların “Kemalizmi-Kurtuluş Savaşı'nı bir milli burjuva devrimi olarak değerlendirmeleri”ne temel bir karşıtlık içinde değildi. Şnurov'dan uzun alıntılardan sonra “Kemalist devrim”in, “Jön Türk devriminin benzeri ve izleyicisi” olduğunu söyleyip “Kemalist devrim esas olarak ticaret burjuvazisinin başını çektiği fakat bunların bir kısım ağalar, büyük toprak sahipleri ve tefecilerle de ittifakına dayanan bir ‘milli burjuva’ devrimidir ve burjuvazi ilk başlarda halkın desteğini almayı başarmıştır.”¹² der. İbrahim de devrimin “milli burjuva” olduğunu söylüyor ama devamında “milli burjuva” kavramı üzerinde durmak gerektiğini belirterek bu kavramın nasıl anlaşılması gerektiğine dair bir açıklama yapıyor.

Milli burjuva-komprador burjuva ayrımının Lenin, Stalin ve Şnurov'da henüz olmadığını, yalnız onların Kemalist devrime milli burjuva devrimi derken “komprador olmayan burjuvazinin devrimi”ni kastetmediklerini “Türk olan burjuvazinin devrimi”ni kastettiklerini, sözü geçen ayrımı Mao'nun yaptığını ifade ediyor. Şnurov, Kemalist devrimi “milli burjuvazinin devrimi” olarak tanımlarken Türk ticaret burjuvazisinin, toprak ağalarının, tefecilerin ve az sayıdaki sanayi burjuvazisinin bu devrime önderlik ettiğini ortaya koyuyor. Bunların kendi gelecekleri için bir ölüm kalım savaşına tutuştuklarını, devrime bu nedenle katıldıklarını, önderlik ettiklerini; ama daha başından emperyalistlerle işbirliği içine girerek toprak devrimi ihtimaline karşı da bir pozisyon aldıklarını ifade ediyor. Kısaca diğer komünist önderlerin görüşlerine bir karşıtlık içinde olmadığı gibi onların görüşleri temelinde Kemalizme dair görüşlerini düzeltmiş ve derinleştirmiştir.

Burjuva Argümanlarla Gerçekleri Çarpıtmak

Ş. ATAKAN'ın bir başka iddiası da Sovyetler Birliği'nin Kemalistlerle iş birliğini M. Suphilerin katledilmesine rağmen artırması ve ezilen ulusa yönelik katliamları övmeye varan bir tutum olduğudur.

11 A.g.e., s. 402

12 A.g.e., s. 346

Bu iddialarıyla Ş. ATAKAN SB'nin Kemalistlerle ilişkisini de anlamadığını gösteriyor. İbrahim'i referans aldığı söyleyen birinin onu bu kadar anlamamış olmasını nasıl açıklamak gerekir bilemiyoruz. Kartal edasıyla meydana çıkıp uçmaya özenen tavuk/horoz gibi çırpınmakta Ş. ATAKAN! Herhalde SB'nin Kemalistlerle ilişkisini olumsuzlayan Almanya ile Lenin ve Stalin dönemindeki anlaşmaları, ÇKP'nin Çan Kay-Şek ve Guamindang'la ilişkilerini vs. olsa olsa çarpıtarak olumlar! "Tutarlı oportünizm" in bilindik sonu budur.

"... Birkaç yıl önce sömürgelerin kurtuluşu için başlayan mücadelenin her şeye rağmen güçleneceği, Rusya'nın bu mücadelenin öncüsü olarak bütün gücüyle ve bütün vasıtalarla bu mücadele taraftarlarını destekleyeceği, bu mücadelenin, ezilen halkların davasına ihanet etmedikleri sürece Kemalistlerle birlikte veya itilaf devletleri cephesine geçerlerse, Kemalistlere karşı zafere ulaşacağı bütün şüphelerin dışındadır."¹³

Stalin bunları Kemalistlerle itilaf devletlerinin birbirleriyle ciddi ciddi flört ettiğinin anlaşılması üzerine yazıyor. İbrahim de Kemalistlerin ikiyüzlü tavrına, SB'ye ve içerde komünistlere, halka karşı emperyalistlerle el altından iş birliği yaptığma değiniyor. Kemalistler emperyalistlerden taviz koparabilmek için ve kopardığı oranda SB'ye karşı emperyalistlere yanaşmıştır.

SB ve onun önderleri Kemalistlerin karakterini bilmiyor değillerdi, değerlendirmelerinden bunu görebiliriz. Sömürgelerin kurtuluşu mücadelesinde "... emperyalistlere karşı mücadelenin içinden yükselen ama daha sonra özünde köylülere ve işçilere, bir toprak devrimi imkanına karşı gelişen..." (Stalin) Kemalist devrim işgal nedeniyle başlangıçta esas olarak anti-emperyalist bir özellikte olsa da kısa zamanda bu özelliği geriledi ve güdük hale geldi. Emperyalistlerin kanatları altında kendisini güvenceye alan hareket halka karşı bir devrim olarak gelişti.

Birçok çelişki içeren bu süreçte bağımsız hareket etme özelliği olmayan hareketin yönü henüz belli değilken Kemalistlerin doğrudan ve bütünüyle emperyalistlerin cephesinde yer almaya teşvik edecek politikalar izlemek akıllıca olamazdı. Sovyetler Birliği ile anti-emperyalist karakteri öne çıkan Kemalist Hareket/Devrim arasındaki nesnel ittifakın koşulları görülmezse eğer Lenin ve Stalin dönemlerindeki "akıllı" politikalar elbette anlaşılabilir. Bu koşullar 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın Balkanlar'da, Anadolu'da, Kafkasya'da, Ortadoğu'da yarattığı koşullardır. Bütün bu bölgelerde Kemalist Hareketin konumunu belirleyen, karakterini biçimlendiren çelişmeler söz konusudur. Kemalist Hareketin kendisiyle sınırlı bir değerlendirme yapılarak bu çelişmelerin yol açtığı koşullar, olanaklar ve dezavantajlar göz ardı edilemezdi. Ş. ATAKAN'ın değerlendirme tarzı koşulları hiçe sayan bir tarzdır, dolayısıyla dogmatiktir. Örneğin Kafkasya'da Kemalist devrimin neden olduğu özgünlüğü anlamaktan uzaktır Ş. ATAKAN! Burada Osmanlı Ordusu'nu Bolşeviklere karşı kullanan Almanya'nın yenilgisi ve İngilizlerin hareketine destek vermeyen Kemalist hareketin nesnel olarak Bolşeviklere sağladığı destek; Osmanlı Devleti'nin par-

13 Stalin'den akt., İ. Kaypakaya, a.g.e., s. 349

çalanmasına paralel Kemalist hareketin bu gerici devletin yerine “kendi devleti”ni yerleştirme olanağını bu devletin “direnen” güçlerine karşı kullanması Ş. ATAKAN’ın kafa yordduğu gelişmeler/koşullar olmaktan uzak. Oysa Bolşeviklerle Kemalistlerin nesnel ve geçici ittifakının nedenleri bu ve benzeri durumlardır. Kemalist hareketin egemen bir güç olarak değil; ama egemen sınıfların destekleyeceği ve nihayet destekleri bir hareket olarak gelişmesi Bolşeviklerin onlarla ilişkisini kavramak bakımından belirleyicidir... İşgal dolayısıyla anti-emperyalist özelliği öne çıkan bu hareketin zamanla emperyalist devletlerin bir kuklasına dönüşmesi Lenin’in, Stalin’in ve Mao’nun tahmin edemedikleri bir dönüşüm/gelişim olmadığını onlardan alıntılarla gösterdik ve bu daha başka birçok değerlendirmeye ispatlanabilir. Sorun bu gelişimin, koşulları içinde komünistler tarafından politik bakımdan en uygun biçimde değerlendirilmesidir; yoksa kendi başına bir Kemalist devrim tanımı yapmak, ad koymak hiçbir anlam taşımaz. Ş. ATAKAN İbrahim’le dünya komünist hareketinin en büyük önderlerini karşı karşıya getirirken bu en basit gerçeği/ilkeyi unutmuyor; belki de unutmuyordur, bundan hiç haberdar değildir!

Elbette komünistler, Kemalistlerin anti-emperyalist milli devrimdeki ikiyüzlü karakteri karşısında halkın çıkarları doğrultusunda KP’yi ve kadrolarını korumayı bilmeli, Kemalistlere hiçbir biçimde güvenmeden hareket etmeliydiler. Bu konudaki eksiklikler/yanlış tutumlar emperyalist işgale karşı olan sınıflarla bir ittifak politikasına mâl edilemez. ÇKP emperyalist işgale karşı kendi bağımsızlığından, gücünden vazgeçmeden Guomintang’la-Çan Kay-Şek’le ittifak politikası izleyebildi ve bunun sayesinde hem kendini korumuş hem de Guomintang’ın her türlü saldırısını alt etmiş, başarı kazanmıştır. Burada aynı sonucu elde edememenin nedeni ittifak politikası mıdır yoksa bu politikayı uygularken onun gereklerine göre sınıf düşmanına karşı konumlanmamak mıdır? Guomintang ÇKP’ye defalarca saldırmış, önemli kayıplar verdirmişti ama sırf bu nedenle işgale karşı ittifak politikasından vazgeçilmemiştir. Bu politika birçok güçlü itiraza karşın, ısrarla savunulmuştur. Stalin’in dediği gibi işgal karşıtı cephede oldukları sürece onlarla, karşı cepheye geçerlerse onlara rağmen devrim mücadelesi sürmüştür. ÇKP sonuna kadar Guomintang’ı işgal karşıtı cephede tutmaya çabalamış, bağımsızlığından taviz vermeden halkın çıkarlarını, KP’yi koruyup geliştirmesini bilerek Guomintang’ın içinde gerçekten işgal karşıtı olan güçleri kazanmış, gericileri zayıflatmış ve devrimi gerçekleştirmiştir. Başarısı ÇKP’nin bu politikasının büyük takdir görmesine neden olurken başarısızlık nedeniyle Kemalistlere karşı aynı politika olumsuzlanıyor ve sorumluluk da SB’ye yükleniyor!

Açıkça görülüyor ki burada Ş. ATAKAN iki farklı şeyi birbirine karıştırıyor ve bilgisizliği nedeniyle de ittifak politikası hakkında büyük çamlar deviriyor. Türkiye’de komünistlerin ÇKP’li komünistler kadar dikkatli davranmadıkları söylenebilir; savaş konusunda, sınıf düşmanlarının güvenilmezliği konusunda deneyimsizliğin sonuçları da burada değerlendirmeye alınabilir. Ne var ki Lenin’de, Stalin’de ve Mao’da birçok kez deneyimlenmiş ve doğruluğu ispatlanmış komünist ittifak politikasını “güvenilmez karşı devrimci sınıflar” başlığı

altında yanlışlamak sadece sınıf savaşından bihaber akılsızların çıkaracağı bir sonuç olabilir.

Kısaca sorun politikada değil komünistlerin bu politikanın gereklerine yani sınıf savaşına göre hareket etmede gösterdikleri zaaf, eksik ve yanlış tutumdadır. Kemalistler bu zaafı göstermedikleri, sınıf karakterine uygun hareket ettikleri için devrimi yenilgiye uğrattıp kazandılar. Komünistler aynı şeyi yapamadıkları için kaybettiler.

Kemalistlerle işgale karşı iş birliği yapmak onlara karşı kendini savunmasız bırakmak anlamına gelmez. Aksine kendini her zamanki gibi savunmaya devam etmek gerekir. Bunun aksi bir görüş/tutum sınıf bilincine, mücadelesine uygun olmayacağı gibi kaybetmeye de neden olacaktır. Sovyetler Almanya ile "Saldırmazlık Antlaşması" yaptığında savunmasını zayıflatmadı aksine pekiştirdi, güçlerini toparlayıp savaşa hazırladı, halkı savaşa göre örgütledi. Almanya kapıya dayandığında ona karşı savaşabildi ve onu Berlin'e kadar kovalayıp yenilgiye uğratan, dünya halklarını faşizm belasından kurtaran ülke olarak tarihe geçti. "Saldırmazlık Antlaşması" imzaladı diye hiçbir zaman onunla karşı karşıya gelemeyecekmiş, savaşmayacakmış gibi düşünmedi, tam aksine bunu savaşa hazırlık olarak kavradı ve ona göre hazırlandı. Onun zafer kazanmasını sağlayan bu bilinçle hareket etmesiydi. ÇKP'nin Guomindang'a karşı başarılı olmasını, devrimi gerçekleştirmesini sağlayan da bu bilinçti.

Kemalistleri anti-emperyalist cepheye çekme veya tarafsız kalmalarını sağlama politikası da bu savaşın geleceği bakımından gerekli ve doğrudur. Unutulmamalıdır ki emperyalistlerle anlaşana kadar Kemalistler savaşın başında işgal nedeniyle anti-emperyalist bir tutum içindeydiler. Emperyalizme karşı sürdürülen bir savaş hangi düzeyde/nitelikte olursa olsun anti-emperyalist tüm güçleri aynı cephede toplar. Kemalistler halka, KP'ye karşı Guomindang'dan farklı bir tutum takınmadılar; ama TKP zayıf olduğundan hem de gerekli önlemleri almakta yetersiz kaldığından ÇKP'den farklı olarak Kemalistler tarafından tasfiye edilmiştir.

Bundan Kemalistlerle nesnel olarak işbirliği yapan SB'yi sorumlu tutmak, İbrahim'i de SB'nin ve bu politikanın karşısında konumlandırmak bu politikayı-süreci anlamamaktır. İbrahim SB'yi ve bu politikayı olumsuzlayan bir tutum sergilememiştir, aksine o bu politikanın koşulların bir gereği/gerçeği olduğunun bilincindedir. Ş. ATAKAN ise bunun bilincinde değildir.

Ş. ATAKAN meydanı öyle bir boş bulmuş ki aklına gelen her şeyi düşünmeden söyleyiveriyor. SB'nin ezilen Kürt ulusunun ayaklanmalarını acımasızca ve vahşi biçimde ezen Kemalistlerin yanında yer aldığı, işi bu ezme hareketlerini, vahşi katliamları övmeye kadar vardığı iddiası da Ş. ATAKAN'ın başka bir "uydurum oldu" iddiasıdır. SB'nin bu hareketleri-katliamları değerlendirmesi söz konusu değildir. Bununla beraber ezilen ulusun isyanlarının bastırılması hakkında TKP'nin Şefik Hüsnü dönemine rastgelen değerlendirmesi olduğu biliniyor. İbrahim bu değerlendirmeyi olumsuzlar. Çünkü TKP hem Kemalizmi

yanlış tanımlamıştır hem de bu isyanların ulusal karakterini anlamamıştır. Bu isyanların ulusal karakterinin yanında feodal bir karakteri de vardır ve TKP isyanları feodal olmakla, dolayısıyla merkezi otorite karşısında feodal beylerin çıkarlarına dayanmakla suçlayıp bu isyanların bastırılmasından yana bir tavır almıştır. Oysa İbrahim'in de belirttiği gibi bu isyanlar esas olarak ezilen ulusun ulusal çıkarları için geliştirdiği isyanlardır ve ulusal zulme karşı haklı isyanlardır. TKP bu bakımdan şoven bir politik tutum geliştirmiştir. SB'nin de bu politikayı benimsediği, onayladığı iddiası ayakları havada bir iddiadır. Türkiye değerlendirmelerinde TKP'nin bu politikası hakkında olumsuz bir yoruma rastlanmaması elbette eleştiri konusu yapılabilir; ayrıca ezilen ulus hareketinin yeni TC içindeki durumu ve gelişme olanakları konusunda derin bir sessizlik olması da yadırganabilir. Fakat katliamların, isyanları bastırmak için düzenlenen harekâtların övüldüğü iddiası olsa olsa boş konuşmaktır. TKP özelinde açığa çıkarılması gereken özellik bu isyanların feodal karakter taşımakla beraber esasen ulusal isyanlar olduğunu kavrayamamasıdır; bu nedenle Türk egemen sınıflarının şoven politikasının destekçisi konumuna düşmüş olmasıdır. İbrahim de bu özelliği net biçimde ortaya çıkarmış ve komünizm bayrağındaki bu lekeyi de temizlemiştir.

Uluslararası burjuvazinin SB'ye karşı yarattığı olumsuz yargı Ş. ATAKAN'ın değerlendirmelerine de sirayet etmiştir. SB'ye karşı bu olumsuz yargı ile birçok haksız/yanlış eleştiri yapılmaktadır. Neredeyse her durumda her şeyden SB sorumlu tutulmaktadır. Objektif koşulları, gerçeği hesaba katmadan, bağımsız bir güç olduğunun bilinciyle düşünmeden her şeyi SB'ye mâl etmek, dolayısıyla her bir ülkedeki halkın-KP'nin mücadelesini tali görmek kaçınılmazdır. Yani ÇKP'nin başarısı ÇKP'nin politikasının-mücadelesinin sonucu değil SB'nin Çin'le ilgili politikasının, Guomindang'la ve ÇKP ile ilişkisinin sonucudur. Her şeyden SB'yi sorumlu tutan bir mantıkla başka bir sonuca varmak, olayları kendi koşulları içinde somut, objektif değerlendirmek mümkün mü? Olmadığını Ş. ATAKAN'ın değerlendirmelerinden de görüyoruz. Onun için her şey çok basit; her şeyi zihninde yaratabilir, yok edebilir, düşünmesi yeter! Gerçekliğin onun için hiç bir önemi yoktur...

Dünü Anlamayanlar Bugünü Kavrayamaz Yarını Kuramazlar

Bugünü dün de aramakla, hatta "keşfetmekle" ünlü post-modern düşüncenin bir ürünü olarak komünist önderler hakkındaki eksiklik, bazı temel konularla ilgilenmemek biçimindeki eleştirilere sık rastlar olduk. İbrahim değerlendirmelerinde de bunu görmeye başladık. Bazısı koşulları temel almakta bazıları ise teorideki zaafı, bazıları da ideolojik ihmalleri. Elbette her eleştiriye aynı kefeyle koyup toptan olumsuzlamak doğru olmaz; zira bunlar içinde doğru veya devrimci teoriye hizmet eden eleştirilerin olduğu da inkâr edilemez. Önemli olan bunları bilimin ve ideolojimizin içinde değerlendirebilmek ve sonuçları çıkarmaktır. Kendi payımıza bunu elden geldiğince yapmaya çalışıyoruz. Komünist ustaların eksikliklerine denk gelen veya ışık tutan eleştirilerin kaynağı

olan her toplumsal sorunu/çelişkiyi devrim sorumluluğuyla ele almayı, bunlara ilişkin politika belirleyip çözüp üretmeyi sorumluluğumuz olarak değerlendiriyoruz; elbette her sorun veya çelişkinin farklı özellikleri olduğunu, her birinin özel niteliğine uygun düşünmediğini unutmadan. Her eleştiriye kendi bağlamı içinde ve bütünün bir parçası olarak ele almak gerekir. Tartışmadan toptancı bir inkâr doğru olmayacağı gibi olumsuzluk da doğru olmayacaktır. Zira belirttiğimiz gibi her eleştiri aynı özelliğe sahip değildir ve her eleştiri konusunun genel ve özel, güncel ve tarihsel gelişimiyle de ele alınması sorunları bütünlüklü kavramamıza yardımcı olacaktır.

Komünist önderlerin hata ve eksikliklerinin olmadığını düşünmenin ve savunmanın bilimsel bir tutum olmayacağını biliyoruz. Onlar kendi hata ve eksikliklerini görüp tereddütsüz kabul ederken bizim aksi bir yaklaşım sergilememiz beklenemez. “Hata yapmayanlar sadece ölülerdir” düsturunu ilke edinmiş komünistler kendi hataları konusunda açık ve samimidirler. Çünkü bir komünistin/KP'nin hatalarına yaklaşımı devrime, halka yaklaşımının özetidir. Bu nedenle hatamız söz konusu ise kibirli davranmadan, tereddüt etmeden onu kabul etmeli ve nedenlerini ortaya koyup samimi şekilde özeleştiri yapmalıyız. Yanlış yapmaktan ve yanlış yaptığımızda özeleştiri vermekten korkmamalıyız. Unutmamalıyız ki doğru, yanlış karşı mücadele içinde gelişir ve yanlış kavramaz, ona karşı doğru bir mücadele vermezsek gelişimimizi engellemiş oluruz. Hiçbir eksikliğimiz olmadığı iddiasında olmak eşyanın tabiatına aykırı düşünmek olur. Biz farklı düşünüyoruz diye de eşyanın tabiatı kendinden ödün vermez, bizim düşündüğümüz gibi bir özellik kazanmaz! O yüzden her olayı/sorunu kendi koşulları içinde bütün nedenleri-özellikleri ile derinlemesine kavramaya çalışmalıyız. Bunu başarabildiğimiz oranda gerçeklik karşısında daha doğru bir tutum geliştirebiliriz...

Ş. ATAKAN komünist ustaların hatalarında bahsederken şunları söylüyor: “... Kaypakkaya'nın bahsini ettiğimiz önemli stratejik ve temel çelişki ve konulara ilişkin programatik tezler ortaya koyması gerektiği düşüncesindeyiz. Bu yönde eksikliğini, tamamen objektif koşullara bağlayarak açıklamanın da subjektivizm olduğunu belirtelim. Tamam, o dönemin genel siyasi atmosferine baktığımızda bunu anlamak mümkündür. Ancak, bütün bu baskın havaya rağmen bilinçli devrimci irade ve politik perspektif kesinlikle (abç) doğa-ekoloji, kadın sorunu ve LGBTİQ+'lara yönelik önemli ve temel meseleler olarak ele alınması gerekiyordu... Bu hata ve eksikliğe sadece Kaypakkaya düşmemiş, dönemin hemen bütün siyasileri ve hatta önceki ustaların da ciddi hata ve eksikleri olarak tarih sayfalarında kayda (abç) geçmiştir...”

Ş. ATAKAN koşulların etkisinden, İbrahim'in yazılarının polemik olmasından, bazı şeyler için zaman ve olanak yetersizliğinden bahsediyor. Yani İbrahim için hafifletici nedenler sıralıyor sonra da buna rağmen konu ettiği sorunlarla ilgili temel bir perspektif geliştirmesi ve bu sorunları kesinlikle temel meseleler olarak ele alması gerektiğini, bu konudaki eksiklikleri-hataları tamamen objektif koşullara bağlamanın subjektivizm olduğunu söylüyor.

Nedenleri tamamen objektif koşullarla açıklamak kuşkusuz hatalı bir yaklaşımdır. Eksiklikleri, hataları açıklarken objektif koşullar kadar öznenin koşullarla kurduğu ilişki de, bu ilişkideki yöntem de dikkate alınmalıdır. Bununla beraber geçmiş bir dönemin objektif koşullarının bugünün bilgisiyle tartışılması sırasında özenli olmak gerekir. Dönemin koşullarına egemen olan, dönem içindeki ilerici, devrimci fikirlerin düzeyine, toplumsal hareketin içerdiği genel bilgiye dayanmayan yorumların “haksız” değerlendirmeler olabileceği unutulmamalıdır. Komünistlerin objektif koşullarla kurduğu ilişki, bilindiği veya kabul edileceği gibi devrimci dönüşüm dolayısıyla devrimci eylem odaklıdır. Kurduğumuz ilişki bize ilgili koşulların tüm bilgisini veremez; çünkü pratik daima teoriden ileridedir, ancak koşulların devrimci yönde dönüşümünü kavramak için özne her zaman yeterli olan sahiptir. Sorun genellikle bu olanağı geliştirme düzeyidir. Komünisti diğerlerinden ve komünist önderleri de diğer komünistlerden ayıran özellik bu noktada yakaladıkları başarıdır. Kuşkusuz bunun temelinde bilimsel yöntem diyalektik materyalizm vardır. Bu bilimsel yöntem en nihayetinde spekülasyonu kapı dışarı etmekle ünlüdür! Dolayısıyla subjektivizm de KP’de burjuva hastalık olarak bir sorundur. Geçmiş dönem değerlendirilirken spekülasyona izin vermemek kadar subjektivizme yol açacak “aklama” yöntemlerine de karşı olmak gerekir. Toplumsal koşulların içerdiği bilgi her zaman için o toplumun “erişim” uzaklığındadır; bu nedenle objektif koşulların özneye engel oluşturduğu görüşünü içeren yorumlar hatalıdır.

Öznenin Nesne ile Spekülatif İlişkisi

Nesne ve nesnenin koşulları bilginin-düşüncenin dışında, kendi özerkliği içinde var olur. Dolayısıyla öznenin herhangi bir düzeydeki bilgisizliği veya yanlış bilgisi onun nesne ile kurduğu ilişkinin kendisindedir, nesnede değildir. Yetmezliği objektif koşullara bağlamak bilginin nesneye için olduğunu kavramamaktır. Koşulları kavradığımız ve dönüştürebildiğimiz oranda koşulların özerkliğini sınırlamış oluruz. Aksi halde aynı koşullar hükmünü sürdürür ve bizim olayları sadece bu koşullarla açıklamamız kendimizdeki yetersizliğin farkında olmadığımızı gösterir. “Reel olan kafanın dışında, kendi özerkliği içinde, hem önce hem sonra var kalır; ve bu durum, kafa sırf spekülatif, yani teorik biçimde davrandığı sürece devam eder.” (Marx) Biz spekülatif düşünmeye/davranmaya devam ettikçe bizim dışımızda kendi içinde var olan gerçeklik biz onu düşünmeden önce nasılsa, öyle var olmaya devam eder. Burada ne nesne ne de bizim nesne ile ilgili fikrimiz dönüşüme uğrar, ilişki öncesinde nasıldıysa sonrasında da öyle sürer. Özetle nesneyle ilişki bilme süreciyle sınırlandırılmaz. Pratik amaç nesnenin sürekli dönüşümüne odaklı olmalıdır. Zira nesnenin yasalarının gerçek bilgisi onun dönüştürülmesinden elde edilebilir. Bilgimiz “spekülatif” düzeyde olursa hiçbir ilerleme kaydedemeyiz... Buradan hareketle objektif koşullar ne olursa olsun –ki bize rağmen bizim dışımızda var olur- esas olan daima öznenin bu koşulları kavramada ve dönüştürmedeki yeterliliği veya yetersizliğidir. Objektif koşullar talidir ve etkileri subjektif

olanın yetersizliğine göre değişir. Bunu genelleştirebiliriz de nesne ile objektif koşullarla her ilişkimizi bu çerçevede değerlendirebiliriz.

Bu durumda İbrahim ve diğer komünist önderlerin varsa eksiklik ve hatalarının nedeni koşulları kavramadaki “spekülatif” fikirlerinde gizlidir. Bunlar elbette objektif koşulların etkilerinden vs. bağımsız değildir. Koşullarla ilgili yeterli bilginin azlığı, yaptığımız planların zayıf ve başarısız olması koşullardaki bilginin yetersizliğinden değil (çünkü reel olan kendinde kendinin bilgisini bütün olarak barındırır, o kendisiyle ilgili tam bilgiye sahiptir, bu yüzden kendisi hakkında yanılmaz!) bizim onun bilgisine onu dönüştürecek düzeyde vakıf olmak için var olan olanağı kullanamamamızdır. Onun hakkında sahip olduğumuz bilgiye uygun plan yapmamamız, yani bilgimizin onun dönüşümünü sağlamaktan uzak olduğunu görmememiz subjektivizmdir.

Bizim sorunumuz bunların objektif olup olmaması değildir, çünkü bu bize rağmen objektif olarak vardır, bizim onu kabul etmememiz, düşünmememiz bunu değiştirmez. Bizim için objektif olan da son tahlilde subjenin kavradığı kadardır ve devrimci eylemde belirleyici olan odur. Objektif, subjektif olanı subjektif onun sırrına eremediği için belirler, ama onun sırrına erebilecek olabilen de odur ve nesnenin bilgisi sır olarak kaldığı her durumda subjektif olanın aciziyeti objektif bir sorun olarak kalacaktır. Bizim sorunumuz da objektif olarak budur...

Doğa-İnsan Çelişkisi Kapitalizmle Sınırlanamaz

Şimdi Ş. ATAKAN’ın “eksiklik-hata” olarak tanımladığı sorunları somut olarak tartışalım.

Kaypakkaya, Ş.ATAKAN tarafından ekoloji ve cins çelişkisini temel, stratejik meseleler olarak programatik düzeyde ele almadığı için eleştiriliyor ama hiçbir kanıt üzerinde durmuyor, sadece “ben bunları böyle görüyorum İbrahim böyle görmediği için yanlış yapmıştır” diyor. Yani bu meselenin temel/stratejik olduğuna inanmış olmasını doğru fikrin tartışmasız kıstası yapmış, bizim de kendisine inanmamızı istiyor.

Bugün, geçmişe nazaran cins ve ekoloji çelişkileri daha derin ve belirgindir. Bu gerçeklik bütün ağırlığıyla toplumsal yaşamda-ilişkilerde dışa vurmaktadır. Bu durumdan kapitalist-emperyalizmin sorumlu olduğu bir gerçektir. Sınıflı toplumların tarihiyle birlikte ele alınmaları mümkünse de bu sorunların böylesine yakıcı düzeye varmalarında kapitalizmin katkısı hiçbir dönemle ve sistemle kıyaslanamaz. Zira bu sistem egemenleştikçe gerici ne varsa, geçmişten kalan ne varsa biçimlendirip sürdürme eyleminde. Peki ama; bu sorunların daha görünür, dolayısıyla daha kavranır olmaları ve bunları temel alan hareketlerin gelişmesi temel çelişkiler kategorisinde değerlendirmeleri için bir ölçüt olabilir mi? Temel çelişkiler (daha doğrusu başlıca çelişmeler) devrim sürecinin gidişatını belirleyen, etkileyen esas nitelikteki çelişkilerdir ve devrimlerin özünü be-

lirlerler. Bu anlamda doğrudan toplumsal üretim ilişkileriyle ilgilidirler. Ezen ve ezilen sınıf karşıtlıklarının derecesiyle, toplumsal düzeyi üretim ilişkilerinin sonucudur. Devrimi hedefleyen her hareket buna engel olan üretim ilişkilerini ve devrimi gerçekleştirecek sınıfları tahlil ederek belirler. Başlıca çelişmelerin ölçütü genel olarak bunları içerir.

Ekoloji sorunu en genel haliyle kapitalizmde zirveye ulaşmıştır. İnsanlığın ciddi tehlikelerle ve tehditlerle karşı karşıya olduğu da ortadadır. Ancak tartışmamız gereken bu sorunun devrimin seyrini temel niteliklerini etkileyip-etkilemediğidir. Bu “çelişki” çözüldüğünde –ki insanlığın doğa ile ilişkisi farklı düzeylerde ama her zaman sorun üretmeye devam edecektir- devrimin niteliği bundan nasıl etkilenecektir? Devrimi belirleyen çelişkilerinden biri olarak bu sorun diğer çelişkileri nasıl ve hangi düzeyde etkileyecektir? Tartışmamız bu soruların yanıtları üzerinde olmalıdır.

Her şeyden önce ekoloji sorunu toplumsal üretimin/sistemin karakteri ile doğrudan ilgilidir. İnsan için maddi hayatının üretimi ve sürdürülmesinin tek kaynağı doğadır. Doğa insan hayatının ambarıdır. İnsan, hayatını üretmek, kazanmak için doğa üzerinde farklı tasarruflarda bulunur, doğayı ihtiyaçları doğrultusunda dönüştürür. Bu aynı zamanda doğa/madde üzerine üretici güçlerin gelişimine hizmet eden bilgimizin, deneyimimizin niteliksel dönüşümüdür. Doğa ile aramızda onun yasalarını bilmekten ve bu dönüşümü sağlayacak teknik olanaklardan yoksunluk nedeniyle çeşitli sorunların baş göstermesi kaçınılmazdır. Bu, insanlığın yaşamı boyunca devam edecek bir çelişkidir. Ancak şu da bir gerçektir ki emperyalist-kapitalizm kadar hiçbir sistem doğaya bugün yaşadığımız düzeyde zarar vermemiş, onu canlı-cansız varlıkların aleyhine yıkıma uğratmamıştır. O ne kadar doğa ile ilgili bilgimizin sınırını genişletmişse bundan daha fazla böyle bir yıkıma sebep olacak tarzda doğa üzerinde tasarrufta bulunmuştur. Çünkü emperyalist-kapitalizmin sermayesini genişletmekten, kârını artırmaktan başka hiçbir şeye değer vermez. Onun için her şey ancak kâr sağladığı oranda değerlidir. Gölgesinden yararlanmadığı ağacı keser! O her şeyi özel mülk edinmeye, her şeyden kendi hesabına yararlanmaya bakar. Hiçbir şey onun için sermayesinden/kârından kutsal değildir. Doğa da onun bu çıkarlarını gerçekleştirmesine yaradığı ölçüde değerlidir. Bunun doğanın yıkımı pahasına olmasının hiçbir önemi yoktur. Ekoloji sorunu üretim araçlarının özel mülkiyetine dayalı toplumsal üretimin emekçilerin değil sermayenin çıkarına göre yapılmasından dolayı insanlığın aleyhine olacak biçimde yıkıcı bir aşamaya ulaşmıştır. Bu yıkımı durdurmanın buna neden olan kapitalizmin yıkımından başka bir yolu olmadığını bilmek gerekir. Bu da bize ekoloji sorunun çözümünün emekçilerin ve doğanın yararına olmayan kapitalist üretimin tasfiyesinden geçtiğini gösterir. Kısacası özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüştürülmesi bu yıkımın önüne geçmenin koşuludur. Dolayısıyla bu mülkiyeti temsil eden sınıfları hedeflemek, insanın doğayla ilişkisini temelden düzenlemeyi de içeren bir üretimi egemen kılmak bu sorunun çözüm yöntemidir. Yani ekoloji sorununu çözmek için doğa ile ilişkiyi temelden değiştirmek gerekir. Bu da devrimi gerektirir. Buradan ekoloji sorununu başlıca çelişmeler

arasında düşünmenin yanlışlığını görebiliriz.

Doğa ile Spekülatif İlişki Kurulamaz

Konunun bir başka boyutu da şudur: Başlıca çelişmeler devrime karşı ve taraf olan sınıflardan hareketle toplumsal ilişkiler üzerinden belirlenir. Doğa ile çelişki bu zeminde ele alınamaz. Örneğin, teknoloji ile insan arasındaki sorun boyutu ne olursa olsun başlıca çelişki olarak ele alınamaz ya da yapay zeka, robot teknolojisinin gelişimi üzerinden bunu hedefe koyamazsınız; çünkü üretimi ve toplumsal ilişkileri dönüştürmek için nesnelere; doğayı değil toplumsal ilişkileri ve sınıfları konu etmek zorundayız! Devrimin önünde engel olan üretim araçları, nesnelere vs. değildir, insanlardır, sömürücü sınıflardır. Bütün bu toplumsal ilişkileri belirleyen bu sınıflardır. Devrim bu ilişkilerin dönüştürülmesidir. Söz konusu ilişkileri ortadan kaldırmak için bu ilişkileri üreten üretim tarzını ve sınıfları tasfiye etmek gerekir, onların denetlediği üretim araçlarını, tekniği-teknolojiyi değil.

Ekoloji sorununun önemli bir sorun olduğu doğrudur; ama temel çelişkiler arasında değerlendirilmesi doğru değildir. Sorun temel çelişme olarak konduğunda doğa, üretim ilişkilerinin ve sınıfların karşısına bir özne olarak konulmuş olur! Doğa, üretim ilişkilerinin tarafı olan bir güç/özne değildir. O, üretim ilişkilerinin nesnesidir. Dolayısıyla bu ilişkilerde devrim yapmakta bir rolü yoktur. Burada doğayı temsilen doğacı güçleri bir özne olarak düşünmek de durumu değiştirmez. Doğanın temsil edilmesi tümüyle spekülatiftir; bu role soyunanların kendileri de doğa aleyhinde üretimde bulunmadan, onun aleyhindeki üretimin dışında kendilerini gerçekleştiremezler. Bunun aksi bir iddia kendini doğaya teslim etmek, yani doğaya hiçbir biçimde müdahale etmeden yaşamak iddiası olur. Doğanın dengesini, biçimini değiştirmek kaçınılmaz bir toplumsal yaşam şartıdır. İnsanlığın gelişimi, doğayı kendi yaşamını üretmek üzere dönüştürmeye dayanır. Kendini ekolojist olarak tanımlayanlar doğanın saf ürünü/bilinci değildirler, bu gelişimin sonucudurlar. Herhalde bugünkü yaşam ve bilinç düzeyini reddedip insanın başlangıçtaki ilkel, aciz haliyle doğada yaşamayı savunmuyorlardır! Bu kesimler için sorumluz daima şu olmalıdır: Toplumsal üretim ilişkilerinin hangi tarafındalar, hangi sınıfları, üretim tarzını-ilişkisini temsil ediyorlar? Eğer bütün ilişkilerin doğaya tabi şekilde örgütlenmesini savunuyorlarsa en saf halimize dönmemizi salık vermektan başka bir şey yapmamış oluyorlar. Eğer doğa üzerinde insanlığın çıkarı doğrultusunda tasarrufta bulunmanın gereğini yadsımıyorlarsa o zaman özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüştürülmesini savunmaları gerekir. Bunu yapmadan salt doğacı bir anlayışla hareket etmeleri karşı çıktıkları şeyler tarafından belirlenmelerini engelleyemez.

Doğayı temsil eden bir özne olmak iddiası da saçmadır. Çünkü bir özne olarak kavrandığında doğa için de diğer her şey nesnedir! Nasıl ki doğa özne için bir nesne ise özne de doğa için bir nesne görünümündedir. Doğayı bir özne olarak

konumlandığımızda onun için nesne pozisyonuna düşer, onun her türlü tasarrufuna tabi olmayı kabul etmiş olursunuz. Biliyoruz ki hiçbir toplumsal yaşam böyle örgütlenemez!

İnsanın doğaya içkin olduğunu düşünürsek o zaman doğa-insan çelişkisini doğanın kendisinde, kendi çelişkisi olarak tanımlamak lazım. İnsan doğanın ürünü ise onun karşısında onun çelişkisini bir özne olarak ortaya koyması doğanın doğasının yadsınmasıdır!

Doğa ile insan arasındaki çelişki insanın doğayı kendisi için dönüştürmeye başladığı, doğayı üretiminin nesnesi yaptığı andan itibaren vardır ve bu ilişkisinin sonlanacağı ana kadar sürecektir. Bu çelişmeyi bir sistemle, toplumsal ilişkiyle açıklamak ve insanın bir noktada ortadan kaldıracabileceği bir çelişme olarak düşünmek yanıltıcıdır. Doğayı kendi haline bırakmayacağımıza yani onun üzerinde üretim yapmaktan vazgeçmeyeceğimize göre bu çelişki de sürecektir. Üstelik eğer mevcut bilgi ve deneyimle yetinerek “çelişkisiz” bir ilişki –ki bu olanaksızdır- düşünüyorsanız doğanın/maddenin sahip olmadığınız bilgisi nedeniyle ona ve tabi ki insana da zarar vermek kaçınılmazdır! Çünkü eksik-yanlış bilgi ile yapacağımız her müdahale doğa aleyhine, yapmayacağımız her müdahale de doğanın insan aleyhine sonuçlar üretmesine neden olacaktır.

Diğer her şeyden ayrı düşünülürse doğa ile insan arasındaki çelişki bir temel çelişki olarak ifade edilebilir. Bu çelişkinin çözümü doğanın dönüştürülmesidir. Bunun bir sonucu olacak mıdır? Kuşkusuz olacaktır; ama bu bir toplumsal devrimle olmayacaktır. Toplumsal devrim doğa ile ilişkimize biçim verecektir, fakat doğa-insan çelişkisi toplumsal devrimin hedefi değildir. Temel çelişkiler her durumda verili toplumsal üretim ilişkilerinde karşı karşıya gelen sınıfların mücadelesinin konusudurlar. Temel çelişmeleri tanımladığımızda devrimin önünü açan ve kapatan temel/belirleyici düzeydeki çelişkilerin taraflarının birbiriyle nasıl karşı karşıya geldiğini ve birbirini nasıl alt edeceğini somutlaştırmış oluruz. Doğa-insan çelişkisinde ise nesne ile öznenin bitmek bilmez soyut bir karşıtlığı üretilmektedir. Aslında özneyi nesnenin bilinci olarak alırsak doğa kendine karşıtlığı kendinden üretmiştir diyebiliriz. Bunu doğanın kendine karşı kendindeki savaşı olarak da tanımlayabiliriz. Hatta bunu kendi temel çelişkisi olarak düşünmemiz de abes olmayacaktır... Ekoloji sorununu temel çelişki tanımlayarak aslında ya insanın doğayı ya da doğanın insanı inkarını savunmuş, bunlardan birinin diğerini yadsınmasını, tasfiye etmesini belirlemiş oluyorsunuz. Temel çelişkinin çözümünde çelişkinin taraflarından birinin ortadan kaldırılması amaç olduğuna göre bu amaç burada kim tarafından gerçekleştirilecektir? İnsanın doğanın ürünü, parçası olarak doğa ile bütün organik ilişkisini/hayatını hedef almaya, olumsuzlamaya da varabilecek bu anlayışın spekülatif bir özelliğe sahip olduğu açıktır. Bu anlayışı savunmamız mümkün değildir.

Sonuç olarak insanın, parçası olduğu doğa ile ondan sürekli koparak bir “savaş” verdiği kesin bir gerçekliktir; ama insanın insanla olan “savaş”ı toplumsal ilişkiler düzleminde ve komünistlerin amacı toplumsal ilişkiler düzlemindeki çelişkilerin çözümüdür. İnsanın insanı, bir sınıfın başka bir sınıfı ezme-

si-sömürmesi toplumsal ilişkilere dahildir. Böyle olduğu için insanın doğa ile ilişkisi de yıkıcı ve kötürümdür. İnsanın insanla ilişkisindeki mevcut sınıflara dayalı durum ortadan kaldırıldığında doğa ile sağlıklı ve özgürleştirici bir ilişkinin koşulu yaratılmış olur. Bu durumda insanın insan üzerindeki sınıfsal egemenliğinin yerini doğaya egemen olma (doğanın yasalarına vakıf olarak insan ihtiyaçlarının üretilmesi, doğa ile bilinçli temelde bütünleşme!) amacı olacaktır... İbrahim dahil bütün komünist önderlerin ekoloji sorununu “temel-stratejik” bir çelişkileri olarak ele almamaları onu kendi başına toplumsal ilişkileri belirleyen bir sorun olarak görmemelerinden ileri gelir. Ş. ATAKAN bunu “eksiklik-hata” olarak ifade etmekle Marksizm’in içinden çıktığı toplumsal süreci pek de anlamamış olduğunu göstermiş oluyor. Onun bu yanlış yaklaşımının koşulların neden olduğu yanılısamaya bağlayabiliriz! Zira post-modern dünya “yeni koşullar” üretiyor; her sorunun veya çelişkinin bütünden bağımsız, özellikle de sınıflar arasındaki çelişkilerden bağımsız ve ayrı kavranabileceğine, hatta önemli derecede çözülebileceğine ikna eden hareketler, akımlar günümüzde pek geçerlidir; daha ilginç bunlara egemen kurumlarca verilen onayın dikkate değer görülmemesi oluyor. Objektif koşulların, Ş.ATAKAN gibilerinin zihnini bu derecede, apaçık bir yönlendirmeyi bile göremeyecek düzeyde belirliyor olmasının tek açıklaması nesne ile ilişkilerindeki, idealizmi üreten subjektivizmdir... İbrahim’in materyalist yönteminin lafzını değil özünü rehber aldığını söyleyen Ş.ATAKAN nesnel koşulların, kafasına göre tanımlayarak dönüştürülebileceğini sanıyor. Oysa onu kavramayan onun tarafından belirlenir. Burada da bu temel bilince ne kadar yabancı olduğunu da gösteriyor Ş. ATAKAN.

Gerek insan doğa ilişkisi gerekse de kapitalizmin neden olduğu tahribatı hakkında komünistlerin “eksiklikleri”nden söz edenler komünizmin kapitalizme üstünlüğünün insanı nihayet doğanın bir parçası olarak konumlandırması olduğunu kavramıyorlar. Komünizmde sadece sınıflar ve sınırlar yok edilmiyor bununla beraber insan “kendi sınıfsal doğası”nı da yok ederek doğanın bir parçası olduğu gerçeğine dönüyor ve oradan doğa ile olan çelişkisindeki dönüştürücü gücünü doğanın bir parçası olduğu bilinciyle, her türlü spekülasyondan kurtulmuş olarak ve kuşkusuz bugüne dek görülmemiş bir yaratıcılıkla ortaya koyacaktır.

“Bir”e Karşı Birlikçilik

Sürekli hareket, diyalektiğin doğasını oluşturur. Hareketi oluşturan zıtlar sürekli olarak mevcut konumu bozmak ve korumak biçiminde; sonuçta mevcut birliği yadsımakla sonuçlanacak sürekli bir mücadele içindedirler. Mutlak olan bu mücadele nedeniyle birliği oluşturan zıtlar özü koruyarak, sonsuz bir statik ilişki-özellik içinde kendilerini sürdürmezler; bu anlamda salt birlik yoktur ve hiçbir birlik hali diyalektik düşünenler için nihai araç olamaz.

Diyalektik zıtların birliği ve mücadelesini; dolayısıyla bunların birbirine dö-

nüşümünü ifade eder. Doğa ve tüm toplumsal hayat her bakımdan çelişmelerle dolu bir bütünlük olarak düşünülüp, her olgudaki özel/özgün niteliği kavradığımızda tüm süreçlerin de anlaşılması mümkün olur, olacaktır. Amacımız bu süreçlerin sonsuz hareketine vakıf olarak, pratiği dönüştürmek üzere analiz etmek ve dönüştürmektir.

Ş. ATAKAN birlik meselesini de kendi meşrebince ele alıyor ve buna göre bölünmeleri; ayrılıkları olumsuzluyor. “Birlik olmayı beceremediler” deyip birlik olmanın önemine dair tespitler yapıyor:

“En çok parti içi birlikten bahseden hareketlerden olmasına rağmen aşırı derecede bölünme ve ayrılıklar yaşanması gerçekten kabul edilebilir bir durum değildir...”

Ş. ATAKAN'ın ana fikri alıntıdaki gibi olan başka eleştirileri de var. Kendisi nerede yaşıyor bilmiyoruz ama dünyadan, dünyadaki komünist hareketlerin tarihinden bihaber düşündüğü tartışmasız. Durumun ne kadar vahim olduğunu göstermek istemiş olacak ki “aşırı derecede” vurgusunu özel olarak tercih ediyor. Onun için makul ölçü nedir bilmiyoruz ama bizim için ölçü ne kadar çok ayrılık olduğu değil bunları koşullayan süreçlerle beraber hangi temelde gerçekleştikleridir. Yoksa hayatın içindeki ölüm gibi ayrılık da birliğin kendisindedir. Bu konuda Mao'nun söylediklerini hatırlayalım:

“...Birlikten söz ettiğimiz anda ayrılık da mevcuttur; ayrılık mutlaklıktır. Birlikten söz ettiğimiz anda ayrılık devam etmektedir; ... Durmadan bölünmez birlikten söz etmekten ve mücadeleyi ağızımıza almamak, Marksist-Leninist bir tutum değildir. Birlik, mücadeleden geçer ve sadece bu yolla sağlanabilir. Parti içinde, sınıflar konusunda ve halk içinde de bu geçerlidir. Birlik mücadeleye dönüşür ve yeniden birlik sağlanır. Sadece bölünmez birlikten söz edip mücadeleden ve çelişmelerden söz etmeden olmaz... Çelişmeler ve mücadele olmasaydı, dünya olmazdı, ilerleme olmazdı, hayat olmazdı, hiçbir şey olmazdı. Durmadan birlikten söz etmek ‘durgun bir göl’e benzer; cansızlığa yol açabilir. Birliğin eski temelini yıkmalı, bir mücadeleden geçmeli ve yeni bir temel üzerinde birleşmeliyiz... Birlik-mücadele-birlik...”¹⁴

Birlik ayrılığın dışında, ondan bağımsız değil, onunla birlikte onun kendisinde bir karşıtlık olarak onda içkindir. Dolayısıyla ayrılık birlik kadar gerçekliğe aittir ve burada da niyetiniz değil gerçeğin kendisi belirleyici ögedir. Ş. ATAKAN birlikten çokça bahsedenlerin çokça ayrılık yaşamasını yadırgıyormuş! Oysa birlikten çok bahsetmek ayrılığın panzehri olamaz, ayrılığı engellemez. Herhangi bir birlik de yadırganacaksa eğer ayrılık olmaması yadırganmalıdır. Farklı fikirlerin/çizgilerin mücadelesiz birliği; dolayısıyla ayrılıkları içermeyen birlikler yadırganmalıdır. Mao “... Birlikten söz ettiğimiz anda ayrılık da mevcuttur; ayrılık mutlaklıktır, ayrılık devam etmektedir...” diyor, Ş. ATAKAN “Hem birlikten bahsediyorsunuz hem de aşırı derecede ayrılık yaşıyorsunuz” diyor! Temelden tezat iki farklı bakış açısı! Ona göre birlikten ne kadar çok

14 Mao Zedung, Seçme Eserler C. VI. Kaynak Yay., Ankara 2000, s. 68

bahsediyorsanız ayrılık da o kadar az olmalıdır, hatta hiç olmamalıdır. Çünkü birlik ayrılığı dışlar, birlikten bahsettiğinizde ayrılık gündemden düşer sanıyor. Ona göre birlik bölünmez olmalıdır, bu yüzden bölünmeyi birlikten bağdaştırıyor. Bu birlik anlayışı “ne pahasına olursa olsun” birlik anlayışıdır. Onun bu birlik savunusu hem farklı fikirleri bölünmez birliği tabi kılmaya, yasaklamaya, bastırmaya varır hem de partiyi bir çelişki olarak düşünmediğinden, mücadeleyi dışlayan revizyonist liberal bir birliği savunmaya götürür. Liberal düşüncenin sekterizmle sonuçlanması veya sekter düşüncenin liberalizme yuvarlanması bu nedenle şaşırtıcı değildir!

“Yeni İskra, örgütlü herhangi bir partide, bölünmeden sakınabilmenin, azınlığın çoğunluğa tabi olmasından başka bir yolu düşünülebilmiş gibi, parçalanmayı iki yüzlüce mahkum ediyor.”¹⁵

Aynı iki yüzlüce tavrı Ş. ATAKAN’da da görüyoruz. O bölünmenin nedenlerini, nasıl gerçekleştiğini vs. konu etmeden meseleyi tek taraflı ele alıp olumsuzlayarak bölünmeye engel olabileceğini sanıyor. Ş. ATAKAN’a göre bölünme istenmezse bölünme olmayacaktır! Lenin “azınlığın çoğunluğa tabi olması dışında” bölünmeyi engelleyen bir yol düşünememişti! Belli ki Ş. ATAKAN başka bir yol bulduğu/düşündüğü için bölünmeyi engelleme hikmetine sahip olduğu inancındadır. Bu inancı ne derecede kuvvetli bilmiyoruz; ama biliyoruz ki gerçekliğe dayanmayan inanlarla gerçeklik değiştirilemez.

Aynı inançla “... Genel devrimci hareketler içerisinde yaşanan tüm kopuşlar ve ayrılıklar ideolojik mücadele temelinde gerçekleşmemiştir...” demektedir. Ş. ATAKAN sadece bir partiden ya da Kaypakkaya’nın “ardılları”ndan değil “genel devrimci hareketler”deki “tüm kopuş ve ayrılıklar”dan hiçbirinin ideolojik mücadele temelinde gerçekleşmediğinden bahsetmektedir. Biz bütün kopuş ve ayrılıkların hangi temelde gerçekleştiği üzerinde durmayacağımızdan sadece genel bir yorumla yetinebiliriz. Dünya komünist hareketinin tarihinden öğrendiğimiz, her ayrılığın farklı fikirlerin/çizgilerin ideolojik mücadelesi sonucu gerçekleştiğidir. İdeolojik mücadelenin biçimi-niteliği tartışılabilir; ama bu her bölünmenin ideolojik özellikleri olduğu gerçeğini değiştirmez. Her bir bölünmenin farklı nedenleri/özellikleri vardır; ama hepsi son tahlilde ideolojik bir forma sahiptir.

Hangi biçimde olursa olsun her çizgi ideolojik bir karakter taşır ve kendilerini gerçekleştirmeleri sürecinde bu çizgiler politik ve örgütsel görünüm kazanırlar; bu görünümünün hepsi ideolojik bir yansımadır. Özü olmayan biçim olmadığı gibi ideolojisiz çizgi de siyasi olay ve olgu da yoktur. Sadece bizde değil diğer ülkelerdeki KP’lerde yaşanan bölünmelerin temelinde farklı ideolojilerin kendini çizgi halinde gerçekleştirmeleri, mücadelesi söz konusudur. Bizdeki süreçlerde ideolojik mücadeledeki yetersizliğimiz, ideolojiyi somutlaştırmadaki eksikliğimiz burjuva çizgilere karşı daha sonuç alıcı ve bu anlamda süreçleri zayıflatsa da genel çizgimizde burjuva çizginin egemen kılınmak istenmesi ama bunun başarılabilmesi nedeniyle yaşanan kopmalar/tasfiyeler

15 V. İ. Lenin, Marks-Engels Marksizm, Sol Yay., Ankara 1997, s. 164

ideolojik mücadelenin kendisidir, sonucudur. Bu mücadelelerde ayrıca daha üst düzeyde birliklerin yaratılamaması gerçeği de vardır. Sadece tasfiyeler değil komünist çizginin gerçekleşerek gelişmemesi de bu sürecin konusudur.

Ş.ATAKAN, bir yandan birlikten çokça bahsedilip aşırı ayrılık/bölünme olmasını olumsuzluyor diğer yandan ise İbrahim'i örnek almak gerektiğini salık veriyor: "Parti içerisinde doğru yanlış temelindeki ideolojik mücadelede referans ve üzerinden yükselerek sürekli izlememiz gereken halka, Kaypakkaya'nın yürüttüğü parti içi iki çizgi mücadelesidir."

İbrahim'in örnek alınması, görüşlerinin doğru öğrenilmesine bağlıdır ki Ş.ATAKAN bu konuda okula yeni başlamış ama henüz aklı dışarıda bir öğrenciyi andırıyor. Ş.ATAKAN İbrahim'in birlik savunusu içinde olmasına rağmen ayrı parti kurduğunu biliyor olmalı. Komünistler halkın çıkarlarından ayrı, her şeye rağmen soyut bir birlik savunusu içinde olmazlar, İbrahim de olmamıştır. Onun nasıl bir birliği savunduğunu, gerektiğinde bölünmeden yana olduğunu şu görüşlerinden anlayabiliriz.

"Evet, biz birlik istiyoruz, en yüce amacımızdır bu. Ama nasıl bir birlik? Proletaryaya ve emekçi halka ihanet yolunda bir 'birlik' mi? Biz böyle bir 'birlik'te yokuz. Böyle bir 'birlik' ne kadar bölünürse, o kadar iyidir. İhanetin elebaşları ne kadar tecrit edilirse, o kadar iyidir. Böyle bir 'birlik'i baltaladığımız için revizyonist klik bizi 'bölücük'le itham ediyorsa, biz böyle bir 'bölücülük'ü severek kabulleniriz. Proletaryaya ve halka hizmet yolunda bir birlik mi? Biz böyle bir birliği candan arzuluyoruz. Bu birliği baltalayanların en amansız düşmanlarıyız. Burjuva önderliğe karşı yürüttüğümüz mücadelenin bir sebebi de, onun böyle bir birliği sürekli olarak baltalamasıdır; revizyonizm yolunda, yani halka ihanet yolunda bir 'birlik' istemesidir."¹⁶

İbrahim'in birlik anlayışı ile onu referans aldığı söyleyen Ş. ATAKAN'ın birlik anlayışının aynı olduğunu söyleyebilir miyiz? İbrahim proletaryanın-halkın çıkarına bir birlikten bahsederken Ş.ATAKAN "her şeye rağmen birlik" anlayışındadır. İbrahim gerektiğinde komünistlerin birliği zemininde "bölücü" olmayı savunuyor, ŞİAR'sa bölünme olmasın da ne olursa olsun düşüncesinde. ŞİAR mutlak, bölünmez bir birlik tasavvur ediyor, İbrahim mutlak olanın mücadele olduğunu ve her şeyin bölünebilir olduğunu ortaya koyuyor. ŞİAR ikiye bir yapmaya çalışıyor İbrahim'de iki "bir" in kendisidir! ŞİAR birlik yaparak zıtlar oluşturuyor, İbrahim'de zıtlar birlik halindedir. ŞİAR birlik-birlik-birlik diyor, İbrahim birlik-mücadele-birlik diyor.

İki Çizgi Mücadelesi ve Monolitik Parti

"... Bugüne kadar AEP'çi çizgi ve onu referans alan hareketleri tekçilikle eleştirmesine karşın ondan kalır yanı olmadığını görüyoruz..."¹⁷ "... sözde yüz çizek açsın yüz fikir akımı tartışım yaklaşımının tam tersi yönde daha fazla tekçi

16 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 444

(monolitik) bir anlayış ve çizgi statükosu ve yönelimi içerisinde olduğunu görüyoruz...” (Ş. ATAKAN)

Ş. ATAKAN tekçi/monolitik parti anlayışını olumsuzladığına göre düalist parti anlayışından yanadır! Komünist olmanın önemli kıstaslarından biri KP anlayışıdır. Bütün komünistler için KP'nin monolitik olduğu tartışmasızdır. Bunu inkâr eden biri komünist olamaz. Bu bütün KP'lerin demokratik merkezîyetçilik temelindeki ilkesel özelliğidir. Bütün komünist ustalar/önderler KP'nin homojen olmasını belirleyici bir özellik olarak ifade ederler. “...biz Rus sosyal-demokratları birleşmek ve bütün çabalarımızı, devrimci sosyal-demokrasinin yekpare bayrağı altında mücadele eden güçlü bir parti oluşturmaya yöneltmek zorundayız...”¹⁷ “Rus sosyal-demokratları arasında egemen olan kargaşayı ve kafa karışıklığını ortadan kaldıracak sıkı bir ideolojik birlik yaratmak gereklidir; bu ideolojik birlik, bir parti programıyla pekiştirilmelidir.”¹⁸

Lenin grupların/fraksiyonların birliğinden ibaret bir birliği olumsuzlayıp yekpare partiyi savunduğunda Ş. ATAKAN'ın eleştirdiği tekçi/monolitik anlayışı geliştirmeye çalışmıyor muydu? O ideolojik birliği pekiştirmek için kargaşayı, kafa karışıklığını ortadan kaldıracak sıkı bir birlikten yanayken Ş.ATAKAN bu yöndeki çabaları olumsuzluyor.

“...Bolşevikler partiyi asla, bir an için bile, bir tek iradeye sahip olan ve çalışmalarında tüm düşünce nüanslarını bir tek pratik eylemler akımında birleştiren homojen bir örgütten, yekpare bir örgütten başka bir şey olarak düşünmemişlerdir.”¹⁹ Tek iradeli yekpare/homojen parti anlayışıyla hareket ettiğimiz için Ş. ATAKAN kendimizle, “yüz çiçek açsın yüz fikir akımı tartışsın” yaklaşımıyla, iki çizgi mücadelesi teorisi ile çeliştirmizi ileri sürüyor. Bir kez daha MLM teorije yabancılığının, diyalektiği anlamamış olmanın kurbanıdır Ş.ATAKAN...

Monolitik parti anlayışı ile iki çizgi mücadelesinin bağdaşmaz olduğu fikri sıklıkla karşılaşılan yanlış bir fikirdir ve Ş.ATAKAN da bu yanlış fikre sahiptir.

Öncelikle şunu belirtelim: AEP'çi parti anlayışına yönelik eleştirilerimiz AEP'in iki çizgi mücadelesine saldırılarını içerir. Bu saldırıların temel argümanı iki çizgi mücadelesi teorisinin KP içinde burjuva çizgiyi, dolayısıyla burjuvaziyi meşrulaştırdığı iddiasıdır. Buna göre iki çizgi mücadelesi KP'de burjuvazinin de örgütlenmesini, burjuva anlayışlara izin vermeyi savunur, gelişmeyi buna bağlar. İki çizgi mücadelesinin bu biçimde çarpıtılması onun ML komünist partisi anlayışına aykırı olduğu iddiasını getirir ve AEP özellikle Stalin'den hareketle, “uydurduğu” bu argümanla Mao'ya saldırır. Stalin'in monolitik, yani tek merkezli-güçlü bir parti anlayışından yana olduğu halde Mao Zedung'un bunu reddettiği, komünist partisinde burjuvazinin de yeri olduğunu ileri sürdüğü söylenir. Oysa iki çizgi mücadelesi monolitik partinin kendisinde gerçekleşir; tek merkezli, güçlü komünist partilerinde komünist çizgi egemendir ve bu çizgi sürekli olarak, komünizme doğru gelişmeli ve gerçekleşmelidir.

17 V. İ. Lenin, Seçme Eserler C. II, İnter Yay., İstanbul 1993, s. 17-18

18 A.g.e., s. 18

19 J. V. Stalin, Eserler C. VI, İnter Yay., İstanbul 1990, s. 35

Komünist çizginin bu hareketi (gelişimi ve gerçekleşmesi) KP içindeki sürekli mücadelenin konusudur. Her tartışma, her eylem, her karar, her gruplaşma, her tasfiye, her itiraz vs. bu mücadeleyi içerir... Monolitik bir yapının vücut bulması bu mücadelenin niteliğine bağlıdır. Böyleyse eğer iki çizgi mücadelesinin monolitik parti anlayışına aykırı olmadığı söylenmelidir. Hatta özellikle monolitik bir parti niteliği kazanmak bakımından iki çizgi mücadelesinin kavranması ve bilinçli bir şekilde uygulanması savunulmalıdır. Mao Zedung'un yekpare, homojen, tek merkezli parti olmanın temel ilkesi olarak demokratik merkezîyetçiliğe bağlılığının tartışılmaz olduğu kesin olarak bilinir. Mao'nun bu konudaki görüşleri ve genel tutumu açıktır ve Lenin ve Stalin'in görüşleriyle tamamen uyum halindedir. Bununla beraber Mao'nun proleter devrim, proletarya diktatörlüğü ve komünizm için mücadele hakkındaki görüşleri ve genel tutumu da açıktır ve gene Lenin ve Stalin'in görüşleriyle tamamen uyum halindedir. Bunların aksini ispatlamak veya dürüst bir tutumla açıklamak olanaksızdır. Olsa olsa AEP'çi anlayışların çarpıtma tarzıyla bunların aksi gündemleştirilebilir. Geçmişte de sadece bu yolla gündemleşebilmiştir. Mao'nun iki çizgi mücadelesi anlayışı da onun komünizm için geliştirdiği mücadelenin ve birikimin bir ürünüdür. Bu bakımdan Lenin ve Stalin'de somutlaşan KP anlayışıyla hiçbir noktada çelişmez. Tam aksine onların aynı anlayışını derinleştirir, geliştirir. Diyebiliriz ki iki çizgi mücadelesi kavrandığında komünist partisine komünizm doğrultusunda yön vermek daha da mümkündür; çünkü o tam da bunun için geliştirilmiş bir teoridir. Özetle şöyle ifade edebiliriz bu teoriyi: Sınıfsız bir toplum için mücadele sınıflı toplumlar gerçekliğinde yaşamaktadır; bu nedenle komünist hareket sürekli olarak sınıflı toplum ile sınıfsız toplum çelişmesinin içindedir. Sınıflı toplumun yansıması olan burjuva çizgi sürekli olarak komünist hareketin karşısındadır ve komünistler buna karşı sürekli mücadele etmek zorundadırlar. İki çizgi mücadelesi bu zorunluluğun bilince çıkarılması ve dönüştürülmesi için gerekli bir teoridir. Partinin de bir çelişme olarak kavranmasını içeren bu teori Mao Zedung'a aittir; onu KP anlayışı bakımından Stalin'den ve diğer usta komünistlerden ayıran budur, sadece budur!

“... Bugüne kadar AEP'çi çizgi ve onu referans alan hareketler tekçilikle eleştirmesine karşın...” derken Ş. ATAKAN iki çizgi mücadelesinin çarpık anlaşılmasına hizmet ediyor ve bizim AEP'çi anlayışa yönelik eleştirimizin özünü de anlaşılmasız kılıyor. Maoist parti anlayışı “tekçilik”le uyum halindedir, çünkü tekçilik bilimsel olandır. Mao Zedung'un “tekçilik” konusunda farklı düşünmediğini “tam” olarak göstermek için onun Engels'in diyalektiğin üç kategorisinden söz etmesine yönelik eleştirisindeki bir ifadeyi hatırlatmak yeterli olacaktır: “Engels üç kategoriden söz etmişti; ama bana sorarsanız bu kategorilerden ikisine inanmıyorum (...) Nicelikle niteliğin birbirine dönüşmesini, yadsımanın yadsınmasını ve zıtların birliği kanununu aynı düzeyde yan yana koymak <tekçilik> (monizm) değil, ‘üççülük’ tür. En temel şey zıtların birliğidir.”²⁰

20 Mao Zedung, a.g.e., s. 327

Mao burada diyalektiğin üç kategorisi olduğunu düşünmenin tekçilikle uyumlu olmadığını, bunun hatalı bir düşünce olduğunu ortaya koyuyor. Bu bilimsel bir yaklaşımdır: doğru bir tanedir, çünkü pratik bir tanedir, gerçeklik tektir; onun hakkında sayısız teori olabilir, ama onu ona en yakın biçimde (tam olarak olması olanaklı değil) açıklayan teori bir tane olabilir. Bu nedenle bilimsel teoriler tektirler! Mao “tekçilik” değil “üççülük”tür” derken üç kategori sıralamanın bilimsel olmadığını vurgulamaktadır... Bilimi temel alan, dolayısıyla bir “monist” olan Mao’nun teorize ettiği “iki çizgi mücadelesi”nden hareketle “AEP’çiliğin tekçiliği”ni eleştirdiğimiz iddiası bu nedenle hatalıdır, dahası yanlıştır. “AEP’çiliğin tekçiliği”ni değil, tekçiliği iki çizgi mücadelesinin karşısına koyan, buradan hareketle partiyi bir çelişme olarak kavramaktan uzak, monolitik partinin gelişim dinamiğini reddeden, “mono”nun da bir zıtlık olduğunu, kendinde kendisi olmayanı barındırmayan hiçbir şey olmadığını anlamayan AEP’çiliği eleştirdik. İki çizgi mücadelesini parti içi demokrasi sorunu olarak tartışan ve KP’de burjuvazinin meşrulaştırılması olarak eleştiren AEP’çi çarpıtmayı eleştirdik. Bu ikisinin birbirinden tamamen farklı şeyler olduğu tartışmasız bir biçimde açıktır.

Ş. ATAKAN iki çizgi mücadelesini partide burjuva çizgiye veya çizgilere izin ve hatta olanak veren bir teori olarak kavriyor olmalı ki “bölünmeleri” bu teorinin “uygulanmaması” olarak değerlendiriyor. Oysa “bölünmeler” iki çizgi mücadelesini savunmak veya savunmamakla ilgili değildir. İki çizgi mücadelesi savunulmasa da, eğer komünist çizginin varlığı söz konusuysa bu mücadele vardır, gerçekleşir; tıpkı “ölümü reddetsek de ölüyor olmamız” gibi! Ölüyor olmamızın nedeni ölümü düşünüyor olmamız değildir, iki çizgi mücadelesinin de nedeni ikinci çizgiye veya çizgilere izin vermemiz değildir. Dolayısıyla parti içi farklılıklar, parti içinde hizipler ve nihayet bölünmeler de izin vermekle, iki çizgi mücadelesini savunmak ama uygulayamamakla ilgili değildir. Bütün bunlar doğru siyasetler uygulamakla ilgilidir. Eğer doğru siyasetler belirleyip uygularsanız esas olarak birleşirseniz, gelişerek, güçlenerek birliğinizi güçlendirirsiniz; bölünme de olsa sağlamlaşır ve ilerlersiniz. Yanlış siyasetler ise esas olarak bunun tersine neden olur. Bu nedenle komünistler birliği de, bölünmeyi de somut olguları, doğru siyasetleri temel alarak tartışırlar. Ş. ATAKAN ise bölünmeyi “farklı çizgiye izin vermemek”, “tekçiliği dayatmak”, “tekçilikte AEP’çi çizgiden aşağı kalır olmamak”, “daha fazla tekçi bir anlayış ve çizgi statüko”culuğu geliştirmek vb. şeylerle açıklıyor; daha doğrusu açıklamayı ilişkilendiriyor. Üzerinde durup bu bölünmelerin analizine girişse bu ilişkilendirmeyi somutlaştıramayacağından eminiz. Çünkü hiçbir bölünmenin nedeni bunlar değildir. “Parti içi demokrasi olmadığı için” yaşanmış bir bölünme olmadığı gibi komünistlerin partide farklı çizgilere izin vermek, merkeziyetçiliği gevşetmek, tekçilikten ödün vermek gibi bir anlayışı da olamaz. Bölünmeler en nihayetine azınlığın çoğunluğa uymama “hakkı”ndan doğmuştur; demokratik merkeziyetçilik ilkesinin çiğnenmesinde ısrar edildiğinde bölünme kaçınılmazdır. Çoğunluğa uymama hakkını kullanan hiçbir kişi veya grupla birliği sürdürmek olanaklı değildir; bu durumda birliği o gruba dayatmak onun “ken-

di yolunda yürüme özgürlüğü"nü tanımamaktır. Onun kendi yolu "halk için mücadele" de olabilir, "burjuva bataklık" da olabilir; her ne olursa olsun bu hakkını kullanmak isteyen için komünist parti tüzüğü açıktır: Partiye üyelik gönüllülük esasına dayanır! Ş.ATAKAN "bölünmeler"i, genelleştirip yüzeysel ve bilindik "atma-atılma spekülasyonu" içinde değerlendiriyor. Böylece komünist partilerine; ama özellikle de Stalin'e yönelik en çirkin çarpıtmaların ve saldırıların da kaynağı olan yaklaşımı benimsediğini; bu bakımdan tam bir revizyonist gibi, bir burjuva gibi düşündüğünü gösteriyor. "Bölünmelerin kabul edilemediği" tipik bir küçük burjuva yorumdur. Hiç şüphesiz bir bölünme görünürde zayıflamadır; ama salt görünüre bakarak değerlendirme yapılmamalıdır, içerik de analiz edilmelidir. Ş. ATAKAN buna yoğunlaşırsa konu ettiği bölünmelerin demokratik merkezîyetçilik ilkesi ile ilgili olduğunu görebilir ve bu ilkenin de ideolojik bir duruşa denk geldiğini; demokratik merkezîyetçilik ve azınlığın çoğunluğa uyması ilkelerinin sonuçta komünist çizgiyi güçlendirdiğini, bu nedenle komünistlerin ideolojik bakımdan bu ilkelere tutarlı bir biçimde bağlı olduklarını görecektir. İbrahim'in TİİKP içindeki mücadelesi ve bunun kopmayla sonuçlanmasının özünde bu ilkeler vardır. Lenin'in önderliğindeki Bolşeviklerin, bu ilkelere uymamaları nedeniyle Menşevikleri parti dışı ilan ettikleri de iyi bilinen bir başka örnektir...

Ş. ATAKAN'ın yazdıklarında karnından konuşma halini görüyoruz. "Düşünce ve ifade özgürlüğü"nin bu kadar kötüye kullanılması düşünceye haksızlık/saygısızlıktır! Mao boşuna "araştırma-inceleme yapmanın söz hakkı yoktur" dememiş, çünkü böyleleri boş konuşmaktan başka bir şey yapmış olmazlar. Ş. ATAKAN'ı okurken Mao'nun bu sözünün ne derecede yerinde olduğunu bir kez daha anladık...

Başka bir yerde şöyle diyor: "Parti içi iki çizgi mücadelesi argümanımı elden düşürmezken, ne yazık ki farklı ve muhalif fikirlere yaklaşımlarında, ciddi olarak bundan uzaklaşma durumunda olduklarını görüyoruz."

Parti içi iki çizgi mücadelesi adı üzerinde bir mücadeledir; farklı fikirlerin/çizgilerin egemenlik kurmak üzere birbirlerine karşı mücadelesidir. Bundan uzaklaşmakla eleştiriliyorsa farklı fikirlere/çizgilere karşı mücadele etmiyoruz demektir. Bu durumda farklı fikirleri bastırma, onlara hayat hakkı tanıma eleştirisi de boş çıkıyor. Ş.ATAKAN kendi kendini yalanlıyor. "Zaten gülünçken, bu denli gülünç olmak hiç hoş değil."²¹

Farklı fikirler bizim iznimize tabi olarak oluşmaz, türemezler. Bu fikirler bize rağmen, biz hangi tedbiri alırsak alalım, hangi yasağı uygularsak uygulayalım zuhur ederler. KP, sınıflı toplumun ürünü çelişkili bir birlik olduğundan proleter fikirlerin karşıtı fikirler, partinin kendisinde, başından itibaren, aynı zeminde ürerler. Dışarıdan, sonradan veya bir dönemle sınırlı partiye sızmış değildir. Parti toplumun dışında-üstünde, kendini onun her türlü zararlı etkilerine/fikirlerine karşı izole etmiş olarak sadece komünist fikir üretmez. Birlik çelişki ise çelişki karşıtların birliği ise çelişkili birlik olan partiyi çelişkinin sadece bir

21 Herakleitos, Fragmanlar, Alfa Yay., 2014, s. 130

yönü ile düşünmek eksiklik olacaktır. Parti, komünist fikrin üretildiği izole bir üretim üssü olarak partiye dışarıdan saldıran aykırı fikirlere karşı savunulacak bir "kale" değildir. Parti "dışa" kapalı değildir, "dış"ın içindedir, dolayısıyla onu "dış"ın dışında, dışa karşı koruma niyeti-amacı onu kendi gerçekliğinden, kendinden soyutlamaktır, kendi nedeninin üstünde bir neden haline getirmedir. Dogmatik, mekanik kavrayışın/düşüncenin bir biçimi olan bu yorumun farklı fikirlere dışarıdan sızan-saldıran düşmanlar muamelesi yaparak sol sekter tutumlar geliştirmesi kaçınılmazdır.

Farklı fikirlere yaklaşımımızı olumsuzlayan Ş.ATAKAN anlaşılan "aşırı derecede"ki bölünmelerin bununla açıklanabileceğini düşünüyor. Bize kendisinin savunduğu türden burjuva fikirlere sessiz kalmamızı, onlarla kardeş kardeş yaşamamızı salık veriyor üstü örtülü, "yüz çiçek açsın, yüz fikir akımı yarışsın" anlayışını da böyle kavriyor. Bugüne kadar farklı fikirleri nedeniyle hiç kimseyi partinin dışına çıkarmadık ama farklı fikirleri savunanların da birlik içinde kalarak fikirlerini savunma iradesini-basiretini gösteremediklerini belirtmeliyiz. Çünkü onlar genellikle proleter fikirlere/çizgiye karşı kendi fikirlerine "aşırı derecede" güvensizdirler!

Savunduğu "birlik" anlayışından Ş. ATAKAN'ın bu konuda revizyonist bir görüşe sahip olduğunu anlıyoruz. "Yüz çiçek yüz fikir" anlayışı farklı fikirlerin birbirleriyle mücadelesini içerir. Söz konusu fikir mücadelesi olduğunda komünistler fikirlerin zorla, idari yöntemlerle bastırılmasından yana değillerdir. Bütün burjuva fikirlerle proleter ideolojiye duydukları güven içinde mücadele ederler ve onları alt edeceklerinden kuşku duymazlar. Bu kaygılar revizyonistlerde, oportünistlerde görülür...

Diğer yandan Lenin'in söylediği ve her KP'nin temel aldığı gibi KP bir tartışma kulübü değildir. Komünist partinin bu konudaki anlayışı en yalın, en güçlü ve net biçimde Stalin'in şu sözlerindedir: "Birliğinden ve demir disiplininin güç alan bir parti olmaksızın, proletarya diktatörlüğünü kurmak ve devam ettirmek imkânsızdır. Ama irade birliği olmadan, bütün parti üyelerinin tam ve koşulsuz eylem birliği olmadan, partide demir disiplin düşünülemez. Kuşkusuz ki bu, partide fikir mücadelesine yer olmadığı anlamına gelmez. Tam tersine, demir disiplin, eleştiriye ve fikir mücadelesine engel olmak şöyle dursun, partinin bağrında eleştiriye ve fikir mücadelesini önşart koşar. Üstelik bu, disiplinin "kör" disiplin olması demek hiç değildir. Tam tersine, demir disiplin bilinçliliği ve itaat özgürlüğünü dışalamaz, bilakis bunları önşart görür; çünkü ancak bilinçli bir disiplin, gerçekten demir disiplin olabilir. Ama fikir mücadelesi bitince, eleştiri tükenip karara varılınca, bütün parti üyelerinin irade birliği ve eylem birliği şarttır. Bu öyle bir zorunlu şarttır ki, onsuz ne birleşmiş parti, ne de partide demir disiplin düşünülebilir."²²

Lenin'in şu söylediğine de kulak verelim: "Proletarya partisinin demir disiplinini (özellikle onun diktatörlüğü sırasında) azıcık da olsa zayıflatan kimse, gerçekte, proletaryaya karşı burjuvaziye yardım eder."

22 J. V. Stalin, a.g.e., s. 171-172

Ş. ATAKAN'ın "birlik" anlayışı komünist parti anlayışıyla, Lenin ve Stalin'in savduklarıyla, İbrahim'in görüşleriyle değil revizyonizmin görüşleriyle uyumlu. O sadece meselenin bir tarafını konu ediyor; irade ve eylem birliği, demir disiplin onda içeriksizdir. Onun için önemli olan bunlardan azade tam ve koşulsuz salt eleştiri özgürlüğüne tekabül eden liberal bir çizgi, farklı fikirlerin hiçbir koşula, disipline ve iradeye tabi olmaksızın proleter çizgiye karşı muhalefettir. O Lenin'in "fikirlerin otoritesi gücünün (parti -bn) otoritesine dönüştürülmesi" tezinin aksine fikirleri otorite kabul ederek KP anlayışını yozlaştıracak bir tutuma sahip. Lenin partinin demir disiplinini azıcık zayıflatanın burjuvaziye yardım etmiş olacağını söylerken Ş.ATAKAN demir disiplini farklı fikirlerin yadsınması olarak olumsuzluyor. Bilindik revizyonist görüşlerle monolitik parti anlayışına, irade ve eylem birliğine, onun demir disiplinine saldırıyor...

Büyük Direnişin Dersleri Karşısında Küçülenler

Ş.ATAKAN İbrahim'in 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'nden çıkardığı sonuçları konu ederken bunlardan bazılarının geçerliliğini yitirdiğini söylüyor, ama gene geçerliliğini yitiren nedir, anlatmıyor, bunları kendisinde saklıyor. İbrahim'e eleştirisi de bu gizlilik üzerine kurulu. Yazdıklarını okurken kendinizi açıklanmamış iddialı cümlelerle çevrili hissediyorsunuz. Geçersizleşme iddialarını herkes kabul etmiş veya tartışmasız kabul etmeliymiş gibi hareket ediyor Ş.ATAKAN. Kendi iddialarına daha baştan sizin de onay vereceğinize inanıyor, bu konuda size aşkın bir güven duyuyor! Oysa biz kendisinin İbrahim'den aktardığı bütün sonuçların "maalesef" bugün de geçerli olduğu görüşündeyiz.

Öncelikle Ş. ATAKAN'ın tarzındaki temel sorunlara değinelim.

İbrahim'in 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi değerlendirmesi ve dersleri bir sosyo-ekonomik yapı analizi gibi konu edilmiş. Bu nedenle Ş.ATAKAN temel hiçbir konuyu tartışmadan söz konusu derslerden bazılarının geçerliliğini yitirdiğini rahatlıkla iddia edebiliyor. Bu da söz konusu derslerin geçerliliğini yitirmesinin ancak ülkedeki temel ve baş çelişkilerin değişmesi ile olanaklı olduğunun kavranmadığını gösteriyor. Ş.ATAKAN elbette temel ve baş çelişkilerin değiştiğini savunabilir; ne var ki bu, birkaç cümlelik iddialarla dile geldiğinde ciddiye alınamaz. Ayrıca 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'nden çıkarılan dersler konu edildiğinde, söz konusu bu dersler direniş özgülünde değerlendirilmeksizin doğru düzgün bir "değerlendirme eleştirisi" yapıldığı da söylenemez.

İbrahim Türkiye'nin genel şartları, devrimin niteliği ve yolu hakkında 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'nden önce, netleşmiş bir düşünceye sahiptir. Bu düşünce Mao Zedung'un Marksist-Leninist kesintisiz ve aşamalı devrim teorisini yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelere uyarlayarak geliştirdiği genel öğretiyeye dayanmaktadır. Türkiye şartlarını kavramak ve devrimin temel özelliklerini ve

yolunu ortaya koymak için İbrahim bu öğretiyi kılavuz almıştır. Bu ne bir sırdır ne de yanıştır. İbrahim TİİKP Program Taslağı Eleştirisi'nde Türkiye şartlarını özellikle Şnurov'dan hareketle analiz ederken tam da bu öğretiyi temel almıştır. Çünkü Mao Zedung'un bu öğretisi bilimsel ve ML teoriye tamamen uygun bir öğretilerdir.

Büyük İşçi Direnişi, İbrahim için tam da bu öğretinin doğrulanması bakımından konu edilmiştir. Orada sıralanan derslerden hiçbiri Büyük İşçi Direnişi'nden hareketle ortaya konmamıştır. Dendiği gibi bunlar "bazı arkadaşların işçi hareketinden ve onu izleyen zor mücadele günlerinden çıkardıkları" (İbrahim) "dersler"dir; daha önce belirlenmiş, ortaya konmuş olan öğretinin büyük bir kitle hareketi deneyimi sırasında somutlaşan, bazı kadroların bu vesileyle kavrayabildiği derslerdir. Dolayısıyla "15-16 Haziran" döneminin analizi ile sınırlı ve bu nedenle de döneme ait, sadece dönem için geçerli derslerden bahsedilmemektedir. İbrahim savunularak bu derslerin kimisi için "geçerliliğini yitirdi" demek tipik bir oportünizmdir, tutarsızlıktır, eklektizmdir. Ya İbrahim savunusu sahtedir ya da bu derslerin niteliği "hiç" anlaşılmamıştır. Sahtekârlık tartışması bizim alanımıza girmediğinden (Bunu Ş. ATAKAN açıklayabilir.) bu derslerin niteliği konusunda Ş. ATAKAN'ın yüzeysel bir kavrayışa sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu dersler Mao Zedung'un yarı-sömürge, yarı-feodal ülkeler için geliştirdiği öğretinin belli bir toplumsal olay içinde doğrulanmasına dayanır. Ş. ATAKAN'ın eleştirisi, daha somut ifade edersek "geçersizlik" iddiası gizlenmiş olarak işte bu öğretinin geçersizleştiği iddiasıdır... Ş. ATAKAN'ın bu iddiasının İbrahim tarafından net bir şekilde reddedileceğini onu okuyan her dürüst ve tutarlı eleştirmen rahatlıkla görebilir veya kolaylıkla tahmin eder...

Eğer Ş. ATAKAN geçersizlik iddiasını somutlaştırmak niyetindeyse ve İbrahim'in Büyük İşçi Direnişi'nden çıkardığı derslerin bugün temel alınamayacağını savunacaksa İbrahim'in şu temel görüşünü tartışmak durumundadır:

"...Bu ülkelerde feodalizme karşı yürütülen mücadeleyle emperyalizme karşı yürütülen mücadele birbirine kopmaz bağlarla bağlıdır.

"Demokratik halk devriminin özü toprak devrimidir. Toprak devrimi, proletarya önderliğinde halk savaşı yoluyla başarıya ulaşır. Halk savaşı, özünde bir köylü savaşıdır. Proletarya partisi, yoksul ve orta köylülere dayanarak köylük bölgelerde silahlı mücadeleye girişmeli, buralarda kurtarılmış alanlar yaratmalı, bu kurtarılmış alanlar uzun süreli savaş içinde genişletilerek buralardan büyük şehirler kuşatılmalı ve en sonunda büyük şehirleri de zapt etmek suretiyle ülke çapında siyasi iktidar ele geçirilmelidir.

"Proletarya partisi ve halk ordusu, bu uzun süreli savaş içinde adım adım inşa edilmelidir. Yine bu uzun süreli savaş içinde, feodalizme, emperyalizme ve komprador kapitalizme karşı, bütün halk sınıflarının, işçi sınıfının, köylülerin, şehir küçük burjuvazisinin ve milli burjuvazinin birleşik cephesi gerçekleştirilmelidir. Bu birleşik cephe işçi sınıfı önderliğinde, işçi-köylü temel ittifakı üzerine kurulabilir.

“Halk savaşının başarıya ulaşmasıyla ülke çapında kurulacak iktidar, bir burjuva diktatörlüğü değil, proletarya önderliğinde halk diktatörlüğüdür. Demokratik halk diktatörlüğü gerçekleştikten sonra, önderliği elinde tutan proletarya, yoksul ve aşağı-orta köylülerle birleşerek durmaksızın proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirmeli ve sosyalizmin inşasına girişmelidir. Mao Zedung Düşüncesi'nin, Çin Devrimi deneyinin öğrettikleri en genel çizgileriyle bunlardır.”²³

Ş. ATAKAN 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi'nin derslerinden bazılarının geçerliliğini yitirdiğini söylerken aslında bütün bu öğretiyi reddediyor. Fakat bunu bütün açıklığıyla dürüstçe yapmak yerine “belirsiz bırakma” yolunu seçerek “bazıları geçerliliğini yitirmiştir” demektedir. İbrahim'in temel tezleri üzerine yapılan tartışmalarda bu üstünlüğe, açıklamasızlığa, belirsiz bırakma tarzına sıklıkla rastlıyoruz. Oysa temel tezlerin tartışması ancak ülkedeki temel çelişme, baş çelişme ve başlıca çelişmeler üzerinde durularak, dolayısıyla ülkelerin sosyo-ekonomik niteliği, toplumun geçirdiği devrimler, toplumu yöneten sınıflar ve devlet, belirleyici olmuş toplumsal hareketler değerlendirilerek yapılabilir. “Türkiye değişmiştir”, “İbrahim'in yaşadığı koşullarda geçerli olan öğreti bugünün koşullarında geçerli değildir” demek hiçbir şey açıklamadan, hiç kafa yormadan, incelemeksizin ahkâm kesmektir. Bunun “tamamen” aynı içerikte İbrahim zamanında da yapıldığı ve İbrahim'in bunlara yanıtlar verdiğini biliyoruz. Dolayısıyla “İbrahim'in bilimselliğine, cesaretine, üstün analiz yeteneğine” vs. övgüler dizip, ardından onun “geçerliliğini yitirmiş öğretisi”nden dem vurmak en hafif tanımla eklektizmdir, daha net tanımla boş konuşmaktır.

Gelelim Büyük İşçi Direnişi'nin ve ardından gelen sıkıyönetimin “bazı kadroların bilincinde önemi bir sıçrama” yaratarak ortaya çıkardığı önemli derslere. Nedir bu büyük direnişte somutlaşan ve İbrahim'in “bazı kadroların bilincinde önemli sıçrama yarattı” dediği, bizim bugün de geçerli olduğunu savunduğumuz, bizimki gibi ülkelerin temel özelliklerinden ve genel olarak devrim deneyimlerinden ayrı düşünülemez bu dersler?

Açıklayarak sıralayalım:

1) “Devrimin zorunlu ve kaçınılmaz olarak zora dayanacak olması” bugün de geçerlidir. Mao'nun da belirttiği gibi “İktidarın silah yoluyla ele geçirilmesi, meselenin savaşta çözülmesi, devrimin temel görevi ve en yüksek biçimidir. Bu Marksist Leninist devrim ilkesi evrensel olarak... bütün ülkeler için geçerlidir.”

“Bu ilke aynı kalırken onun proletarya partisi tarafından uygulanması, değişen şartlara göre değişen biçimlerde olur...”²⁴ Sınıf mücadelesi ve devrimler tarihi bu ilkenin doğrulanmasının da tarihidir. Bu ilkenin biralım geçerliliğini yitirmesini daha da tartışmasız hale geldiğini görüyoruz. Burada gözden kaçırılması gereken şey bu ilkenin somut şartlara göre farklı biçimlerde; ama bütün

23 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 408-409

24 Mao Zedung, Yeni Demokratik Devrim, Umut Yay., İstanbul 2020, s. 5

devrimlerde uygulanacak olmasıdır.

2) Halkın kurtuluşunu hâkim sınıfların ordusundan beklemenin ahmaklık olacağına ortaya çıkması. Kimsenin ve Ş. ATAKAN'ın da buna itiraz ettiğini sanmıyoruz.

3) Gerçek kahramanın kitleler olduğunun görülmesi. Bu ders de tartışılmaktan uzak olmalıdır!

4) Şehirlerde genel ayaklanma ile iktidarı ele geçirmenin bir hayal olması.

15-16 Haziran İşçi Direnişi'nin kısa bir sürede bastırılmasından hareketle İbrahim "şehirlerde genel ayaklanma ile iktidarı ele geçirme hayallerine ağır bir darbe indirdi"ni belirlemişti. Bu belirlemenin yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkelerde devrimin izleyeceği yola dair İbrahim'in savunduğu Maoist devrim stratejisini içerdiği açıktır. 15-16 Haziran Direnişi'nden sonra, bugüne kadarki hangi benzeri nitelikteki halk hareketi bu belirlemenin aksini savunmayı gerektirmiştir? Eğer Türkiye'nin sosyo-ekonomik niteliği, içinde bulunduğu devrimin karakteri; temel çelişki, baş çelişki ve başlıca çelişkiler tartışılmayacaksa, değerlendirilmeyecekse, o halde hangi büyük olay bu dersin geçersizliğini somutlamıştır? Ş. ATAKAN bu konuda tek bir cümle dahi kurmamıştır. Oysa Zonguldak Büyük Madenci Direnişi, Gezi Direnişi, Kobane Direnişi, Özerklik Direnişi gibi örnekleri olan büyük şehir merkezli ayaklanmalar gerçekleşmiş, hepsinde de 15-16 Haziran Direnişi'nde yaşananlar gerçekleşmiştir

5) İbrahim 15-16 Haziran ve ardından gelen sıkıyönetimin ortaya çıkardığı derslerden birinin de bu süreçte şehirlerde yoğunlaşan mücadele içinde örgütlenenlerin devrime-halka büyük zararlar verdiğini göstermesi olduğunu söylemiştir. "... Legaliteye bel bağlamanın, revizyonist örgütlenmenin, şiddetlenen sınıf mücadelesi şartlarında halkımıza zarar vermekten başka bir işe yaramayacağını gösterdi."²⁵

Sıkıyönetim biraz gevşediğinde eski tarza, alışkanlıklara yeniden dönülmesi aslında 15-16 Haziran'dan doğru sonuçlar çıkarılmadığını, bu deneyimden ders alınmadığını gösteriyordu. "Bunlar elbette tesadüfi şeyler değildi. Bunlar, burjuva sınıf içgüdüsünün ve burjuva sınıf tavrının, şartları elverişli görür görmez kendini ortaya koymasıydı... Daha uzun müddet 'demokratik ortamın' devam edeceği..." varsayıyordu.²⁶ Bunlar her şeyi yasal-legal mücadeleyi esas alarak belirleyen revizyonist, küçük burjuva devrimcileriydi ve onlar devrimi bunun dışında düşünemiyorlardı. Faşizmi geçici, belirli kliklerin-partilerin tasarrufu olarak ele aldıklarından hem başka gerici kliklerle flört ediyor hem de koşullar biraz yumuşayınca her şeyi güllük gülistanlık görüp hayal kuruyorlardı. Dolayısıyla gerici klikler arasındaki çatışmada bunlardan ilerici gördüklerinin peşine takılmaktan vazgeçmiyor, kitlelere de bunu salık veriyorlardı. Bu anlayış bugün gerici Cumhuriyet İttifakı'na karşı "demokrasi cephesi" adı altında gerici Millet İttifakı'nı destekleme biçiminde zuhur ediyor.

25 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 413

26 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 414

6) İbrahim, 15-16 Haziran'ın devrimin objektif şartlarının ne kadar olgunlaştığını gösterdiğini belirtiyor. Ş. ATAKAN ise İbrahim'in devrimin objektif şartları konusunda "aşırı derecede iyimser" ve "abartılı" yaklaşım içinde olduğunu söylüyor. Devrimin objektif şartları olup olmadığını tartışmak anlamsız olur. Herhalde hiçbir devrimci-komünist, Türkiye ve benzer durumdaki diğer ülkelerde devrim için objektif şartların olduğunu reddetmeyecektir. Tartışmamız gerek bu şartların, bu ülkelerdeki düzeyidir.

"... Devrimci durum, devrimin objektif şartlarıdır. Devrimci durum; tek tek grupların, partilerin, sınıfların iradesinden bağımsız objektif bir olgudur... Partinin varlığı ve örgütlenme seviyesi, sadece devrimin subjektif şartlarıyla ilgilidir. Partinin varlığı ve örgütlenme seviyesi, devrimci durum üzerinde etki icra eder ama onu tayin etmez."²⁷

"Bir devrimci durum olmadan, devrimin mümkün olmayacağı, Marksistler için tartışma götürmez bir gerçektir. Ayrıca her devrimci durum da devrime götürmez..."²⁸

Devrimin objektif şartları ülkenin objektif koşullarıdır. Devrimci durum bu şartlarda içerilidir. Bunun başlıca özelliklerini Lenin şöyle sıralamıştır: 1) Yönetenlerin eskisi gibi yönetememesi ve yönetilenlerin eskisi gibi yönetilmek istenmemesi, 2) Ezilen sınıfların sorunlarının, ihtiyaçlarının normalden çok daha artması, 3) Kitlelerin hareketlerindeki yoğunlaşma.

Devrimci durum kitlelerin, koşullarının kötüleşmesi sonucu eskisi gibi yönetilmeyi istememesiyle sınırlı değildir. Hâkim sınıfların eskisi gibi yönetememesi de gerekir, bu da sadece ezilen sınıfların yönetilememesini değil hakim sınıfların aralarındaki krizin, çatışmanın artmasını da içerir... Bugün dünyanın içinde bulunduğu şartlarda devrimci durumun birçok ülkede olgunlaştığının veya olgunlaşmakta olduğunun saptanması zor değildir. Zira saydığımız bütün şartlar son 10 yılda belirgin biçimde olgunlaşmıştı. Hem hâkim sınıflar/klikler, devletlerarasında çelişkiler yoğunlaşmış, daha sık ve ciddi biçimde karşı karşıya gelmeler baş göstermiş hem de halkların eylemleri belirgin biçimde kötüleşen koşullara karşı önemli-büyük halk hareketlerine dönüşmüştür... Ama Lenin'in de dediği gibi her devrimci durum devrime götürmez. Devrimci durum şartların devrim için uygun-olgun hale gelmesi demektir ve devrimci parti (KP) bu şartları iyi değerlendirebilir. Doğru kavranıp ona göre politika belirleyerek hareket ederse bu sürecin devrimle sonuçlanmasını sağlayabilir. Kısaca subjektif gücün objektif koşullara devrimci eylemiyle doğru bir yönelimde ve büyük ölçüde hükmetmesi gerekir.

Burada bir ayrıma dikkat çekmemiz yanılırları önleyecektir. Burjuva devrimini yapmış emperyalist kapitalist ülkelerde devrimci durum genelde ve esasen bu ülkelerin kriz dönemlerinde kendini gösterir. Dolayısıyla sürekli değil geçicidir. Bu, ülkelerin her birinde farklı biçimde ve düzeylerde yaşanır, genel bir

27 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 469

28 Lenin'den akt., İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 468

duruma dönüşmeyebilir de... Bugün için genel bir durum olarak bu şartların geliştiğinden bahsetmek yanlış olmayacaktır. Diğer taraftan emperyalizmin yarı sömürgesi olan yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde durum tamamen farklıdır. Bu ülkelerde "istikrar" istisnai ve geçici, devrimci durum ise genel bir özellik olarak kendini gösterir. Devrimci durumun şartları devletin/hâkim sınıfların karakterinden, sosyo-ekonomik yapıdan kaynaklı sürekli ve devrimci durum zaman zaman gerilemekte zaman zaman yükselmektedir. Son yıllardaki bütün gelişmeler devrimci durumun belirgin biçimde yükselmesine işaret ediyor. Problem subjektif gücün/koşulların devrimci duruma göre elverişsizliği, esasen yanlış bir pozisyonda bulunmasıdır. Devrimci/komünist hareket olabilirdiğince zayıf, koşulları kavramaktan uzak bir haldedir.

Koşullar Karşısında Fikri Yoksunluk

İbrahim'in devrimin objektif koşulları konusunda "aşırı iyimser ve abartılı" düşündüğünü söyleyen Ş. ATAKAN koşullarla ilgili değerlendirmelerini paylaşıp okuyanları ikna etmeyi umursamamış. İbrahim'i bu şekilde "mahkûm" edince okuyanların da bunu kabul edeceğine, salt sonucun yeteceğine inanmış. Bu bakımdan onun her değerlendirmesinde belirgin ve belirleyici olan fideizmdir, yani inancılıktır. İnanı bilimin yerine geçirmektedir. Ş. ATAKAN önce inanıyor, sonra da budur diyor; o zaman okur da inanmalıdır! Onun doğrusu böyle büyük bir yanılsaya dayanıyor! Hep beraber inana inanalım! İnanı kendine bilim yapmış, bilimi inana indirgemiş!

İbrahim Şafak Revizyonistleri ile ayrıldığımız başlıca noktaları özlü biçimde ifade eden DABK Şubat Kararı'nda objektif şartların devrime elverişli olduğunu belirtip neler yapılması gerektiğini maddeler halinde açıklıyor... Kendisini "hızlı gitmek"le eleştirenlere aksine kitle hareketinin gerisinde kalmaktan korktuğunu söylüyor. Sonraki yıllara bakıldığında bu korkusunun ne kadar yerinde olduğunu görüyoruz. Devrimci durum kendisi de içinde olmak üzere devrimci önderlerin katledilmesinden sonra da yükselmeye devam etmiş, halk hareketi ciddi bir gelişme kaydetmiştir. İbrahim'in öngörüsü doğrulanmıştır. Devrimci/komünist hareket bu duruma önderlik edecek şekilde hazırlıklı ve yetkin bir örgütlenme içinde olmadığından halk hareketine yetişememiş, öngörüsüzlüğü koşullayan aşırı kavrayışsızlığı nedeniyle devrimci durumun gerisinde kalmıştır. İbrahim'in iyimserliği, koşulları devrim biliminin ışığında analiz etmesinden ileri gelmektedir. Onu böyle yetkin bir komünist önder yapan da budur. Bu özellik ona gökten inmemiştir. Marksizm'i bir dogma değil eylem kılavuzu olarak içselleştirmesidir. Bundan yoksun olanlarsa bırakalım toplumsal gelişmenin/hareketin yönünü görmeyi burnunun ucunu bile göremediler. Nitekim İbrahim'i "aşırı iyimser" değerlendirenler halk hareketinin gerisinde kaldılar, ona yanıt olamadılar ve karşı-devrim karşısında savrulduklar. "Yenilgi"yi salt fiziki bir sonuç değil ideolojik-politik savrulma/çözülme olarak düşünmek gerek... Tasfiyeciler görüşlerine zemin ve meşruiyet arayanlar İbrahim'in koşullarla ilgili tahlilini/görüşünü öyle yüzeysel-kaba ele alıyorklar

ki küçük burjuva zihniyetlerini ele veriyorlar. Sadece Türkiye için düşündüğümüzde bile '50'li yıllardan '80'li yıllara kadar gelgitler halinde ciddi toplumsal hareketler-gelişmeler söz konusudur. 12 Eylül darbesi ile bu süreç farklılaşmıştır... İbrahim devrimci durumun geliştiğinden, objektif koşulların devrim için elverişli olduğundan bahsediyor. Ama iyimserlikle, hayalci-maceracı olmakla suçlanıyor toplumsal gerçeklik başka türlü seyrediyor, "altta ve üstte" yönetme krizini derinleştiren olaylar durmak bir yana şiddetlenerek devam ediyor. Karşı-devrim bu gerçeği görüp ona göre sürece müdahale ederken devrimci güçleri sınıf perspektifini-güdüsünü yitirdiğinden sürece uygun bir tutum-politika belirlemekten kaçınıp sağ bir tavır sergiledi. Böylece boş durmayan karşı-devrim "aşırı iyimser" davranmayanları "aşırı karamsarlığa" boğdu! Buradaki öngörüsüzlüğü, koşulları doğru tahlil etmekteki bilgisizliği sorun etmek yerine, üstelik sonraki gelişmeler de onu doğruladığı halde İbrahim'i "aşırı iyimserlik"le eleştirmek devrimci hareketin büyük günahını örtmekten başka bir işe yaramaz, yaramıyor. Az biraz gerçekleri-olguları analiz etmesini bilen biri, öncesi bir yana, 12 Eylül darbesi sonrası ulusal hareketin çıkışını ve başlattığı ulusal kurtuluşçu hareketin nasıl karşılık bulduğunu ve güçlendiğini görerek koşulların ne kadar elverişli olduğunu anlayabilir. Ulusal hareket, devrimci hareketin gerilediği-ezildiği en zor koşullarda gelişti-güçlendi. Objektif koşullarla ilgili İbrahim'i "aşırı iyimserlik"le suçlayanlar, ulusal hareket gibi bir yönelime girilmemesinin nedenlerini ve sonuçlarını tartışmıyorlar. Hâlbuki "aşırı iyimser" İbrahim'in koşullarla ilgili planlaması tam da bu doğrultuda bir hazırlığı-çalışmayı içeriyordu. Buna kulak asmayıp esasen barışçıl-legal tarzda ısrar edenler yenilginin nedenini kendilerinin dışında aradılar. Ş. ATAKAN bunu yapmaya devam ediyor. Ş. ATAKAN da İbrahim'i övüyor, ama onu anlamıyor-kavramıyor; Yılmaz Güney'i övüyor ama onu kavramıyor, ulusal hareketi övüyor ama onu da anlamıyor! Onun problemi olguları süreci bütün yönleriyle/özellikleriyle, olduğu gibi ele almamasından ve dolayısıyla anlamamasından kaynaklanıyor... Ş. ATAKAN bir an İbrahim gibi "aşırı iyimser" düşünüp İbrahim'in belirlediği anlayış doğrultusunda hazırlık-çalışma yapıldığını ve ulusal hareket gibi en zor koşullarda mücadeleyi yükseltmeye soyunduğunu varsaysın. Durup bunun üzerine düşünsün. Belki karamsarlığı dağılır, bugün içinde bulunduğu durumun nedenlerini biraz olsun anlar...

Hareketimizin birinci örgütsel yenilgisinin nedeni İbrahim'in objektif koşullarla ilgili "aşırı iyimser" düşüncesi değil aksine bu düşünceye bağlı kalınmaması, ona göre hareket edilmemesidir. Ayrıca unutmamak gerekir ki sadece "aşırı iyimser" fikirlere sahip olanlar değil Ş. ATAKAN gibi bunu olumsuzlayan, koşulları onun gibi "sağduyulu" değerlendirenler de yenilgiye uğradılar. Hareketimizin yenilgisi de bütün çalışmasını İbrahim'in koşullarla ilgili değerlendirmesine uygun şekilde geliştirmemesinden, İbrahim'in bahsini ettiği hastalıklardan kendini kurtaramamasından kaynaklanmaktadır. Ş. ATAKAN'da bu hastalıkların sürdüğünü görüyoruz!

Bugün devrimci/komünist hareketin sorununu tartışırken de eksikliklerimizin neler olduğunu görme konusunda İbrahim'in anlayışı bize yardımcı olmakta,

yol göstermektedir. O yüzden ondan öğrenmek önemli ve zorunludur. İbrahim gibi “aşırı iyimserlik”le suçlanmaktan korkmayalım; gerçeklerin, hareketin yasalarına, toplumsal gelişmelerin özelliklerini doğru analiz etmeye yoğunlaşalım. Bizim iyimser olmak için MLM gibi bir kaynağımız var. Bu kaynaktan beslenirsek her türlü karamsarlığı yenebiliriz. Burjuvazinin kuyusundan su çekenler iyimser görünseler bile karamsarlık zehrinden kurtulamazlar, çünkü burjuvazinin kaynağı çürümüş sudan ibarettir.

İbrahim'in Ulusal Sorundaki Temel Şiari -ŞİAR'ın Temelsiz İddiaları-

İbrahim'in ulusal soruna dair görüşleri de Ş. ATAKAN tarafından, övgülere rağmen mahkûm ettiği görüşlerden. Temel yaklaşım ve ilkenin göz ardı edilmesiyle yapılan övgülerin tutarsızlığı ve içeriksizliği burada da çok fazla göze batıyor. Bu sorunun, hemen her şeyi etkileyerek gelişen güçlü bir savaşın da konusu olması önemini artırmaktadır. İbrahim'in görüşleriyle uyumlu, öngörülerini de doğrulayan bu savaş Ş. ATAKAN'ın kavrayışında milliyetçiliğin sınırları içinde İbrahim eleştirisi olarak konu edilmiş...

Kendisine yönelik “övgü”lerde esaslı bir yer tutan ulusal sorun hakkında İbrahim her bakımdan üstün bir teorinin sürdürücüsü ve uygulayıcısıdır. “Övgü” diyoruz ama hemen her zaman bu övgüler önemli oranda çarpıtmayla, kavramların içinin boşaltılmasıyla, üstü kapalı olumsuzlamayla, hatta bazen de İbrahim'i dikkate almamayla doludur! Ş. ATAKAN'da da gördüğümüz bu durumun doğru bir inceleme tarzına sahip olmamaktan kaynaklandığını anlamak zor değil.

Ş. ATAKAN'ın eleştirisi özgün bir eleştiri değil; ama koşullar ona bir özgünlük katmaktadır. İbrahim'in görüşlerini tamamen haklı çıkaran, destekleyen koşullar, bu eleştiride İbrahim'in, daha vurgulu olarak da ardıllarının karşısına konmaktadır. Bu da her zaman rastladığımız türden çarpıtmalarla, manipülasyonlarla yapılmaktadır. Ş. ATAKAN'ın eleştirisinde İbrahim'e yönelik övgü görünümü olumsuzlama daha açık biçimde ardıllarına yöneltilerek somutlaştırılmıştır. Eleştirinin özü, İbrahim'in bu soruna dair görüşlerinde de içerili olan temel tezlerine karşıtıktır; ama nedense yazar bunları tartışmıyor. Ulusal sorunda o günün koşullarında anlaşılır olan hatalar yapıldığını belirtiyor sadece! “O günün koşulları”yla ve bugünün koşulu arasındaki fark KUH'un gelişmişlik düzeyidir.

Şöyle eleştiriyor Ş. ATAKAN yazısında İbrahim'i,

“... Kürdistan'da ilk yapılması gereken, sömürgeci boyunduruğu kırıp, ulusal kurtuluşu sağlamaktır. Yani milli demokratik devrimi yapmaktır. Sosyalizm için bundan sonra mücadele etmek gerek. Kaypakkaya, o günün koşullarında bunu böyle göremedi. Bu anlaşılır bir durumdur...”

Söylemi iyice basitleştirelim: “İbrahim Kürdistan'da sosyalizm için mücadele

etmeyi temel aldı” ve “İbrahim Kürdistan’da ulusal kurtuluşu sosyalizm mücadelesine bağladı” veya “sosyalizmle olanaklı gördü.” Son olarak da “bunlar koşullardan ötürü anlaşılır hatalardır” diyor...

Bu iddialar tamamen yanlıştır. İbrahim Kürdistan’da doğrudan sosyalizm için mücadele edilmesini hiç savunmadı! Gene İbrahim Kürdistan’da ulusal mücadeleyi sosyalizm için mücadeleye bağlamadı, ulusal sorunun çözümünü sosyalizmle ilişkilendirmedi. Dolayısıyla “koşullardan ötürü anlaşılır hatalar” da yapmadı. İbrahim’in temel tezlerini bilenler için Ş. ATAKAN’ın bu iddiaları olsa olsa bilgisizliğinin ürünüdür veya çarpıtımdan ibarettir.

İbrahim yarı-sömürge ve yarı-feodal ekonomik koşullara sahip Türkiye’nin ilhak ettiği, onun bir parçası olarak kavradığı T. Kürdistanı’nda doğrudan sosyalizm için mücadeleyi zaten sonraya bıraktığı ve tüm Türkiye için demokratik halk devrimini temel aldığı halde “sosyalizm için bundan sonra mücadele etmek gerek”tiğini görememekle eleştiriliyor! İbrahim tüm Türkiye için milli ve demokratik bir devrim öngörürken Ş. ATAKAN onun bunu “Kürdistan” için göremediğini yazıyor! Burada bir şeyleri göremeyen Ş. ATAKAN’ın kendisi olmasın! Çünkü İbrahim’in devrimimizi nasıl tanımladığından da haberi yok gibi...

Anlaşılan Ş. ATAKAN burada İbrahim’in temel tezlerini bilmeden veya anlamadan, İbrahim’i sahiplenir veya olumlar görünerek yorumlar yapıyor. İbrahim hata yapmış: ama o günün koşullarında bu anlaşılırmış, asıl ardılları bunu devam ettirmekle hatalıymış. “Yetersiz koşullardan” ötürü, üstelik genç de olan İbrahim’in “hata yapma hakkı”na işaret ediyor; ama İbrahim’in temel tezlerini tamamen çarpıtıyor, hatta karartıyor. İbrahim’i aynı cümlelerde hem olumluyor; ama hem de yanlışlıyor! Bir kavrayışsızlık gibi görünen bu şey gerçekte İbrahim’in görüşlerinin özünü, dayandığı ilkeleri yok saymak ve İbrahim’i kendisinden öğrenenleri manipüle etmektir. Ya “o günün koşullarında doğruydum” ya da “koşullardan kaynaklı hataları vardı” diyerek (“O günün koşullarında bunu görmedi” ve “bu anlaşılırdır” demenin başka bir anlamı olamaz.) İbrahim’e kendince hoşgörü gösteriyor... Takdir görmüş bir liderin görüşlerini kavramayanların ve çürütemeyenlerin klasik yöntemlerinden biri onun görüşlerinin karşısına, cimbrizlamayla gene “kendisi”ni çıkarıp onun kendisiyle dövuştürmektir. Ama İbrahim’in bükülemez iç tutarlılığı bunu yapanları çaresiz bırakıyor çoğunlukla; zorunlu olarak “yaşasaydı İbo”ya başvuruyorlar. Bu noktada “gerçek İbo” ile “yaşasaydı İbo” dövuştürülüyor ve böylece İbo’nun ardıllarına saldırının “İbocu” biçimi yaratılıyor! Fakat yanlış fikrin hiçbir biçimi doğru fikri çürütemez, çürütemiyor...

Ş. ATAKAN’a İbrahim’in bütün olarak Türkiye devriminin milli karakterde olduğunu söylediğini, devrim teorisinde bunu net ve anlaşılır biçimde açıkladığını hatırlatalım. Bu milli devrimin temel özelliği emperyalizme karşı tam bağımsızlık mücadelesidir. Sosyalizm için doğrudan mücadele ancak bunun başarılmasından sonradır. Dolayısıyla Kürdistan’ın Türkiye’nin ilhak ettiği parçası da (T. Kürdistanı da) bu milli mücadelenin içindedir; buradaki müca-

dele de doğrudan sosyalizm için mücadele değildir. Türkiye'nin yarı-sömürge statüsüne karşı yürütülen devrimci mücadele, (T. Kürdistanı'ndaki mücadele de bu mücadelenin parçası olduğundan) aynı zamanda "bağımlı ve uyruk ulus" olan Kürt ulusunun da "ulusal kurtuluşu"nu içerecektir. İbrahim'in tezlerinde Kürt ulusunun ulusal kurtuluşu Türkiye'nin tam bağımsızlık için mücadelesiyle birlikte; ama elbette ihmal edilmeden, adı konmuş ve özgünlükleri saptanmış olarak ele alınmıştır. İbrahim emperyalizme karşı mücadele başarılmadan Kürt ulusunun ulusal kurtuluşunun da esasen olanaklı olmadığını görmüştür. Bu mücadeleler birbirine bağlıdır. Çünkü Kürt ulusunun ulusal boyunduruğunun bir ayağı emperyalizmdir. Türk egemen sınıflarının ilhak ile ulusun KK-TH'sini engellemesi emperyalizmin desteğiyle gerçekleşmiş ve sürmektedir. İbrahim'in tezleri bunun üzerine kuruludur.

Ş. ATAKAN'ın tezler hakkında ne düşündüğünü öğrenemiyoruz. İbrahim Kürt ulusunun ulusal kurtuluş sorununu göremedi dediğinde o bu tezlerden haberdar değil mi? Haberdar olduğunu varsaymamız gerekir; çünkü bunlarla ilgili değerlendirmeler yapmaktadır. Bu durumda onun kafasındaki fikri bizim açığa çıkarmamız gerekiyor.

'İbrahim Kürt ulusunun ulusal kurtuluş sorununu göremedi' diyor Ş. ATAKAN. Bunu söylerken o İbrahim'in Türkiye devrimi tezine karşı çıkmaktadır aslında. Ona göre Türkiye, T. Kürdistanı'ndan ayrı olarak doğrudan sosyalizmi hedeflemelidir. Oysa İbrahim tüm Türkiye için milli ve demokratik karaktere sahip DHD'yi hedeflemiştir. Ş. ATAKAN bundan habersiz midir? Elbette değildir. Buna rağmen tartışmayı buradan ele alarak bilgiye, tutarlılığa sahip değildir. Neyi tartıştığının farkında olduğu ise tartışmalıdır.

Ş. ATAKAN için Kürdistan "alt-iç sömürge" olduğundan baş çelişki ezen ile ezilen ulus arasındadır. Bu nedenle önce ulusal kurtuluş, yani milli demokratik devrim gerçekleştirilmeli, sosyalizm için bundan sonra mücadele edilmelidir. Peki bu "tez"de Türkiye nerededir ve ne konumdadır? İbrahim'in tezi bu konuda açık, net ve anlaşılır. Ş. ATAKAN ise bu konuda hiç tartışmamayı seçiyor! Kürt ulusunun tarihi ve 4 devletle ilişkisi hakkında da hiçbir tartışma yapmıyor. Oysa bu tartışmanın temeli bunlardır.

Kürdistan tarihine kabaca bakıldığında dört devlet tarafından parçalanmış olmasından, ilhaklardan söz edilir; ama sömürgeleştirilmesinden söz edilmez. İlk kez Osmanlı ve İran arasındaki anlaşmayla ikiye bölünmesinden sonra Kürdistan özerkliğe denk statüler ile var olmuş, bu devletlere bağlı ama sömürgeleşmeden, kendi feodal, parçalı yapısını korumuştur. Modern devletler sürecinde (ulus-devletler dönemi) ise aynı özerk nitelik görece gelişmiş olarak sürmüştür. Emperyalizme bağlı kapitalist gelişmenin sonuçları burada da görülmüş; fakat bütün döneme bakıldığında Kürt uluslaşmasına katkı sunan kapitalist gelişmenin komprador niteliği Kürt ulusunun da siyasi düzeyini belirlemiştir. Buradaki ayırt edici özellik Kürt ulusunun kendi devletinin kuracak birliği ve desteği yakalayamamış olmasıdır. Bu ayırt edici özelliğin Türk egemen sınıflarına "sömürgeci" nitelikte bir güç katmadığı açıktır. Kendisi başından itibaren kom-

prador ilişkilere bağlı olan bir devletin sömürgeci olabilecek kadar gelişmesi olanaksızdır. Elbette Kürtlerin bağımsızlık mücadelesi olmuş ve bu mücadele her zaman zor yoluyla bastırılmıştır; ulusun KKTH gasp edilmiştir. Hatta uzun tarihine rağmen özerklik statüsü bile ortadan kaldırılmış, tüm varlığı inkâr edilmiştir. Buna karşın sömürgeleşme için gereken ekonomik gelişme, büyük ekonomik güç farkı gerçekleşmemiştir. Aksine emperyalizm bütün bölgeyi sömürgeleştirmek için saldırmış ama bunu sadece kısmen ve geçici olarak başarabilmiştir! Bölgedeki devletlerin, genel olarak ulusların dinamikleri ve uluslararası koşullar bu saldırının tamamlanmasını önlemiştir. Kürdistan da aynı dönemde sömürgeleştirilmek istenmiş fakat o da genel sonuca uygun olarak yarı-sömürge ilişkilere zincirlenmiştir. Kürdistan'ın dört parçası da yarı-sömürge devletlerin ilhak ettiği bölgeler olarak kalmıştır. Bu soruna karşı büyük isyanlar, yer yer direnişler gerçekleşse de bağımsızlık arayışları dönem dönem yükselse de esas olan sürekli olarak yarı-sömürgelerin ezilen, bağımlı ve uyruk ulusu olma durumudur. TC sürecinde de Osmanlı'dan devralınan statüye rağmen Kürt ulusu özerkliğini koruyamamış ve ezilen, bağımlı, uyruk ulus olarak konumlanmıştır. TC'nin yarı-sömürge statüsü T. Kürdistanı'nı da belirlemiştir. Bu şartlarda TC'nin sömürgeleştirme siyaseti izlemesi olanaksızdır.

İbrahim'in Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı hakkındaki analizi ve vardığı sonuçlar bu gerçekliği ortaya koymaktadır. Dolayısıyla T. Kürdistanı için Türkiye'den ayrı bir ulusal kurtuluş mücadelesini öngörmemesi ancak bu koşullar tartışılarak değerlendirilebilir. Ş. ATAKAN'ın eleştirisinde bunları göremiyoruz; çünkü bunların farkında bile değil. İbrahim'in Kürdistan için sosyalizmden önce ulusal kurtuluşu öngörmemesinden söz ediyor! Oysa İbrahim'in tezlerinde bu öngörü farklı bir biçimde var. Olmayan şey "ayrı bir ulusal kurtuluş" mücadelesidir. Neden bu yoktur? Çünkü İbrahim Türkiye'yi yarı-sömürge olarak değerlendirmiştir ve T. Kürdistanı'nın ulusal kurtuluş sorununu tüm Türkiye'nin kurtuluşu sorununu tüm Türkiye'nin kurtuluşu içinde görmüştür. Kürt ulusal sorununu tam olarak ortaya koyup UKKTH'yi kayıtsız, şartsız savunarak da ezilen, bağımlı ulusun kurtuluşu için net bir perspektif sunmuştur. Bunlardan sonra Ş. ATAKAN'ın eleştirisinden geriye ne kalıyor diye sorduğumuzda kendi yanlış kavrayışının ürünü olan "doğrudan sosyalizm için mücadele" iddiasından başka bir şey kalmıyor. İbrahim'de olmayan işte bu tez!

Ş. ATAKAN'ın, İbrahim'in dayandığı gerçekleri hiç konu etmemesi bu tartışmayı tam anlamıyla "boş bir tartışma" haline getiriyor. O da kabul etmelidir ki eğer gerçekler üzerinde durulmuyorsa veya fikirlerin dayandığı olgular ve olaylar konu edilmiyorsa yapılacak tartışma daha baştan körler-sağırklar diyalogundan öteye gitmez, gidemez... Ş. ATAKAN kör ve sağır davranmayı kabul edebilir; ama bizim böyle bir lüksümüz olmamalıdır. Aksi durumda "hiçbir" devrimci eylem içinde değiliz demektir.

Şimdi buradaki "özgün" itirazın hangi gerçekleri örttüğünü İbrahim'in görüşlerini, temel tezlerini hatırlatarak gösterelim. Somut bir tartışmanın ilk şartını yerine getirelim...

Ş. ATAKAN İbrahim'in Kürt ulusal sorununu Türkiye devriminin çözebileceği bir sorun olarak kavramasına karşı çıkmaktadır. Çünkü o Kürdistan'ı, TC'nin sömürgesi olarak değerlendirmektedir. Oysa İbrahim Türkiye'nin başından itibaren yarı-sömürge olduğu görüşündedir ve Türkiye tarafından ilhak edilmiş bir bölge olarak ve parçalanmış bir ülke tespitini içerecek biçimde doğru bir adlandırmayla T. Kürdistanı'nın da doğal olarak yarı-sömürge olduğu iddiasındadır. Kürt egemen sınıflarının sermaye birikimi nitelik ve nicelik bakımından Türk egemenlerinden esas olarak farksızdır. Bunun temel nedeni Kürdistan'ın varlığı boyunca sömürgeleştirilmemiş olmasıdır. Dolayısıyla Kürt egemenleri daima Kürdistan'ın zenginliklerinden birincil derecede faydalanan kesim içinde yer almışlardır. Ne var ki bu kesim içinde yer almaları gerek feodal niteliklerinden ötürü gerekse de diğer uluslardan egemen sınıflarla ve özellikle emperyalistlerle işbirliklerinden ötürü hiçbir zaman kendi pazarları üzerinde birinci dereceden hak sahibi olmalarına kadar varamamıştır.

İbrahim'in Türkiye'deki başlıca çelişmeleri konu ettiği "program taslağı eleştirisi"ndeki görüşleri bizi "boş tartışmak"tan daha baştan alıkoyacak niteliktedir. İlgili bölümü hatırlayalım:

"Bilindiği gibi, farklı çelişmelerin farklı çözüm yolları vardır. Emperyalizmle (ülkemiz değil ama) halkımız arasındaki çelişme, devrimcim milli savaşla (milli devrimle) çözülür. Geniş halk yığınlarıyla feodalizm arasındaki çelişme, devrimci iç savaşla (demokratik devrimle) çözülür.

"Yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde emperyalizme karşı mücadele ile feodalizme karşı mücadele yani milli devrimle demokratik devrim birbirinden ayrılmaz; bunlar birbirine sıkı sıkıya ve kopmaz bağlarla bağlıdır. Fakat şartlara göre, bu iki çelişmeden bazen biri, bazen öteki ön plana geçebilir. Emperyalizmin dolaylı yönetimi altında bulunan yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde, feodalizmle halk yığınları arasındaki çelişme baş çelişme olduğu halde, emperyalizmin askeri işgaline uğrayan bu gibi ülkelerde milli çelişme ön plana geçer ve baş çelişme haline gelir.

"Ama her iki halde de bu iki çelişmenin çözümü birbirinden ayrılmaz. Demek oluyor ki ilk iki çelişmenin 'çözülmesi' 'sosyalizmle' değil, daha önce demokratik halk devrimiyle gerçekleşecektir..."²⁹

Açıkça görülmektedir ki İbrahim Türkiye devrimini doğrudan sosyalizm için mücadele olarak tanımlamıyor. Bundan önce emperyalizm ve feodalizm ile geniş halk yığınları arasındaki çelişmelerin çözülmesi gerektiğini savunuyor. "İlk iki çelişmenin 'çözülmesi' 'sosyalizmle' değil, daha önce DHD'yle gerçekleşecektir" diyor. Ş. ATAKAN İbrahim'in bu görüşünü konu etmezken onun Kürdistan için "ulusal kurtuluş" önceliğini göremediğini ileri sürüyor! İbrahim'in bu görüşleri içinde T. Kürdistanı da içinde olmak üzere Türkiye'nin "ulusal kurtuluş"u yok mudur gerçekten? Feodalizme ve emperyalizme karşı mücadele ulusal ve demokratik bir devrim mücadelesi değil midir? Okuduğunu anlıyorsa

29 İ. Kaypakkaya, a.g.e., 530-531

eğer Ş. ATAKAN yazdıkları hakkında İbrahim'in görüşlerini bir kez daha okuduktan sonra düşünsün...

İbrahim sadece devrimin niteliği hakkında tartışırken değil milli sorun hakkında tartışırken de Ş. ATAKAN'ın "göremedi" dediklerini, elbette ondan farklı olarak ortaya seriyor. Burada bir kez daha Ş. ATAKAN'ı "boş tartışmalar odası"nın kapısını zorlarken yakalıyoruz...

İbrahim T. Kürdistanı'nı sömürge olarak değil, bir yarı-sömürge olan TC'nin ilhakı altında, gene yarı-sömürge olan bir bölge, Kürtlerin ülkesi anlamında T. Kürdistanı bölgesi olarak tanımlamıştır. Bu durumdaki T. Kürdistanı'nda Kürt ulusu ve aslında diğer Kürdistan parçalarındaki Kürtler de, ezilen, bağımlı ve uyruk ulus niteliğindedir. T. Kürdistanı Kürtleri TC'nin uyruğu durumundadır ve bağımlı ulus kategorisi içindedir. Kürdistan'ı sömürge olarak tanımlayanlar bu konuyu hiç tartışmasalar da ve tekrarlarımızdan ötürü bizi yadırgasalar da aynı şeyi söylemeyi sürdüreceğiz: TC'nin ilhakını vurgulamak anlamında kullandığımız ad olarak T. Kürdistanı yarı-sömürge'dir ve Türkiye'de Kürt ulusu ezilen, bağımlı ve uyruk bir ulustur. Bu ulus statüsü ile sömürgelerdeki ulus statüsü arasında önemli bir fark yoktur. Hatta ezilen bağımlı uluslar ezen ulusun devletin uyruğunda olduklarından ulusal kimliklerinin tanınması bakımından resmiyette daha zorlu süreçler yaşayabilmektedirler; ulusal nitelikleri kabul görmeyip kendilerine ait dilleri, gelenekleri, tüm kültürleri ya yok sayılıp yasaklanmakta ya da ezen ulusa ait gösterilerek gasp edilmektedir. Sömürgelerdeki uluslar uyruk kabul edilmediklerinden bu sorunu kuşkusuz gene zulüm altında ama kimlikleri kabul görmüş olarak yaşamışlardır. Günümüzde bu statüde bulunan ulus neredeyse kalmamıştır. Gene İbrahim'den bir alıntıyla Ş. ATAKAN'ın eleştirisinin İbrahim'in görüşlerini içermediğini kanıtlayalım:

"... hâlâ devam eden az miktardaki eski sömürgelerde ve çok milletli devletlerde ezilen, bağımlı ve uyruk milletlerin burjuvaları ve bir kısım toprak ağaları, milli baskılara karşı ve milli devletler kurma amacı ile milli hareketlere girişmektedirler. Gerek sömürgelerdeki ve gerekse uyruk milletlerdeki bu milli hareketler, eski dönemin çağımıza devrettiği, yaygın olmayan ve çağımızı karakterize etmeyen ama yine de Marksist-Leninistlerin ele almak zorunda oldukları birer vakadirdir. Bu iki tip ulusta da milli hareketlerin doğal gelişme eğilimi, milli devletlerin kurulması yönündedir. Kesin bir şey varsa, o da, bu milli hareketlerin ilerici ve demokratik bir muhteva taşıdığıdır.

"Ama öte yandan, kesin bir başka şey de buralardaki milli hareketlerin ister ayrı bir devlet kurmakla sonuçlansın, ister başka şekillerde sonuçlansın, milli ve demokratik devrimi tamamlayamayacağıdır. Bu uluslarda da emperyalizmi ve feodalizmi silip süpürmek görevi, yine proletaryanın sınıf hareketinin omuzlarındadır. Bu iki tip ulusta da proletarya hareketi, bir yandan milli ve demokratik devrimi tamamlama görevinin kendi omuzlarında olduğunu bilmeli, öte yandan da burjuva milli hareketinin ilerici ve demokratik muhtevasını desteklemelidir.

“Türkiye bugün çok milletli devletlerden biridir. Ve Türkiye’de sadece Kürtler bir ulus teşkil ederler. Bu bakımdan da Türkiye komünistleri açısından, milli meselenin esasını (tamamını değil) Kürt meselesi teşkil eder...”³⁰

Tekrar soralım Ş. ATAKAN’ın gösterdiği ve fakat İbrahim’in görmediği şey nedir? “Kürdistan’da ilk yapılması gereken sömürgeci boyunduruğu kırıp ulusal kurtuluşu sağlamak” mı? Ş. ATAKAN’ın “gösterdiği” budur. İbrahim’in bu ifade içinde “görmediği” şey “sömürge Kürdistan”dır sadece. Çünkü İbrahim Kürt ulusunun ulusal kurtuluş sorununun önceliğinin farkındadır ve hiç şüphe edilemeyecek biçimde T. Kürdistanı için, tüm Türkiye için ileri sürdüğü gibi milli demokratik devrimi öngörmektedir. Demek ki Ş. ATAKAN açık ve dürüst olmayan bir yöntemle İbrahim’i Türkiye’yi kapitalist, hatta alt düzeyde emperyalist bir devlet, Kürdistan’ı da onun bir sömürgesi olarak görmemekle eleştiriyor. Açık ve dürüst bir yöntem izlemiyor Ş. ATAKAN; çünkü İbrahim’in tezlerini çarpıtmaktadır. Onun T. Kürdistanı’nın ulusal kurtuluş sorununu görmediğini ileri sürmüştür, milli ve demokratik devrimi öncelemeyip doğrudan sosyalizmi hedeflediğini ima etmiştir. Bunlar İbrahim’in tüm tezlerinin çarpıtılmasından başka hiçbir anlama gelmiyor. İbrahim’den yaptığımız iki alıntıyla bu çarpıtmayı gösterdik.

Gelelim Ş. ATAKAN’ın asıl derdine. O neden bu çok açık çarpıtmalara başvurmuştur? Bir yerde şöyle diyor: “Kaypakkaya’nın teorisinde dile getirdiği ‘bir devletin sınırlarını esas alarak, bütün milliyetlerden işçilerin ortak devrim hareketini örgütleme’ isteği, o devletin sınırları içerisinde iç-sömürge ya da alt-sömürge halde tutulan bir millet veya milletlerin kurtuluş isteğini göz ardı eden, hatalı bir anlayıştır.” Anlaşılan Ş. ATAKAN ezilen, bağımlı ve uyruk milletlerin kurtuluş isteğinden hiç haberdar değil; sanıyor ki bu milletler pek de kurtuluş isteği duymazlar!.. Aynı kafa yarı-sömürge olan Türkiye’deki ezen millet konumundaki ulusun da kurtuluş isteğini yadsır. “Sömürge ile yarı-sömürge bir midir?” diyerek “kıyaslama” yoluyla buralardaki ulusal kurtuluş sorununu küçümseyebilir. Ş. ATAKAN biraz olsun “eleştirme”ye kalkıştığı İbrahim’in tezlerini inceleyeydi böyle düşünmekten değil belki, ama böyle yazmaktan çekinirdi. İbrahim Kürt ulusunun ulusal kurtuluş isteğinin “tamamen” farkındadır ve bu kurtuluşun tüm Türkiye’de gerçekleşecek demokratik halk devrimi ile mümkün olduğunu savunmaktadır. Bunun hem uluslararası düzeyde yaşanmış örnekleri vardır ve hem de İbrahim’in temel aldığı MLM teori vardır. “Bir devletin sınırlarını esas almak” gibi bir eleştiri saçmalığın zirvelerinden biri olmalıdır. Komünistler mevcut sınırları yok etmek üzere, ortadan kaldırmak üzere zorunlu olarak esas alırlar. Geleceğe ancak geçmişin ürününü bugünü veri aldığımızda yürüebilirsiniz. Mevcut sınırlar bize rağmen gerçekdir, devletlerin her biri gerçektir. TC’nin T. Kürdistanı’nın ilhaki ve Kürt ulusunun uyruk ulus olması bir gerçekliktir. Bunları esas almamak kendini hayal dünyasına atıp halkı da oraya çağırmaktan başka bir şey değildir; ama halklar bu çağrılara kulak asmazlar. Onlar devletlerin, sınırların gerçek olduğunu her gün, her saat deneyimlemekteler...

30 İ. Kaypakkaya, 2013, s. 233

Ş. ATAKAN Kürt ulusunun ulusal kurtuluş isteğinin ürünü olan ulusal mücadeleyi, bu mücadelenin bugün ulaştığı düzeyi özellikle vurgulayarak İbrahim'in hatasını da kanıtladığını düşünüyor gibi! Kürtlerin ulusal varlığını tüm açıklığıyla ortaya koyan ve ezilen bir ulusun kendi ulusal devletini kurma eğiliminin altını özellikle çizen, ayrıca sadece halkın değil, bir avuç işbirlikçi egemen güç haricinde tüm ulusun ulusal mücadelesinden söz eden İbrahim'in görüşlerini Kürt Ulusal Hareketi'nin ulaştığı düzeyi göstererek hatalı ilan etmek olsa olsa Ş. ATAKAN gibi "boş tartışma odaları"nın müdavimlerinin konu kısırlığı yaşamalarından kaynaklanmış olabilir. İbrahim'in görüşleriyle Ş. ATAKAN'ın onun hatalı görüşü için kanıt gibi gösterdiği, "oysa ondan sonra Kürt hareketi çok gelişme gösterdi. Muazzam bir Kürt bağımsızlık ve özgürlük hareketi yükseldi" dediği gerçeklik arasında hiçbir aykırılık yoktur. Hatta İbrahim bu gelişmeyi öngörme yeteneği göstermiştir. Şöyle yazmış komünist önder: "Türk hâkim sınıflarının milli baskıları günümüze kadar sürüp gelmiştir. Ve hâlâ devam etmektedir. Buna paralel olarak Kürt milli hareketi de süregelmiştir. Ve hâlâ devam etmektedir. Şu farkla ki, bir kısım Kürt feodal beyleri, Türk hâkim sınıflarının safına geçmiştir. Kürt burjuvazisi bir hayli güçlenmiş ve Kürt milli hareketi üzerindeki feodal etki nispeten zayıflamıştır. Bugün Kürt milli hareketinin başını, bir hayli güçlenmiş olan Kürt burjuvaları, bunların ideolojisini benimseyen aydınlar ve küçük toprak ağaları çekmektedir.

"Bunun yanında, Kürt işçi ve köylüleri de, Kürt burjuvalarının ve toprak ağalarının nüfuzundan geçmişe nispetle biraz daha sıyrılmış bulunuyor. Kürt işçileri, yoksul köylüleri ve aydınları arasında Marksist-Leninist fikirler kök salmaya başlamıştır ve hızla yayılmaktadır..."³¹ Sadece bu da değil İbrahim ulusal hareketin Kürt ulusunu kendi devletini kurması yönünde örgütlediği, ikna ettiği durumu da olasılık olarak değerlendirmiştir ve o durumda Türkiye proletaryasının çıkarları doğrultusunda nasıl hareket edileceğini ortaya koymuştur. Şu "en uç durumu" da öngörmüştür İbrahim: "mesela ayrılma halinde Kürt bölgesinde devrim imkânı artacaksa, o takdirde bizzat ayrılmayı savunurdu."³² Bütün bunlardan sonra ezilen ulusun ulusal kurtuluş isteğini göremedi eleştirisini ve bugünkü "muazzam bağımsızlık ve özgürlük hareketi"nin onun hatası için bir kanıt olduğu iddiasını ciddiye almak mümkün değildir...

Haksızlığın Tarihi, Tarihi Haksızlık...

Ş. ATAKAN İbrahim'i ezilen ulus bölgelerinin birleştirilmesini savunmaması, ulusal sorunu başlıca çelişmeler arasında değerlendirmemesi ve sadece Türkiye'deki ulusal sorunun çözümünü hedeflemesi nedeniyle eleştiriyor...

Bu eleştiriler üzerinden devam edelim.

Ş. ATAKAN bu konulara yönelik eleştirilerinde temel unsur olarak "o günün koşulları"ndan ve bugün "aynı koşulların geçerli olmadığı"ndan söz ediyor.

31 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 239

32 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 238

Tam da bunun içeriğini somutlaştırmak ve açıklamak için İbrahim'in özellikle kullandığı bir kavrama başvuracağız. Bu kavram "tarihi haksızlık" kavramıdır. İbrahim ezilen ulus bölgelerinin "... yeniden birleştirilmesini programımıza alalım" önerisine "(bu tarihi) haksızlığın düzeltilmesini programımıza koymak akılsızlık olur. çünkü bugününün meselesi olma niteliğini çoktan kaybetmiş bir sürü tarihi haksızlık örnekleri vardır. Sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemekte devam eden bir tarihi haksızlık" olmadıkları sürece komünist partiler bunların düzeltilmesini sağlamak gibi, işçi sınıfının dikkatini temel meselelerden uzaklaştırıcı bir tutuma giremezler. Yukarıda işaret ettiğimiz tarihi haksızlık, artık günün meselesi olma niteliğini çoktan yitirmiştir, 'sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemek' gibi bir mahiyet taşımamaktadır" diyerek karşı çıkmıştır. "Tarihi haksızlık" kavramının burada özel bir önem taşıdığı açıktır. Ş. ATAKAN gene bir olgunun veya olayın ayrıntılı ve somut incelemesini yapmak yerine kendi fikrini temel alıp burada kavramın içeriğini kendince doldurup, İbrahim'in Lenin'den alarak kullandığı kavrama yanlış bir anlam yüklemiştir. O "sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemek" gibi net bir ölçüyü hiç, hem de hiç dikkate almıyor, tartışmıyor. Devamında ezilen ulusun "tarihi haksızlık" karşısındaki mücadelesine "ayrılmak için mücadele" diyenleri eleştiren İbrahim'in "milli hareketin ayrılma" ve ezilen ulus bölgelerinin "yeniden birleştirilmesi talebi"ni koşulların değişmesi ve tarihi haksızlığın düzeltilmesini programa koymak için yeterli şart olarak göreceğinden bahsediyor. Oysa İbrahim "milli hareketin somut talebi"ni hiç de böyle tartışmıyor! Hem kavramı hem de tarihi haksızlığın düzeltilmesi gereğini komünistlerin önüne görev olarak çıkardığı söylenen "koşulları" değerlendirdiğimizde Ş. ATAKAN'ın iddialı ama içi boş bir yorum yaptığını göreceğiz.

Kendi başına bir tarihi haksızlığı gidermeyi amaçlamak haksızlığı ortaya çıkaran koşulları/ilişkileri "eski" biçime götürmeyi amaçlamakla eş değerdir. Genel olarak tarihi haksızlıkları güncel konular gibi kavramak saf bir tarih yaratma inancıyla bütün tarihi olayları geriye doğru olumsuzlamayı getirir. Böyle bir tarih anlayışında tarihi olayların gerçekliği yok olur, olaylar soyutlanır ve kendi başına konu edilir. Bu, insanın da tarihten ayrı düşünülmesini getirir. Bu durumda da tarihten de, tarihi haksızlıktan da bahsetmek olanaksız hale gelir!

Tarihi haksızlığı gidermek anlayışı herkesi ilk pozisyonuna göndermeye varır ki o zaman hepsi de haksızlık içeren olaylar, özneler ortadan kalkar. Bu konuda Kefernahum filminden bir örnek verebiliriz. Kefernahum filminde filmin kahramanı Zeyn anne-babasına, kendisini böyle bir dünyaya getirdikleri için yani uğradığı "tarihsel haksızlığa" karşı dava açar. Bir tarihi haksızlığın sonucunu ortadan kaldırmak için açılan bu dava sorunu çözecek bir eylem olarak kavrandığında herkesin; son çocuktan ilk çocuğa kadar anne-babasına böyle bir dünyada yaşamalarına neden olmalarından ötürü hesap sorması ve insanlardan bu haksızlığı gidermelerini istemeleri "meşrulaşır"! Zeyn haklı mıdır? Haklıdır! Aynı bakış açısıyla Zeyn'in anne-babası da ayrı ayrı anne-babasına karşı haklıdır! Onların anne-babası da kendi ebeveynlerine karşı haklıdır!.. Bu

böyle en gerilere kadar götürülebilir. Tarihi haksızlıkların bu biçimde güncellenmesinden doğacak yeni tarihi haksızlıklar ve tabii ki doğacak kaçınılmaz karmaşa da ayrıca ele alınmak zorundadır.

Daha da önemlisi tarihi haksızlıkları gidermeyi amaç edinenlerin bu şekilde toplumsal ilerlemeye hiçbir katkı sunamayacak olmalarıdır. Böyle bir haksızlıkları güncelleme ve giderme anlayışı toplumu geriye götürme anlayışıdır. toplumun farklı kesimlerinin, halkların, ulusların birbirine tarihsel düşmanlığını canlandırmayı ve gerici sınıfların “haksızlıkların telafisi” politikasıyla halkları gerici amaçlarına alet etmelerine hizmet etmeye olanak sunar. Her grubun (etnik, dini vs.) kendine yapılan tarihsel haksızlığın giderilmesi talebini meşrulaştırır. Neresinden bakılırsa bakılsın böyle bir amaç ilerici değildir ve gericiliğe zemin sunar, güç kazandırır. Toplumun devrim hedefi doğrultusunda ilerletilmesine köstek olur. Tarihin bu anlayışla işlemediği, dolayısıyla da yapılamayacağı açıktır.

İbrahim bu nedenle ezilen ulus bölgelerinin parçalanmasını tarihi bir haksızlık olarak tanımlamakla birlikte bunun düzeltilmesinin amaçlamanın akılsızlık olacağını vurguluyor: “Çünkü bugünün meselesi olma niteliğini çoktan kaybetmiş bir sürü tarihi haksızlık örnekleri vardır.”³³ Tarihi haksızlıklarla ilgilenmek, bunları açığa çıkarıp incelemek elbette tarihi kavramak ve egemen sınıfların dayandıkları temelleri görmek bakımından ayrıca değerlidir, önemlidir. Bulduğumuz koşullar bu haksızlıklardan ayrı değerlendirilmemelidir. Üstelik mevcut devletlerin gerçek nitelikleri de halklara bu haksızlıklar gösterilerek güçlü biçimde teşhir edilebilir. Ne var ki tarihi haksızlıkların düzeltilmesini amaçlamak komünistlerin tarih anlayışı, proletaryanın çıkarları bakımından tamamen saçmadır. Tarihin hiçbir aşamasını yeniden yaşamak ve yazmak gibi bir amacımız olamaz. Bunun hem objektif şartlar bakımından hem de proletaryanın çıkarları bakımından olanak dışı olduğu ortadadır. İbrahim ezilen ulus bölgelerinin parçalanmasından kaynaklanan tarihi haksızlığı daha baştan “sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemeyen” bir mesele olarak tanımlamıştır, “artık günün meselesi olma niteliğini çoktan yitirmiştir”, “bu nedenle komünistler onun düzeltilmesini istemek akılsızlığını, basiretsizliğini göstermezler.”³⁴

Ş. ATAKAN bu konuları tartışmıyor ama İbrahim'in ardıklarını dogmatik olmakla suçlayıp koşulların değiştiğini tarihi haksızlığın düzeltilmesinin koşullarının “milli hareketin talep etmesi” nedeniyle oluştuğunu ileri sürüyor. Tarihi haksızlıkların tüm tarih boyunca düzeltilmesinin olanaksız olduğunun farkındadır kuşkusuz; ne var ki bir tarihi haksızlığın düzeltilmesi koşullarının komünistler açısından “sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini doğrudan doğruya kösteklemek”le ilgili olduğunun farkında değil!

Evet İbrahim “milli hareketin bizzat ayrılma talebini açıkça formüle etmediği”ne dikkat çekmiş, ayrıca bütün ezilen ulus bölgelerinin birleştirilmesinin

33 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 234

34 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 234

ezilen ulusun kendisinin tayin edeceği bir şey olduğunu da söylemiştir. Peki ama bunları bu tarihi haksızlığın düzeltilmesini programa almamız için uygun veya yeterli koşul olarak mı tanımlamıştır? Hayır! Ne ayrılma ne de bütün ezilenler ulus bölgelerinin birleşmesi komünistlerin programına konacak hükümler olabilir. Çünkü içinde bulunduğumuz koşullar proleter devrimler ve emperyalizm koşullarıdır. Milli devletler kurma koşulları geçmişte kalmıştır. Bununla beraber komünistler ezilen ulusların kendi devletlerini kurma mücadelesindeki genel demokratik içeriği her zaman desteklerler ve bunun biricik tutarlı ilkesi olarak UKKTH'yi, yani ulusun kendi devletini kurma hakkını kayıtsız şartsız savunmaya devam ederler. Bu ilke bütün ezilen ulus bölgelerinin birleştirilmesi amacını da kapsar. Eğer ezilen ulus isterse dört ayrı parçadaki ezilen ulusların tek bir ülkede birleşmesine engel çıkartmamayı taahhüt ederler. UKKTH ilkesi bu taahhüdü içerir. Ş. ATAKAN bunu "tarihi haksızlığın düzeltilmesini programa koymak" olarak yorumlamaz sanırsız; çünkü bu farklı bir şeydir. Ulusun talebi ile komünistlerin bunu amaçlaması arasında çok ciddi bir fark vardır. Ulusal hareketin proletaryanın çıkarlarına dayanmayan ve aslında dayanması da beklenmeyen mücadelesi komünistlerin önüne ayrılma talebini ve bu mücadelenin daha da gelişmiş koşullarını gerektiren ezilen ulus bölgelerinin bütünleşmesinin onaylanması sorununu getirirse onların tavrı kesinlikle UKKTH ilkesi uyarınca olacaktır. Yani ayrılmaya da, 4 veya daha az parçanın birleşmesine de ezilen ulusun karar vereceğini ve bu karara ne olursa olsun müdahalede bulunulmayacağını savunurlar. Bu yöndeki taleplerin desteklenmesi ise o günün koşullarında proletaryanın çıkarları bakımından değerlendirilecektir. İbrahim'in savunduğu, söyledikleri tam olarak bunu içerir. Dolayısıyla ulusal hareketin ayrılma ve dört parçanın birleştirilmesi yönündeki talepleri formüllemesi ve bu talepler için mücadeleyi geliştirmiş olması "koşulların değişmesi ve tarihi haksızlığın düzeltilmesinin programa konması gerektiği" anlamına gelmez. Her koşulda tarihi haksızlığın düzeltilmesi komünistlerin bir yükümlülüğü olamaz; komünistlerin yükümlülüğü sınıf mücadelesini; dolayısıyla toplumsal gelişmeyi proletaryanın çıkarları lehinde ilerletmektedir. Ulus devlet kurmak ve bunu geliştirmek komünistlerin bir yükümlülüğü olamaz... Kendinde böyle bir yetkinlik görmek de aslında ilgili ulusun iradesini gasp etmektir. Böyle bir amaç gütmüyorsa, birleşmeyi istemiyorsa bizim onu buna zorlamamız, böyle bir hedef koymamız ona yapılmış başka bir haksızlık olacaktır. Kendimizde o uluslar adına karar verme yetkisi görmek yeni türden bir haksızlık olur sadece! Ayrıca bir ulusun temsilcisi olarak proletaryası adına çıkarına değil ulusun bütünü (burjuvazi, toprak ağaları vs.) adına bir tutum belirlemek burjuva bir anlayıştır... Bir de böyle bir birleşme toplumsal gelişmenin, proletaryanın çıkarına da olmayabilir. Birleşme amacı birleşecek olanların birlikte yaşadıkları halkların devriminin aleyhine de olabilir. Bu durumda bunu dert etmek bir komünistin görevi olabilir mi? Somut durumda birleşme değil de birleşmeme proletaryanın çıkarına olursa o zaman birleşmemeyi savunmak gerekir. Sovyetler Birliği'nin Fin ulusunun ayrılmasını savunmadığı halde ayrılmasına engel çıkarmayıp onu ayrı bir devlet olarak tanıması nasıl UKKTH'nin reddi anlamına gelmezse somut durumda proletaryanın çıkarına aykırı ise bir-

leşmeyi savunmamak da KKTH'nin reddi anlamına gelmez.

Her bir parçada farklı uluslaşma süreçlerinin geliştiği, ekonomik-siyasi vb. bakımdan önemli farklılaşmaların oluştuğunu düşünürsek her bir parçadaki ulusal hareketin farklı bir amaç güdebileceğini de gözetmek gerekir.

Bunun dışında birleşme yönündeki bir hedef somut koşullara göre hareket etmeyi engeller. Bir eğilim olarak halkların gönüllü-özgür iradesine dayanan birleşmeyi savunmak farklıdır ama bunu somut bir hedef, öncelik olarak belirlemek farklıdır. Komünistler farklı uluslardan toplulukların yoğun oldukları bölgelerde demokratik merkezîyetçilik temelinde özerk olmalarını savunurlar. Büyük merkezi devletler içinde çeşitli ulusların özgür-eşit birliğinden yanadırlar. Ama bunu savunmaları zoraki planlamalarla, toplumsal farklılıkları, somut koşulları ihmal eden bir iradecilikle hareket etmeleri anlamına gelmez ve gelmemelidir.

Dört parçada da ezilen ulusların farklı uluslaşma süreçleri geçirdiğini, farklı toplumsal ilişkilerin parçası olduklarını ve her bir parçadaki ulusal hareketlerin bu koşullara göre somut biçimler kazandığını biliyoruz. Ayrıca farklı amaç güttükleri (bağımsızlık, özerklik) ve farklı ilişkiler geliştirdikleri de görülüyor. Yani ulusal hareketler aynı amacı değil, parçası oldukları siyasi ilişkiler içinde farklı amaçlar güdüyorlar. Kendilerine, buldukları sınırlar içinde hedefler belirliyorlar. Diğer parçalardaki hareketlerle ideolojik bazda aynı amacı taşıdıklarında da her biri kendi sınırları içinde örgütlüdür. Örneğin amacı özerklik, özerk bölgelerin birliği olan ulusal hareketlerin her biri kendi "varlık zemini"nde bu hedefi gerçekleştirmeye yönelmiş, aynı doğrultuda, ama farklı zeminde örgütlenmiştir. Diğer yandan KDP "bağımsızlık" eğilimini kısıktarak ulusun diğer güçlerine karşı yoğun bir baskı ve sindirme politikası gütmektedir. Irak'taki ulusal birliğe önderlik eden hareket buradaki ulusal mücadelede rol oynamıştır. Genel olarak, o zaman da, şimdi de ezilen ulusun ulusal hareketleri önlerine doğrudan veya açık biçimde "birleştirme" hedefini koymuyorlar. Yaşadıkları sınırları içindeki parça için ve farklı hedefler koyuyorlar. Diğer parçalarla ilişkileri olmakla beraber, her ulusal hareket kendi ulusal kurtuluş mücadelesini vermektedir... Kaldı ki her bir parçadaki mücadelede burjuva sınıflar, kendi ulusal pazarlarına hâkim olma amacı güttüklerinden diğer parçalardaki burjuva sınıfların, "kardeş olsalar bile" pazar ortaklığını istememektedirler! Bu nedenle pazarın birleşmesinin her parçadaki burjuvazinin çıkarına olmayacağı, bu anlamda bir ortaklık güçlü-gelişmiş olanın çıkarına olacağından diğerlerinin bunu benimsemek istemeyeceği, üstelik kendi pazarı ile ilgili soruna bir çözüm bulamamışken diğer parçalardaki pazar üzerinde tasarrufta bulunmasının kolay olmayacağı bilinmelidir.

Bir komünist partisi, İbrahim'in dediği gibi "kendi sınırları" içindeki ulusal soruna doğru çözüm getirmekle yükümlüdür. Her bir parçada aynı sorumluluk yerine getirilirse hem tarihi haksızlık doğru bir çözüme kavuşturulmuş olacak hem de ezilen ulusun kiminle birleşeceği kimden ayrılacağı konusunda daha sağlıklı karar vermesinin koşulları oluşacaktır. Türkiye'de devrim gerçekleş-

tiğinde tam hak eşitliği temelinde KKTH tanınacak ve ezilen ulusun örneğin Irak'ta bağımsızlığını kazanmış gerici bir devletle birleşmek üzere ayrılma kararı alması devrimin aleyhine olacağından böyle bir birleşmeyi savunmayacaktır. Finlandiya'nın ayrılması kararına Lenin'in yaptığı gibi istemeden o el sıkılır, fiziki bir engel çıkarılmaz...

Dolayısıyla daha baştan birleşme amacı gütmek hem ulusun kararını hiçe saymak hem de birleşmeyi, içeriği bilinmeden onaylamak gibi bir yanlış milliyet ilkesine takılı kalmayı içeriyor. Bir de ayrılma devrimin lehine de olabilir. O durumda birleşmeyi savunmanın anlamı olmaz vs.

İbrahim'in "tarihi haksızlık" olarak tanımladığı şey ezilen ulus bölgelerinin parçalanarak devletler tarafından ilhakıdır. Bu tarihi haksızlık her bir parçada farklı biçimler kazanmıştır. Uluslaşma süreçleri farklı ekonomik-siyasi ilişkilerin içinde tamamlanmıştır. Dolayısıyla ilhakın sonucu olan ama sonrasında farklı özellikler kazanan, tabii kılındıkları ülkedeki toplumsal ilişkilerin, devrimin kapsamında kalan ve bunlarla belirlenen bir gerçeklikten bahsediyoruz. Bu anlamda "parçalama" (tarihi haksızlık) artık sınıf mücadelesini, sosyal gelişmeyi doğrudan doğruya destekleyen bir özelliğe sahip olmadığından onun birleştirilmesini amaç edinmek hem bu özgünlüğü görememek hem burjuva bir amacı kendine amaç edinmek hem de bunu her somut koşulda devrimin çıkarına göre düşünmemek, daha baştan elini kolun bağlayıp kendini burjuva amaca teslim etmektir...

İbrahim'i Tek Yanlılıkla Savunma Olanaksızlığı

Ş. ATAKAN İbrahim'in Şeyh Sait meselesindeki yaklaşımını şöyle açıklıyor: "... Şovenizme hiç taviz vermeden yaklaşmıştır... Ulusal niteliğine parmak basmıştır. Ve her koşulda milli demokratik bir muhtevaya sahip olduğunu vurgulamıştır..."

Sadece şovenizme değil ezilen ulus milliyetçiliğine de dikkat! Sadece ulusal nitelik değil feodal yönünü de unutmamak! Her koşulda sadece milli demokratik değil bir de demokratik olmayan özelliği görmek!

Ş. ATAKAN ezilen ulusa dönük her türlü zulme/baskıya karşı çıkarken İbrahim'in tavrını örnek gösteriyor. Bu olumludur; ancak İbrahim'in tavrının eksik anlaşıldığını, ideolojik-politik özelliğinin anlaşılmadığını da söylemeliyiz.

İbrahim herhangi bir gerekçe ile bir ulusun başka bir ulus karşısında ulusal imtiyazlar elde etmesine, bu içerikteki bir amacın meşrulaştırılmasına, savunulmasına karşı ulusların tam hak eşitliğini savunur. O ulusal baskının, sosyal şovenizmin amansız düşmanıdır. Bu konuda o enternasyonal proletaryanın örnek tutumunu ortaya koymuştur. Onun bu tutumunun ders niteliğinde olduğunu hiç şüphe duymadan söylemeliyiz. Bu ders niteliğindeki tutumun ulusal hareketin gelişmesine paralel dikkat çekmesi, yeri geldikçe takdir görmesi elbette hiç şaşırtıcı değildir. İbrahim'in bu konuyla ilgili görüşlerine en azından saygı

duyulduğunu biliyoruz. Bununla birlikte onun görüşlerinin, bütünlüklü düşünmek yerine eklektik bir yaklaşımla ve kendi görüşlerini desteklemek amaçlı tek yanlı kullanıldığına da özellikle son dönemde, rastlar olduk! İbrahim'in olguları bütün yönleri ile, sınıfsal karakteri temel alarak çelişkileriyle tahlil etmesi ve her bir yönün niteliğini ortaya koyması ve karşı tavrı buna göre belirlemesi yeterince anlaşılır olmuyor belli ki!

Şeyh Sait meselesini de İbrahim sadece bir yönü ile değil bütün özellikleriyle değerlendirmiştir. Ulusal baskı ve zulme karşı çıkarken hareketin bundan kaynaklanan demokratik özelliğini olumlama ve KKTH'yi kayıtsız-şartsız savunmak ilkesiyle hareket etmiştir. Bu ilkenin özünü tamamen kavramış olduğunu, bu konudaki burjuva tezlerin içeriğini teşhir ettiğini de net olarak görebiliyoruz. Bu harekete önderlik eden sınıfların ayrıcalık elde etme amacını görerek UKKTH'yi savunurken bu amaca hiçbir biçimde destek olunmayacağını da ortaya koymuştur. İbrahim'in özel olarak bu mesele ile ilgili yaklaşımının tek yönlü ele alınması onun ulusal soruna yönelik Marksist kavrayışını çarpıtmak olur. Onun yaklaşımı sadece olumlama içermez, aynı zamanda proletaryanın kendini egemen sınıfların çıkarlarından hangi biçimde ayırması gerektiğini de göstermek üzere olumsuzlama içerir. Bunun ihmal edilmesi İbrahim'e tam bir haksızlıktır! O yüzden Ş. ATAKAN'ın bu konu üzerine yazdıklarını ele almak gerekiyor.

İbrahim ulusal mücadelenin ulusal baskı ve zulme yönelen özelliğini ona önderlik eden sınıfların ayrıcalık içeren gerici özelliğinden ayırmamız gerektiğini öğretir. Lenin'in, Stalin'in öğrettiği de budur.

Şeyh Sait hareketi konusunda İbrahim harekette İngiliz parmağı olduğu gerekçe gösterilerek katliamın meşrulaştırılmasına karşı çıkmakla kalmıyor bu iddia doğru olsa bile KKTH'nin savunulmasından vazgeçilemeyeceğini, bu hakkın her şeye rağmen geçerli olduğunu, hareketin ulusal baskı ve zulme yönelen ilerici bir özellik taşıdığını, bu özelliğin de desteklenmesi gerektiğini söylüyor; ama şunları söylemeyi de ihmal etmiyor; "... Bu hareketin (Kastettiği Ağrı, Zilan, Şeyh Sait ve Dersim ulusal hareketleridir-bn.) 'millî' karakterlerinin yanında, bir de feodal karakterleri vardır; o zamana kadar kendi başlarına hükümler olan feodal beyler, merkezi otoritenin bu hükümlerine tehdit etmeye başlaması üzerine, bu otoriteyle çatışmışlardır.

"Feodal beyleri merkezi otoriteye başkaldırmaya iten esaslı etken budur..."³⁵

Feodal beylerin kendi hükümlerine alanlarına yönelen tehdide karşı ezilen ulus burjuvazisininin kendi pazarına egemen olma amacı ile birleşmesini İbrahim koşulları içinde değerlendirmiş ve merkezi devletin ulusal baskısına yönelen bu birleşmede ulusal karakterli mücadelenin temeli oluşturduğunu görmüştür. Ezilen ulusun köylülerinin ve diğer emekçilerin millî baskıya duyduğu güçlü tepki de bu iki sınıfın amaçları ile birleşmiştir. Bu sınıfların her biri harekete kendi çıkarı doğrultusunda katılırken onlara ayrımsız uygulanan millî baskı

35 İ. Kaypakaya, a.g.e., s 235

onları asgari düzeyde ortaklaştırır. Dolayısıyla bu ortaklık ayrımsız bir ulusal çikara dayanmaz ve milli baskının amacı bakımından da bir eşitlik yaratmaz.

İbrahim sadece Şeyh Sait değil ezilen ulusun diğer hareketleri ile ilgili de benzer bir anlayıştır. Ş. Sait hareketini ortaya çıkaran ve bu hareketin şiddetle bastırılmasını belirleyen ulusal baskı politikası saydığımız diğer hareketlere karşı da uygulanmış, benzer propagandalar onlar için de yapılmıştır. "... Komünistler bu isyanların zulme, milletleri ezme politikasına, eşitsizliğe, imtiyazlara karşı yönelen ilerici ve demokratik yanını destekler; ama feodal beylerin kendi başlarına hükümlük sağlamak istemesine veya burjuvazinin kendi üstünlükleri uğruna mücadelesine de karşı çıkarlar; hiçbir milletin burjuva ve toprak ağaları sınıfının imtiyazını ve üstünlüğünü savunmazlar."³⁶ İbrahim sadece ulusal baskıya, eşitsizliğe, şovenizme değil ezilen ulusun burjuva ve toprak ağalarının kendi imtiyaz ve üstünlük amacına yani demokratik amacın-karakterin ötesinde burjuvazi için "olumlu eylem"e de karşıdır. Ezilen ulusun burjuvazisi için olumlu bu eylemi proletaryanın çıkarları açısından değerlendirir. Proletarya bu eyleme, dolayısıyla burjuva amaca tabi olursa, onu kendi çıkarlarının ötesinde desteklerse farklı uluslardan proleterlerin, emekçilerin birliğine zarar vermiş olur. O yüzden proletarya kendisini hareketin demokratik muhtevasını desteklemekle sınırlamalı, bunun ötesine geçen her eylemle arasına mesafe koymalıdır... Ayrıca, İbrahim'in de belirttiği gibi o dönemki bu hareketler milli karakterlerinin yanında feodal bir karakter de taşımaktadırlar. Bugün için de bu özelliği yarı-feodal, yarı-sömürge ülkelerdeki ulusal hareketlerin daha yeni seviyede ve farklı biçimlerde taşıdıkları unutulmamalıdır. Buna rağmen söz konusu feodal karakter, hareketlerin temel karakteri değildir. Mesela Afganistan'da Taliban emperyalist işgale karşı ulusal bir mücadele sürdürüyor; oysa ulusal mücadeleye önderlik eden sınıflar feodal sınıflardır. Böyle olmasına rağmen esasen ulusaldır ve emperyalist işgale karşı tavrından ötürü objektif olarak demokratik bir muhteva taşımaktadır. Feodal sınıfların kendi hükümlükleri/üstünlükleri uğruna mücadele etmelerini asla desteklemeyiz. Afgan halkının bağımsızlığı için işgale, milletleri ezme politikasına karşı çıkarken bu özelliği asla olumlamayız, halkın bu gerici özelliğe karşı da mücadele etmesi gerektiğini savunuruz. Bu özellik ulusal hareketlerin ulusal baskıya ve zulme, kimi durumlarda işgallere karşı içerdikleri demokratik niteliği görmemize ve desteklememize engel olmaz!

İbrahim'in Ş. Sait meselesine ulusal hareket içinde özel olarak değinmesinin nedeni "İngiliz emperyalizminin desteği" gerekçesiyle ulusal baskı politikasını savunan sözde komünistlerdir! Bu sözde komünistlere şöyle yanıt verir: "Bir milletin kendi kaderini tayin hakkı, emperyalizme alet oldukları veya olabilecekleri iddiasıyla kısıtlanamaz veya ortadan kaldırılamaz; böyle bir iddiayla bir milletin 'ezilmesi ve gadre uğraması' savunulamaz..."³⁷

Ş. Sait hareketi örnek verilerek İbrahim'in harekete önderlik eden sınıfların

36 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 237

37 İ. Kaypakkaya, a.g.e., s. 239

amaçlarını da desteklediğini ileri sürmek onun savunmadığı, kendinize ait bir fikri ona mal etmektir. O bu hareketin ulusal baskı ve eşitsizliğe yönelmesini olumlarken, bunu görmezden gelerek “feodal ve işbirlikçi”lik gerekçesiyle onu gerici ilan eden, KKTH’yi tanımayan ve buna karşı her türlü baskıyı meşru değerlendirip destekleyenlere karşı çıkar. Ancak görevin bununla sınırlı olmadığını bilir, devamında bu harekete önderlik eden sınıfların niteliğini-amacını ve neden onların sonuna kadar desteklenemeyeceğini, kendimizi demokratik muhteva ile sınırlamamız gerektiğini ortaya koyar. Ezen ulusun baskısına olduğu gibi emperyalizmin her türlü müdahalesine de karşı çıkarak ezilen ulusun kaderine kendisinin karar vermesini ve eğer ayrılma yönünde bir kararı olursa bunu “bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından” yargılayarak destekleyip desteklemeyeceğimize karar vermemiz gerektiğini savunur. Karar hangi doğrultuda olursa olsun, her halükârda her türlü ulusal baskıya, emperyalist müdahaleye ve ezilen ulus burjuvazisinin, toprak ağalarının, mollaların, şeyhlerin gerici amaçlarına karşı mücadele etmek temel bir sorumluluk olarak devam eder. Komünistlerin temel görevi hangi ulustan olursa olsun egemen sınıfların gerici amaçlarına kendi egemenliklerini sağlamlaştırma çalışmalarına karşı mücadele etmektir.

“Özetlersek, her milli harekette olduğu gibi Kürt milli hareketinin de iki niteliği vardır:

Birincisi, Türk burjuva ve toprak ağalarının milli baskılarına, imtiyazlarına, devlet kurma imtiyazına, zulmüne ve zorbalığına karşı yönelmiş genel demokratik muhteva.

İkincisi, Kürt milliyetçiliğini güçlendirmeye, böylece Kürt burjuva ve toprak ağalarının üstünlük ve imtiyazlarını gerçekleştirmeye yönelen gerici muhteva.”³⁸ Yani Ş. ATAKAN’ın iddia ettiği gibi “her koşulda milli demokratik muhteva”ya değil, aynı zamanda gerici bir muhtevaya da sahiptir.

Bizim kayıtsız-şartsız desteklediğimiz genel demokratik muhtevadır. Gerici muhtevayı bundan ayırmak ve hiçbir biçimde desteklememek gerekir. İbrahim Ş. Sait hareketi de dahil ulusal nitelikli bütün hareketleri böyle değerlendirmiştir. Bunun dışında bir yaklaşım ne İbrahim’e mâl edilebilir ne de komünistler tarafından savunulabilir...

Toplumsal Çelişkiler Zihin Dünyasında Çözülmez

Ş. ATAKAN’ın yanlış yaklaşımı ezen-ezilen cins çelişkisi ile ilgili görüşlerinde de bariz biçimde görülüyor. Ş. ATAKAN inandığı şeye, kendisi inandığı için sadece, inanmamızı istiyor; onun yaklaşımına göre bir görüşün yanlış olduğunu söylemesi onun yanlış kabul edilmesine yetmeli. Kendi görüşünün doğruluğunun ve eleştirdiği görüşün “kesin” yanlışlığının nedenini anlatmaya da bu yüzden gerek duymuyor. Dolayısıyla ne kendisi konuyu tartışıyor ne

38 İ. Kaypakaya, a.g.e., s. 242

de tartışmak için size yeterince veri/olanak sunuyor. Bundan dolayı biz, tema olarak İbrahim alındığı için yaptığımız bu tartışma boyunca olduğu gibi, genel olarak görüşümüzü anlatarak onun iddialarının asılsızlığına dikkat çekmekle yetineceğiz.

Ş. ATAKAN kadın ve LGBTİQ+ sorununun temel meseleler olarak ele alınmamasını sadece İbrahim`in değil ustaların da ciddi hata ve eksikliği olarak tarih sayfalarında kayda geçtiğini iddia ediyor. “Temel mesele, çelişki”ye dair görüşümüzü yazmadan önce Clara Zetkin`in Marks ve Lenin için söylediklerini aktarmak istiyoruz.

“Kuşkusuz Marks, kadın sorunu üzerinde, ‘özellikle` ve ‘ayrı bir sorun` olarak durmadı. Gene de bütün haklara kavuşma yolunda kadının savaşımı için hiç yapılmamış olanı, en önemlisini yaptı. (abç) Materyalist tarih kavramıyla kadın sorunu üzerine bize hazır formüller vermedi ama, daha iyi bir şeyi, bu sorunu araştırmak ve kavramak için doğru ve sağlam bir yöntem verdi. (abç) Genel tarihsel gelişmenin akışı içinde, genel toplumsal ilişkilerin ışığında kadın sorununu açıkça anlamamıza, bunun devindirici ve taşıyıcı güçlerini tanımamıza, bu güçlerin götürdüğü hedefleri, ortaya çıkan sorunların çözümünün koşullarını bulabilmemize, ancak materyalist tarih anlayışı olarak sağlamıştır.”³⁹

“Kadınların Lenin`e neyi borçlu olduklarını tam olarak öğrenmek isteyen, onun bütün yazdıklarının derinine inmeli, Bolşevik Partisinin, Komünist Enternasyonalin, ilk işçi ve köylü cumhuriyetleri birliğini yaratan devrimin tarihini incelemelidir. Ancak o zaman, ancak ondan sonra, Lenin`in üstün büyüklüğünü ve kadının kurtuluşu yanında insanın özlediği her şeyin kurtuluşu için önemini birlikte kavrar.”⁴⁰

C. Zetkin gibi komünistler “hazır formüller” aramak yerine ustaların ortaya koyduğu doğru ve sağlam yöntemle tarihsel gelişmenin ve toplumsal ilişkilerin seyri içinde sorunları kavramaya çalışırken Ş. ATAKAN gibiler “hazır formüller” sunmayan ustaların eksikliklerine odaklanırlar. C. Zetkin`in kadın sorunu üzerinde “özellikle” ve “ayrı bir sorun” olarak durulmamasına yaklaşımı ile Ş. ATAKAN`ın yaklaşımı birbirinden tamamen farklı. C. Zetkin “hiç yapılmamış olanı, en önemlisini yaptı” diyerek kadının kurtuluşu için Marksizmin yol göstericiliğini esas alırken Ş. ATAKAN ne Marksizmle doğru bir ilişki kurabiliyor ne de kadının kurtuluşu için doğru bir tutum geliştirilebiliyor. Clara, Lenin`in bütün yazdıklarının derinine inmekten, Bolşeviklerin ve devrimin tarihini incelemekten bahsediyor, Ş. ATAKAN sığ sulara kulaç atmaya çalışıyor; “kadının kurtuluşu yanında insanın özlediği her şeyin kurtuluşu için önemini birlikte” kavramak yerine, birbirinden ayrı düşündüğünden bunları “birlikte” düşünen ustaları tarih sayfalarında mahkûm ediyor. C. Zetkin onların insanlığın ilerici tarihindeki rolünün önemini tam bir açıklık, kararlılık ve hayranlıkla ortaya koyuyor. Ş. ATAKAN hangi tarihi okuyor bilmiyoruz ama onun okuduğu sayfaların C. Zetkin`in savunduğu tarih sayfalarında olmadığı tartışması.

39 C. Zetkin, Marx-Engels-Lenin, Kadın ve Aile, Sol Yay., Ankara 2008, s. 11

40 C. Zetkin, a.g.e., s. 13

Bugüne kadar hiçbir komünist-usta herhangi bir toplumsal sorunla ilgili tam ve kesin çözümler gerçekleştirdiğini söylemedi, aksine sorunların her seferinde önümüze farklı biçimlerle farklı görevler çıkardığını ve bunların çözümünü toplumsal hareketin kendisinde üretebileceğimizi öğretti. Bu bakımdan komünizm bir hedef olmaktan başka ve esas olarak toplumsal sorunlar karşısındaki görevlerimizi içeren sürekli bir mücadele halidir. Dolayısıyla bu amaç gerçekleşene kadar hiçbir şeyi tam ve tamamlanmış düşünemeyiz. Tamamlanmış sayılan şeyler bile tamamlanması gereken hedefin o uğraktaki bir parçasıdır. Komünist ustalar hiçbir zaman kendilerinin eksiksiz olduğunu düşünerek hareket etmediler, onlar her zaman mevcut toplumsal çelişkileri çözmeye odaklandılar ve bu çerçevede teoriler geliştirdiler. Lenin Marks'tan sonraki dönemde önünde olan sorunlara odaklanarak Marksizme nitel katkılarda bulundu, Mao gene aynı anlayışla toplumsal sorunlara çözümler üretti, geliştirdiği teorilerle Marksizme nitel katkılar yaptı. Toplumsal hareketin, çelişkilerin onların önüne çıkardığı temel sorunlara Marksizm bilimi ile temel çözümler üretmek onların eksiklikleri giderdiler. Lenin Marks'ın geliştirdiği, Mao da Lenin'in geliştirdiği teori seviyesinde kalsaydı ne teori geliştirilmiş olurdu ne de onlar usta olabilirdi. Ne Lenin Marks'ı kendisinin geliştirdiği teori için eksiklikle suçladı ne de Mao Lenin'i... Onlar tam da toplumsal hareketin çelişkilerini evrensel bir anlayışla ama özgünlüklerini içinde kavramanın mümkün olduğunu bilerek hareketin eksikliklerini gidermeye yoğunlaştılar. Bunu yaparken de teorinin bugünün ve geleceğin bütün sorunlarına eksiksiz çözüm getirdiğini/getireceğini düşünmediklerinden her zaman için teorinin geliştirilmesi doğrultusunda çalışmaya devam ettiler.

Marksizm toplumsal hareketin kendisini temel alarak, somut ve çözümlenebilir çelişkileri bu hareketin gelişimi doğrultusunda görüp ayırt ederek, bunların oluşturduğu bütünlüğün her bir çelişkiyle ve her bir çelişkinin de diğerleriyle ilişkisini kavrayarak teori düzeyine gelebilmiş ve halen bir bilim olarak gelişmektedir. Çelişki her şeyin olduğu gibi toplumların da dinamiğidir ve daha da önemlisi bir toplumsal hareket her zaman için, birbirine asla eşit olmayan birçok çelişki içerir. Bunlar arasındaki ilişkileri kavramak ve bunların bütün hareket içindeki yerlerini saptamak bir Marksist için her zaman temel problemidir. Ş. ATAKAN cinsiyete dayalı çelişki hakkında düşünürken işte bu temel problemin uzağındadır, hem de tamamen!

Sosyalizm Cinsiyet Eşitliğini Koşullar

Bir devrim sürecinde birden çok çelişki olduğunu veya olacağını biliyoruz. Bu çelişkilerin devrimin niteliği, kapsamı, yolu üzerindeki etkileri onları sınıflandırmamızda etkindir. Başlıca çelişmeler devrim sürecini doğrudan ve önemli derecede ve tüm süreç boyunca etkileyen/etkileyebilecek çelişmelerdir. Bu nedenle devrimin strateji ve belirleyici önemdeki taktiklerini belirleme özelliği gösteren çelişmeleri başlıca çelişmeler olarak tanımlıyoruz. Yarı-feodal, yarı-sömürge Türkiye için emperyalizmle halkımız, geniş halk yığınlarıyla feoda-

lizim, proletarya ile burjuvazi ve hâkim sınıfların kendi aralarındaki çelişmeleri başlıca çelişmeler olarak tanımlıyoruz.

Kuşkusuz çelişmeler bunlardan ibaret değildir. Fakat bunlar “başlıca” diye tanımlanarak ayrıştırılmış, belirginleştirilmiştir. Devrim bu çelişmelerin çözülmesi ve çözüm yoluna girmesidir; başka bir ifadeyle devrim sürecinde bu çelişmeler çözülecek veya çözüm yoluna girecektir.

Cins çelişkisini başlıca çelişmeler arasına koymak için bu çelişmenin devrimimizdeki rolünü, devrimin bu çelişmeye etkisini, devrimin kapsamına, niteliğine ve yoluna ayırt edici katkısını ortaya koymak gerekir.

Bu konuda fikir üretenler nesnel bir değerlendirme yapmadan, salt bu çelişmenin varlığından hareket ederek sonuç çıkarmaktalar. Örneğin devrimimizin milli karakteri emperyalizm ile halkımız arasındaki çelişkiyi çözecek olmasından kaynaklanır; devrimimizin demokratik karakteri feodalizmin tasfiyesini içerir; devrimimizin proleter karakteri devrimin önderliğinden kaynaklanır ve bu da proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişmeyi içerir... Cins çelişkisi devrimimizin niteliğini, kapsamını, yolunu belirlemek bakımından bu düzeyde bir etkiye sahip değildir. Devrimimizi bir kadın devrimi olarak tanımlamıyoruz, çünkü devrimimiz bunu içeren çelişkinin çözümü üzerinde ilerlememektedir. Elbette cinsiyetler arasındaki eşitsizliği çözmek adına devrimimizin de adımları olacaktır. Feodalizmin tasfiyesi örneğin kadın üzerindeki feodal baskının da tasfiyesini içerir. Ancak bu kadın devrimi tanımı için yeterli değildir. Kadının kurtuluşu esasen sosyalizm sürecinde gerçekleşebilir ki bunun nedeni özel mülkiyetin ancak sosyalizmde kalkacak olmasıdır. “Bütün özgürleşme yasalarına karşın (...) kadının gerçek özgürleşmesi, gerçek komünizm, ev işletmeciliğinin küçük işlerine karşı (devletin dümeninde oturan proletaryanın yönetiminde) yığınsal savaşımın ya da daha doğrusu, bu işin sosyalist büyük ekonomiye yığınsal olarak dönüştürülmesinin başladığı yerde ve zamanda başlayacaktır.”⁴¹ Özel mülkiyetin varlığını sürdürdüğü hiçbir yerde kadının kurtuluşu veya genel olarak cinsiyet eşitliği gerçekleşemez. Çünkü bunun önündeki temel engel toplumsal eşitsizlik veya sınıfların varlığıdır. O yüzden küçük üretimin sosyalist büyük ekonomiye yığınsal dönüşümü gerçekleştirilmeden kadınların gerçek özgürleşmesinden bahsedilemez.

Kadın sorununu üretimin toplumsal temelinin dönüştürülmesi amacına bağlı çözmeyi düşünmeyen hiçbir hareket kadın özgürleşmesi alanında gerçek bir ilerleme sağlayamaz. Devrimlerde kadınlar genelde olumlu roller oynamışlardır. Bunu burjuva devrimlerinde de gördük. Fakat devrime katılımı kadınların etkin olması iktidar sürecinde de etkin olacakları anlamına gelmez. Bu da kurulacak yeni düzende üretim biçimi ve üretim ilişkileri ile ilgili bir meseledir. Demokratik Halk Devrimi ile kurulacak düzende cinsiyetlerin eşitliği için yeterli bir gelişme sağlanmış olmayacaktır. Çünkü küçük üretim ataerkilliğin temel dayanağı olarak bu sorunun devamını sağlayacaktır.

41 V. İ. Lenin, Kadın ve Aile, s. 221

Bu salt kültürel-siyasi dayanağı olan bir mesele değildir, bunlar üretim ilişkilerinin üst yapısal sonuçları olarak karşımıza çıkar. “Proleter kadın hareketi, yalnız biçimsel bir eşitlik için savaşımı değil, kadının ekonomik ve sosyal eşitliği için savaşımı da birinci görev edinmiştir.”⁴² Proleter kadın hareketini her türlü burjuva feminist hareketten ayıran temel fark da budur. Ezilen cins için demokrasi, kadının ekonomik ve sosyal eşitliğini sağlamadıkça soruna gerçek bir çözüm getirilmiş olmaz. Ezilen cins için demokrasi eşitsizliği biçimsel olarak sınırlandırılabilir ama bu eşitsizliğin temeli olan üretim ilişkileri varlığını korudukça kadın (ve tabii ki tüm ezilenler) için biçimsel olan demokrasiyi sınırlayarak eşitsizliği üretmeye devam edecektir. “Sovyet iktidarı iki yıl içinde Avrupa’nın en geri ülkelerinden birinde, kadının kurtuluşu ‘güçlü’ cinsle eşit duruma gelmesi yolunda, bütün dünyanın bütün ileri, aydınlanmış, ‘demokratik’ cumhuriyetlerinin hepsinin 130 yılda yaptıklarından daha çoğunu yapmıştır.”⁴³ Aradan bir 100 yıl daha geçtiği halde proleter devrimlerin yarattığı ilerlemelerden hızla ve çok fazla uzaklaşıldığını gösteren düzeyde cinsiyet eşitsizliğinin geliştiğini görüyoruz. Çünkü en burjuva demokratik ülkede bile kadın, burjuva düzeninin bütün gerici zincirleriyle bağlanmıştır. Onun kurtuluşu bu zincirleri gevşemesinde değil ekonomik ve sosyal kurtuluşu da sağlayacak şekilde büsbütün kırıp atılmasındadır. O yüzden kadının sosyalizmin zaferinden başka gerçek kurtuluşu mümkün değildir.

Cinsiyet eşitliği esasta farklı çelişkilerin çözümüne, özellikle sınıfsal çelişkilerin çözümüne bağlıdır. Bizim toplumumuzda kadınların yaşadığı sorunları belirleyen çelişki feodalizm ile halk yığınları arasındaki çelişki olduğundan kadın cinayetleri dahil birçok sorun bu sorun ile bağlantılı çözülebilir. Keza “eşit işe eşit ücret” gibi taleplerin karşılanması da Yeni Demokratik Devrim ile mümkündür. Kadın sorununa bağlı hemen her sorunun kaynağında sınıfsal özellikler bulunur ve devrimimizin “kadın olmadan devrim olmaz, devrim olmadan kadın kurtulmaz” şiarı bu özelliği vurgular.

Egemen cinsle ezilen cinsiyetler arasındaki çelişkinin başlıca çelişmeler arastına konması devrimimizle, dolayısıyla mevcut toplumsal ilerlemenin çözmekte olduğu ve çözebileceği sorunlarla, bütün olarak mevcut toplumsal sistemin yıkımıyla ilişkilendirilmediğinde sadece düşünsel bir kategori yaratmak olacaktır. Oysa hiçbir çelişme biz öyle istiyoruz veya gerekli olduğunu düşünüyoruz diye başlıca çelişme haline gelmez; bunu o çelişmenin toplumsal ilerlemedeki gerçek konumu ve çözüm olanağı belirler.

Kısacası başlıca çelişmeler meselesi nesnel durumdan hareketle tartışılabilir bir meseledir. Herhangi bir çelişmenin bizim için önemli olup-olmamasıyla ilgili değildir, devrimimizin niteliği ile ilgilidir. Devrimimizin niteliğiyle, mevcut toplum biçiminin genel doğrultusuyla açıklanmayan bir başlıca çelişme kategorisi zihin dünyasının gerçeğe yansıtılmasından ibaret, gerçek dışı bir kavrayışın ürünüdür...

42 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 239

43 V. İ. Lenin, a.g.e., s. 233

Marksizm Özümsemeden İbrahim Savunulamaz!

Tartışma boyunca Ş. ATAKAN'ın tarihsel materyalizm bilgisine, literatürüne ve yöntem bilimine karşı "inancılık"la (fideizm) sakatlanmış bir yaklaşımla hareket ettiğini gördük ve gösterdik. Bunun, İbrahim savunusu görünümünde yapılmasına rağmen, tamamen ve temel olarak İbrahim'e, dolayısıyla MLM'ye karşı bir yaklaşım olduğunu ortaya koyduk. Eleştirilerdeki çelişkileri belirleyen bu tutarlılık nedeniyle İbrahim, bütün yazı boyunca görüşleri sık sık çarpıtılarak hem kendisi ile hem de gerçek ardılları ile karşı karşıya konmuştur. Ayrıca İbrahim komünist ustalarla, daha doğrusu temel aldığı Marksizm bilimi ile de sözüm ona çatıştırılmıştır. Kısaca İbrahim'i İbrahim yapan ne varsa İbrahimcilik adı altında onun karşısına konulmuş, İbrahim bunlardan soyutlanmaya çalışılmıştır. İbrahimcilik adına İbrahim'in inkârına dayanan bu görüşlerin gerçek niteliğini ortaya serdik. Kuşkusuz Ş. ATAKAN'ın yöntemi-anlayışı ona has değil, İbrahim'le ilgili değerlendirmelerde çok sık karşılaştığımız bir sorundan bahsediyoruz. Dolayısıyla bu anlayışlarla-görüşlerle mücadele etmek bizim için asla sadece körü körüne veya inatla İbrahim'i savunmak değildir. Öyle olursa İbrahim'i savunurken ona "saldırma"nın başka biçimlerine düşebiliriz. Proleter sınıfın kurtuluşu için olmazsa olmaz olan bilimsel öğretiyi, onun çıkarlarını temel alan hareketin bakış açısına da sahip çıkıyoruz. İbrahim tam da bunları temsil ettiği için her zaman olduğu gibi bu tartışmada da temel savunuyu kaynağımız olmaktadır. İbrahim'i savunmak, ondan öğrenmek, onu Marksizm bilimi doğrultusunda kavrayarak sorunlara çözümler üretmektedir. Onun somut koşulların somut tahlili ilkesine nasıl da sıkı sıkıya bağlı olduğunu çalışmalarından görebiliriz. Ondan öğrenmek ve ona bağlı kalmak Marksizmin bu en temel ilkesini rehber almaktan geçer. Bir düşünceyi yok etmenin en iyi yolu onu yanlış savunmaktır! İbrahim'in yanlış savunulmasına karşı olduğumuz gibi yanlış savunmamak için onu en doğru biçimde de öğrenmeliyiz. Bunun için onun görüşlerini tekrar tekrar inceleyerek üzerine derinleşmeliyiz.

İbrahim'le ilgili tartışmalar kadar karşı karşıya olduğumuz sorunlar da görüşlerimizi geliştirmek, derinleştirmek için daha fazla öğrenmeye ihtiyacımız olduğunu gösteriyor. İbrahim bize sadece yöntem sunmamıştır, temel sorunlara dair; devrimin yolu-karakteri; dostları-düşmanları, devletin karakteri, hâkim sınıfların niteliği, ulusal soruna dair Marksist anlayış, üzerine temel görüşlerimizi de belirlemiştir. Bugünü kavramak için bu temel görüşleri rehber almalı ve toplumsal ilişkileri-çelişkileri sınıfların sınıfsal özelliklerinden, konumlanışlarından hareketle çözümlenmelidir. Bunlar arasındaki ilişkileri kavramak ve bunların bütün hareket içindeki yerlerini saptamak bir Marksist için her zaman temel bir sorumluluktur. İbrahim bu bütünlüğü doğru biçimde kurduğu-kavradığı için önderlik vasfını kazanmıştır. İbrahim'i parçada olumlayıp-doğru görüp bütünde olumsuzlayanlar onun teorisinin bu özelliğini ya kavramamışlardır ya da bilinçli bir manipülasyonla karşı karşıyayız. Bu yüzden İbrahim'i, bütünlüğü içinde, bütünlüklü kavramak bizim için önemlidir. Onun teorisinin iç tutarlılığı bütünlüğündedir. Bunu bozan yaklaşımlara karşı savunmamız gereken şey bu bütünlüktür...

KAYNAKÇA

- HERAKLEİTOS, **Fragmanlar**, Alfa Yay., 2014
- KAYPAKKAYA İbrahim, **Bütün Eserleri**, Umut Yayıncılık, İstanbul 2013
- LENİN V. İ., **Marx-Engels Marksizm**, Sol Yayınları, Ankara 1997
- LENİN V. İ., **Seçme Eserler Cilt II**, İnter Yayınları, İstanbul 1993
- LENİN V. İ., **Seçme Eserler, Cilt XI**, İnter Yayınları, İstanbul 1997
- MARX-ENGELS-LENİN, **Kadın ve Aile**, Sol Yayınları, Ankara 2008
- STALİN J. V., **Eserler Cilt VI**, İnter Yayınları, İstanbul 1990
- ZEDUNG Mao, **Seçme Eserler Cilt V**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1993
- ZEDUNG Mao, **Seçme Eserler Cilt VI**, Kaynak Yayınları, Ankara 2000
- ZEDUNG Mao, **Yeni Demokratik Devrim**, Umut Yayıncılık, İstanbul 2020

Teorik-Siyasi Dergi

Sayı: 89

Fiyatı: 10 TL

Nisan/2018

ISSN: 2630-5801

Faşizme, Emperyalizme, Feodalizme ve Her Türden Gericiğe Karşı

PARTIZAN

- Keskinleşen Emperyalist Rekabet; İhtilafı Alanlarda Çatışma
- 103. Yılında Ermeni Soykırımı, Tarihsel Gerçekler ve Politik Tutum
- Komünist Partisi'nin Tarihsel Gelişimi ve Özellikleri
- "Sınıf Mücadelesi Uzun Solukludur, Partimiz Bu Topraklarda Devrim Mücadelesinin Önderidir ve Ona Göre Şekillenecektir!"
- "Partimizde Boy Veren Sağ Tasfiyeciliğe Zemin Sunan Önderlik, Örgüt ve Süreç Tablosu"

TEORİK-SİYASİ DERGİ

SAYI: 93

FİYATI: 10 TL

HAZİRAN/2020

ISSN: 2630-5801

Faşizm, Emperyalizm, Feodalizm ve Her Türden Gericiğe Karşı

PARTIZAN

- Korona Salgınıyla Oluşan Çok Katmanlı Kriz
- Egemenlerin Yönetememe Krizi Derinleşiyor
- Liberalizm ve Aydınlanma İlişkisi
- Marksizm ve Aydınlanma İlişkisi
- Liberalizme Karşı Mücadelede Özgürlük Sorunu
- Devrimci Sanat Liberalizme Karşı Bir Siperdir

Öğrenmeliyiz. Tarihten ve günümüzdeki gelişmelerden öğrenmeliyiz. Savaşmaya cüret etmemiz muazzam bir farktır ve hiç şüphesiz olmazsa olmazdır. Buna rağmen arayışımızın çarptığı duvarları yıkmadaki başarısızlığımız bizi rahatsız etmelidir. Kayıplar vermemizin sebebi savaşa cüret etmemizdir elbette. Kitlelerin devrimci eyleminde somutlaşmayan kayıpların öğreticiliği sınırlıdır. Büyük devrimci cüretlerin başlangıcı olmak bakımından kayıplarımızın her biri eşsizdir. Başlangıçları anlamlı kılan, devam edecek olanların sorgulama, öğrenme ve başarıma düzeyleridir. Bugün sadece övünmekle yetinmeyiz. Övündüğümüz cüretin kalıcılaşması, büyümesi için devrimci arayışın ortaya konması gerekir.